

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

กระดาษไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสาย
จีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร
JOSS PAPER : BELIEFS AND CHANGES OF THAI-CHINESE PEOPLE
IN CHAROEN CHAI COMMUNITY, YAOWARAT AREA, BANGKOK

LU XIAOHUI

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

กระดาษไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีน
ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร
JOSS PAPER : BELIEFS AND CHANGES OF THAI-CHINESE PEOPLE
IN CHAROEN CHAI COMMUNITY, YAOWARAT AREA, BANGKOK

LU XIAOHUI

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2564

รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.อมิธรา อ่อนคำ
อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.อมิธรา อ่อนคำ
กรรมการ

อาจารย์ ดร.อมิธรา อ่อนคำ
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

อาจารย์ ดร.จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

กระดาษไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีน
ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร

LU XIAOHUI 626033

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อิมธิรา อ่อนคำ, ประ.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกระดาษไหว้ ความเชื่อ และการสืบทอดที่มีอยู่ในกระดาษไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงและกลุ่มแบบบังเอิญจำนวน 40 คน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของกระดาษไหว้ในอดีตมีความสอดคล้องกับคติความเชื่อแบบดั้งเดิมของจีน แต่ในปัจจุบันรูปแบบของกระดาษไหว้มีการเปลี่ยนแปลงโดยได้ถูกผลิตขึ้นตามความนิยมและคติความเชื่อของผู้คนในสังคมสมัยใหม่ ส่วนความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกระดาษไหว้จะใช้ในพิธีกรรม 2 พิธีกรรม คือ 1) พิธีกรรมทางสังคม ได้แก่ พิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีน เซ็งเม้ง สารทจีน และไหว้พระจันทร์ ซึ่งทั้ง 4 พิธีกรรมล้วนจัดขึ้นตามเทศกาลจีนและมีความสำคัญต่อคนไทยเชื้อสายจีนอย่างยิ่ง 2) พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พิธีงานศพ (พิธีงเด็ก) พิธีไหว้ครอบวันเสียชีวิต พิธีแก้บน และพิธีแก้ปิ้ง โดยพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชแห่งนี้ค่อนข้างแน่นอน แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงสืบทอดวัฒนธรรมการใช้กระดาษไหว้มาจนถึงปัจจุบัน แต่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อ โดยทั้งนี้เกิดจาก 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน คือสมาชิกภายในครอบครัว การสมรสกับชาวต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่น และทัศนคติของคนรุ่นใหม่ 2) ปัจจัยภายนอก คือ สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเชื่อแบบดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตามกระดาษไหว้ยังคงได้รับการสืบทอดและการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง และกระดาษไหว้ก็ยังคงเป็นหนึ่งในเครื่องเซ่นไหว้บนโต๊ะหมู่บูชาของลูกหลานชาวจีนรวมถึงคนไทยเชื้อสายจีนที่ไม่สามารถขาดหายไปได้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: กระดาษไหว้ คติความเชื่อ การเปลี่ยนแปลง คนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย

JOSS PAPER : BELIEFS AND CHANGES OF THAI-CHINESE PEOPLE
IN CHAROEN CHAI COMMUNITY, YAOWARAT AREA, BANGKOK

LU XIAOHUI 626033

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: IMTHIRA ONKAM, Ph.D.

ABSTRACT

This research aimed to study Joss Paper Pattern, beliefs and the inheritance contained in the Joss Paper of Thai-Chinese people in Charoen chai Thai-Chinese Community in Yaowarach area, Bangkok and Analysis of changed in beliefs about Joss Paper that appeared in Thai society today. This research was a qualitative research. Research data was collected by in depth interviewing of forty informants. The researchers conducted data collection using in-depth interviews with a Purposive sampling and Accidental sampling of 40 people.

The research found that Patterns of Joss Paper in the past were relevant to Chinese traditional beliefs. However, nowadays the making of sacred paper was adjusted to modern ideas. Beliefs related to Joss Paper were used in two rituals: 1) Social ceremonies include: Chinese New Year; Qingming Festival; Chinese Mid-Year; and Full Moon Festival. All 4 rituals were held in accordance with Chinese festivals and are very important to Thai-Chinese people. 2) Life rituals include: funeral ceremony (Kong Tek Ceremony), anniversaries of the dead and making sacrifice for gods. These rituals were closely related to the way of life of Thai-Chinese people in Yaowarat area. Although Thai-Chinese people still inherit the culture of using Joss Paper to the present. But there has been a change in beliefs caused by 2 factors: 1) Internal factors were family members. marriage with foreigners other religion and attitudes of the new generation. 2) External factors were economic conditions, environment, education, and the adoption of other cultures. All of these factors have resulted in a shift in traditional beliefs. However, Joss Paper has continued to be inherited and distributed. Joss Paper was still one of the offerings on the altar table of the Chinese descendants and Thai-Chinese people that cannot be missing from the past to the present.

Keywords: Joss paper, beliefs, changes, CharoENCHAI Thai-Chinese Community

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา แนวคิด ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาและความเอาใจใส่อย่างสูง รวมทั้งให้กำลังใจเสมอมา จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ อาจารย์ ดร.จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ และอาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ ที่ได้สละเวลาในการสอบเค้าโครงและการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณชาวชุมชนเจริญไชย และผู้ที่มาซื้อกระดาษไข ตลอดจนผู้ประกอบพิธีกรรมทุก ๆ ท่านที่ยังได้อนุรักษ์รักษาวัดนธรรมกระดาศไขได้อย่างดี พร้อมทั้งสละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำให้กับผู้วิจัยด้วยความเมตตา

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ได้มอบความรู้และให้ความช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตทั้งสองปี โดยเฉพาะ คุณกฤตภรณ์ ปิยะแสงทอง ที่ได้สละเวลาส่วนตัว คอยช่วยเหลือ และให้คำแนะนำในการจัดรูปแบบวิทยานิพนธ์ให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา พี่สาว และน้องชาย ตลอดจนสมาชิกภายในครอบครัวทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดการเรียนและการเขียนวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโททุก ๆ ท่านที่ให้ความช่วยเหลือในระหว่างการเรียนและการดำรงชีวิตในประเทศไทย โดยเฉพาะ MS. LI LING (นันทน์ลิน) ที่คอยให้กำลังใจและเป็นเพื่อนระหว่างการลงภาคสนามโดยตลอด

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ น้อง ๆ ทุกท่านที่ไม่ได้ปรากฏในกิตติกรรมประกาศ

สุดท้าย ผู้วิจัยหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาศไข และผู้ที่สนใจศึกษากระดาศไขและวัฒนธรรมการเซ่นไหว้จีน ตลอดจนคติความเชื่อของชาวจีนในสังคมไทย หากมีข้อบกพร่องด้วยประการใด ๆ ผู้วิจัยขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย และยินดีฟังคำแนะนำจากทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	8
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ	11
2.1.1 ความหมายของความเชื่อ	11
2.1.2 ประเภทของความเชื่อ	11
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ	13
2.1.4 ความเชื่อของชาวจีน	14
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม	18
2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม	18
2.2.2 ความสำคัญของพิธีกรรม	19
2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรม	20
2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง	21
2.3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลง	21
2.3.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง	22

สารบัญ (ต่อ)

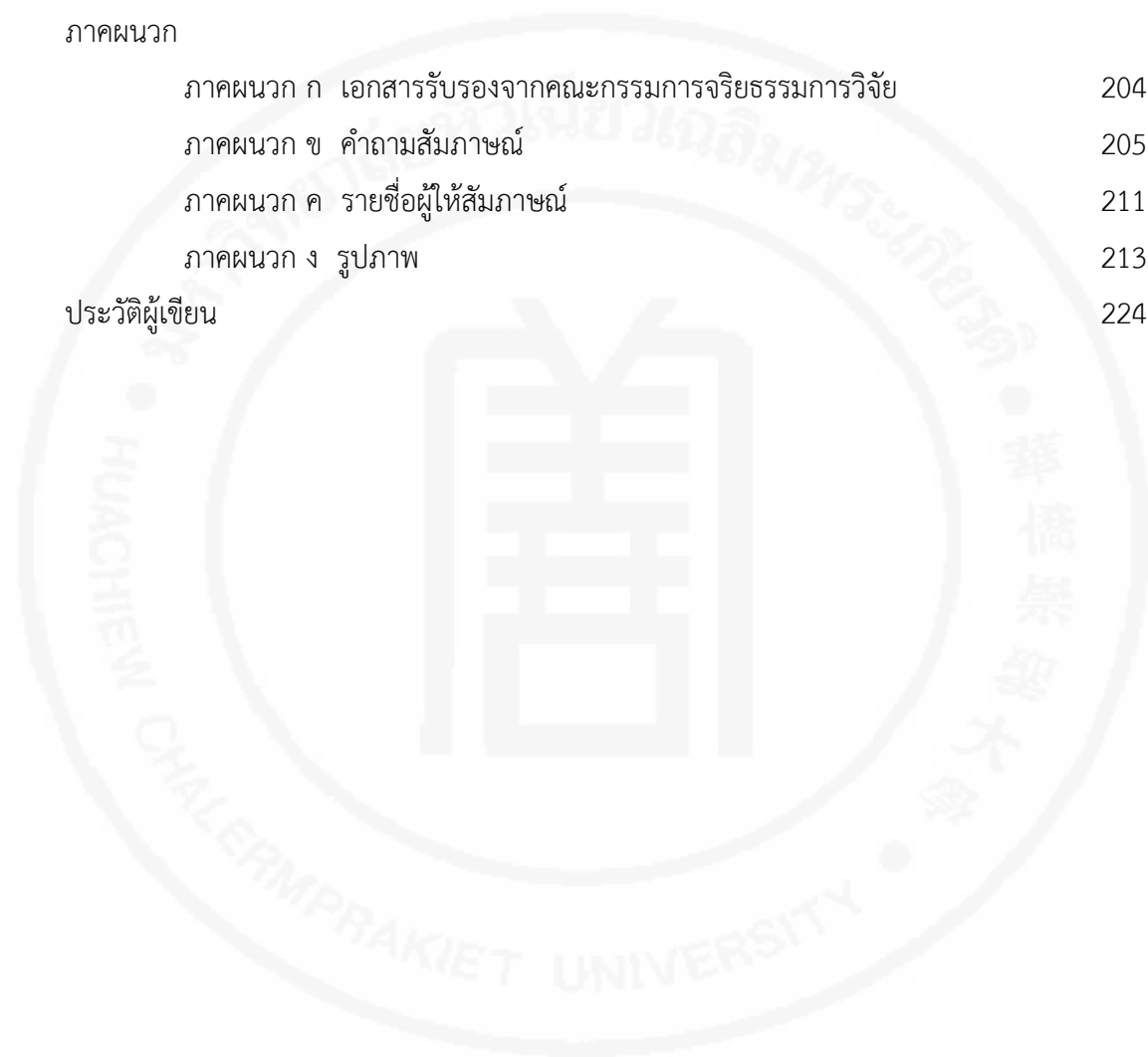
	หน้า
2.4 ความรู้ที่เกี่ยวกับกระดาดขี้หนู	23
2.4.1 กระดาดขี้หนูที่สาธารณรัฐประชาชนจีน	24
2.4.2 กระดาดขี้หนูในประเทศไทย	26
2.5 ความรู้เกี่ยวกับชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร	29
2.5.1 ประวัติความเป็นมาของย่านเยาวราช	29
2.5.2 ประวัติความเป็นมาชุมชนเจริญไชย	31
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ในสังคมไทย	33
2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อ ของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย	37
2.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระดาดขี้หนูในประเทศไทยและสาธารณรัฐ ประชาชนจีน	41
บทที่ 3 รูปแบบและความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดขี้หนูของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชน เจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร	
3.1 รูปแบบกระดาดขี้หนูตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน	46
3.1.1 รูปลักษณ์ภายนอก	46
3.1.2 รูปแบบตามความเชื่อในอดีต	57
3.1.3 รูปแบบตามความนิยมในปัจจุบัน	66
3.1.4 การผลิตและการนำเข้ากระดาดขี้หนูในชุมชนเจริญไชย	73
3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดขี้หนูที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางสังคม	76
3.2.1 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน	76
3.2.2 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลเซ็งเม้ง	85
3.2.3 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลสารทจีน	94
3.2.4 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลไหว้พระจันทร์	104
3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดขี้หนูที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต	111
3.3.1 พิธีงานศพ (พิธีงเด็ก)	111
3.3.2 พิธีทำบุญครอบวันเสียชีวิต	122

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.3 พิธีแก้บน	125
3.3.4 พิธีแก้ปี่ขง	128
3.4 การสืบทอดวัฒนธรรมกระตาดไข่ของคนไทยเชื้อสายจีน	131
3.4.1 สมาชิกในครอบครัว	131
3.4.2 กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย”	134
3.4.3 ร้านจำหน่ายกระตาดไข่	138
3.4.4 ศาลนสถานจีน	142
บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไข่ของคนไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร	
4.1 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไข่ที่เกิดจากปัจจัยภายใน	146
4.1.1 สมาชิกภายในครอบครัว	146
4.1.2 การสมรสกับชาวต่างชาติ	148
4.1.3 การนับถือศาสนาอื่น	152
4.1.4 ทักษะคติคนรุ่นใหม่	154
4.2 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไข่ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก	159
4.2.1 สภาพเศรษฐกิจ	159
4.2.2 สิ่งแวดล้อม	163
4.2.3 การศึกษา	165
4.2.4 การรับวัฒนธรรมอื่น	167
4.3 การเผยแพร่กระตาดไข่ในสังคมไทยปัจจุบัน	169
4.3.1 สื่อสิ่งพิมพ์	170
4.3.2 สื่อโทรทัศน์	175
4.3.3 สื่อโซเชียลมีเดีย	179
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	184
5.2 อภิปรายผล	195
5.3 ข้อเสนอแนะ	196

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	197
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	204
ภาคผนวก ข คำถามสัมภาษณ์	205
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	211
ภาคผนวก ง รูปภาพ	213
ประวัติผู้เขียน	224

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย	7

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระดาศไห้วเจ้า “กิมเต้าหึ่งเต้า”	47
2	กระดาศไห้วดวงวิญญาณที่ใช้ในพิธีกรรมงเต็ก	48
3	การใช้สีของกระดาศไห้วเจ้า “กระทงตัวกิม”	49
4	กระดาศไห้ว ดวงวิญญาณแบบสมัยโบราณ “อ่วงแซจี้” (บน) และ “กิมจี้หึ่งจี้” (ล่าง)	50
5	กระดาศไห้วดวงวิญญาณในสมัยปัจจุบัน	51
6	รูปลักษณะของพระพุทธรเจ้า 5 องค์	52
7	ภาพลักษณะของ “เง็กเซียนฮ่องเต้” ที่ใช้ในเบงค้งเต็ก	53
8	ภาพลักษณะ “แปดเซียน” ที่ใช้ใน “เทียงเถ่าจี้”	54
9	สิงโตที่ใช้ใน “เพ้า”	54
10	กระดาศไห้วเจ้า “ดอกบัว”	56
11	ภาษาจีนที่เขียนว่าเทพเจ้าคุ้มครองและความร่ำรวยเงินทอง	57
12	กระดาศไห้วเจ้า “เทียงเถ่าจี้”	59
13	กระดาศไห้วเจ้า “ตัวกิม” “กิมเต้าหึ่งเต้า” และ “หึ่งเตี้ย”	59
14	กระดาศไห้วดวงวิญญาณ “อ่วงแซจี้”	60
15	กระดาศไห้วดวงวิญญาณ “เบงค้งเต็ก” (บน) และ “กิมจี้หึ่งจี้” (ล่าง)	60
16	กระดาศไห้วดวงวิญญาณ รูปแบบเสื้อผ้าชาย-หญิง	61
17	กระดาศไห้วเจ้า “เพ้า” ไหว้ใต้สือเอี้ย และเจ้าแม่กวนอิม	62
18	รูปแบบที่อยู่อาศัยที่ใช้ในพิธีงเต็ก	63
19	รูปแบบคนรับชาย-หญิงที่ใช้ในพิธีงเต็ก	65
20	รูปแบบบุคคลที่ใช้ในพิธีการเผาตัวแทน	65
21	กระดาศไห้วดวงวิญญาณ รูปแบบของใช้ชีวิตประจำวัน	67
22	รูปแบบยานพาหนะแบบสมัยใหม่ เครื่องบิน รถยนต์ และรถมอเตอร์ไซค์	68
23	กระดาศไห้วดวงวิญญาณ รูปแบบกระเป๋าชานेल	69
24	ชุดรูปแบบอุปกรณ์สื่อสาร แอปเปิ้ล	70
25	รูปแบบผลิตภัณฑ์ดูแลผิว เอสเค-ทรี	71
26	รูปแบบอาหารบำรุงร่างกาย (บน) และเครื่องดื่ม (ล่าง)	72
27	รูปแบบเสื้อผ้าที่ผลิตจากโรงงานในประเทศไทย (ซ้าย) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ขวา)	75

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
28	ผู้ศรัทธานำหิ้งเตี้ยมาปิดตัว	78
29	การเซ่นไหว้ตุ๋นเอี้ย (บน) และกระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้ (ล่าง)	79
30	การใช้กระดาศไหว้ กิมเตี้ยว กิมเต้าหิ้งเต้า กระทงอ่วงป้อ เทียงเถ่าจี้ และหิ้งเตี้ยในการประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิม	79
31	การเซ่นไหว้เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยในช่วงเทศกาลตรุษจีน	81
32	การวางไว้กระเป่าเงินบนเทียงเถ่าจี้	81
33	กระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว	83
34	การใช้กระดาศไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติ	84
35	การเซ่นไหว้ตุ๋นเอี้ยในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง	86
36	หิ้งเตี้ยที่ใช้ในการเซ่นไหว้เจ้าที่	88
37	การอุทิศรูปแบบอันหลากหลายแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว	90
38	การประดิษฐ์ไม้ไผ่วงกลมและเผากระดาศไหว้ในวงกลม	90
39	การติดใบเขียนชื่อของผู้รับและผู้ส่ง	91
40	กระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีบูชาไตสี่เอี้ย	95
41	การถวายกระดาศไหว้ “เพ้า” แก่ไตสี่เอี้ย	96
42	การใช้กระดาศไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษในช่วงเทศกาลสารทจีน	97
43	การอุทิศกุหาเงินกุหาทองและหีบห่อเสื้อผ้าแก่บรรพบุรุษ	98
44	การเผากระดาศไหว้ให้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติ	100
45	การอุทิศชุดกระดาศไหว้ดวงวิญญาณแก่ผีไร้ญาติ	101
46	การฝากกระดาศไหว้ให้แก่ศาสนสถานจีนเผา	102
47	การจัดโต๊ะเซ่นไหว้เทพเจ้าเจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลไหว้พระจันทร์	107
48	กระดาศไหว้เจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลพระจันทร์ “เนี้ยเก็ง”	108
49	กระดาศไหว้พระจันทร์ โป๊ยเขียนหิ้งเตี้ย	108
50	กระดาศไหว้พระจันทร์ กิมกง	108
51	กระดาศไหว้พระจันทร์ ตัวป้อเกี้ย	109
52	กระดาศไหว้เจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลพระจันทร์ อ่วงมั้ง	109
53	การวางคนรับใช้ชาย-หญิงไว้ที่หน้าโลงศพ	112
54	การใช้กระดาศม้าและนกในพิธีเชิญพระพุทธรเจ้า	113

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
55	การถวายนิมิตต์หิ้งจิวแก่บรรพชนในพิธีงเด็ก	115
56	การใช้หิ้งเตี้ยเช่นไห้วสะพานโอมะสงสาร	116
57	ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนำรูปแบบเสื้อผ้าข้ามสะพาน	117
58	ลูกหลานของผู้ตายยกกระดาษไหว้วเพื่อนำไปเผา	118
59	การติดใบเขียนชื่อของผู้ตายและผู้ส่งบนบ้านงเด็ก	120
60	การทำวงกลมล้อมรอบกระดาษไหว้ว	120
61	ผู้ประกอบการพิธีของโรงเจจะสันกระดิ่ง	120
62	ลูกหลานกราบไหว้วบรรพบุรุษในพิธีเผากระดาษไหว้ว	121
63	กระดาษไหว้วที่ใช้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต	123
64	สมาชิกในครอบครัวถวายนิมิตต์กระดาษด้วยกัน	124
65	เพ้าไหว้วทำวีรพหก	126
66	การใช้หิ้งเตี้ยมาปิดตัว	130
67	การให้ลูกหลานเข้าร่วมพิธีการเผากระดาษไหว้วในเทศกาลสารทจีน	132
68	การสอนพับกระดาษไหว้วให้แก่ลูกหลาน	133
69	การประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้ว	135
70	หนังสือเรื่อง “บันทึกเจริญไชย คนจีนสยาม”	136
71	การจัดโต๊ะบูชาไหว้วพระจันทร์แบบดั้งเดิมภายในพิพิธภัณฑท์ “บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย”	137
72	แหล่งการขายกระดาษไหว้ว	139
73	การแนบข้อความเกี่ยวกับการใช้กระดาษไหว้ว	140
74	เจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าไต้ฮงกงเตรียมกระดาษไหว้ว	143
75	การใช้กระดาษไหว้วไปเช่นไหว้วบูชาเทพเจ้าไทย	151
76	การใช้กระดาษไหว้วและเครื่องสักการะบูชาแบบไทยในพิพิธภัณฑท์	151
77	รูปแบบกระดาษไหว้วตามความนิยมในปัจจุบัน	155
78	กระดาษไหว้วชุดแก่ปีชงแบบธรรมดา (ประกอบด้วย หิ้งเตี้ย กระทงอ่วงป้อ และอั้งจี้)	156
79	กระดาษไหว้วชุดแก่ปีชงแบบขอพรเรื่องการเงินและการงาน (ประกอบด้วย หิ้งเตี้ย กระทงอ่วงป้อ ต้วกิม ดอกบัวและก้วยหนึ่งฮู้)	156

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
80	การใช้ภาพลักษณะของทรัพย์สินเงินทองในกระดาศไห้วไม้สิ่งเอี้ย	160
81	ที่เก็บชุดกระดาศไห้ว	164
82	แบบคังเต็กแบบโบราณ (บน) กับแบบคังเต็กแบบสมัยใหม่ (ล่าง)	168
83	ใบนามบัตรของร้านจำหน่ายกระดาศไห้ว	171
84	หนังสือเกี่ยวกับการพับกระดาศไห้ว	172
85	หนังสือเรื่อง “บันทึกเจริญไชย คนจีนสยาม”	174
86	สถานีโทรทัศน์พีมีเอนำเสนอชุมชนกระดาศไห้ว	175
87	รายการโทรทัศน์ที่เสนอลดเผากระดาศไห้ว	176
88	สารคดีที่นำเสนอวัฒนธรรมกระดาศไห้ว	177
89	สถานีโทรทัศน์ CCTV ไปสัมภาษณ์เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาศไห้ว	178
90	ร้านจำหน่ายกระดาศไห้วขายกระดาศไห้วโดยผ่านเว็บไซต์	181
91	การสอนพับกระดาศไห้วโดยผ่านยูทูป (Youtube)	182
92	การสอนพับกระดาศไห้วโดยผ่านติ๊กต็อก (Tiktok)	183

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อีกทั้งยังอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนที่ได้เดินทางอพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่อดีต ดังที่ พระพรหมจันทโรนันทน์ (2554, น. 3) กล่าวไว้ว่า ชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยมีสาเหตุมาจากความไม่สงบภายในประเทศ ประชาชนเกิดความอดอยาก อีกทั้งในขณะนั้นประเทศจีนมีการติดต่อกับค้าขายกับประเทศไทยและคนจีนยังมีความสามารถในการเดินเรืออีกด้วย นอกจากนี้ ภารตี มหาขันธ์ (2554, น. 27) ยังได้กล่าวว่า เพราะความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย อีกทั้งความสอดคล้องระหว่างที่ตั้งของประเทศไทยกับสมรรถนะของเรือสำเภาจีน ตลอดจนเสรีภาพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของไทยดึงดูดให้ชาวจีนอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และยังมีสาเหตุมาจากนโยบายของผู้ปกครองในไทยที่ให้ความสำคัญกับความชำนาญพิเศษในด้านต่าง ๆ ของคนชาวจีน ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ จึงทำให้ชาวจีนมีความมุ่งมั่นฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ยอมทิ้งแผ่นดินและบ้านเกิดของตน แล้วเดินทางอพยพเข้ามาในแผ่นดินไทยเพื่อมาตั้งถิ่นฐานให้มั่นคงและประกอบอาชีพเพื่อทำให้ชีวิตของตนเองและครอบครัวอยู่ได้อย่างมีความสุข โดยชาวจีนที่ได้อพยพเข้ามาในต่างได้ก็มีความพยายามมีการปรับตัวและทำให้ตนเองได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี และอาศัยอย่างสงบสุขมาโดยตลอด

ชาวจีนถือเป็นชนชาติหนึ่งที่ยังคงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ รวมทั้ง ความเชื่อของตนเองไว้ได้อย่างเข้มแข็ง และยังมีแนวคิดในการสืบทอดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาอย่างเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นจนทำให้วัฒนธรรมและประเพณีแบบจีนได้ผสมกลมกลืนกับสังคมไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่มีเอกลักษณ์และผสมผสานสังคมไทยได้อย่างลงตัว ซึ่งไม่เพียงแต่ชาวจีนที่ดำเนินชีวิตในแผ่นดินจีนเท่านั้นที่ได้ยึดถือวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อแบบดั้งเดิมไว้ แต่ยังมีกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่ยังสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน ดังที่ ขนากา เมธิเกรียงไกร (2559, น. 1) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อชาวจีนได้อพยพเข้ามาในแผ่นดินไทย พวกเขาต่างได้นำวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมไปถึงค่านิยมและความเชื่อมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของตนเองด้วยแต่ยังได้ถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้กับลูกหลานของตน ซึ่งการปฏิบัติตามประเพณีและความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวจีนนั้นเป็นสิ่งเดียวที่สร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ และยังทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงและเข้มแข็งเมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ โดยพื้นฐานแล้วชาวจีนต่างปลูกฝังคติความเชื่อในด้านต่าง ๆ ที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตนเองและยังคงรักษาสืบทอดมาจนปัจจุบัน อาทิ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ และความเชื่อทางศาสนาพุทธ (มหายาน) กับศาสนา (ลัทธิ) เต๋าและขงจื้อ เป็นต้น

ชาวจีนมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าและความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษนั้นถือเป็นความเชื่อที่ชาวจีนยึดมั่นและเคารพนับถือจนถึงทุกวันนี้ โดยสามารถเห็นได้จากการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมของจีนอยู่ในชีวิตประจำวัน และยังมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการดำรงวิถีชีวิตชาวจีน ดังที่ ฟริน่า บรูมฟิลด์ (2533, น. 32-33) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าชาวจีนจะเคารพนับถือของจื๊อมากเพียงใดก็ตาม แต่สำหรับสามัญชนแล้ว พวกเขายังคงมีความเชื่อในเรื่องบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีบางเทวดาอื่นมากกว่า เนื่องจากการดำรงชีวิตของสามัญชนล้วนเกี่ยวข้องกับสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น ดังนั้น ชาวจีนจะรู้สึกกลัวและเคารพนับถือเทพเจ้าเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อกันว่าเทพเจ้าจะคอยช่วยคุ้มครองไม่ให้ดวงวิญญาณหรือสิ่งชั่วร้ายมาก่ออันตรายชีวิตของตน ชาวจีนพยายามทำให้วิญญาณบรรพบุรุษมีความสุขและหลีกเลี่ยงการเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิญญาณอื่น ๆ ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้ชาวจีนมีผู้ที่เคารพนับถือเทพเจ้าและดวงวิญญาณเป็นจำนวนมากเพราะต้องพยายามเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เกิดความพอใจต่อลูกหลาน

จากการที่ชาวจีนยังคงมีความเชื่อและให้ความเคารพนับถือเทพเจ้า ดวงวิญญาณต่าง ๆ โดยเฉพาะบรรพบุรุษ จึงทำให้ชาวจีนมีพิธีกรรมเพื่อสักการบูชาและเซ่นไหว้เพื่อแสดงความเคารพและความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเชื่อกันว่าการประกอบพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้าจะช่วยให้ผู้เซ่นไหว้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น สมความปรารถนาในสิ่งที่ตนต้องการ แคล้วคลาดจากภัยอันตรายและนำพาความสุขมาให้กับผู้สักการบูชารวมทั้งสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย และเมื่อประสบความสำเร็จแล้ว พวกเขาก็จะตอบแทนโดยการประกอบพิธีเซ่นไหว้อีกครั้งเพื่อเป็นการขอบคุณเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาและช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ สำหรับการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวจีนมีความเชื่อว่าจะช่วยให้บรรพบุรุษสามารถอยู่อย่างมีความสุข และจะได้กลับมาดูแลลูกหลานมีความสุขสมหวังตลอดไป ซึ่งการเซ่นไหว้บรรพบุรุษนี้ถือเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการีและรำลึกพระคุณของบรรพบุรุษ ดังนั้น การเลือกเครื่องเซ่นไหว้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากชาวจีนเชื่อกันว่าเครื่องเซ่นไหว้ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งของที่นำมาถวายแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของผู้สักการบูชาโดยทางอ้อม เพราะฉะนั้น เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมล้วนแต่เป็นวัตถุสิ่งของที่แฝงไปด้วยความหมายอันดีงามทั้งสิ้น ดังที่ ถาวร สิกขโกศล (2557, น. 58) ได้กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว เครื่องเซ่นไหว้ของชาวจีนจะประกอบไปด้วยธัญชาติทั้งห้า อาหารหวาน เนื้อสัตว์ ผัก กับข้าว ผลไม้ เหล้า ชา และเครื่องกระดาษไหว้ เป็นต้น ซึ่งแต่ละอย่างจะมีความหมายที่แตกต่างกันและไม่สามารถใช้แทนกันได้

“กระดาษไหว้” ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีความสำคัญโดยใช้ในการประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลและวาระสำคัญของชาวจีน โดยจะใช้กระดาษเป็นวัสดุหลักที่พับแล้วนำมาทำเป็นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบพิธีเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้า ดวงวิญญาณบรรพบุรุษและสัมภเวสีตามความเชื่อของชาวจีน จากเอกสารทางโบราณคดีของประเทศจีนบันทึกไว้ว่ากระดาษไหว้เป็นสิ่งของที่มาจาก

เครื่องปั้นดินเผาฝังพร้อมคนตาย ดังที่ RONG XIN (2557, น. 39) กล่าวว่า ในสมัยโบราณ ชาวจีนจะนำข้าทาส บริวาร สัตว์เลี้ยงที่ยังมีชีวิตฝังพร้อมกับผู้ตาย ในภายหลังจึงเปลี่ยนมาใช้รูปแบบปั้นตัวแทน กระดาษเงินกระดาษทองเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องฝังพร้อมกับคนตาย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของถาวร ลิกขโกศล (2557, น. 71) ว่า กระดาษไหว้และเครื่องกระดาษทุกชนิดมีที่มาจากของจริงที่ฝังไปพร้อมกับคนตายในยุคโบราณ ซึ่งน่าจะเสียชีวิตที่ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกถึงช่วงเวลา ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของกระดาษไหว้อย่างชัดเจน แต่เราสามารถยืนยันได้ว่าสภาพเดิมของกระดาษไหว้คือกระดาษเงินกระดาษทอง ต่อมาจึงพัฒนาเป็นรูปแบบอันหลากหลายตามยุคสมัย

สำหรับรูปแบบเครื่องกระดาษในระยะแรกนั้น น่าจะไม่มี ความซับซ้อนมากนัก คือเป็นเพียงกระดาษเงิน กระดาษทองเท่านั้น ต่อมาจึงคิดประดิษฐ์พลิกแพลงเป็นเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ (แสงอรุณ กนกพงศชัย. 2554, น. 52-53) เนื่องจากกระดาษไหว้เป็นผลงานที่ชาวจีนสร้างขึ้นเพื่ออุทิศให้เทพเจ้า และดวงวิญญาณนำไปใช้ ดังนั้น เมื่อวัตถุและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า สภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนจึงมีการเปลี่ยนแปลงและทำให้กระดาษไหว้ก็มีความเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น กระดาษไหว้รูปแบบในอดีตที่เป็นยานพาหนะ ชาวจีนจะนิยมเผากระดาษรูปทรงที่เป็นม้าเพื่อเป็นพาหนะให้กับบรรพบุรุษ แต่ในปัจจุบันก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกระดาษที่ทำเป็นรถยนต์เครื่องบินมากกว่า เพราะเกิดจากคติความเชื่อของลูกหลานที่ว่า เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับบรรพบุรุษมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ แสงอรุณ กนกพงศชัย (2554, น. 52-53) ที่ได้ศึกษาภาพถ่ายสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ซึ่งพบว่ามีภาพของเครื่องกระดาษกงเต๊กที่สะท้อนวิถีชีวิตในยุคสมัยนั้น ๆ เช่น รถยนต์รุ่นโบราณ เป็นต้น ดังนั้น กระดาษไหว้จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีความสำคัญเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีของสมัยนั้น ๆ อีกด้วย

ย่านเยาวราชเป็นที่รู้จักกันในฐานะย่านชุมชนชาวจีนที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นย่านศูนย์รวมวัฒนธรรมและขนธรรมเนียมที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่และคติความเชื่อของชนชาติจีน สำหรับความเป็นมาของชาวจีนในย่านเยาวราชมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ดังที่ ฮาวัน อิมอุไร (2562, น. 2) กล่าวว่า ย่านเยาวราชแต่เดิมมีชื่อเรียกว่าย่านสำเพ็งเท่านั้น โดยเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดจุฬาโลกมหาราชกาลที่ 1 ทรงสถาปนากรุงเทพฯ เป็นราชธานีในปี พ.ศ. 2325 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ชาวจีนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวแต้จิ๋วผู้ตั้งหลักแหล่งอยู่ ณ ท่าเตียนและบริเวณใกล้เคียงตั้งแต่สมัยธนบุรีไปอยู่นอกแนวกำแพงพระนครทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งมีอาณาบริเวณตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มยาวไปจนถึงคลองวัดสำเพ็งซึ่งมีชื่อเรียกว่า “สำเพ็ง” ในเวลาต่อมา ชื่อเยาวราชเกิดขึ้นจากในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตัดถนนหลายสายผ่านสำเพ็งและบริเวณใกล้เคียง โดยถนนสายสำคัญคือถนนสำเพ็ง การที่ชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชขยายตัวอย่างรวดเร็วในด้านพื้นที่และประกอบธุรกิจการค้า สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ เนื่องจากการตัดถนนในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตัดถนนหลายสายโดยการที่คนจีนอพยพเข้ามาในย่านเยาวราชหรือสำเพ็งมากที่สุด

จึงส่งผลให้ย่านนี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งจนถึงปัจจุบันนี้ ย่านเยาวราชยังเป็นพื้นที่นำเสนอวัฒนธรรมและคติความเชื่อของชาวจีน

ในย่านเยาวราชประกอบไปด้วยชุมชนของคนไทยเชื้อสายจีนหลายกลุ่ม และยังเป็นที่ตั้งของชุมชนเจริญไชยที่มีความเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่าร้อยปี อีกทั้งชุมชนนี้ยังมีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น พื้นที่ของชุมชนย่านเจริญไชย ตั้งอยู่ตรงบริเวณที่ล้อมรอบไปด้วยวัดและศาลเจ้าจีนสำคัญ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดมังกรกมลาวาส ศาลเจ้าไต้ฮงกง ศาลเจ้าหลิทีเปี้ยว ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ย และศาลเจ้ากวางตุ้ง จึงทำให้ชาวจีนในบริเวณนี้ นำความรู้มาประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ จนกลายเป็นย่านการค้ากระดาษไหว้เจ้าที่มีขนาดใหญ่และมีความเก่าแก่ที่สุดในย่านเยาวราชแห่งนี้ เพราะชุมชนเจริญไชยเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อทุกรูปแบบ จึงทำให้พื้นที่แห่งนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยังเป็นย่านการค้าที่หาจากที่อื่นไม่ได้ (กลุ่มอนุรักษ์และการฟื้นฟูย่านเจริญไชย 2556, น. 31) ดังนั้น ชุมชนเจริญไชยจึงเป็นแหล่งการค้ากระดาษไหว้ที่ชาวจีนต่างรู้จักเป็นอย่างดี เพราะเมื่อถึงงานเทศกาลและวาระสำคัญ คนไทยเชื้อสายจีนก็จะเดินทางมาเลือกซื้อกระดาษไหว้รูปแบบต่าง ๆ ตามคติความเชื่อและรวมถึงสินค้าอื่น ๆ สำหรับใช้ในการประกอบพิธีกรรมจากชุมชนเจริญไชย ดังนั้น การศึกษากระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จึงมีความน่าสนใจที่จะต้องศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีความเก่าแก่และชาวบ้านในพื้นที่มีความเข้มแข็งในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจการค้ากระดาษไหว้ของตนเองไว้ได้จนปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ด้วยกระดาษไหว้ยังคงเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญในสังคมไทย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและนำศึกษาอย่างมาก ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติมีความสนใจในการศึกษารูปแบบและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ รวมถึงวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและการสืบทอดกระดาษไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจกระดาษไหว้ตลอดจนวัฒนธรรมความเชื่อของชาวจีนในประเทศไทย เพื่อให้คงอยู่สืบต่อไปได้ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบกระดาษไหว้ ความเชื่อและการสืบทอดที่มีอยู่ในกระดาษไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่นำมาใช้การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ แนวคิดเกี่ยวกับคติความเชื่อ แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการเซ่นไหว้ และแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการสืบทอดดังต่อไปนี้

1.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับคติความเชื่อ

คติความเชื่อ คือ การยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือมีอยู่จริงโดยอาจจะมีเหตุผลหรือไร้เหตุผลก็ได้ แม้ว่าอาจจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงหรือไม่และอาจจะต้องผ่านหลักการวิทยาศาสตร์ แต่ก็ได้รับการยอมรับนับถือของผู้ศรัทธา เมื่อมนุษย์มีความเชื่อในด้านใดด้านหนึ่งจึงมักจะแสดงออกทางการกระทำและคำพูด จึงสามารถได้เห็นว่าความเชื่อมีผลกระทบต่อเจตคติของบุคคล และเป็นตัวกำหนดแนวทางหรือพฤติกรรมของบุคคล ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อสังคมนั้นอย่างมาก

1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการเซ่นไหว้

พิธีกรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามความเชื่ออย่างมีระเบียบขั้นตอน ซึ่งความเชื่อนั้นเป็นมูลเหตุของการเกิดพิธีกรรม เมื่อมนุษย์ได้มีความเชื่อเรื่องใด การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อนั้น ๆ ส่วนพิธีกรรมการเซ่นไหว้ เพราะความเชื่อกันว่าเทพเจ้า ภูตผีปีศาจเทวดา และดวงวิญญาณล้วนมีพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ และชาวจีนเชื่อว่าเทพเจ้า ภูตผีปีศาจ และดวงวิญญาณมีอารมณ์จิตใจเหมือนกับมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงพยายามแสดงความเคารพนับถือ สร้างความพอใจให้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ด้วยการประกอบพิธีกรรมหลายวิธี อาทิ การเซ่นไหว้ การสังเวย เพราะมนุษย์เชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้สามารถลดบันดาลให้ผู้เซ่นไหว้และครอบครัวของผู้เซ่นไหว้เกิดความสุขสวัสดิ์ พิพัฒนามงคล

1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการสืบทอด

การเปลี่ยนแปลง คือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากสภาพเดิม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากหลากหลายปัจจัย อาทิ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การติดต่อสื่อสารกับสังคมอื่น รวมถึงระบบความรู้และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระเบียบวิธีการปฏิบัติในสังคม ทั้งในสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่เป็นวัตถุ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะประกอบด้วยหลายประการเช่นกัน อาทิ การสังสมทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมอื่น การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นโดยตรง

ส่วนการสืบทอดคือการประพฤติดั้งเดิมของมนุษย์ เป็นการที่คนรุ่นหนึ่งเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีคุณประโยชน์ จึงมีการยอมรับปฏิบัติตาม พร้อมเรียนรู้และได้สืบทอดสิ่งนี้ไปยังรุ่นถัดไปเพื่อความต่อเนื่อง ความเจริญก้าวหน้าของเผ่าพันธุ์และการคงอยู่ได้สังคมในสังคมปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

จากการลงพื้นที่สำรวจย่านเยาวราช ผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่แห่งนี้มีร้านค้าขนาดใหญ่ที่จำหน่ายกระดาษไหว้หลายร้านและเป็นร้านที่มีความเก่าแก่เปิดมาเป็นระยะเวลานาน โดยตั้งอยู่บริเวณชุมชนเจริญไชย เขตสัมพันธวงศ์ (ย่านเยาวราช) ชุมชนเจริญไชยถือเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีคนไทยเชื้อสายจีน โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น อีกทั้งยังได้ประกอบธุรกิจเปิดร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ที่มีขนาดใหญ่

จากการศึกษาในเบื้องต้นยังพบว่า ชุมชนเจริญไชยมีร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ขนาดใหญ่ และเปิดร้านมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 50 ปีขึ้นไป มีจำนวนร้านค้าทั้งสิ้น 9 ร้านค้า โดยทั้ง 9 ร้านนี้เป็นร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ที่คนในพื้นที่เยาวราชและผู้ซื้อสินค้าประเภทกระดาษไหว้รู้จักกันเป็นอย่างดี และจากการสอบถามร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ยังพบว่าลูกค้าที่มาซื้อสินค้ากระดาษไหว้ ในวันธรรมดาที่ไม่ใช่ช่วงเวลาของงานเทศกาล จะมีลูกค้ามาซื้อสินค้าต่อวันจำนวน 3-4 ราย และส่วนใหญ่จะซื้อเพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อภายในวัดจีนหรือศาลเจ้า เป็นต้น และส่วนลูกค้าที่มาซื้อสินค้าในช่วงของงานเทศกาลต่าง ๆ จะมีทั้งลูกค้าที่ซื้อสินค้าเพื่อนำไปจำหน่ายต่อในพื้นที่ต่าง ๆ และซื้อเพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมในงานเทศกาลนั้น ๆ มีจำนวนมากประมาณ 20-30 รายต่อวัน

1.4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชที่เปิดร้านจำหน่ายสินค้ากระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชย ผู้ซื้อกระดาษไหว้เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ผู้ประกอบพิธีกรรมภายในวัดจีนหรือศาลเจ้าจีนบริเวณชุมชนเจริญไชย และผู้นำชุมชนเจริญไชยที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนและอาศัยอยู่ในย่านเยาวราช

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าร้านจำหน่ายสินค้ากระดาษไหว้จำนวน 9 ร้าน ผู้ซื้อกระดาษไหว้เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรม (เฉพาะผู้ซื้อในวันธรรมดาไม่ใช่ช่วงเวลาของงานเทศกาล) ผู้ประกอบพิธีกรรมใน วัดมังกรกมลาวาส ศาลเจ้าไต้ฮงกง ศาลเจ้าหลิทีเปี้ยว และผู้นำชุมชนของชุมชนเจริญไชย จำนวนทั้งสิ้น 40 คน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	วิธีการสุ่มตัวอย่าง
1. เจ้าของร้านที่จำหน่ายกระดาดชาไห้ว (จำนวน 9 ร้าน)	9	แบบเจาะจง
2. ผู้ซื้อกระดาดชาไห้วเพื่อไปประกอบพิธีกรรม (ร้านค้าละ 3 คน)	27	แบบบังเอิญ
3. ผู้ประกอบพิธีกรรมในวัดจีนและศาลเจ้าจีน บริเวณชุมชน เจริญไชย (จำนวน 3 แห่ง)	3	แบบเจาะจง
4. ผู้นำชุมชนเจริญไชย	1	แบบเจาะจง
รวม	40	

1.4.3 วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Dept Interview) ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดหรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเจาะจง (In-Depth information) ถูกต้อง และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กระดาดชาไห้ว หมายถึง เครื่องกระดาดที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาเทพเจ้าหรือดวงวิญญาณในงานเทศกาลตามความเชื่อของชาวจีน ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อบูชาเทพเจ้าและเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้น กระดาดชาไห้วจึงมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อของคนในยุคสมัยต่าง ๆ

ความเชื่อ หมายถึง การที่มนุษย์ได้ยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเชื่อว่าสิ่งนั้นมีอยู่จริง ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ก็ตามแต่มนุษย์ก็ได้สร้างความเชื่อนั้น ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำรงชีวิต ดังเช่นความเชื่อที่ต้องการตอบแทนเทพเจ้าและเพื่อการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ จึงมีการนำกระดาดชาไห้วรูปทรงต่าง ๆ มาเผาเพื่อบูชาเทพเจ้าหรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งในวัดหรือศาลเจ้าและงานเทศกาลต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความแตกต่างจากสิ่งเดิม ดังเช่นเรื่องของความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกระดาดชาไห้ว และเมื่อกาลเวลาและสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชแห่งนี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอีกทั้งยังทำให้ความเชื่อเรื่องกระดาดชาไห้วนี้เริ่มเลือนหายไปและการปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมลดน้อยลงตามไปด้วย

คนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย หมายถึง ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยและมีเชื้อสายของผู้ที่อพยพมาจากเมืองจีนหรือชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเชื้อสายแต้จิ๋วและเชื้อสายกวางตุ้งเป็นหลักและอาศัยอยู่ในชุมชนเจริญไชยหรือในบริเวณย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งพวกเขายังสามารถรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมได้จนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะพิธีกรรมทางความเชื่อโดยนำกระดาษไหว้มาเผาเพื่อบูชาเทพเจ้าหรือบูชาบรรพบุรุษ เป็นต้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การเก็บข้อมูลภาคสนาม (field research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุมชนเจริญไชย กระดาษไหว้ ความเชื่อและประเพณีที่สัมพันธ์กับกระดาษไหว้ในสังคมไทยและสังคมจีน
2. ศึกษาประวัติความเป็นมาขอและความสำคัญของกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช ประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา
3. สร้างเครื่องมือการวิจัยด้วยการตั้งคำถามเพื่อไปสัมภาษณ์จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ข้อ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช ประเทศไทย
5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายจากภาคสนามในด้านรูปแบบของกระดาษไหว้ ความเชื่อที่สัมพันธ์กับกระดาษไหว้
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายจากภาคสนามในด้านปัจจัยการเปลี่ยนแปลงและการสืบทอดของกระดาษไหว้ในประเทศไทย
7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ คติความเชื่อ และลักษณะของกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร
2. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระดาษไหว้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังได้เห็นถึงแนวทางการสืบทอดคติความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชที่ได้นำกระดาษไหว้มาประกอบในงานพิธีกรรมตามคติความเชื่อที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

3. ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนในย่านเยาวราชได้เป็นแหล่งเผยแพร่วัฒนธรรมที่สำคัญของชาวจีนให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย รวมทั้งยังได้มีส่วนช่วยส่งเสริมการขายกระดาษไหว้และสินค้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีจีนของย่านชุมชนเจริญไชยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีของชาวจีนมิให้สูญหายไปและยังทำให้กลุ่มคนภายนอกรวมถึงลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีนได้เห็นความสำคัญตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมจีนที่เก่าแก่พร้อมกับช่วยสืบทอดให้สิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่สืบไป ซึ่งการวิจัยนี้ยังสามารถเป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องกระดาษไหว้และความรู้ต่าง ๆ ชุมชนชาวจีนในย่านเยาวราชได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากระดาศไห้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชน เจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเรื่องนี้ โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ
  - 2.1.1 ความหมายของความเชื่อ
  - 2.1.2 ประเภทของความเชื่อ
  - 2.1.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อ
  - 2.1.4 ความเชื่อของชาวจีน
- 2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
  - 2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม
  - 2.2.2 ความสำคัญของพิธีกรรม
  - 2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรม
- 2.3 เอกสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
  - 2.3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลง
  - 2.3.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
- 2.4 ความรู้ที่เกี่ยวกับกระดาศไห้
  - 2.4.1 กระดาศไห้ที่สาธารณรัฐประชาชนจีน
  - 2.4.2 กระดาศไห้ที่ประเทศไทย
- 2.5 ความรู้เกี่ยวกับชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร
  - 2.5.1 ประวัติความเป็นมาของย่านเยาวราช
  - 2.5.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไชย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย
  - 2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย
  - 2.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระดาศไห้ในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่จริงหรือเป็นความจริง ความเชื่อคือที่มาของการประกอบพิธีเช่นไหว้และเครื่องเซ่นไหว้-กระดาศไหว้ ดังนั้น การศึกษากระดาศไหว้จึงจำเป็นต้องศึกษาความหมายของความเชื่อ ประเภทของความเชื่อ แนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อ รวมถึงความเชื่อของชาวจีน

2.1.1 ความหมายของความเชื่อ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความเชื่อ ดังต่อไปนี้

วีรชญา เปล่งปรัชญา (2560, น. บทนำ) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์ยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงโดยไม่ต้องไปพิสูจน์ว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงที่สมเหตุสมผลหรือตามหลักวิทยาศาสตร์หรือไม่ และเชื่อว่าสิ่งนั้นมีอำนาจสามารถบันดาลทุกข์สุขต่อชีวิตของมนุษย์เราได้

อภิวัฒน์ สุธรรมดี (2558, น. 142) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ยอมรับนับถือและปฏิบัติสืบทอดกันมา สิ่งที่ยึดถือนั้นอาจเกิดจากความรู้สึกหรือเกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผลก็ได้

พรรณี ชูจิรวงศ์ (2552, น. 1) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ พลัง พลังที่จะสร้างสิ่งต่าง ๆ ความเป็นจริงของมนุษย์จากสิ่งทีบุคคลตกลงใจแล้วว่าเชื่อ ความเชื่อจะผลักดันให้เกิดเป็นการกระทำหรือขัดขวางไม่ให้กระทำก็ได้

พระครูปริยัติสารการ (2551, น. 19) ได้กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตน การยอมรับนับถือนี้อาจจะมีหรือไม่มีหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นจริงก็ได้ เมื่อมนุษย์เกิดความเชื่อนี้แล้วก็แสดงออกมาให้ปรากฏทางกายและวาจา

ขรรค์ชัย อภิสุภาพ (2547, น. 13) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือสิ่งหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลมาอธิบาย ไม่ว่าสิ่งนั้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ การยอมรับนั้นอาจจะยอมรับด้วยความศรัทธา ด้วยความจงรักภักดี ด้วยความกลัว ผู้คนที่ยอมรับนับถือ และปฏิบัติสืบทอดกันมาตามความเชื่อ นั้นจนกลายเป็นประเพณีของกลุ่มชนนั้น ๆ

จากทฤษฎีของนักวิจัยหลายท่าน ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า ความเชื่อ หมายถึง การที่มนุษย์ยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความจริงหรือมีอยู่จริง โดยไม่ว่าสิ่งนั้นจะพิสูจน์ความจริงได้หรือไม่ได้ แต่ก็ได้รับการยอมรับจากมนุษย์และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านและผู้ที่มีความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งนั้น ๆ

2.1.2 ประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามมุมมองที่แตกต่างกัน มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกประเภทของความเชื่อ ดังนี้

ดงอมร เหมรัตน์รักษ์ (2559, น. 12) ได้จำแนงประเภทของความเชื่อเป็น 4 ประเภท คือ หนึ่ง คือ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์

พระเอกชัย พัฒนงษ์ (2550, น. 12) จำแนกประเภทของความเชื่อไว้ว่า การจัดประเภทความเชื่ออันมีมูลเหตุมาจากความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนาและลัทธิต่าง ๆ อันล้วนแล้วก่อให้เกิดลักษณะประสมประสานกันได้แนบสนิทนั้น สามารถแบ่งประเภทได้ใน 3 ลักษณะ คือความเชื่อทั่ว ๆ ไปที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ ความเชื่อที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติและ ความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

ฐาปณี (นามแฝง) (2549, น. 18) ได้แบ่งประเภทของความเชื่อออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ หนึ่ง คือ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาของพุทธศาสนา ถ้ายากได้ผลดี มีความสุข ก็เป็นคนดี ทำแต่สิ่งที่ดี เป็นต้น สอง คือ ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ มีความเชื่อไว้ว่า นรกและสวรรค์คือดินแดนที่มนุษย์จะต้องไปเกิดตามผลแห่งบาปบุญคุณโทษที่ทำไว้ สาม คือ ความเชื่อเรื่องพระศรีอารีย์ เป็นความเชื่อที่หวังจะพบกับความสุขในชาติต่อไป สี่ คือ ความเชื่อที่เกี่ยวกับผี ได้แก่ ผีชั้นปกครอง ผีบรรพบุรุษ ผีร้าย เป็นต้น

ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ (2546, น. 42) ได้จำแนกความเชื่อตามวิธีพิจารณา การจำแนกความเชื่อตามหลักเหตุผล กับการจำแนกความเชื่อตามจำนวนบุคคล แต่ละประเภทได้แบ่งออกเป็น ช้อย่อย ดังนี้ หนึ่ง คือ การจำแนกความเชื่อตามหลักเหตุผล จะแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ ความเชื่อที่มีเหตุผลและความเชื่อที่ไร้เหตุผล การจำแนกความเชื่อตามจำนวนบุคคลจะแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ ความเชื่อส่วนบุคคลและความเชื่อของกลุ่มชน

ชนิษฐา จิตชินะกุล (2545, น. 38-51) ได้แบ่งประเภทของความเชื่อไว้เป็น 7 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ หนึ่ง คือ ความเชื่อเรื่องบุคคล ซึ่งแบ่งได้เป็น ความเชื่อเรื่องการเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อ ความเชื่อเกี่ยวกับการตาย การดูบุคลิกลักษณะและกิริยาอาการต่าง ๆ สอง คือ ความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา สาม คือ ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์และเครื่องรางของขลัง สี่ คือ ความเชื่อเรื่องโชคกลางห้า คือ ความเชื่อเรื่องความฝันและการทำนายฝัน หก คือ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ เจ็ด คือ ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน

จากการจำแนกประเภทความเชื่อของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความเชื่อมีความหลากหลายในการเชื่อถือและปฏิบัติตาม เนื่องจากนักวิชาการแต่ละท่านจะจำแนกประเภทของความเชื่อตามมุมมองที่แตกต่างกัน ดังนั้น ประเภทของความเชื่อจึงมีความหลากหลาย เช่น การแบ่งประเภทของความเชื่อตามความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับสังคม ตามปรากฏการณ์ธรรมชาติ ตามศาสนา ตามไสยศาสตร์ ตามโหราศาสตร์ หรือตามวิทยาศาสตร์

เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการจำแนกประเภทของความเชื่อทำให้ผู้คนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและรู้จักความเชื่ออย่างรอบด้านมากขึ้น

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับมนุษย์และมีอิทธิพลที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับความเชื่อเพื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมากขึ้น ดังนี้

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ และ สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์ (2560, น. 23) กล่าวว่า ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเกิดจากความกลัวของมนุษย์ มนุษย์จึงแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาปกป้องคุ้มครองเพื่อพ้นจากภัยอันตรายและบันดลดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มนุษย์จึงมีความสัมพันธ์อย่างสนิทกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติและพยายามใช้อำนาจเหนือธรรมชาตินี้โดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง

ลักขณา ศกุนะสิงห์ (2556, น. 2-4) กล่าวว่า ความเชื่อเกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่รู้ ความไม่แน่ใจหรือการหาเหตุผลอธิบายไม่ได้ ความเชื่อมีความสำคัญต่อการเกิดลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ตลอดจนเกิดศาสนา ศาสนากลับมาเป็นความเชื่อได้ เพราะทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายให้ผู้คนปฏิบัติในยุคที่วิหยาการเจริญก้าวหน้า ผู้คนรู้จักพิจารณาและเชื่อความมีเหตุผล ทำให้ความเชื่อสิ่งต่าง ๆ ค่อย ๆ ลดลง

อรศิริ ปาณิน และคณะ (2548, น. 95) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า คติความเชื่อหมายถึง วิธีหรือทางแห่งการยอมรับอย่างเคารพของมนุษยชาติในสังคมหนึ่ง ๆ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน โดยยึดถือด้วยแนวความคิดกฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติภายใต้ความเชื่อมั่นและศรัทธาเดียวกัน ในสังคมไทยมีประเพณีเกี่ยวกับคติความเชื่อต่าง ๆ และวิธีการดำรงชีวิตที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างมากมาย ทั้งในรูปข้อปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติต่าง ๆ โดยแต่ละภูมิภาคมีสาระทั้งเหมือน ๆ กัน และแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกรอบปัจจัยทางวัฒนธรรมและการถ่ายทอด ยอมรับระหว่างกัน ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าคนไทยมักให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อความเชื่อในเชิงข้อห้ามเป็นหลัก เพราะฉะนั้นเนื้อหาสาระในทางความเชื่อนั้นส่วนใหญ่ล้วนมีพื้นฐานจากความเกรงกลัวในการปฏิบัติตนที่ผิดอำนาจอันเหนือความรู้ จนเป็นที่มาของข้อห้ามต่าง ๆ แล้วจึงสืบเนื่องเป็นข้อปฏิบัติต่อมา ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมยึดถืออย่างเคร่งครัด โดยหากล่วงละเมิด ผ่าฝืน หรือเพียงลบหลู่ดูหมิ่นแล้ว ก็จะมีผลในทางโทษภัยหรืออัปมงคลต่าง ๆ นานา คติความเชื่อจึงนับว่ามีผลต่อแนวความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมโดยแท้จริง

อุดม เขยกิจวงศ์ (2545, น. 187) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเป็นความรู้สึกเชื่อมั่นศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่จะบันดาลให้เกิดสุขหรือทุกข์ได้ หากกระทำหรือ

ปฏิบัติความเชื่อในเรื่องที่ถูกที่ควร ความสุขก็จะเกิดตามมา ในทางตรงกันข้ามหากกระทำการสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือละเลยความทุกข์ร้อนอาจจะเกิดขึ้นได้ ความเชื่อเป็นสิ่งที่มีการปรับเปลี่ยนตามความรู้สึกนึกคิด ของยุคสมัย ดังที่พระยาอนุนามราชชน “ความเชื่อถือของชนชาติไทย” แต่ดั้งเดิมคือมีความเชื่อถือ สิ่งปกติมองไม่เห็น แต่ถือศรัทธาว่ามีฤทธิ์หรืออำนาจอยู่เหนือคนอาจบันดาลให้ดีหรือร้ายหรือให้คุณ ให้โทษได้ ความเชื่อถืออย่างนี้เรียกว่า ลัทธิผีสางเทวดาอันเป็นคติศาสนาма แต่ดั้งเดิมของมนุษย์ ก่อนที่จะวิวัฒนาการมาเป็นคติศาสนาอันประณีตปัจจุบัน

เฉลิมรัฐ ขนอม (2544, น. 11) กล่าวว่า ความเชื่อของมนุษย์มีสาเหตุมาจากความกลัว ความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติบางอย่างได้ทำให้เกิดเหตุร้ายขึ้นมาจึงทำให้มนุษย์เกิดความสงสัยในปรากฏการณ์ต่าง ๆ จึงได้จินตนาการว่าต้องมีผี วิญญาณ เทพเจ้า เป็นต้น เป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงต้องมีการเซ่นสรวงบูชาเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและช่วยปกป้องรักษาให้พวกมนุษย์มีความสุข

ศรีศักร วัลลิโภดม (2540, น. 15) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่ทำให้ มีความมั่นใจและ มีกำลังใจขึ้น ถ้าหากขาดสิ่งเหล่านี้เสียแล้วก็ไม่อาจทำอะไรให้บรรลุเป้าหมายที่ดีได้ ดังนั้น ความเชื่อ จึงเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกวัย ทุกแห่งต่างก็สัมพันธ์กับความเชื่อทั้งนั้น การทำ อะไรย่อมมีความเชื่อปะปนอยู่เสมอ

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สาเหตุการเกิดความเชื่อคือการที่ มนุษย์มีความกลัว ความไม่รู้และความเข้าใจต่อธรรมชาติ ดังนั้น จึงคิดว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ เกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติดลบันดาล และสิ่งเหนือธรรมชาติสามารถควบคุมชะตากรรมของมนุษย์ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงพยายามเอาใจสิ่งเหนือธรรมชาติ แสดงความเคารพนับถือด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อดำเนินชีวิต อย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา ปกป้องรักษาให้ตัวเองและครอบครัวของตัวเอง ได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข แต่ด้วยการพัฒนาของยุคสมัย ทำให้สภาพการศึกษาของมนุษย์มี ความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้มนุษย์พบว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบางอย่างไม่ได้ เกิดขึ้นจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสามารถใช่วิทยาศาสตร์มาอธิบายได้ จึงทำให้ผู้ที่มีความเชื่อลดน้อยลง และความเชื่อบางอย่างไม่ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

2.1.4 ความเชื่อของชาวจีน

ชาวจีนเป็นชนชาติที่ถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในความเชื่อต่าง ๆ นานา ทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติ เทพเจ้า ตำนานเรื่องราวของผีสางเทวดาและวิญญาณที่ได้สืบทอดกันมาหลายพันปี และแม้ว่าความเชื่อ บางอย่างถูกเห็นว่าเป็นเรื่องงมงาย แต่ชาวจีนก็ได้ยึดถือความเชื่อของตนเองพยายามรักษาไว้และ ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมจีนและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวจีน ความเชื่อที่สำคัญของชาวจีน ดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า

เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2554, น. 15) ได้กล่าวถึงความเชื่อของชาวจีนว่า คนจีนมีความเชื่อเรื่องนับถือธรรมชาติและเทพเจ้า โดยจะเชื่อว่าเทพเจ้า (Deity) เป็นผู้ที่ปลุกดันการเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ อาทิ เทพเจ้าแห่งท้องฟ้า เทพเจ้าแห่งลม เทพเจ้าสายฟ้า เทพเจ้าแห่งฝน เทพเจ้าแห่งแม่น้ำ เทพเจ้าแห่งดิน เป็นต้นแทนของธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถกำหนดและควบคุมชะตาความเป็นไปของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถที่จะเอาชนะหรืออยู่เหนือธรรมชาติได้จากความเชื่อดังกล่าวทำให้ชาวจีนนับถือเทพเจ้าที่เชื่อว่ามีอำนาจควบคุมดูแลธรรมชาติและดวงดาวจำนวนมาก เช่น เทพเจ้าลมฝน พาร้อง ฟ้าแลบ พระอาทิตย์ (ซีเหอ) พระจันทร์ (ฉางซี) เป็นต้นซึ่งความเชื่อเหล่านี้เองทำให้ชาวจีนนับถือเทพเจ้าเป็นจำนวนมากและพยายามแสดงความเคารพนับถือเทพเจ้า ทำให้เทพเจ้าเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้เกิดสิ่งอันดีงามรวมถึงช่วยขจัดปัดสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ออกจากชีวิตของตน ดังนั้นชาวจีนจึงมีการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างศาสนสถานขึ้น เพื่อเป็นสถิตของเทพเจ้าทั้งหลายและแสดงออกด้วยพิธีไหว้เจ้า

นับถือเทพเจ้าเป็นจำนวนมากและพยายามแสดงความเคารพนับถือเทพเจ้า ทำให้เทพเจ้าเกิดความพึงพอใจ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้เกิดสิ่งอันดีงามรวมถึงช่วยขจัดปัดสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ออกจากชีวิตของตน ดังนั้นครอบครัวชาวจีนจึงมีการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างศาสนสถานขึ้น เพื่อเป็นสถิตของเทพเจ้าทั้งหลายและแสดงออกด้วยพิธีไหว้เจ้า

เจริญ ต้นมหาพราน (2547, น. 7) กล่าวว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนหรือชาวจีนที่ไหน ๆ ในโลก มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าเช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ ซึ่งมีมาแต่โบราณกาลและเทพเจ้าของชาวจีนก็มีจำนวนมาก ซึ่งการมาของเทพเจ้าจีนนั้นมาจากศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธมหายาน และคำสอนของขงจื้อ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเชื่อเรื่องเทพเจ้า

กนกพร เจริญแสนสวย (2557, น. 16) ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้ามากเช่นเดียวกับชนชาติอื่น แหล่งกำเนิดของเทพเจ้าจีนมาจากศาสนา ทั้ง 3 ศาสนาและธรรมชาติ ทั้ง 3 ศาสนา ได้แก่ พุทธศาสนา ศาสนาเต๋า และลัทธิขงจื้อ ล้วนได้เกิดเทพเจ้าจีนหลายองค์ โดยเฉพาะพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าองค์สำคัญที่สุด คือ พระอมิตาภพุทธะ และพระโพธิสัตว์องค์สำคัญที่สุด คือ พระอวโลกิเตศวรหรือกวนอิม ซึ่งได้รับการยอมรับนับถือของจีนอย่างมาก นอกจากนี้ คนจีนยังมีความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมา มีเทพเจ้าประจำสถานที่ ทะเล ภูเขา ป่า แม่น้ำ บ้านเรือน และประจำอาชีพ เทพเจ้าชั้นสูงที่มีคุณธรรมเป็นเลิศ ได้แก่ เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น เทพเจ้าชั้นสูงสุด ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ และเทพเจ้าที่ถือว่าเป็นเซียนต่าง ๆ เช่น โป๊ยเซียน เป็นต้น จะมีศาลเจ้าขนาดต่าง ๆ สร้างไว้ในชุมชนหรือสถานที่ต่าง ๆ เพื่อการสักการะ

2) ความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณ

นริศ วศินนธ์ (2552, น. 17-18) กล่าวถึงความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนว่า ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องวิญญาณมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์และมีการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณเหล่านั้นมาโดยตลอด ในบรรดาพิธีกรรมเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ พิธีกรรมที่มีความสำคัญในการเซ่นไหว้วิญญาณ คือ การประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้วิญญาณ ซึ่งขั้นตอนสำคัญจะอยู่ในพิธีฌาปนกิจและการฝังศพ กล่าวโดยทั่วไปแล้วเมื่อลูกหลานชาวจีนอยู่ในขั้นตอนของการฌาปนกิจและการฝังศพต้องกล่าวอำลาต่อผู้ตายทั้งสิ้น ในการฝังศพจะจัดพิธีอย่างยิ่งใหญ่ แสดงถึงการส่งลาครั้งสุดท้าย จากนั้นก็จะจัดการกับศพโดยวางสิ่งของเข้าไปพร้อมกับการฝัง แล้วสร้างเป็นสุสานหลังจากพิธีฝังศพเรียบร้อยยังต้องใส่เสื้อผ้าทุกชิ้นระยะเวลาหนึ่ง

จินหยวน เรน (2551, น. 43) กล่าวว่า การนับถือวิญญาณบรรพบุรุษหลักที่สำคัญที่สุดของชาวจีน ทั้งนี้ชาวจีนมีความเชื่อว่าการเคารพบูชาบรรพบุรุษนั้นสามารถคุ้มครองให้ลูกหลานมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นในชีวิตประจำวันไม่ว่าชาวจีนจะมั่งมีหรือยากจนจะมีความเคารพนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไป มิฉะนั้น จะขาดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ชาวจีนจึงต้องพยายามปฏิบัติให้วิญญาณของบรรพบุรุษพึงพอใจ

วิภาดา ทองธนมสิริ และธนากร ทองธรรมสิริ (2563, น. 116) ได้กล่าวว่า ชาวจีนนอกเหนือจากการทำบุญให้บรรพบุรุษในทุก ๆ เทศกาลแล้ว ชาวจีนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณไร้ญาติและการทำบุญให้วิญญาณไร้ญาติด้วย โดยเชื่อกันว่า ดวงวิญญาณที่ไม่มีลูกหลานญาติพี่น้องอุทิศส่วนกุศลให้ จะยังเร่ร่อนอยู่ตามท้องถนนไม่มีบ้าน ไม่มีที่อยู่อาศัยและของกิน ชาวจีนมักเรียกวิญญาณที่ไม่มีญาติเหล่านี้ว่าห่อเฮียตี้ (好兄弟) มีความหมายว่าพี่น้องที่ดี อีกนัยหนึ่งนับเป็นการสะท้อนถึงสุขภาพและให้เกียรติกันของชาวจีนโดยเรียกผีที่ไม่มีญาติว่าพี่น้องที่ดีที่แฝงอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณไร้ญาติของชาวจีน นอกจากนี้ เมื่อถึงเทศกาลสารทจีน ทางศาลเจ้า วัดจีน มูลนิธิต่าง ๆ ที่จัดงาน จะทำภูเขาเงินภูเขาทองขนาดใหญ่ เพื่อเผาอุทิศรวมให้กับบรรดาวิญญาณไร้ญาติ

3) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

ชาวจีนไม่เพียงมีความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ เทพเจ้า และวิญญาณเท่านั้น แต่ยังได้นับถือศาสนาทั้ง 3 ศาสนา

กุลศิริ อรุณภาคย์ (2553, น. 13-14) กล่าวว่า ชาวจีนมีความเชื่อและนับถือศาสนาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

(1) ลัทธิขงจื้อ คำว่า ขงจื้อ คือ นักคิดนักปราชญ์จีนที่มีชื่อเสียงมาก มีชีวิตอยู่ในราวก่อน ค.ศ. 551-479 มีผลงานทางปรัชญาจำนวนมาก จนกลายเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการเคารพนับถือจากชาวจีน โดยนำคำสอนไปปฏิบัติอย่างกว้างขวางและกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมจีน

(2) ศาสนาเต๋า กำเนิดขึ้นมากกว่า 2,000 ปีมาแล้ว เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน ผสมเข้ากับความเชื่อเรื่องฟ่อมดหมอผี ซึ่งเชื่อว่าสามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ และดำเนินชีวิตสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติโดยมี “เล่าจื้อ” เป็นศาสดาและมีเทพเจ้าสูงสุด 3 ท่าน คือ เทพหยวน ลือเทียนจุน หลิงเป่าเทียนจุน (อิ๋หวงตั้งตี้หรือที่รู้จักว่าเล็กเขียนฮ่องเต้) ไท่สั้งเหล่าจวิน นอกจากนี้ ยังมีเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

(3) ศาสนาพุทธนิกายมหายาน ศาสนาพุทธได้เผยแพร่เข้าไปในจีนกว่า 2,000 ปีมาแล้ว โดยเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมทั้งขงจื้อและเต๋า นิกายมหายานให้ความสำคัญกับพระโพธิสัตว์ ซึ่งทรงสั่งสมบำเพ็ญคุณงามความดี ทรงเปี่ยมด้วยความเมตตา โปรดสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ประดุจทรงรับมวลมนุษยชนในยานพาหนะอันใหญ่ เพื่อนำพาข้ามสังสารวัฏ ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อนิกาย “มหายาน” นั่นเอง นิกายมหายานจึงเน้นไปในเรื่องคุณธรรม การไม่เห็นแก่ตัว ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณชน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตามแนวทางของพระโพธิสัตว์

ตัวน ลี เซิงและบุญยั้ง ไร่สุขสิริ (2543, น. 2-9) กล่าวว่า ความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนแผ่นดินใหญ่มิได้มีดังต่อไปนี้

1) ศาสนาดั้งเดิม เกิดขึ้นในสมัยบุพกาลที่ความรู้ของคนในยุคนั้นมีขอบเขตจำกัด และสามารถอธิบายสภาพธรรมชาติ เช่น ฝนตก ลม พายุ และการหมุนรอบตัวของโลก และไม่สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ จึงทำให้มีการนับถือธรรมชาติ เป็นเทพเจ้าที่มีชีวิตเหมือนอย่างคน จึงได้เกิดมีการนับถือต่อเทพเจ้าธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วยการนับถือดวงดาวต่าง ๆ และการนับถือต่ออิทธิพลของธรรมชาติและวัตถุธรรมชาติ

2) พุทธศาสนา ถือกำเนิดในประเทศอินเดีย ต่อมาราวคริสต์ศตวรรษที่ 1 จึงเผยแพร่เข้าสู่ประเทศจีน ตามเอกสารโบราณมีการจดบันทึกไว้ว่า ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก กษัตริย์หมิงตี้ทรงพระสุบินว่ามีคนที่มีร่างกายเป็นทองบินลอยเข้ามาในพระราชวังวันรุ่งขึ้นจึงทรงถามขุนนางและพหูฒาจารย์ได้ทูลตอบว่า ทางด้านตะวันตกมีพระพุทธรูปที่เรียกว่า ฝู (พุทธะ)

3) ศาสนาเต๋า เป็นศาสนาที่เกิดในประเทศจีน นับถือเล่าจื้อ ซึ่งเป็นนักปรัชญาก่อนสมัยราชวงศ์ฉิน ว่าเป็นปรมาจารย์ผู้ก่อตั้งศาสนาแท้ที่จริง เล่าจื้อไม่เคยเผยแพร่ศาสนาเลย เพียงแต่ศาสนาเต๋านำเอาทฤษฎีของเล่าจื้อที่เกี่ยวกับเต๋อันมีความหมายลึกซึ้งมาเป็นคำสอนและการปฏิบัติจนบรรลุเต๋าสำเร็จเป็นเซียนก็เป็นสุดยอดปรารถนาของคนที่นับถือศาสนาเต๋านี้

4) ลัทธิขงจื้อ ลัทธิขงจื้อเอาทฤษฎีของขงจื้อและมุ่งจ้อมาเป็นพื้นฐานโดยปรับปรุงขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยผ่านการนับถือจากชนชั้นปกครองและนักปราชญ์ในรุ่นหลังซึ่งทำให้ลัทธิขงจื้อกลายเป็นทฤษฎีทางวิชาการของจีน

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชาวจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีความเชื่ออันหลากหลาย และในบรรดาความเชื่อต่าง ๆ ความเชื่อที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของชาวจีนมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณ และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ชาวจีนเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมโลก ผู้ลิขิตชะตาชีวิตมนุษย์ ตลอดจนเป็นผู้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ดังนั้น ชาวจีนจึงเคารพนับถือเทพเจ้าอย่างสูงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้มีความสุขและความสบายใจ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษและความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณไร้ญาติ เนื่องจากชาวจีนได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับความกตัญญูตเวทีจากขงจื้อ นอกจากต้องปรนนิบัติต่อผู้อาวุโสในครอบครัวที่ยังมีชีวิตอยู่แล้ว ยังต้องประกอบพิธีเช่นไหว้ในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งมีใช่เป็นเพียงการแสดงความกตัญญูตเวทีต่อบรรพบุรุษเท่านั้น ชาวจีนยังเชื่ออีกว่าหากประกอบพิธีเช่นไหว้อย่างเหมาะสม ลูกหลานก็จะประสบความสำเร็จ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณไร้ญาตินั้นชาวจีนมีความเชื่อว่าวิญญาณไร้ญาติมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับดวงวิญญาณเหล่านี้ซึ่งไม่ได้รับผลบุญที่ญาติอุทิศให้ จึงต้องเร่ร่อนในโลกมนุษย์และอาจจะมาก่อความทุกข์ได้ ดังนั้น จึงต้องมีพิธีเช่นไหว้เช่นเดียวกันซึ่งไม่เพียงเป็นการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวจีน แต่ยังสามารถปกป้องคุ้มครองตนเองได้ สำหรับความเชื่อเรื่องศาสนา ชาวจีนนับถือศาสนาทั้งหมด 3 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธนิกายมหายาน ศาสนาเต๋า และศาสนาขงจื้อ ชาวจีนอาศัยหลักคำสอนของทั้ง 3 ศาสนาในการดำรงชีวิต

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

พิธีกรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์อย่างหนึ่ง พิธีกรรมเกิดจากความเชื่อ ดังนั้น ถ้าความเชื่อที่แตกต่างกันก็ได้เกิดพิธีกรรมที่ไม่เหมือนกัน การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเป็นการศึกษาความหมายของพิธีกรรม ความสำคัญของพิธีกรรมและแนวคิดของพิธีกรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ว่า ดังต่อไปนี้

ปัญญา นันทะภิกขุ (2561, น. 4) กล่าวว่า พิธี หมายถึง งานที่จัดทำขึ้นตามลัทธิหรือความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อความศักดิ์สิทธิ์หรือความเป็นสิริมงคล เป็นต้น พิธีกรรมหมายถึง การบูชา รูปแบบ หรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา

อภิวัฒน์ สุธรรมดี (2558, น. 118) กล่าวว่า พิธีกรรม คือ กิจกรรมในการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายตามแนวคิดหลักของพิธีกรรม พิธีกรรมสื่อสารด้วยอวัจนภาษาเป็นส่วนใหญ่ และมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่มองเห็นและจับต้องได้ ในประเพณีพิธีกรรมหนึ่ง ๆ อาจมีกิจกรรมในพิธีกรรมเพียงอย่างเดียวหรือประกอบด้วยหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

ชลิต ศรีสมาน (2555, น. 88) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง รูปแบบการกระทำที่แสดงออกตามความเชื่อ ไม่ว่าจะสอดคล้องกับศาสนาหรือไม่ก็ตาม แต่จุดประสงค์หลักคือเพื่อได้รับผลตอบแทนจากการกระทำนั้น ๆ หรือทำแล้วจะมีผลทำให้จิตใจเบิกบาน

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญญา (2550, น. 7-8) กล่าวว่า พิธีกรรม แปลว่าการกระทำที่เป็นแบบอย่าง หรือการกระทำที่เป็นพิธีรีตอง หมายถึง การบูชาตามลัทธิความเชื่อทางศาสนา ศาสนามีการกำหนดขั้นตอน

พระมณฑล ชูโตศรี (2550, น. 23) ได้กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง งานหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นตามลัทธิความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่คนในสังคมกำหนดขึ้นมา มีขั้นตอนและระเบียบที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อจัดขึ้นแล้วก่อให้เกิดผลและเกิดความสบายใจ และในบางกรณีอธิบายว่า ก่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ ในด้านสังคมพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสามัคคีและความอยู่รอดของสังคม

ฐาปณี (นามแฝง) (2549, น. 9-10) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตน ไม่ว่าจะเป็ศาสนาใด ๆ ก็ตาม ต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตนตามความเชื่อและความศรัทธาของตนในแต่ละศาสนาจึงก่อให้เกิดเป็นพิธีกรรมทางด้านศาสนาด้วยความเชื่อ และความศรัทธา ถือเป็นกิจกรรมบูชา หรือการปฏิบัติในการทำพิธี อันล้วนแต่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันทั่วไป และอ้างถึงความเชื่อเก่าแก่ของชาวหมู่บ้านในชนบททั้งสิ้น ทั้งยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของบุคคลผู้อยู่ในสังคมนั้น ๆ พิธีกรรมนั้นมักมีการพัฒนารูปแบบอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้คนในแต่ละถิ่นฐาน โดยมักจะผสมผสานระหว่างพิธีที่มีอยู่เดิมกับของใหม่ซึ่งเข้ามามีบทบาท

จากความคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พิธีกรรม คือ การปฏิบัติของมนุษย์ตามความเชื่ออย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน การประกอบพิธีกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อขอให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา

2.2.2 ความสำคัญของพิธีกรรม

การประกอบพิธีกรรมมักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อขอความราบรื่นในการดำเนินชีวิต ขอให้สมหวังในด้านต่าง ๆ ดังนั้น พิธีกรรมจึงมีส่วนช่วยให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมเกิดความสบายใจ มีความมั่นใจมากขึ้น ดังนั้นพิธีกรรมจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมาก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศุภลักษณ์ ใจวัง (2558, น. 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรม คือ การกระทำที่มนุษย์สมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป

พระพรหมคุณาภรณ์ (2559, น. 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรมเป็นจุดนัดหมาย ให้ตั้งใจเริ่มทำการอย่างจริงจัง เป็นวินัยพื้นฐานและนำคนให้ประสานเข้าในชีวิตชุมชน

เป็นเครื่องน้อมนำศรัทธาที่จะพาให้เข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เป็นโอกาสสำหรับพระที่จะปรากฏตัวและให้ธรรม และยังเป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมสำหรับคนหมู่มาก

เรน จีหยวน (2551, น. 47) กล่าวว่า พิธีกรรมทำให้มนุษย์อยู่รอด เป็นเครื่องรวมจิตใจ ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี เป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมของการดำเนินชีวิต สร้างความภาคภูมิความผูกพันต่อท้องถิ่น ก่อให้เกิดความสนุกสนานในหมู่เครือญาติ พี่น้อง และเพื่อนฝูง เป็นสิ่งแสดงความผูกพันทางเศรษฐกิจ เป็นต้น นับว่าพิธีกรรมมีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมมาก

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ (2550, น. 10-11) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นจุดนัดหมาย ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คนมักจะมาร่วมกันประกอบพิธีกรรม คือ เป็นจุดรวมให้คนมาทำ กิจกรรมร่วมกัน จะด้วยการเชิญ ถือได้ว่า พิธีกรรมเป็นจุดรวมหรือนัดให้คนมาร่วมกัน นอกจากนี้ พิธีกรรมยังเป็นเครื่องนำศรัทธาที่จะพาให้เข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมหรือ ประกอบพิธีกรรมจะทำให้เกิดความซาบซึ้งใจ ใจสบาย ปัญหาอันเกิดขึ้นสามารถจะเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไปได้ พิธีกรรมยังเป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมะสำหรับคนหมู่มาก เป็นโอกาสที่จะสื่อธรรมแก่คนเหล่านั้นได้

จากทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พิธีกรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถทำให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมเกิดความสบายใจ มีความมั่นใจและกำลังใจในการดำรงชีวิตมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลสามารถประสานเข้าไปในชีวิตของชุมชนและสร้างความผูกพันต่อท้องถิ่น นอกจากนี้ พิธีกรรมยังช่วยให้บุคคลมาร่วมกันเป็นหมู่เหล่า เป็นรูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะสำหรับคนหมู่มาก

2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับพิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นรูปแบบการกระทำที่แสดงออกมาตามความเชื่อ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมเพื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมมากขึ้น โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

กาญจนา แก้วเทพ (2560, น. 218) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นรูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่ง เวลาใช้พิธีกรรมเป็นวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาของสาขาวิชาการต่าง ๆ สามารถรับรู้พิธีกรรมได้โดย หลาย ๆ แง่มุมตามลักษณะของศาสตร์นั้น ๆ เช่น ในมุมมองของนักมานุษยวิทยา ในมุมมองของนักสังคมวิทยา และในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ อาจมองพิธีกรรมไม่เหมือนกันและมีความคิดเห็นแตกต่างกัน จากทฤษฎีของนักวิชาการ

ศุภลักษณ์ ใจวัง (2558, น. 13) กล่าวว่า พิธีกรรมมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นสารที่มนุษย์ต้องการจะสื่อถึงและสื่อถึงแนวความคิดหรือชุดความคิดหนึ่ง ๆ ที่มีการยอมรับในระดับต่าง ๆ ของช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยมุ่งเน้นอยู่แต่เพียงการยึดโยงของเนื้อหา เรื่องราว การดำเนินชีวิต การทำมาหากิน วิถีการดำรงชีพและสภาพสังคมของยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งในบางอย่างพิธีกรรมอาจมีความหมายด้านใดด้านหนึ่งหรือครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เราจะเห็นว่าพิธีกรรมนั้นยังคงปฏิบัติกันอยู่ หากพิธีกรรมใดไม่ได้มุ่งสนอง

ต่อความต้องการของสังคม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและวิกฤติบางช่วงเวลา พิธีกรรมเหล่านั้นก็จะค่อย ๆ ถูกทอนลงหรืออาจเลือนหายไป

พิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นจริง เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกของผู้กระทำว่า มีความเคารพนับถือ ยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อบุคคลนั้น ๆ และเพื่อยืนยันเรื่องจิตใจ เช่น การไหว้ การคำนับ ซึ่งทำเพื่อให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจ สาเหตุที่ทำเพราะเกิดความเชื่อในสิ่งอำนาจเหนือธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมนั้นมีความหวังว่า สิ่งเหล่านั้นจะทำให้สมหวังได้ และขอให้ช่วยเหลือ (พิมพิลีย์ หงษาคำ, 2548)

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พิธีกรรมเป็นรูปแบบการสื่อสารชนิดหนึ่ง แต่ละขั้นตอนล้วนเป็นมนุษย์สร้างขึ้นและปฏิบัติตามความเชื่อ มีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เกิดความสบายใจ มีความมั่นใจมากขึ้นในการดำเนินชีวิต มีลักษณะที่แตกต่างกันจากหลายแง่มุม

2.3 เอกสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีลักษณะแตกต่างจากอดีต การเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการดำรงชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงอย่างดี

2.3.1 ความหมายของการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้แตกต่างจากสภาพจากที่เคยเป็นอยู่มาเป็นสภาพใหม่ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า

จารุภา ศิริธวานนท์ (2553, น. 9) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้แปรสภาพที่เคยเป็นอยู่มาเป็นสภาพใหม่ โดยมีกาลเวลาเป็นเครื่องกำหนดซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติและเกิดขึ้นตลอดเวลา

วิเชียร รักการ (2552, น. 43) การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนสภาพทั่ว ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงจะตั้งอยู่บนรากฐานของเวลา ใช้เวลาเป็นเกณฑ์วัดเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น บทบาทและสถานภาพของมนุษย์กลุ่มคนและสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไรในแต่ละช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงเกิดจากติดต่อดสัมพันธ์กับผู้อื่นและชุมชนอื่น การที่ประดิษฐ์คิดค้นสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้การเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในชุมชนตลอดเวลา

สนธยา พลศรี (2545, น. 10) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง (Change) ว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนสภาพโดยทั่วไปของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือแย่กว่าเดิม โดยการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ถูกกำหนดว่าเป็นรูปแบบใดและมีอัตราความเร็วเท่าใด โดยสามารถจำแนกการเปลี่ยนแปลง

ออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการวางแผน ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงมักจะมีการวางแผน มีการกำหนดเป้าหมาย เช่น เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น อาจอบรมสั่งสอนวัฒนธรรมหรือค่านิยมบางประการให้กับสมาชิกในสังคม

จิตยา สุวรรณะชฎ (2543, น. 62-66) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลง คือ ความแตกต่างซึ่งเกิดขึ้นระหว่างเวลาหนึ่งกับอีกเวลาหนึ่ง นอกจากนั้นยังหมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นทางวัตถุธรรมและนามธรรม จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในนามธรรมเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในวัตถุธรรม

สนธิ สมัครการ (2542, น. 2) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ได้ในปัจจุบัน ไม่มีใครมียอมรับได้ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีสภาพมั่นคง หากแต่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สังคมและวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมใดหยุดนิ่ง โดยแท้จริงตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมออันเป็นลักษณะธรรมดาของสังคมมนุษย์

จากความคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีลักษณะแตกต่างจากสภาพเดิมเป็นสภาพใหม่โดยมีองค์ประกอบหลากหลายปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีเรื่องเวลาเป็นตัวกำหนด อาจเปลี่ยนแปลงไปในทางดีหรือเลวลงกว่าเดิมน้อยได้

2.3.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ปกติธรรมดาของสังคมทั้งหลาย การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ดังต่อไปนี้

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2560, น. 68) ได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเกิดขึ้นตลอดเวลาไม่สามารถหยุดได้

ยศ สันตสมบัติ (2548, น. 260) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นสัจธรรมเที่ยงแท้ของชีวิตและธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรมก็มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ (2545, น. 23) กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของสังคม โดยแต่ละสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยอัตราความเร็วที่ไม่เท่ากัน ซึ่งบางสังคมอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บางสังคมอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างล่าช้า หากต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่แตกต่างกันมีทั้งหมดสองวิธี ได้แก่ สังคมหรือประเพณีแบบดั้งเดิม อาจต้องเปรียบเทียบสภาพชีวิตของคนต่างอายุกันจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึง

การเปลี่ยนแปลง แต่ในสังคมสมัยใหม่นั้น เราสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างชัดเจนในชั่วอายุของเรา

สมิท สมัครงการ (2545, น. 2-3) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบ 3 ประการ หนึ่ง คือ ความแตกต่าง สอง คือ เวลา สาม คือ สภาพที่คงตัวอยู่ได้

งานพิศ สัตย์สงวน (2545, น. 24) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลง คือ ความแตกต่างของสิ่งอย่างเดียวกันที่เอามาเปรียบเทียบกับในเวลาที่แตกต่างกันไป รวมกระบวนการเปลี่ยนแปลงในปรากฏการณ์ทางสังคม ทั้งที่วางแผนปรากฏการณ์ดังกล่าวแยกเป็นองค์ประกอบย่อยได้ 6 ข้อที่สัมพันธ์กันคือ หนึ่ง คือ กำหนดปรากฏการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป สอง คือ ระดับของการเปลี่ยนแปลง สาม คือ ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง สี่ คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ห้า คือ ขนาดน้ำหนักของการเปลี่ยนแปลงและ หก คือ อัตราการเปลี่ยนแปลง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536: 19-24) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเป็น 5 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของธรรมชาติ นักศาสนานักอภิบาลการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์ว่า : มนุษย์มีการเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นเรื่องธรรมชาติไม่มีใครที่จะบังคับให้หยุดการเปลี่ยนแปลงได้ ประการที่สอง คือ การเปลี่ยนแปลงเป็นอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อาจเกิดจากปัจจัยหลายด้านผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประการที่สาม คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมานั้นมีขั้นตอนต่าง ๆ ในการสืบต่อกันมา เช่น สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านขั้นตอนต่าง ๆ นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประการที่สี่ คือ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องจำเป็น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเกิดขึ้น เพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีความเท่าเทียมกันในสังคม

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของธรรมชาติและเกิดขึ้นตลอดเวลา สามารถพูดได้ว่าในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะมนุษย์มีความหวังจะสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีความเท่าเทียมในสังคมมากขึ้น

2.4 ความรู้ที่เกี่ยวกับกระดาดไหว้

กระดาดไหว้เป็นชนิดหนึ่งของเครื่องเช่นไหว้ โดยจะใช้กระดาดเป็นวัสดุหลักที่พับทำเป็นรูปแบบต่าง ๆ ไปประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาเทพเจ้า ดวงวิญญาณบรรพบุรุษและสัมภเวสีตามความเชื่อของชาวจีน ผู้วิจัยได้ศึกษากระดาดไหว้ในสาธารณรัฐประชาชนจีนและกระดาดไหว้ในประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจกระดาดไหว้อย่างดี

2.4.1 กระจาดขั้วที่สาธารณรัฐประชาชนจีน

กระจาดขั้วได้กำเนิดในสาธารณรัฐประชาชนจีน จนถึงปัจจุบันมีประวัติอันยาวนานกว่าหนึ่งพันปีแล้ว แม้ว่าเวลาที่เกี่ยวกับการเกิดของกระจาดขั้วในวงวิชาการยังคงมีความโต้แย้ง แต่ที่สามารถกล่าวได้คือ กระจาดขั้วไม่เคยหายไปจากสายตาของชาวจีน โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ถาวร สิกขโกศล (2557, น. 21-22) ได้กล่าวว่า กระจาดขั้วและเครื่องกระจาดขั้วทุกชนิดมีที่มาจากข้าวของจริงที่ฝังพร้อมกับผู้ตายในยุคโบราณ เพราะชาวจีนมีวัฒนธรรมการฝังศพ โดยเฉพาะผู้ตายเป็นบุคคลที่สำคัญ เครื่องฝังพร้อมกับผู้ตายก็จะยิ่งอุดมสมบูรณ์ เพื่อแสดงความอาลัยรักต่อผู้ตาย ส่วนเวลาการเกิดของกระจาดขั้ว ที่เห็นได้ชัดคือในสมัยราชวงศ์ฮั่นจนเริ่มทำกระจาดขั้วได้ใช้หลุม (พ.ศ. 205-664) พัฒนาริธีทำกระจาดขั้วจนได้ผลแน่นอน เมื่อ พ.ศ. 248 พอถึงยุคราชวงศ์ถังแล้วเทคนิคการทำกระจาดขั้วก้าวหน้า ผลิตได้มากจนกระจาดขั้วแพร่หลายอย่างกว้างขวาง กระจาดขั้วและเครื่องกระจาดขั้วเข้ามามีบทบาทชัดเจนในยุคนี้โดยทำเครื่องขั้วแทนของจริง ก่อนหน้านั้นเงินตราและของใช้ต่าง ๆ เดิมเป็นของจริง ต่อมาเป็นหุ่นจำลองแล้วพัฒนาเป็นเครื่องกระจาดขั้ว

จิตรรา ก่อนันทเกียรติ (2546, น. 72) ได้กล่าวว่าประวัติความเป็นมาของกระจาดขั้วแท้ที่จริงเริ่มมาจากรัชสมัย พระเจ้าถังไท่จง (พ.ศ. 1170-1193) แห่งราชวงศ์ถัง สาเหตุที่พระองค์ส่งเสริมก็คือ ตอนที่ครองราชย์ใหม่ ๆ ด้วยทรงเป็นห่วงเกรงว่าบ้านเมืองจะไม่สงบเรียบร้อย อัครเสนาบดีเว่ยจิ้นจึงถวายแผนการว่า ขอให้พระองค์ทรงทำเป็นป่วยหนักแล้ววิญญูณได้ไปท่องเที่ยวในนรก และได้ถูกพวกผีเปรตมากมายห้อมล้อม วิงวอนให้พระองค์ทรงโปรดสงเคราะห์ช่วยเหลือ พระองค์ได้รับปากว่ารอให้กลับเมืองมนุษย์ก่อนแล้วจะหาวิธีส่งเงินทองไปให้พวกเขา ด้วยเหตุนี้จึงได้แนะนำส่งเสริมให้ประชาชนเผากราดขั้วเงินกราดขั้วทองสงเคราะห์พวกเปรต

เหตุผลประการที่ 1 คือ เป็นการเพิ่มงานอาชีพและราย ได้แก่ ประชาชน

เหตุผลประการที่ 2 คือ ทำให้ประชาชนรู้ว่านรกมีจริง บาปบุญคุณโทษมีจริงเป็นการเตือนสติไม่ให้ประชาชนกระทำผิดกฎหมาย ด้วยเหตุดังกล่าว จึงส่งเสริมการเผากราดขั้วเงินกราดขั้วทอง ประชาชนก็เชื่อคิดว่าเป็นความจริง จึงไม่กล้าทำบาปทำชั่ว บ้านเมืองจึงเกิดความร่มเย็นสงบสุข

วรศักดิ์ มหัทธโนบล (2542, น. 70) กล่าวว่า ในเรื่องของการเผากราดขั้วนั้นมีการเล่าขานต่อ ๆ กันมา ดังเช่น เรื่องของจักรพรรดิโจวซื่อจง สิบราชอำนาจต่อจากจักรพรรดิโจวไท่โจว พระองค์มีพระปรีชาสามารถอยู่ไม่น้อย แต่พระชนม์อายุสั้นเพียง 38 พรรษาที่สวรรคต บรรดาขุนนางที่จงรักภักดีเกิดความคิดที่จะทำกราดขั้วเงินกราดขั้วทองเพื่อถวายพระองค์ขึ้นและตั้งแต่นั้นมาก็มีการถือปฏิบัติเรื่อยมาและมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามยุคสมัย

ZHOU HAIQING (2552, น. 13-14) กล่าวว่า กระจาดขั้วเกิดขึ้นจากความเชื่อชาวจีนเรื่องวิญญูณและการนับถือบรรพบุรุษ ต้นกำเนิดของกระจาดขั้วมีตำนานเรื่องเล่าหลากหลายรูปแบบ

แตกต่างกันไป สามารถสรุปได้ว่ามีทั้งหมด 4 ตำนานที่ได้รับการยอมรับและการเชื่อถือจากชาวจีนพื้นเมือง ซึ่งหนึ่งในตำนานกล่าวไว้ว่าจักรพรรดิถังไท่จงเคยเสด็จสวรรคตไปคราวหนึ่ง วิญญาณล่องลอยไปยังนรก และได้พบกับอุปสรรคต่าง ๆ แต่โชคดีที่ได้รับการชี้แนะจากคนอื่นว่าในยมโลกจะใช้กระดาษเงินมา แทนเงินและต้องใช้กระดาษเงินกระดาษทองในการเบิกทาง เมื่อพระเจ้าถังไท่จงฟื้นคืนชีพและทรงได้ จัดการเรื่องราวต่าง ๆ จนเรียบร้อยแล้ว จึงได้กำหนดให้กระดาษเงินเป็นเงินที่ใช้ในยมโลก

ตำนานที่สองคือ การส่งเสริมการขายกระดาษ หลังจากไข่หลุมคิดค้นวิธีการผลิตกระดาษ ทำให้กระดาษได้รับการเผยแพร่และใช้งานอย่างกว้างขวาง แต่กระดาษที่ชาวจีนพื้นเมืองผลิตออกมานั้น ไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ เนื่องจากคุณภาพของกระดาษไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้ผลิตกระดาษจึง หลอกผู้อื่นด้วยเรื่องราวคนตายที่ฟื้นคืนชีพใหม่และยังได้ประกาศอีกว่ากระดาษเหล่านี้คือเงินตราที่ใช้ ในยมโลก ดังนั้น จึงทำให้กระดาษคุณภาพต่ำสามารถจำหน่ายออกไปได้

ตำนานที่สาม คือ การผลิตเงินปลอมมาแทนเงินจริง โดยเล่ากันว่า ในช่วงเวลาที่ จักรพรรดิหังอู่จูหยวนจางยกทัพไปปราบราชวงศ์หยวน ทรงได้ยืมเงินจริงจากศาลเจ้าและคืนด้วย กระดาษเงิน และยังมีตำนานอีกรูปแบบหนึ่งเล่ากันว่า ในสมัยราชวงศ์หมิงเคยมีพระราชโองการให้ เมืองจิ้นไห่หล่อเงินแท่ง แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นเมืองจิ้นไห่ของมณฑลใด ผู้ส่งสารพระราชโองการคิดว่า เป็นเมืองจิ้นไห่ ของมณฑลฮกเกี้ยน แต่แท้จริงแล้ว พระองค์ทรงหมายถึงเมืองจิ้นไห่ของมณฑลเจ้อเจียง ในภายหลังผู้คนก็เลยให้เมืองจิ้นไห่ของมณฑลเจ้อเจียงหล่อเงินแท่ง ส่วนเมืองจิ้นไห่ของมณฑล ฮกเกี้ยนก็กลายเป็นที่หล่อโลหะเงินแท่งปลอม ซึ่งจะใช้ในพิธีกรรมเช่นไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษ

ส่วนตำนานที่สี่ คือ ในสมัยโบราณ ประเทศจีนมีประเพณีการเผาศพ อยู่มาวันหนึ่ง สัปเหร่อได้เผาศพและกระดาษพร้อมกันเพื่อกลบกลิ่นศพ แต่ญาติของผู้ตายมาเห็นเข้าจึงโกรธและ ถามว่าทำไมต้องเผาศพและกระดาษพร้อมกัน สัปเหร่อจึงแก้ตัวและโกหกญาติของผู้ตายว่าการเผา กระดาษถือเป็นการส่งเงินให้ผู้ตาย ญาติของผู้ตายหลงเชื่อคำพูดของสัปเหร่อ ในขณะเดียวกัน การ เผากระดาษสามารถอุทิศเงินให้ผู้ล่วงลับไปแล้วจึงได้เผยแพร่ในกลุ่มชาวพื้นเมือง ตลอดจนทำให้การ เผากระดาษถูกสืบทอดกันมา ส่วนช่วงเวลาที่กระดาษไหว้เกิดขึ้นนั้น แม้ไม่มีหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นชัดว่ากระดาษไหว้เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด และใครเป็นผู้คิดประดิษฐ์กระดาษไหว้ ขึ้นมา แต่รูปแบบที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ กระดาษไหว้เริ่มปรากฏในสมัยเว่ย-จิ้นและเป็นที่ นิยมในสมัยต่อมา

ส่วนเงื่อนไขการเกิดกระดาษไหว้มีทั้งหมด 2 ประการ ได้แก่ การเผยแพร่กระดาษ เนื่องจากวิธีการผลิตกระดาษมีความก้าวหน้า ทำให้สามารถยกระดับการผลิตกระดาษ แต่เนื่องจาก เหตุผลต่าง ๆ ความต้องการของตลาดกระดาษจึงมีไม่มากนัก จนถึงปลายราชวงศ์จิ้นตะวันออก กระดาษกลายเป็นสื่อกลางการเขียน ในขณะเดียวกัน ความต้องการของผู้บริโภคพื้นเมืองเพิ่มสูงขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นกระดาษเงินที่ใช้ในพิธีงานศพ ส่วนประการที่สอง คือ เนื่องจากในสมัยเว่ย-จิ้น ผู้คนต่างมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณไม่สลาย กรรม ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า และผีसाงเทวดา จนกลายเป็น

จิตสำนึกและจิตวิทยาสังคม ในสมัยนี้ ความเชื่อเกี่ยวกับชาติหน้าถูกพัฒนาอย่างรวดเร็ว โลกหลังความตายเริ่มกำเนิดและมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น และเนื่องจากราชวงศ์เว่ย-จิ้นเป็นช่วงเวลาที่ย่ำแย่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีน สถานการณ์ทางสังคมที่ไม่มั่นคงเช่นนี้ ทำให้ผู้คนไม่กล้าจัดงานศพอย่างยิ่งใหญ่มากนัก เพราะกลัวว่าจะถูกปล้น ในอีกแง่หนึ่งคนที่คาดหวังว่างานฌาปนกิจที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ก็ไม่สามารถบรรลุความปรารถนาของพวกเขาได้เช่นกัน ดังนั้น ในภูมิหลังของสังคมเช่นนี้ กระดาษไหว้จึงได้เกิดขึ้นตามโอกาส

RONG XIN (2557, น. 33-34) กล่าวว่า ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องวิญญาณและยมโลก เชื่อว่าหลังจากผู้คนล่วงลับไปแล้ว วิญญาณของผู้ตายจะไม่สลาย ยังคงดำรงชีวิตเหมือนผู้ที่ยังมีชีวิต แต่อยู่ในอีกโลกหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องการสิ่งของในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกัน ชาวจีนยังเชื่อว่าต้องอุทิศสิ่งของต่าง ๆ ผ่านวิธีการฝังพร้อมกับศพ ฉะนั้น การฝังสิ่งของพร้อมผู้ตายเริ่มปรากฏในสายตาของชาวจีน โดยเครื่องใช้ที่ถูกฝังพร้อมผู้ตายในตอนแรกมักจะเป็นวัตถุสิ่งของที่สามารถใช้งานได้ ฆ่าสัตว์ และมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อฝังพร้อมกับผู้ตายด้วย แต่ภายหลังผู้คนคิดว่าการฆ่าสัตว์ ทาส และทหารที่ยังมีชีวิตเพื่อฝังพร้อมกับผู้ตายเป็นพฤติกรรมที่โหดร้ายมาก

ดังนั้น จึงเลือกทำเป็นหุ่นต่าง ๆ มาเป็นตัวแทนของสิ่งที่ยังมีชีวิตอยู่ คนจีนเรียกว่า หมินซี (明器) ซึ่งได้แก่ ของเฉพาะใช้ในการฝังพร้อมกับผู้ตายและพิธีการเช่นไหว้ กระดาษไหว้ สภาพเดิมก็เป็นหมินซีเช่นเดียวกัน กระดาษไหว้เริ่มปรากฏในในสมัยเว่ย-จิ้น ในสมัยนั้นแม้ว่าผู้คนยังใช้เครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กฝังไปกับคนตาย แต่กระดาษเงินกระดาษเสื้อผ้า เครื่องใช้ที่ฝังพร้อมกับผู้ตายแบบกระดาษก็เริ่มปรากฏแล้ว ดังที่หนังสือเรื่อง “บันทึกสิ่งที่นายเฟิงเห็นและได้ยิน” กล่าวไว้ว่า กระดาษเงินเริ่มต้นขึ้นในสมัยเว่ย-จิ้น ในอดีตจะเป็นการฝังผ้าไหม ปัจจุบันนี้เป็นการเผากระดาษเงินและตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ก็ชี้ให้เห็นว่าเริ่มมีการเผากระดาษเงินตั้งแต่ต้นราชวงศ์ถัง

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ตำนานและเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกระดาษไหว้มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่ได้รับความนิยมรับและเชื่อถือมากที่สุด คือ กระดาษไหว้ถูกประดิษฐ์ขึ้นในสมัยเว่ย-จิ้น แต่เดิมเป็นเครื่องใช้ฝังพร้อมกับผู้ตาย และในราชวงศ์ถังได้เปลี่ยนจากการฝังเงินตราเป็นการเผากระดาษเงินแทน

2.4.2 กระดาษไหว้ที่ประเทศไทย

เมื่อชาวจีนได้อพยพเข้ามาแผ่นดินไทยก็ได้คติความเชื่อ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีติดตัวเข้ามาด้วย กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่สำคัญของชาวจีน ชาวจีนก็นำความเชื่อการเผากระดาษไหว้ติดตัวเข้ามาด้วย ในเทศกาลและวาระสำคัญ ชาวจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนก็นำกระดาษไหว้มาประกอบพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้า ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ถาวร ลีโขท (2557, น. 73-74) กล่าวว่า กระดาษไหว้ในเมืองไทยถือตามคตินิยมของจีนแต่จีวซึ่งมีมากกว่ากลุ่มอื่นเป็นหลัก แต่คงจะมีของจีนอื่นปะปนบ้าง จึงมีกระดาษไหว้หลายอย่าง และมีธรรมเนียมการใช้กระดาษไหว้ต่างกันไปมากมาย สามารถสรุปเป็น 3 ประเภท คือ กระดาษไหว้เป็นหลัก กระดาษไหว้เสริม และกระดาษไหว้พิเศษ กระดาษไหว้หลักมี 2 ชนิด คือ หิ้งเตี้ยและกิมจิว เดิมที่กระดาษไหว้มี 2 ชนิดนี้เป็นหลักเท่านั้น เพราะเป็นสัญลักษณ์แทนเงินทองแห่งเงินในใบทองใบ ซึ่งใช้เป็นเงินตราในยุคก่อนมีธนบัตร ใช้ไหว้เพื่อถวายเจ้า บรรพชนและผีทั้งหลายให้ใช้เป็นเงินตราในภพภูมิของท่าน แสดงออกถึงความเคารพตักตัญญูหรือเกื้อกูลต่อผู้รับการเช่นไหว้เหล่านั้น ต่อมาสังคมมนุษย์มีความซับซ้อนขึ้น เงินตรามีเหรียญกษาปณ์และธนบัตรเกิดขึ้น มนุษย์ก็มีความปรารถนาในการเช่นไหว้มากขึ้น จึงมีกระดาษไหว้เสริมและกระดาษไหว้พิเศษเฉพาะกิจเกิดขึ้นหลายชนิดต่างกันไป ตามยุคตามถิ่น กระดาษไหว้เสริมที่ในเมืองไทยนิยมใช้ประกอบด้วยตัวจี ตัวจี้อยู่คู่กับหิ้งเตี้ยใช้สำหรับไหว้พระและกับเทพเจ้าเท่านั้น ค้อซี ค้อซีใช้ไหว้ได้ทั้งพระ เทพ และบรรพบุรุษ แต่ไม่ใช้ในการไหว้ผีไร้ญาติ ส่วนกระดาษไหว้พิเศษก็จะประกอบด้วย ธนบัตรยมโลก ซึ่งใช้ในการไหว้วิญญาณ อ่วงแซจี เป็นกระดาษเงินที่มีความเป็นมายาวนาน ใช้ในการเช่นไหว้วิญญาณเหมือนกัน

จิตรา ก่อันทเกียรติ (2550, น. 145-149) กล่าวว่าปัจจุบันกระดาษไหว้ในเมืองไทยจะเผาให้ 3 กลุ่มคน คือ หนึ่ง คือ เผาให้เทพเจ้า สอง คือ เผาให้บรรพบุรุษ สาม คือ เผาทำทานให้ดวงวิญญาณไร้ญาติ โดยรูปแบบของกระดาษไหว้จะแบ่งได้เป็นทรัพย์สินเงินทองของมีค่า เช่น ถังเงินทองแห่งทอง เหรียญเงินทอง แบงก์กึ่งเด็ก เครื่องประดับ เช่น สร้อยแหวน ของใช้ต่าง ๆ ที่นิยมเรียกกันว่าของงเด็ก เช่น เตียงตุ๋เย็น ทีวี รถยนต์ เครื่องบิน บ้าน ฯลฯ

นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี (2562, น. 385) กล่าวว่า กระดาษไหว้ในเมืองไทยมีมากมายหลากหลายประเภท ประกอบด้วย หนึ่ง คือ อ่วงแซจี หรืออ่วงแซจี (往生钱) คือ ใบเบิกทางไปสู่สวรรค์ ซึ่งในขั้นตอนการเผากระดาษเงินกระดาษทองนั้นต้องทำการเผาอ่วงแซจีเป็นอันดับแรก เพื่อเป็นการเบิกทางให้ของใช้ต่าง ๆ ที่เราไหว้ส่งไปถึงบรรพบุรุษของเราตามความเชื่อ สอง คือ เผ้า (袍) คือ ชุดหรือเครื่องแต่งกายของเทพเจ้า เทพเจ้าแต่ละองค์จะมีเผ้าที่แตกต่างกัน สาม คือ กิมเต้าจั้งเต้า (金斗银斗) มีลักษณะเปรียบเสมือนถังเงินถังทอง ใช้สำหรับไหว้เทพดาฟ้าดินหรือเจ้าที่เจ้าทางเพื่อขอให้ร่ำรวยเงินทองและมีโชคลาภ สี่ คือ กอจี หรือจีจู้ย มีลักษณะเป็นกระดาษเงินกระดาษทองชิ้นใหญ่ ใช้สำหรับการไหว้ฟ้าดินหรือไหว้เจ้าที่ ห้า คือ ค้อซี (銀絲) หรือตัวกิม (大金) หมายถึงกระดาษทองขอบสีสนิม ที่พับเป็นรูปร่าง โดยส่วนใหญ่แล้วจะพับเป็นรูปเรือ หก คือ กิมจิวจิว (金座银座) คือกระดาษเงินกระดาษทองที่นำมามัดเป็นชุด ๆ สามารถไหว้ได้ทั้งเทพเจ้าและบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับค้อซี เจ็ด คือ กิมเตียว (金条) คือแห่งทองที่ใช้ในการไหว้บรรพบุรุษ แปด คือ อิมกั้งจิวอี้ หรือที่เรารู้จักกันดีในชื่อ “แบงก์กึ่งเด็ก” จะมีลวดลายแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ในปัจจุบันนอกจากกระดาษไหว้ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วผู้ประกอบการธุรกิจกระดาษไหว้เจ้าก็ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้

เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น โดยผลิตกระดาษให้ออกมาใน รูปแบบเสื้อผ้า รองเท้า แหวน สร้อยคอ นาฬิกา บ้านหฐุ รถยนต์หฐุ บัตรเครดิต หรือแม้แต่โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและตอบโจทยความต้องการของโลกยุคปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีคนไหว้เจ้าไหว้บรรพบุรุษ ส่วนน้อยที่ยังคงยึดถือประเพณีกระดาษไหว้แบบดั้งเดิมอยู่เช่นกัน

วิภาดา ทองธรรมชาติ และธนาคาร ทองธรรมชาติ (2563, น. 117) กล่าวว่า ในทุก ๆ เทศกาลจีนหรือวันครบรอบการเสียชีวิต ชาวไทยเชื้อสายจีนจะทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษ คือ การซื้อภูเขาเงินภูเขาทอง หรือภาษาจีนแต้จิ๋ว เรียกว่า กิมซัว (金山) ที่มีความเชื่อว่าเมื่อลูกหลานเผา กิมซัวอุทิศให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ บรรพบุรุษจะได้นำสิ่งนี้ไปเสพสุขในดินแดนสุขาวดี ภูเขาเงินภูเขาทอง ประกอบด้วยกระดาษเงินกระดาษทองที่พับเป็นรูปกลีบบัวประกอบกันเป็นรูปภูเขาทรงกรวยสูงด้านบนสุดเป็นรูปดอกบัวตูม ส่วนกระดาษสีเหลืองที่พับเป็นรูปกลีบบัวด้านบนเป็นกระดาษใบเบิกทางหรือภาษาจีนแต้จิ๋วเรียกว่า อ่วงแซจี้ (往生钱) ที่มีการพิมพ์มนต์บนที่สวดให้วิญญาณทั้งหลายได้ไปสู่สุคติ โดยบรรดาลูกหลานจะซื้อเครื่องเช่นไหว้ ลงนามว่ากับทางศาลเจ้า วัดจีน มูลนิธิต่าง ๆ ที่ จัดงานและหลังจากนั้นจะมีกระดาษสีเหลืองยาวติดไว้เพื่อบอกใครเป็นผู้ส่งและอุทิศให้ใครถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งให้บรรพบุรุษ อีกนัยหนึ่ง คือการช่วยบริจาคเงินให้กับทางสถานที่ที่จัดงานนั้น ส่วนทางวิญญาณไร้ญาติ ทางศาลเจ้า วัดจีน มูลนิธิต่าง ๆ ที่จัดงาน จะทำภูเขาเงินภูเขาทองขนาดใหญ่เพื่อเผาอุทิศรวมให้กับบรรดาวิญญาณไร้ญาติ

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2554, น. 51) กล่าวว่า สำหรับรูปแบบเครื่องกระดาษในระยะแรกนั้น น่าจะไม่มี ความซับซ้อนนัก คือ ทำเป็นกระดาษเงิน กระดาษทอง เพราะมีจุดประสงค์ตามความเชื่อที่จะเผาอุทิศให้ผู้ตายนำไปใช้ ต่อมาจึงคิดประดิษฐ์พลิกแพลงเป็นเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับให้ผู้ตายใช้สอยเหมือนครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ เราจึงพบว่าเครื่องกระดาษที่เป็นของใช้เหล่านี้จะพัฒนาไปตามยุคสมัย น่าสนใจว่าการศึกษากายภาพเก่าสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อรัชกาลที่ 6 มีภาพของเครื่องกระดาษของเด็กที่สะท้อนวิถีชีวิตในยุคนั้น ๆ อย่างน่าศึกษา เช่น รถยนต์รุ่นโบราณ หากยังคงความเชื่อในพิธีกรรมนี้และความเชื่อในเรื่องเผาเครื่องกระดาษเด็กกอดูต่อไป มีแนวโน้มว่า การเพิ่มประเภทเครื่องใช้และอุปกรณ์กระดาษเหล่านี้จะทวีขึ้นอย่างแน่นอน เพราะของใช้รุ่นเก่า เช่น กระโถน ชุบน้ำชา ชุดอ่างล้างหน้าแบบโบราณก็จะยังคงอยู่เนื่องจากลูกหลานไม่กล้าตัดออก ในขณะเดียวกันก็จะเพิ่มอุปกรณ์ทันสมัยเข้าไปอีกตามยุคสมัยที่ผู้เสียชีวิตได้ทันใช้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องส่งโทรสาร วิดีโอ เป็นต้น หรือบางชิ้นอาจเป็นสิ่งที่ไม่มีขณะยังมีชีวิต โดยสั่งทำพิเศษเพื่อให้ดวงวิญญาณพึงพอใจ เนื่องจากฐานะตอนยังมีชีวิตอาจไม่สามารถซื้อได้ เช่น เรือยอร์ช เครื่องบินไอพ่น เป็นต้น นอกจากนี้ชาวจีนยังมีความเชื่อว่า การถวายกระดาษไหว้ทุกชิ้นต้องติดใบระบุชื่อผู้รับ (ผู้ตาย) และผู้ส่ง (ลูกหลาน) ไว้ด้วย เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของและไม่ให้ดวงวิญญาณเร่ร่อนมาแย่งชิงไป

จากข้อความดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระดาษไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่สำคัญของชาวจีน แม้ว่าชาวจีนจะอพยพมาที่ประเทศไทยแล้ว แต่ยังได้ยึดถือความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระดาษไหว้ จนทำให้วัฒนธรรมของกระดาษไหว้ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน กระดาษไหว้ยังได้ปรากฏในสายตาของชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนด้วย สำหรับกระดาษไหว้ที่นิยมในสังคมไทยจะเป็นกระดาษไหว้แบบแต่จี๊ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เทพเจ้า ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ และดวงวิญญาณผีไร้ญาติ รูปแบบของกระดาษไหว้มีความหลากหลายและมีการพัฒนาตามยุคสมัย ซึ่งสามารถพูดได้ว่ากระดาษไหว้ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องเซ่นไหว้เท่านั้น แต่ยังเป็นวัตถุสิ่งของที่สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมนั้นด้วย

2.5 ความรู้เกี่ยวกับชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ย่านเยาวราช ตั้งอยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งการค้าขายและการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย นอกจากนี้ ย่านเยาวราชยังเป็นพื้นที่อาศัยอยู่คนไทยเชื้อสายจีนเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยชุมชนชาวจีนหลากหลายกลุ่ม จนถึงปัจจุบัน ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราชยังได้อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และคติความเชื่อดั้งเดิมของจีนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ย่านเยาวราชจึงเป็นย่านศูนย์รวมวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่และคติความเชื่อของชนชาติจีน นักวิชาการหลายท่านให้ความรู้เกี่ยวกับย่านเยาวราชและชุมชนเจริญไชย ดังต่อไปนี้

2.5.1 ประวัติความเป็นมาของย่านเยาวราช

ย่านเยาวราชเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวจีนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน นักวิชาการหลายท่านให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของย่านเยาวราชดังนี้

ปิยนาด บุนนาค (2559, น. 65) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวจีนอพยพส่วนใหญ่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ชาวจีนได้แสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ดีกว่าที่อื่น ย่านที่คนจีนเข้ามาทำมาหากินมากที่สุด คือ ย่านเยาวราช ย่านเยาวราชนอกจากใช้เป็นที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวจีนยังนิยมประกอบธุรกิจการค้าขายและสร้างศาลเจ้าและวัดจีนต่าง ๆ เพื่อดำรงชีวิตได้อย่างดี อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมจีนรุ่นสู่รุ่น

นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ (2558, น. 47) ได้กล่าวไว้ว่า การอพยพของชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และต่อเนื่องมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏในย่านที่อยู่อาศัยของชาวจีนในประวัติศาสตร์อยุธยา เมื่อถึงสมัยกรุงธนบุรีชาวจีนได้อพยพตามพระเจ้าตากสินมาตั้งบ้านเรือนบริเวณกุฎจีนฝั่งธนบุรี (บริเวณวัดกัลยาณมิตรในปัจจุบัน) รวมถึงฝั่งบางกอกบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างวัดโพธาราม (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) กับวัดสลัก

(วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์) เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชการที่ 1) ทรงสถาปนากรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2325 และมีพระราชดำริจะสร้างพระบรมมหาราชวัง พระองค์ทรงเลือกทำเลบริเวณวัดโพธารามและวัดสลัก ซึ่งพระยาราชเศรษฐีและบรรดาชาวจีนอยู่อาศัย ทำมาหากินอยู่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เวนคืนที่ดินบริเวณนั้นและพระราชทานที่ดินซึ่งเป็นที่สวนริมแม่น้ำ เจ้าพระยาตอนล่างลงไป คือบริเวณวัดสามปลื้ม (วัดจักรวรรดิราชาวาส) ลงไปจนถึงวัดสามเพ็ง (วัดปทุมคงคา) ให้แก่กลุ่มชาวจีน ชาวจีนจึงได้ย้ายไปตั้งบ้านเรือนและดำเนินชีวิตที่ “สำเพ็ง” และได้สร้างชุมชนชาวจีนใหม่ในสำเพ็ง ต่อมาชุมชนจีนจากตรอกสำเพ็งค่อย ๆ ขยายตัวออกไปจนก่อให้เกิดย่านการค้าขึ้น (ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ. และคณะ 2547, น. 153-155)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวก่อนจะมีการตัดถนนยาวราช คือ การสร้างถนนเจริญกรุง หลังการทำสนธิสัญญาเบาริงในสมัยรัชกาลที่ 4 ชาติตะวันตกได้เข้ามาทำการค้ามากขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างกว้างขวาง ในปี พ.ศ. 2404 รัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างถนนเจริญกรุง เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการค้าของชาวตะวันตก ถนนเจริญกรุงจึงเป็นเส้นทางคมนาคมทางบกสายแรกที่เชื่อมตัวเมืองพระนคร โดยผ่านชุมชนคนจีนในตำบลสำเพ็งซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดของพระนครในขณะนั้น (คณะกรรมการดำเนินงานโครงการจัดสร้างพระมหาราชูปประดิษฐานพระพุทธมหาสุวรรณปฏิมากร วัดไตรมิตรวิทยาราม., 2552, น. 22-25)

จนถึงสมัยรัชการที่ 5 พระองค์เห็นปัญหาของการขยายตัวของชุมชนจีนอย่างรวดเร็ว รัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนใหม่เพื่อให้เส้นทางการคมนาคมขยายกว้าง สะดวกแก่การสัญจรไปมาถนนใหม่ ได้แก่ ถนนทรงวาด ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนอนุวงศ์ และถนนพาดสาย ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างตึกแถวริมถนนให้ชาวจีนได้เข้าไปอยู่อาศัยทำมาหากิน ทำให้ย่านสำเพ็งเจริญรุ่งเรืองเป็นตลาดการค้าที่สำคัญของกรุงเทพฯ ต่อมาถนนตัดใหม่ที่ผ่านสำเพ็งนี้ก็เกิดความหนาแน่นขึ้นอีก ปัญหาสาธารณสุขและอัคคีภัยก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่ รัชกาลที่ 5 มีพระราชประสงค์ขยายบริเวณชุมชนชาวจีนและเพิ่มทางสัญจร ด้วยการตัดถนนแทรกกลางระหว่างถนนเจริญกรุง และถนนสำเพ็ง (หรือถนนวามิช 1 ในปัจจุบัน) ถนนแห่งนี้ต้องใช้เวลาในการก่อสร้างนานกว่า 8 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2443 เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคเรื่องที่ดินและบ้านเรือน รวมถึงปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างกระทรวงโยธาธิการกับกระทรวงนครบาลในเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน (สุทธิพันธ์ุชุทรานนท์, 2555, น. 372) จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ถนนแห่งนี้กลายเป็นถนนที่คดเคี้ยวไปมา ไม่เหมือนถนนอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง เพราะมีการโต้แย้งอย่างมาก เจ้าของที่ดินได้ฟ้องร้องว่าถูกทางการรังแกบ้างเจ้าของที่ดินที่เป็นคนจีนบางส่วนก็เป็นคนที่อยู่ได้ร่มธงต่างชาติ ตามข้อบังคับของสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตหรือเกิดข้อสงสัยว่าที่ดินสองข้างถนนจะตกเป็นของหลวง บางรายจึงรีบชิงขายในราคาถูก ทางการจึงต้องประกาศข้อเท็จจริงว่าจะไม่ยึดที่ดินสองข้างถนน และจะชดเชยค่าเวนคืนที่ดินให้กับเจ้าของที่ดินตามสมควร และวางแผนตัดถนนหลบเลี่ยงที่ดิน บ้านเรือน ให้เกิดความเดือดร้อน

น้อยที่สุด ในที่สุดต้องมีพระบรมราชโองการให้มีประกาศว่าเจ้าของที่ดินผู้ใดมีที่ดินอยู่ในบริเวณที่จะตัดถนนให้ย้ายออกไปทันทีใครยังยืนกรานที่จะอยู่ต่อไปจะไม่ได้รับการช่วยเหลือใด ๆ ในชั้นศาล จึงทำให้การตัดถนนเยาวราชสำเร็จได้ในปี พ.ศ. 2443 (กนกวลีชูชัยยะ, 2544, น. 255-259)

เมื่อสร้างถนนเสร็จแล้ว ดังที่ ภัทรภร สุวรรณจินดา (2560 , น. 64) ได้กล่าวว่า ตอนแรกให้ชื่อถนนแห่งนี้ว่าถนนยุพราช ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้พระราชทานชื่อใหม่ว่าถนนเยาวราช ซึ่งแปลว่า พระราชาผู้ทรงพระเยาว์ อันหมายถึงรัชทายาทพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นที่มาของชื่อ “เยาวราช”

ถนนเยาวราชมีความยาวทั้งสิ้น 1,430 เมตร ความกว้าง 20 เมตร ในหนังสือทำเนียบนามภาคที่ 4 ได้กล่าวถึงอาณาบริเวณขอบเขตเยาวราชไว้ว่า ถนนเยาวราชสายนี้เริ่มตั้งแต่ยังลงในถนนจักรเพชรผ่านไปสะพานกาญจนาภิเษม แล้วต่อไปถนนจักรวรรดิ ถนนราชวงศ์ คลองถม ตรอกเต้า ผ่านถนนแปลงนาม ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนลำพูนไชย แล้วไปบรรจบถนนเจริญกรุงก่อนถึงวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร โดยมีจุดเริ่มต้นของหัวมังกรที่ซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติฯ บริเวณวงเวียนโอเดียน ส่วนท้องมังกรจะอยู่ที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช และหางมังกรอยู่ที่ปลายสุดของถนนบริเวณที่ตัดกับถนนจักรเพชร (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546 : 17)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า ย่านเยาวราชมีประวัติอันยาวนาน ตั้งแต่ ปี พ.ศ 2535 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ทรงให้ชุมชนชาวจีนในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาย้ายถิ่นไปยังริมแม่น้ำทางทิศใต้ของพระนคร ซึ่งเขตนี้เรียกว่า “สำเพ็ง” หรือ “สามเพ็ง” เขตสำเพ็งมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ได้พบอุปสรรคและปัญหาในการขยายตัว คือ ถนนน้อยและพื้นที่คับแคบ จึงได้ส่งผลต่อการค้าขายของเขตสำเพ็ง ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) มีพระราชประสงค์ขยายบริเวณชุมชนชาวจีนและเพิ่มทางสัญจร จึงให้ตัดถนน 3 สายสร้างถนนใหม่ขึ้น แต่เพราะได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายด้าน จึงทำให้ถนนแห่งนี้ต้องใช้เวลาในการก่อสร้างนานกว่า 8 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2443 ความยาวของถนนเยาวราชทั้งสิ้น 1430 เมตร มีรูปแบบเหมือนมังกร จึงได้ชื่อว่า “ถนนสายมังกร”

2.5.2 ประวัติความเป็นมาชุมชนเจริญไทย

ชุมชนเจริญไทยตั้งอยู่บริเวณริมถนนเจริญกรุงตอนบน ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร ชุมชนเจริญไทยเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่าร้อยปี และมีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีน คติความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมของจีน นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไทย ตลอดจนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนเจริญไทยดังต่อไปนี้

การอพยพของชาวจีนในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แล้ว และในราวปี พ.ศ. 2423 มีการอพยพของชาวจีนเป็นจำนวนมากขึ้น เนื่องจากมีการเดินเรือเป็นประจำระหว่างเมืองชัวเถา-กรุงเทพฯ

สัปดาห์ละ 2 เที่ยวซึ่งเรือแต่ละลำสามารถบรรทุกผู้โดยสารได้ถึง 1,000-3,000 คน จำนวนคนจีนที่จะเข้าเมืองไทยก็ไม่ถูกจำกัดจำนวนคน ค่าเดินทางถูกผู้คนจากเมืองซัวเถาจึงสามารถเดินทางเข้าเมืองไทยได้อย่างสะดวก เนื่องจากมีท่าเรือขึ้นฝั่งอยู่บริเวณท่าราชวงศ์ ดังนั้น ชาวจีนที่อพยพจึงตั้งรกรากและประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณนั้น ซึ่งย่านบริเวณดังกล่าวได้ขยายวงกว้างออกไป จนกลายเป็นย่านชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่ ที่ประกอบไปด้วยย่านสำเพ็ง ย่านเยาวราช และย่านบริเวณถนนเจริญกรุงตอนบนด้วยเช่นกัน โดยส่วนมากชาวจีนที่อพยพเข้ามามีอาชีพเป็นแรงงาน เช่น รับจ้างลากรถสองล้อจับบังหรือเปิดกิจการร้านค้าต่าง ๆ เช่น ร้านขายของชำ ร้านอาหาร โภยกัวนหรือสถานโคมเขียว เป็นต้น

ย่านเจริญไชยตั้งอยู่บริเวณริมถนนเจริญกรุงตอนบนจึงถือเป็นหนึ่งในย่านที่มีผู้ประกอบการ และแรงงานชาวจีนอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากโดยชาวจีนที่อาศัยบริเวณนี้ในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีนกวางตุ้ง ต่อมาจึงมีชาวจีนแต้จิ๋วอาศัยอยู่มากขึ้น คำว่า “เจริญไชย” สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “เจริญกรุง” กับ “พลับพลาไชย” โดยนำมาใช้เป็นชื่อตรอกเรียกว่า “ตรอกเจริญไชย” ซึ่งสมัยก่อนตรอกนี้รู้จักกันในหมู่ชาวจีนว่า “ตงเฮงโกย” ตึกแถวด้านในตรอกที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีประมาณ 60 ห้อง เรียกว่า เต็กกอหัง แปลว่า ไม้ไผ่ยาว เพราะซอยมีลักษณะลึกเข้าไปข้างใน ส่วนตึกแถวบริเวณที่ติดกับถนนใหญ่จะใช้สำหรับประกอบการค้าต่าง ๆ เช่น ร้านขายยาจีน สুরาต่างประเทศ ร้านการแพทย์ ร้านขายกระดาษไหว้เจ้า ฯลฯ ส่วนวัตถุประสงค์ของการอพยพเข้ามาในย่านนี้คือเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัวและส่งให้กับครอบครัวที่อยู่ทางเมืองจีน

ดังนั้น ย่านเจริญไชยในอดีตจึงเป็นย่านที่อาศัยของแรงงาน นอกจากนี้ ย่านเจริญไชยยังเป็นย่านการค้าขายที่มีเอกลักษณ์ ย่านโภยกัวนและแหล่งความบันเทิง ดังนั้น เศรษฐกิจของชุมชนเจริญไชยโดยรวมจึงแสดงออกอย่างชัดเจนถึงความเป็นเอกลักษณ์โดยอยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ พื้นฐานของกลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโภยกัวน โรงโสมณี โรงหวย โรงน้ำชา ร้านค้าขายกระดาษไหว้ เป็นต้น ความสำคัญที่ทำให้ชุมชนเจริญไชยเป็นชุมชนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อีกอย่างหนึ่ง คือ การเป็นชุมชนของชาวจีนที่เก่าแก่บริเวณตอนบนของถนนเจริญกรุงและสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และยังเป็นย่านที่ถูกล้อมรอบด้วยศาลเจ้าที่สำคัญถึง 5 แห่งคือ วัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) ศาลเจ้ากวางตุ้ง ศาลเจ้าหลิเตี๊ยะ ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ย และศาลเจ้าไต้ฮงกง ซึ่งศาลเจ้าทั้งหมดนี้ แสดงถึงความเป็นชุมชนชาวจีนของเจริญไชยได้เป็นอย่างดี เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เป็นเครื่องยืนยันถึงความสำคัญและคุณค่าของคนในย่านเจริญไชย คือ การที่ย่านเจริญไชยเป็นที่อยู่ของชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานกันมาตั้งแต่สมัยกว่าร้อยปีมาแล้ว และจากการปฏิวัติวัฒนธรรมในประเทศจีนส่งผลให้วัดและศาลเจ้าในประเทศจีนถูกปิดและห้ามไม่ให้มีการไหว้หรือการประกอบพิธีกรรม กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ประเพณีที่สืบทอดมาเป็นระยะเวลายาวนานจึงหายไป ชาวจีนที่อพยพมายังย่านเจริญไชย ประเทศไทยในช่วงเวลานั้นเป็นผู้นำความรู้ความสามารถภูมิปัญญา ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนมาด้วย ประกอบกับ

ย่านเจริญไชยถูกล้อมรอบด้วยวัดและศาลเจ้าที่สำคัญดังได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้ชาวจีนในบริเวณนี้ นำความรู้ที่มีมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ จนเกิดเป็นย่านการค้ากระดาษไหว้เจ้า สินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และถือเป็นมรดกวัฒนธรรมทางการค้าที่หาไม่ได้ในที่อื่น ๆ (กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านเจริญไชย. 2556, น. 24-32)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า คำว่า “เจริญไชย” สันนิษฐานว่ามาจากชื่อถนนของ “เจริญกรุง” กับ “พลับพลาไชย” โดยนำมาใช้เป็นชื่อชุมชนเรียกว่า “ชุมชนเจริญไชย” ชุมชนเจริญไชย เป็นชุมชนชาวจีนที่สำคัญในย่านเยาวราช มีประวัติอันยาวนานกว่าร้อยปี กลุ่มชาวจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเจริญไชยส่วนมากเป็นกลุ่มชาวกวางตุ้งและแต้จิ๋ว สาเหตุที่การอพยพของชาวกวางตุ้งและชาวแต้จิ๋วมายังชุมชนเจริญไชยคือเพื่อหางานเลี้ยงตนเองและส่งเงินให้กับครอบครัวในเมืองจีน ดังนั้นชุมชนเจริญไชยจึงเป็นพื้นที่อาศัยแรงงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้เนื่องจากชุมชนเจริญไชยถูกล้อมรอบทั้ง 5 ศาลเจ้า ดังนั้น จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นแหล่งการค้ากระดาษไหว้เจ้า และสินค้าในงานประเพณีจีนที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในเมืองไทย ชุมชนเจริญไชยไม่เพียงเป็นย่านการค้าขายที่มีเอกลักษณ์เท่านั้น ยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของการพัฒนาเมืองที่สำคัญ เพราะเป็นพื้นที่เมืองเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีอาคารเก่าหลายหลังที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองไทย แม้ว่าผู้คนในชุมชนเจริญไชยได้เผชิญหน้ากับอุปสรรคต่าง ๆ แต่พวกเขาไม่เคยละทิ้งวัฒนธรรมของจีน ยังอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม คติความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมด้วยความเต็มใจ ทำให้วัฒนธรรมของจีนยังคงอยู่ อัตลักษณ์ความเป็นจีนรักษาไว้ได้อย่างดี

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กระดาษไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยได้ค้นคว้าข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย และกระดาษไหว้ในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนดังต่อไปนี้

2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ZHONG YULU (2562) ได้ศึกษา เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าแม่ทับทิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าแม่ทับทิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าแม่ทับทิมที่มีต่อสังคมไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลศาลเจ้า จำนวน 6 คน บุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมในเทศกาล จำนวน 9 คน ผู้ที่มาไหว้เทพเจ้าในเวลาปกติ จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าแม่ทับทิม ตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดจนมาถึงปัจจุบันนี้ โดยเชื่อว่าเจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพเจ้าที่ดูแลทะเล เดิมชื่อหลิงหม้อเนียง เป็นผู้หญิงที่ใจดีมาก ชอบช่วยเหลือผู้ที่มีความยากลำบาก ทำการรักษาผู้ป่วย หลังจากท่านเสียชีวิตแล้ว คนรุ่นหลังเพื่อระลึกพระบุญคุณของท่านก็ได้สร้างศาลเจ้าและทำการบูชาท่าน เจ้าแม่ทับทิมมีพลังอำนาจอย่างมาก สามารถช่วยผู้คนในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านในด้านความปลอดภัย ด้านการค้าขายและด้านขอบุตร ดังนั้นก็ได้เกิดการจัดตั้งศาลเจ้าแม่ทับทิมและจัดทำพิธีกรรม ต่าง ๆ ในวาระปกติจะมีผู้ศรัทธานำเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ มากกราบไหว้เพื่อความสบายใจในวาระพิเศษอย่างวันเทศกาล แต่ละศาลเจ้าก็จะประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกัน ศาลเจ้าแม่ทับทิมวัดเกาะมีวันเทศกาลประจำปี 4 ครั้ง ศาลเจ้าแม่ประค่อมี่วันเทศกาลประจำปี 3 ครั้ง และศาลเจ้าอามาเก็งมีวันเทศกาลประจำปี 3 ครั้ง ศาลเจ้าแม่ทับทิมวัดเกาะจะจัดให้มีงานเทศกาลประจำปี 4 ครั้ง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่ทับทิมมีบทบาทต่อสังคมเป็นอย่างมาก

จีหยวน เรน (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณ บรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตจากเมืองกวางโจว บริเวณมณฑลกวางตุ้งหรือจังหวัดกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และบริเวณเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษของชาวจีนในประเทศจีนมีการสืบทอดตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินใหม่ และได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งความเชื่อและพิธีกรรมจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษมีลักษณะที่สำคัญ ทั้ง 3 ลักษณะ คือ ลักษณะมหัพภาค ลักษณะความมั่นคงและการปรับเปลี่ยน ลักษณะการสืบทอดและการแพร่กระจาย ส่วนการประกอบพิธีกรรมสามารถจำแนกเป็นตามช่วงเวลาเป็น 2 โอกาส ได้แก่โอกาสธรรมดาและโอกาสพิเศษ การประกอบพิธีกรรมในโอกาสธรรมดา ไม่มีเครื่องเซ่นไหว้และขั้นตอนที่ซับซ้อนมากนัก แค่เพียงปฏิบัติกรไหว้เท่านั้น และมักจะจัดขึ้นในทุกเดือนขึ้น 1 ค่ำและวันขึ้น 15 ค่ำตามจันทรคติจีน ส่วนการประกอบพิธีกรรมในโอกาสพิเศษจะเป็นการประกอบพิธีกรรมตามเทศกาลของชาวจีน โดยจะมีการเตรียมเครื่องเซ่นไหว้และขั้นตอนมากกว่า

ในโอกาสปกติ และชาวจีนก็จะให้ความสำคัญมากขึ้น จึงส่งอิทธิพลต่อจิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมของชาวจีนอย่างมาก ส่วนความเชื่อในการนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลสงขลาเป็นความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีน ก็มีลักษณะที่สำคัญเช่นกัน คือ ลักษณะจุลภาค ลักษณะความมั่นคง และลักษณะการสืบทอดและการปรับเปลี่ยน การประกอบพิธีกรรมก็สามารถจำแนกตามช่วงเวลาเป็นโอกาส 2 โอกาส คือ โอกาสธรรมดาและโอกาสพิเศษ การประกอบพิธีกรรมในโอกาสธรรมดาคือเป็นการกราบไหว้บรรพบุรุษในชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้กำหนดเวลาอย่างชัดเจน แต่ก็มีกรเตรียมเครื่องเช่นไหว้และขั้นตอนการไหว้เช่นกัน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษในประเทศจีน ส่วนการประกอบพิธีกรรมในโอกาสพิเศษสามารถจำแนกตามสถานที่ ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมที่บ้านและการประกอบพิธีกรรมที่สุสาน การจัดพิธีกรรมที่บ้านส่วนมากจะเป็นช่วงเวลาเทศกาลตรุษจีน โดยมีขั้นตอนการเตรียมเครื่องเช่นไหว้และขั้นตอนการกราบไหว้บรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ซับซ้อน ส่วนการจัดพิธีกรรมที่สุสานก็เฉพาะในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยมีการจัดวางเครื่องเช่นไหว้ต่าง ๆ ตามขั้นตอนการเตรียมและปฏิบัติตามขั้นตอนการไหว้ที่กำหนดไหว้ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษในเขตเทศบาลนครสงขลาจังหวัดสงขลามีประวัติอันยาวนาน และได้เกิดอิทธิพลต่อจิตใจ เศรษฐกิจวัฒนธรรมและสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสงขลาอย่างมาก

QIN HUA (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประเพณีสารทจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ทั้งหมด 3 ข้อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและคติความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีสารทจีนของชาวจีนในประเทศจีน 2) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 3) เพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติและความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสารทจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ 3 ตำบลที่อยู่ในจังหวัดชลบุรี คือ ตำบลบางปลาสร้อย ตำบลมะขามหย่งและตำบลบ้านโหนด ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีสารทจีนสืบมากจากคติความเชื่อดั้งเดิมและประเพณีเช่นสวางบูชาของสมัยโบราณของจีน ในนั้นความเชื่อทางศาสนาเต๋าและความเชื่อทางพุทธศาสนาเป็นความเชื่อพื้นฐานที่เกิดประเพณีสารทจีน เนื่องจากศาสนาเต๋าคือถือว่าเป็นศาสนาพื้นบ้านของจีนที่มีประวัติอันยาวนาน จึงได้เกิดอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวจีนอย่างลึกซึ้ง ตามความเชื่อทางศาสนาเต๋า ในเทศกาลสารทจีนดวงวิญญาณสามารถออกมารับส่วนบุญในโลกมนุษย์ เทพเจ้าก็จะลงมาจากสวรรค์เพื่อตรวจดูความดีความชั่วของมนุษย์ จากความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้ชาวจีนประพฤติปฏิบัติในสิ่งดีให้เทพเจ้าเห็น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการอุทิศบุญกุศลให้วิญญาณของบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ ส่งของเครื่องใช้ และอาหารแก่ดวงวิญญาณเหล่านี้ ส่วนความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น ศาสนาพุทธในประเทศจีนเป็นศาสนาพุทธนิกายมหายาน ความเชื่อการจัดอัฐิหั่นผืนเจียมีอิทธิพลต่อการเช่นไหว้เดือน 7 อย่างมาก ส่วนขั้นตอนการปฏิบัติประเพณีสารทจีนสามารถจำแนกเป็น 2 ขั้นตอน

ได้แก่ ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนประเพณีสารทจีนและขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณีสารทจีน สำหรับ คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการปฏิบัติประเพณีสารทจีนมีความเชื่ออันหลากหลายด้วยกัน อาทิ ความเชื่อ เรื่องเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องดวงวิญญาณหรือชีวิตหลังความตาย ความเชื่อการทำบุญ ความเชื่อเกี่ยวกับการเผาเครื่องเซ่นไหว้ ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารเซ่นไหว้และอาหารที่เป็นมงคล

ธัญญา ขำมีศักดิ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พิธีงเด็กของชาวจีนในประเทศไทย โดยมี วัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1) เพื่อศึกษารายละเอียดและองค์ประกอบ รูปแบบและสัญลักษณ์พิธีงเด็กของ ครอบครัวชาวจีนในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาค่านิยมของชาวจีนที่เกี่ยวข้องด้วยพิธีงเด็กและเครื่องเซ่นไหว้ ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของไทย โดยศึกษาจากรวบรวมข้อมูลเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์ชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน ผลการศึกษาพบว่า การที่ชาวจีน อพยพเข้าประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น และชาวจีนไม่เพียงแต่เข้ามา อาศัยและประกอบอาชีพในประเทศไทยเพียงอย่างเดียว แต่ยังนำคติความเชื่อ ค่านิยม รวมถึง วัฒนธรรมจีนติดตัวเข้ามาด้วย จึงได้เกิดอิทธิพลต่อการประกอบพิธีกรรมในสังคมไทย และยังได้รับการ สืบทอดรุ่นสู่รุ่นลูกหลานชาวจีนในประเทศไทย ในบรรดาความเชื่อต่าง ๆ เรื่องพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ สำคัญและมีคุณค่าต่อชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนอย่างมาก พิธีกรรมงานศพเป็นพิธีที่เกิดจากความเชื่อ เรื่องหลังความตายและค่านิยมกตัญญูของชาวจีน ในขั้นตอนพิธีกรรมงานศพ พิธีงเด็กเป็นพิธีกรรมที่มี ประวัตินานยาวนานและเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชาวจีนเป็นเวลาช้านานแล้ว นอกจากนี้พิธีงเด็กยังเป็นพิธีกรรม ที่สำคัญที่แสดงความกตัญญูและรำลึกถึงพระคุณของลูกหลานชาวจีนต่อบรรพบุรุษ รวมทั้งเป็น พิธีกรรมแสดงความสัมพันธ์ครอบครัวเครือญาติจีน ดังนั้น การจัดพิธีกรรมงเด็กไม่เพียงแต่สามารถ แสดงถึงวัฒนธรรมความกตัญญูของลูกหลานชาวจีน แต่ยังสามารถเข้าใจถึงสัญลักษณ์และความหมายแฝง ของเครื่องของใช้ในพิธีงเด็ก ในพิธีกรรมงเด็ก เครื่องของใช้แต่ละอย่างล้วนมีความหมายของตน และไม่สามารถแทนกันได้ เพราะชาวจีนเชื่อว่าแม้ว่าบรรพบุรุษล่วงลับไปแล้ว แต่ยังมีวิญญาณที่ ดำเนินชีวิตอยู่ในอีกโลกหนึ่ง ดังนั้น ชาวจีนจึงเลือกเครื่องของใช้และเครื่องเซ่นไหว้มีพิธี พิธีงเด็กอย่างมาก โดยเชื่อว่าการนำเครื่องเซ่นไหว้ไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษสามารถทำให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษอาศัย อยู่ในโลกหน้าได้อย่างมีความสุข และหลังจากได้ประกอบพิธีงเด็กแล้ว จะทำให้ดวงวิญญาณของ บรรพบุรุษอาศัยอยู่ในสวรรค์ ไม่ต้องไปที่ยมโลก ดังนั้น อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในพิธีงเด็กไม่เพียง เป็นวัตถุสิ่งของที่ช่วยให้พิธีงเด็กมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ยังเป็นสิ่งของที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึง ค่านิยมในเรื่องความอาวุโส วัฒนธรรมกตัญญู และความเชื่อของชาวจีนอย่างชัดเจน และด้วยความเชื่อ ดังกล่าวจึงทำให้พิธีงเด็กเป็นที่นิยมของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

เสาวรัตน์ โพธิพันธ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช โดยมีวัตถุประสงค์ ทั้งหมด 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษา อาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งใช้ในงานเทศกาลของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ใน

ย่านเยาวราช 2) เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาหารจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ผลการศึกษาพบว่า อาหารจีนเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรมในงานเทศกาลต่าง ๆ อาหารจีนที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมล้วนมีความหมายแฝงอยู่ตัว อาทิ หมู มีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ปลา มีความหมายถึงชีวิตเหลือกินเหลือใช้ และชาวจีนเชื่อว่าการนำอาหารคาว อาหารหวาน ผลไม้ และเครื่องดื่มไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นการทำบุญอุทิศแก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ สามารถทำให้วิญญาณของบรรพบุรุษพ้นเวรและหมดกรรม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชาวจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีความเชื่ออันหลากหลาย เมื่ออพยพมาในแผ่นดินไทยก็ได้ นำความเชื่อติดตัวเข้ามาในสังคมไทย พร้อมทั้งอนุรักษ์ สืบทอดให้คติความเชื่อของจีนคงอยู่ ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนก็มีความเชื่อแบบจีนในด้านต่าง ๆ และเพราะว่าความเชื่อกับพิธีกรรมมีความผูกพัน ความเชื่อที่แตกต่างกันจะทำให้พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องก็ไม่เหมือนกัน จึงทำให้สังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น

2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

LIN SHIYA (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิว : กรณีศึกษาย่านเยาวราช ประเทศไทย และจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนแปลงการสืบทอดประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิว ประชากรเป็นคนไทยเชื้อสายแต่จิวในย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร ประเทศไทยและคนจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิวประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ประเพณีในวงจรชีวิต ประเพณีตามเทศกาล และวันสำคัญของชาวจีน ประเพณีในวงจรชีวิต คือ ประเพณีตั้งแต่เกิดจนถึงตาย จะประกอบด้วย ประเพณีการเกิด ประเพณีซุกฮวยฮั้ง ประเพณีแต่งงาน ประเพณีวันเกิดและประเพณีการตาย ประเพณีเหล่านี้มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยและคนจีนในประเทศจีนอย่างมาก ส่วนประเพณีตามเทศกาลเป็นประเพณีที่มีประวัติอันยาวนาน โดยมีเทศกาล 5 เทศกาลที่สำคัญ ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เช็งเม้ง ไหว้บ๊ะจ่าง ไหว้พระจันทร์ ทั้ง 5 เทศกาลถือว่าเป็นเทศกาลใหญ่สำหรับชาวจีนและมีความสำคัญต่อชาวจีนอย่างมาก ส่วนวันสำคัญของชาวจีนแต่จิวก็จะเป็นวาระสำคัญที่ผูกพันกับคติความเชื่อของชาวจีน โดยจะมีจำนวน 3 วัน ได้แก่ วันไหว้ตู้จู่เอี้ยะ

วันไหว้เจ้าแม่มาโจ้วและวันไหว้บรรพบุรุษ แต่ประเพณีของชาวจีนแต่จิวมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต บางประการ ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถเข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างดี มีทั้ง 4 ปัจจัยทำให้ประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิวมีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล การย้ายถิ่น การแต่งงานและวิทยาการสมัยใหม่ นโยบายภาครัฐ ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเพณีรอบปีของชาวจีนแต่จิวเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ในพิธีกรรมไหว้เจ้าหรือไหว้บรรพบุรุษก็ต้องเผากระดาษไหว้ด้วย แต่เนื่องจากพื้นที่กรุงเทพมหานครจะประสบกับปัญหามลพิษทางอากาศอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้ภาครัฐมีนโยบายขอความร่วมมือจากคนไทยเชื้อสายจีน ช่วยลดการเผากระดาษและการจุดธูป ส่วนปัจจัยการย้ายถิ่น เพราะว่าการย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยต่างก็มีการยอมรับและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นการผสมผสานกัน ทำให้ชาวจีนแต่จิวเข้ากับสังคมไทยและปรับตัวให้เข้าวิถีชีวิตคนไทยได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รูปแบบการปฏิบัติตามประเพณีต่าง ๆ เกิดการปรับเปลี่ยนไป ส่วนปัจจัยการแต่งงานก็ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้ประเพณีของชาวจีนแต่จิวมีการเปลี่ยนแปลง เพราะการแต่งงานกับคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คนแต่จิวด้วยกัน จึงทำให้ประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิวเกิดการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานได้อย่างลงตัว ปัจจัยวิทยาการสมัยใหม่ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ประเพณีมีการเปลี่ยนแปลง เพราะว่าปัจจุบันชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศมีการนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ร่วมกับวิถีชีวิตและความเชื่อของผู้คนได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามชาวจีนแต่จิวก็ยังคงสืบทอดและรักษาประเพณีดั้งเดิมของตนเองและยังพยายามเผยแพร่ประเพณีในรอบปีต่าง ๆ ให้ผู้คนรู้จัก

สุรเดช ภาพันธ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อ พิธีกรรมเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำบ้านของคนไทยเชื้อสายจีน มีวัตถุประสงค์ ทั้ง 2 ข้อ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมและการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำบ้านของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปฏิบัติ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทพเจ้าประจำบ้านกับวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มตัวอย่างเป็น กลุ่มผู้ศึกษาประเพณีวัฒนธรรมจีน จำนวน 4 คน กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนทั่วไป จำนวน 8 คน พื้นที่ศึกษาเป็นบ้านจำนวน 2 หลัง ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำบ้านของชาวไทยเชื้อสายจีนมีการปรับเปลี่ยนอย่างมาก สาเหตุของการเกิดการปรับเปลี่ยน คือ ความเชื่อของคนไทยและศาสนาพุทธนิกายเถรวาทมีผลกระทบต่อความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน และเพราะว่าเพื่อสอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมไทย จึงทำให้รูปแบบของความเชื่อแตกต่างจากอดีต ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนกับความเชื่อของคนไทยได้กลมกลืนได้อย่างดี ส่วนเทพเจ้าโบราณ 5 องค์ที่ได้รับคนจีนนับถือกราบไหว้ตั้งแต่สมัยโบราณ ได้แก่ เทพเจ้าแห่งประตู เทพเจ้าเตาไฟ เทพเจ้าบ่อน้ำ เทพสุขา และเทพเจ้าช่องแสงบนหลังคา เทพเจ้า 5 องค์นี้เป็นเทพเจ้าประจำแบบดั้งเดิม ชาวจีนเชื่อว่าเทพเจ้า 5 องค์มีอยู่จริงและคอยปกป้องรักษาสมาชิกของครอบครัว ในปัจจุบันนี้ เทพเจ้ามีวิวัฒนาการอย่างมาก เทพเจ้าที่บูชาประจำบ้านที่สำคัญได้แก่ เทพเจ้าตั้งจูเอี้ย เจ้าแม่กวนอิม และเทพเจ้าปึงเถ่ากง ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเทพเจ้าประจำบ้านก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเช่นกัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการประกอบ

พิธีกรรมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีทั้ง 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคม ปัจจัยเศรษฐกิจ คือ คนไทยเชื้อสายจีนปรับเปลี่ยนการประกอบพิธีกรรมตามเศรษฐกิจช่วงเวลานั้น ส่วนปัจจัยทางสังคมคือครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้เกิดการขาดถ่ายทอดองค์ความรู้ ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ดังนั้นจึงทำให้ครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนมีความเป็นไทยมากขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเทพเจ้าประจำบ้านกับวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนได้พบว่า เทพเจ้าประจำบ้านมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างมาก มีเทพเจ้าประจำบ้าน ทั้ง 2 องค์มีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างเหนียวแน่น ได้แก่ เทพเจ้าตู่จู่เอี๋ย และเจ้าแม่กวนอิม เทพเจ้าตู่จู่เอี๋ยและเจ้าแม่กวนอิมมีความสัมพันธ์กับคนไทยเชื้อสายจีนตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต และชาวไทยเชื้อสายจีนก็ให้เกียรติเทพเจ้าตู่จู่เอี๋ยเป็นเสมือนผู้อาวุโสของบ้าน ส่วนเจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพเจ้าแห่งความเมตตา ชาวจีนเชื่อว่าการบูชาเจ้าแม่กวนอิมสามารถช่วยปัดเป่า ความทุกข์ภัยอันตราย ส่วนพิธีการบูชาเจ้าแม่กวนอิมก็ไม่ได้เป็นพิธีที่ต้องขี้ขลาด ไม่จำเป็นต้องมี เครื่องเซ่นไหว้มากมาย ดังนั้น จึงทำให้เจ้าแม่กวนอิมได้รับการเคารพนับถือของคนไทยเชื้อสายจีน อย่างมาก เทพเจ้าประจำบ้านมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน ทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนของคนไทยเชื้อสายจีน ล้วนได้รับผลกระทบจากเทพเจ้าประจำบ้าน

ชนาภา เมธิเกรียงไกร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคม ของชาวไทยเชื้อสายจีนชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและความเปลี่ยนแปลงของประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสืบทอด ประเพณีทางสังคมชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านแนวคิดเรื่องโครงสร้างครอบครัวแนวคิดด้านวัฒนธรรมและภาวะ ความทันสมัย พื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็น ชาวไทยเชื้อสายจีน พระสงฆ์จีน เจ้าหน้าที่ที่ดูแลวัดจีน ผู้ดูแลศาลเจ้า โรงเจ และมูลนิธิต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องที่อยู่ ณ ชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติ ตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ได้แก่ เทศกาลจีนที่สำคัญและวาระสำคัญ แต่วิถีการปฏิบัติตามประเพณี จะมีความแตกต่างกันและมีการปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ อย่าง การผสมกลมกลืน การกลืนกลายทางวัฒนธรรมและภาวะความทันสมัยที่มีผลทางความเชื่อ ค่านิยม และการปฏิบัติ ด้านวิธีการปลูกฝังและสืบทอดประเพณีมีการกระทำในหลายรูปแบบทั้งทางตรงและ ทางอ้อม เช่น การพูดถึงความสำคัญของประเพณี การแนะนำเครื่องเซ่นไหว้ การให้ลูกหลานเป็น

ผู้ปฏิบัติโดยตรง เป็นต้น ชุมชนตลาดบ้านใหม่ถือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมและความเป็นชาติพันธุ์จีน โดยมีศาลเจ้าและวัดจีนเป็นแกนหลักในการส่งเสริมด้านการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี กระตุ้นและผลักดันให้เกิดจิตสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ต่อลูกหลานชาวจีนแต่ละรุ่น ก่อให้เกิดความสำนึกที่จะปฏิบัติตามและดำรงไว้ซึ่งประเพณีที่ดั้งเดิมของบรรพบุรุษสืบต่อไป

ธรรมญาภรณ์ วงศ์บุญชัยนันท์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง พิธีงเด็ก : ระบบสัญลักษณ์และรูปแบบเครือญาติของชาวจีนแต่จิวในเยาวราช โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ 1) เพื่อศึกษารายละเอียดของพิธีงเด็กในครอบครัวจีน 2) เพื่อศึกษาค่านิยมที่เกี่ยวข้องด้วยพิธีงเด็กและเครือญาติ 3) เพื่อศึกษารูปแบบและสัญลักษณ์ของพิธีกรรมงเด็กภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยศึกษาข้อมูลจากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญในด้านงเด็กในเยาวราช รวมถึงการศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงเด็ก ผลการศึกษาพบว่า พิธีงเด็กเป็นส่วนสำคัญของพิธีศพของชาวจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความกตัญญูของลูกหลานต่อบรรพบุรุษ นอกจากนี้ พิธีงเด็กยังเป็นพิธีที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างครอบครัวจีนที่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและตระกูลอย่างชัดเจน ชาวจีนเชื่อว่าการประกอบพิธีงเด็กเป็นการตอบแทนดวงวิญญาณของผู้ตาย ให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้ใช้ชีวิตในอีกโลกหนึ่งอย่างสงบสุข ส่วนปัจจัยที่ทำให้ขั้นตอนและรูปแบบของพิธีงเด็กมีการเปลี่ยนแปลงมีทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจ การเสื่อมสลายของระบบครอบครัวและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ทำให้พิธีงเด็กได้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอก การจัดพิธีงเด็กมีแนวโน้มน้อยลง และมีคนไทยเชื้อสายจีนจะเลือกพิธีการฝังศพและการเผาศพแบบดั้งเดิมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจำนวนและความสำคัญของพิธีงเด็กลดน้อยลงแต่พิธีงเด็กยังเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวจีน ค่านิยม วัฒนธรรม และคติความเชื่อของชาวจีน

ภัทรภร สุวรรณจินดา และหลี่ เหมริมเหลียง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนผ่านทางขนบธรรมเนียมประเพณี 2) เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช 3) เพื่อศึกษาถึงวิธีการขัดเกลาทางสังคมในระดับครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีน ในย่านเยาวราช ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน โดยศึกษาจากการทบทวนเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราชซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่อยู่วัยทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ในรอบ 1 ปี จะมีเทศกาลจีนอันหลากหลาย แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ให้ความคิด ค่านิยม วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนถูกกลืนกลายไปกับสังคมและวัฒนธรรมแบบไทย จึงได้ส่งผลให้เทศกาลบางอย่างได้เสื่อมลอมสลายลงไป ถึงแม้คนไทยเชื้อสายจีนจะยังคงยึดถือประเพณีดั้งเดิม แต่ก็ได้มีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมตามแบบไทยทั้งนี้คนไทยเชื้อสายจีนสามารถปรับตัวตามสภาพสังคมไทย

ได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนต้องเปลี่ยนรูปแบบของการไหว้ เพราะในช่วงหลายปีที่ผ่านมาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ค่อยดีนัก จนทำให้คนไทยเชื้อสายจีนต้องประหยัดค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมตามเทศกาลจีน การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วิถีดำรงชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนมีการเปลี่ยนแปลง เพราะคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ชาวจีนบางส่วนยังได้แต่งงานกับคนไทย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ส่วนในด้านสังคม แม้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีนอยู่อย่างเหนียวแน่น แต่ก็ไม่น้อยที่รับประเพณีแบบไทยเข้ามา เช่น ชาวจีนที่มีความเชื่อดั้งเดิม การประกอบพิธีงเด็กและพิธีงานศพแบบจีนลดน้อยลง

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแผ่นดินไทย เพื่อให้ตนเองเข้ากับสภาพสังคมได้ง่ายขึ้น จึงมีการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนา รูปแบบและขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งจะได้เห็นว่าวัฒนธรรมและความเชื่อระหว่างชาวจีนและชาวไทยมีการผสมกลมกลืนกัน

2.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระดาษไหว้ในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน

งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระดาษไหว้ในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน มีผู้วิจัยศึกษาในเรื่องกระดาษไหว้ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

วิราภา จิรชัยยิ่งเจริญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ตั๋วกิม โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาและถ่ายทอดแรงบันดาลใจในผลงานทัศนศิลป์ที่เกิดจากรักความผูกพันระหว่างข้าพเจ้ากับกับอาม่า
- 2) เพื่อศึกษาผลงานรูปแบบที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของข้าพเจ้าผ่านลักษณะของผลงานโดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดเรื่องราว
- 3) ระยะเวลาที่เป็นความทรงจำในเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนจำความได้และเติบโตจนถึงปัจจุบัน
- 3) เพื่อศึกษาสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบงานทัศนศิลป์ โดยใช้เทคนิคสื่อผสม 3 มิติ โดยใช้วัสดุกระดาษเงินกระดาษทองเห็นสื่อในการสร้างสรรค์ผลงาน
- 4) เพื่อศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถสื่อถึงจิตวิญญาณในการสร้างสรรค์งานที่เกี่ยวกับประเพณีของคนจีน ขอบเขตการศึกษา คือ เนื้อหาสาระของผลงานที่นำเสนอความคิดถึง ความรัก ความทรงจำ ส่วนขอบเขตด้านเทคนิคจะเป็นงานศิลปะสื่อผสมโดยใช้เทคนิค (Paper mache) ผลการศึกษาพบว่า “ตั๋วกิม” เป็นงานศิลปะที่สร้างจากคติความเชื่อ ความรักและความคิดของลูกหลานชาวจีนต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทำให้บรรพบุรุษได้รับรู้ว่าในโลกมนุษย์ลูกหลานยังมีความคิดถึงบรรพบุรุษอยู่ ดังนั้นกระดาษไหว้ไม่เพียงเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักและความคิดถึงของลูกหลานต่อบรรพบุรุษยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูที่มีต่อผู้อาวุโสในครอบครัว นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สร้างสรรค์ผลงานรูปแบบกระดาษไหว้ตาม 3 ช่วงเวลา ได้แก่ การเกิด การเริ่มรู้และการเติบโตเป็นใหญ่ ซึ่ง 3 ช่วงเหตุการณ์นี้เป็นระยะเวลาที่อยู่กับอาม่าของตน จึงมีความทรงจำที่สวยงามและมีความหมายพิเศษ

สำหรับผู้วิจัยและอาม่าของผู้วิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดทำกระดาษไหว้ 3 ชั้น เพื่อได้แสดงความรักและความคิดถึงของตน

พรนภา ห่อสุวรรณชัย (2540) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนผลิตกระดาษไหว้เจ้า โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ 1) เพื่อศึกษาต้นทุนในการลงทุนและผลิตกระดาษไหว้เจ้า 2) เพื่อศึกษาผลตอบแทนจากการผลิตและขายกระดาษไหว้เจ้า 3) เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนผลิตกระดาษไหว้เจ้าในแง่ของอัตราผลตอบแทนถัวเฉลี่ยระยะเวลาดำเนินทุนมูลค่าปัจจุบันสุทธิดัชนีการกำกับกำไรและอัตราผลตอบแทนภายใน โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ผลิตกระดาษไหว้เจ้าในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 3 ราย ผลการศึกษาพบว่า รายได้ในเฉลี่ยต่อรายต่อไปสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายลงทุน และรายจ่ายประจำ ส่วนค่าใช้จ่ายก็สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ ต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร ต้นทุนและการลงทุนของกระดาษไหว้เจ้าสามารถแยกตามประเภทค่าใช้จ่ายที่ดังกล่าว รายจ่ายลงทุนจะประกอบด้วย อาหาร เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิต และยานพาหนะขนส่งสินค้า รายจ่ายประจำในด้านต้นทุนการผลิตจะประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการผลิต สำหรับรายจ่ายประจำในด้านค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารจะประกอบด้วย เงินเดือนเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร เงินเดือนเจ้าหน้าที่ธรรมดา ค่าเช่า ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค ค่าน้ำมันยานพาหนะ ค่าเสื่อมราคา ค่าวัสดุสำนักงาน ค่าวัสดุหีบห่อ ค่าเบี้ยประกันภัย ส่วนในอัตราผลตอบแทนในการลงทุนได้พบว่า อัตราผลตอบแทนถัวเฉลี่ยในการลงทุนการผลิตกระดาษไหว้เจ้าเท่ากับ 39.37 เปอร์เซ็นต์ สูงกว่าที่คาดหวัง และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำปี ระยะเวลาดำเนินทุนประมาณ 4 ปี 16 วัน แต่แม้ว่าการลงทุนกระดาษไหว้เจ้าสามารถมีผลตอบแทนที่ดี แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกระดาษไหว้เจ้าอยู่ คือ เงินทุนหมุนเวียนไม่พอเพียง เพราะกระดาษไหว้เจ้าเป็นสินค้าที่มีขายทั้งปีและมีปริมาณอย่างมากในช่วงเทศกาลจีน ดังนั้น หากเงินลงทุนไม่พอเพียงก็ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ ดังนั้นทำให้ผู้ประกอบการผลิตกระดาษไหว้เจ้าไม่มีโอกาสจำหน่ายสินค้าของตนเองได้

สุพร ศาสตร์รัตนมณี (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวของธุรกิจบ้านและเครื่องใช้กระดาษในพิธีงเด็กของคนไทยเชื้อสายจีน โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อสืบค้นในมิติความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจบ้านกระดาษ และเครื่องใช้ในพิธีงเด็กของคนไทยเชื้อสายจีน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของการทำธุรกิจบ้านกระดาษและเครื่องใช้ในพิธีงเด็กของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง ขอบเขตการวิจัยบริเวณเยาวราชและพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนผู้ให้ข้อมูลจะเป็นตระกูลต่าง ๆ และผู้ขายเครื่องกระดาษ ผลการศึกษาพบว่า ในภูมิหลังของวัฒนธรรมกตัญญูของลูกหลานต่อบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องยมโลก และความปรารถนาของลูกหลานจีนที่จะทำให้วิญญาณของบรรพบุรุษได้ไปอยู่อย่างสงบสุขในยมโลก จึงจัดทำเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ เพื่อให้พิธีกรรมบรรลุเป้าหมาย อาทิ กระดาษไหว้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีกรรมงเด็ก ส่วนในการจำหน่ายของ

กระดาษไหว้ได้พบว่า ความนิยมในการประกอบพิธีงตักถนน้อยลง ดังนั้น จึงทำให้การจำหน่ายของเครื่องกระดาษงตักไม่ได้รับความนิยมของคนไทยเชื้อสายจีน แต่ในเทศกาลต่าง ๆ ตามประเพณีจีน ผู้คนยังได้ใช้กระดาษไหว้ไปประกอบพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณ ดังนั้น กระดาษไหว้จะขายดีเฉพาะในช่วงเวลาเทศกาลจีน และแม้ว่าค่านิยมของผู้คนในสมัยนี้มีการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้ธุรกิจของกระดาษไหว้มีแนวโน้มแย่งไป แล้วสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าจากประเทศจีน จึงได้เพิ่มการต้นทุนและภาระของผู้ขายกระดาษไหว้ ดังนั้น จึงทำให้ผู้ขายและผู้ผลิตกระดาษไหว้ต้องปรับเปลี่ยนธุรกิจของตน พยายามเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความต้องการของผู้ซื้อกระดาษไหว้

RONG XIN (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษากระดาษไหว้ในเขตลูซีหนาน โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ 1) เพื่อศึกษาการใช้และการสืบทอดของกระดาษไหว้ 2) เพื่อศึกษาการอยู่รอดของกระดาษไหว้ ขอบเขตของการวิจัยคือ กระดาษไหว้ที่อยู่ในพิธีกรรมงานศพของเขตลูซีหนาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้จัดทำกระดาษไหว้ในเขตลูซีหนาน ทั้ง 5 คน ผู้จัดทำและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมงานศพ ผู้แสดงใจ และพนักงานของรัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า กระดาษไหว้ได้เกิดในราชวงศ์เว่ย-จิ้น ได้รับความนิยมในราชวงศ์ซ่ง แพร่หลายในราชวงศ์หมินและชิง มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ กระดาษไหว้ไม่เพียงเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่สำคัญเท่านั้น แต่ยังเป็นงานศิลปะที่สะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรมและคติความเชื่อของคนในเขตลูซีหนาน ส่วนประเภทของกระดาษไหว้ในเขตลูซีหนานสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ หนึ่ง รูปแบบเทพเจ้า ส่วนใหญ่จะจัดทำเป็นกระดาษไหว้ขนาดใหญ่ และใช้ในพิธีกรรมงานศพ สอง รูปแบบบุคคล ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กชายเด็กหญิง คนรับใช้ คนขับรถเกี้ยว เป็นต้น สาม รูปแบบสิ่งก่อสร้าง เช่น บ้านเรือนแบบจีน ศาลา เป็นต้น สี่ คือ รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เฟอร์นิเจอร์ ชาม หม้อเป็น ต้น ห้าเป็นรูปแบบสัตว์ เช่น กระดาษวัว กระดาษม้า กระดาษเสือ เป็นต้น วัสดุของกระดาษไหว้คือ ไม้ไผ่ ดินเหนียว หิน หญ้า กระดาษและผ้า การเลือกวัสดุของกระดาษไหว้ก็มีพิธีพิถันอย่างมาก เพราะต้องเหมาะกับการจัดทำกระดาษไหว้ ส่วนกระบวนการจัดทำกระดาษไหว้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมัดโครงกระดาษไหว้ การติดกระดาษผ้าไหม การตัดกระดาษ การวาดภาพบนกระดาษไหว้ แต่ละขั้นตอนต่างก็สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานอย่างหนักของผู้จัดทำกระดาษไหว้

ZHOU HAIQIN (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระดาษเงินทองในมณฑลฮกเกี้ยน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาการเกิดและการพัฒนาของกระดาษเงินทอง 2) เพื่อศึกษาประเภทและการใช้ของกระดาษเงินกระดาษทองในมณฑลฮกเกี้ยน 3) เพื่อศึกษาการขยาย ลักษณะพิเศษของกระดาษเงินทองฮกเกี้ยน 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระดาษเงินทองกับ สังคมและวัฒนธรรมจีน ขอบเขตการศึกษาคือกระดาษเงินทองที่อยู่ในเมืองฝูโจว เมืองฝูอัน เมืองชวนอัน เมืองจางโจว เมืองพูเทียน เมืองเซี่ยนโยว เมืองเจียนอว เมืองโยนอัน เมืองซางดิน เมืองซ้างอู่ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าของร้านกระดาษเงินทอง ผู้ที่มาซื้อกระดาษเงินกระดาษทอง ผู้จัดทำกระดาษเงิน

กระดาษทองและผู้ดูแลศาลเจ้าและวัดจีน ผลการวิจัยได้พบว่า กระดาษเงินทองเริ่มปรากฏในช่วงเวลาเว่ยจิ้น ส่วนประเภทของกระดาษเงินทองสามารถแบ่งออกเป็นกระดาษทองพื้นระนาบและกระดาษเงินทองสามมิติ สองประเภทนี้จะนิยมที่พื้นที่และพิธีกรรมที่แตกต่างกัน สำหรับกระดาษกระดาษทองที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม พบว่า กระดาษเงินทองของฮกเกี้ยนสามารถใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมจัดขึ้นในช่วงเวลาเทศกาล พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกิด พิธีกรรมแต่งงาน พิธีงานศพ พิธีกรรมเกี่ยวกับการผลิตและชีวิต ส่วนวิธีการใช้กระดาษเงินทองมีทั้งหมด 10 อย่าง ได้แก่ การเผา การแขวน การฝัง การฝังพร้อมกับผู้ตาย การกระจาย การปักกระดาษเงินกระดาษทอง เป็นต้น ส่วนการนำกระดาษไหว้ไป เช่น ไหว้เทพเจ้าแต่ละองค์ก็มีความแตกต่างกัน การเช่นไหว้เทพเจ้าที่มีระดับสูงก็จะใช้ใบกระดาษเงินทองที่ขนาดใหญ่ การใช้กระดาษเงินกระดาษทองไปเช่นไหว้เทพเจ้าที่มีระดับต่ำจะใช้ใบกระดาษเงินทองขนาดเล็ก นอกจากนี้กระดาษเงินทองเป็นของที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดและห่างไกล อาทิ การเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ลูกหลานจะใช้กระดาษทองที่มีคุณภาพดีหรือแท่งเงินใหญ่ ส่วนการเช่นไหว้ดวงวิญญาณที่ไม่มีญาติก็จะใช้กระดาษทองที่มีคุณภาพต่ำและแท่งเงินเล็ก

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกระดาษไหว้พบว่า กระดาษไหว้เป็นเครื่องเช่นไหว้ที่สำคัญสำหรับทั้งชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน ชาวจีนเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้สามารถอำนวยความสะดวกสบายให้กับดวงวิญญาณ อุทิศส่วนบุญกุศลให้กับดวงวิญญาณและทำให้ดวงวิญญาณสามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข อีกทั้งยังเป็นการแสดงความเคารพนับถือของผู้ศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นการตอบแทนพระคุณจากความช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเนื่องจากการเผากระดาษไหว้ให้บรรพบุรุษมีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศสิ่งของให้กับบรรพบุรุษ จึงก่อให้เกิดรูปแบบกระดาษไหว้อันหลากหลาย รูปแบบกระดาษไหว้มีการพัฒนาตามความนิยมในแต่ละยุคสมัย

แม้ว่าในปัจจุบันผู้คนที่นิยมจัดพิธีกรรมงเด็กมีจำนวนลดน้อยลง แต่กระดาษไหว้ยังคงได้รับความนิยมในการประกอบพิธีกรรมในรอบปี ผู้ชายและผู้ผลิตกระดาษไหว้มีความพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการจัดจำหน่าย เพื่อให้ตนเองตามทันการพัฒนาในแต่ละยุคสมัย หลังจากได้ทบทวนในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระดาษไหว้ในสังคมจีนค่อนข้างสมบูรณ์ แต่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระดาษไหว้ในสังคมไทยมีจำนวนค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระดาษไหว้ในด้านคติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงได้ขดเขยช่องว่างของการศึกษากระดาษไหว้ สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องกระดาษไหว้ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง กระดาษไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีแนวทางวิจัยที่ชัดเจน

บทที่ 3

รูปแบบและความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร

กระดาดไหว้มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้รูปแบบของกระดาดไหว้มีความสมบูรณ์ขึ้น อีกทั้งชาวจีนยังมีความเชื่อว่าจะใช้กระดาดไหว้ที่แตกต่างกัน ถึงแม้เวลาจะผ่านไปนับพันปีแล้วก็ตาม แต่กระดาดไหว้ยังคงเป็นเครื่อง เช่นไหว้ที่มีความสำคัญและไม่ได้หายสาบสูญไปตามกาลเวลา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบต่าง ๆ ของกระดาดไหว้ตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางสังคมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน รวมถึงการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบกระดาดไหว้ตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน

3.1.1 รูปลักษณ์ภายนอก

3.1.2 รูปแบบตามความเชื่อในอดีต

3.1.3 รูปแบบตามความนิยมในปัจจุบัน

3.1.4 การผลิตและการนำเข้ากระดาดไหว้ในชุมชนเจริญไชย

3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางสังคม

3.2.1 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน

3.2.2 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลเซ็งเม้ง

3.2.3 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลสารทจีน

3.2.4 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลไหว้พระจันทร์

3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

3.3.1 พิธีงานศพ (พิธีงเต็ก)

3.3.2 พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต

3.3.3 พิธีแก้บน

3.3.4 พิธีแก้ปีชง

3.4 การสืบทอดวัฒนธรรมกระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน

3.4.1 สมาชิกในครอบครัว

3.4.2 กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย”

3.4.3 ร้านจำหน่ายกระดาดไหว้

3.4.4 ศาสนสถานจีน

3.1 รูปแบบกระดาษไหว้ตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน

กระดาษไหว้มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งใช้เป็นเครื่องสักการบูชาในพิธีกรรมต่าง ๆ ตามคติความเชื่อของชาวจีน เช่น เช่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณ เป็นต้น เนื่องจากกระดาษไหว้เป็น วัตถุสิ่งของที่เกิดขึ้นจากคติความเชื่อของชาวจีน ชาวจีนเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้สามารถอุทิศสิ่งของ ต่าง ๆ ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ ทำให้พวกเขาสามารถได้รับและนำไปใช้ในแดนสวรรค์และ ปรโลกได้ ดังนั้น เมื่อสภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลง รูปลักษณ์ภายนอกและ รูปแบบของกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งสามารถพูดได้ว่ากระดาษไหว้ในแต่ละ ยุคสมัย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อและประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น และแม้ว่า โรงงานผลิตกระดาษไหว้ในประเทศไทยมีจำนวนไม่น้อย แต่ผู้ประกอบการธุรกิจกระดาษไหว้เลือกวิธี นำเข้ามาจากประเทศจีน จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบประเด็นสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ รูปลักษณ์ภายนอก รูปแบบตามความเชื่อในอดีต รูปแบบตามความนิยมในปัจจุบัน การผลิตและ การนำเข้ากระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชย โดยมีผลการวิจัยดังนี้

3.1.1 รูปลักษณ์ภายนอก

รูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษไหว้ หมายถึง ขนาด สี การใช้ภาพลักษณ์ของเทพเจ้า เซียนและสัตว์ ตลอดจนรูปทรงของกระดาษไหว้ กระดาษไหว้ประกอบด้วยกระดาษไหว้เจ้าและ กระดาษไหว้ดวงวิญญาณ ซึ่งทั้งสองประเภทนี้จะใช้ในพิธีกรรมที่แตกต่างกัน วัตถุประสงค์ของการใช้ กระดาษไหว้เจ้าและกระดาษไหว้ดวงวิญญาณก็ไม่เหมือนกัน ดังนั้น รูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษ ไหว้ทั้งสองประเภทมีความต่างกันเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตาม รูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษไหว้ ล้วนแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ค่านิยมและคติความเชื่อแบบดั้งเดิมของวัฒนธรรมจีน

1) ขนาด

ขนาด หมายถึง ลักษณะของรูปที่กำหนดสังเกตได้ว่าใหญ่หรือเล็ก ยาวหรือสั้น ขนาดของกระดาษไหว้เจ้าและกระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีความต่างกัน กระดาษไหว้เจ้าส่วนมากจะมี ขนาดใหญ่พอควร หรือมีขนาดปานกลาง จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ขนาดของกระดาษไหว้เจ้าไม่ได้เกิด การเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่วนขนาดของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณในอดีตจะมีขนาดใหญ่ แต่ในปัจจุบัน กระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีขนาดเล็กลงเนื่องจากได้รับผลกระทบจากหลากหลายปัจจัย

เจ้าของร้านกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยกล่าวถึงขนาดของกระดาษไหว้ ความ แตกต่างระหว่างขนาดของกระดาษไหว้เจ้าและขนาดของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณ รวมถึงปัจจัยที่ทำให้ ขนาดของกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง

“จริง ๆ แล้ว สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ นะครับ
คือ กระดาษไหว้เจ้าและกระดาษไหว้คนตาย ขนาดของกระดาษไหว้เจ้า
เท่าที่ผมเห็นนะ ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ในอดีตเขาทำอะไร

เราก็ทำตามเขา แต่กระดาษไหว้คนตาย เมื่อก่อนส่วนใหญ่จะทำเป็นขนาดใหญ่ แต่ตอนนี้ก็จะย่อขนาดทำเป็นขนาดเล็กหรือขนาดกลางมากกว่า ยกเว้นกระดาษไหว้ที่ใช้ในงเด็ก บางครอบครัวจะสั่งซื้อกระดาษไหว้ที่มีขนาดใหญ่เหมือนเดิม เพราะคิดว่ายิ่งใหญ่ก็จะยิ่งได้หน้า ลูกหลานก็ยังคงศรัทธา แต่ตอนนี้ หลายคนมองว่าแพง จึงไม่ค่อยมีคนมาซื้อแล้ว ”

(ภูมิสิทธิ์ ภูริทองรัตน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้เจ้าและกระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีขนาดต่างกันมาก กระดาษไหว้เจ้าส่วนใหญ่จะมีขนาดปานกลาง (ดังภาพที่ 1) นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันขนาดของกระดาษไหว้เจ้าไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยังมีขนาดใหญ่พอสมควรเหมือนเดิม ส่วนขนาดของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณ กระดาษไหว้ดวงวิญญาณส่วนใหญ่จะเป็นขนาดใหญ่ (ดังภาพที่ 2) โดยเฉพาะกระดาษไหว้ดวงวิญญาณที่ใช้ในพิธีกรรมอันยิ่งใหญ่ เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าการนำกระดาษไหว้ดวงวิญญาณที่มีขนาดใหญ่ไปประกอบพิธีกรรมเป็นการแสดงความเคารพ ความใส่ใจ ความศรัทธาและความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการแสดงให้เห็นถึงฐานะความร่ำรวยของครอบครัวและฐานะทางสังคมของเครือญาติ ดังนั้น ผู้ประกอบพิธีงเด็กในอดีตส่วนใหญ่จะเลือกใช้กระดาษไหว้ที่มีขนาดใหญ่ แต่ในปัจจุบันด้วยเหตุที่กระดาษไหว้ดวงวิญญาณขนาดใหญ่ราคาค่อนข้างสูง ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ไม่สามารถจ่ายในราคาที่สูงได้ ดังนั้น จึงทำให้ความต้องการกระดาษไหว้ดวงวิญญาณขนาดใหญ่ลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีขนาดเล็กลง

ภาพที่ 1 กระดาษไหว้เจ้า “กิมเต้าหิ้งเต้า”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านเตี้ยเลี้ยงฮวด

ภาพที่ 2 กระจาดข้าวต้มดวงวิญญาณที่ใช้ในพิธีกรรมงต๋อง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

เจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า การที่กระจาดข้าวต้มมีขนาดเล็กลงมีสาเหตุมาจากการผลิตกระจาดข้าวต้มมีต้นทุนสูง ทำให้ราคากระจาดข้าวต้มสูงตามไปด้วย ส่งผลให้ผู้ที่มาซื้อกระจาดข้าวต้มไม่สามารถรับราคาได้ และอีกสาเหตุมาจากการพัฒนาเมืองและลูกหลานชาวจีนมีความกังวลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

“ตอนนี้ไม่ค่อยมีคนมาซื้อกระจาดงต๋องขนาดใหญ่แล้ว เพราะใหญ่มากและแพงมากด้วย แล้วเดี๋ยวนี้ก็หาที่เผายาก มีพื้นที่นิดเดียว คนก็จะนำมาปลูกบ้าน ดังนั้น เราจึงย่อขนาดให้เล็กลง บางทีไม่ให้เผาด้วย ยิ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมามีปัญหาฝุ่น PM 2.5 ขนาดก็จะเล็กลง ๆ พวกเราก็จะทำย่อลง ๆ ไม่เหมือนสมัยก่อนที่มีกระจาดบ้านขนาดใหญ่ ๆ ยาว ๆ

(สุดาพร ทองโรจน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ที่ดินในประเทศไทยถูกใช้อย่างเต็มพื้นที่และมีราคาที่สูง ดังนั้น พื้นที่ที่สามารถประกอบพิธีกรรมและเผาศรีกระจาดข้าวต้มลดลง ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้กระจาดข้าวต้มมีขนาดเล็กลงไปด้วย เพื่อให้เหมาะกับพื้นที่ของสถานที่ที่ใช้ในการเผาศรีกระจาดข้าวต้ม นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการเผาศรีกระจาดข้าวต้มทำให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 ซึ่งเป็นฝุ่นที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุให้ท้องถิ่นและสถานที่บางแห่งงดเผาศรีกระจาดข้าวต้ม ผู้ประกอบธุรกิจกระจาดข้าวต้มจึงประดิษฐ์กระจาดข้าวต้มที่มีขนาดพอเหมาะ โดยย่อขนาดของกระจาดข้าวต้มให้เล็กลง เพื่อให้ปริมาณฝุ่นที่เข้าสู่ร่างกายลดน้อยลง

2) สีของกระจาดข้าวต้ม

สีของกระจาดข้าวต้ม หมายถึง กระจาดข้าวต้มจะใช้สีแดงเป็นโทนสีหลักและสีใดเป็นโทนสีรอง เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อในเรื่องสีมาแต่สมัยโบราณ ดังนั้น กระจาดข้าวต้มเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่เกิดจากคติความเชื่อของชาวจีน การใช้สีของกระจาดข้าวต้มยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและคติความเชื่อที่มีเอกลักษณ์

กระดาษไหว้ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยสีที่มีความหมาย เป็นสิริมงคลและดีงาม เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าการนำกระดาษไหว้ไปสักการบูชาเทพเจ้าและดวงวิญญาณต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณรับรู้ถึงความจริงใจของผู้เซ่นไหว้ ตลอดจนมอบความคุ้มครองให้กับผู้เซ่นไหว้และครอบครัวให้สมความปรารถนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น สีของกระดาษไหว้สามารถตอบรับคติความเชื่อนี้ได้

เจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยก่อว่า สีของกระดาษไหว้เจ้าส่วนใหญ่จะเป็นสีแดง สีทอง และสีเงิน นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สีของกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่ยังคงใช้สามสีนี้เป็นโทนสีหลักเหมือนเดิม

“กระดาษไหว้เจ้าจะมีตัวกิม เทียงเก๋จี้ กุ่ยหนั่งฮู้ หงิ่งเตี้ย กิมเต้าหึ่งเต้า พวกนี้แหละ ส่วนใหญ่จะใช้สีแดง สีทอง สีเงิน เป็นสีที่ดูสวยงามและคนจีนชอบ โดยเฉพาะสีแดง ใช้เยอะที่สุด เพราะเป็นสีสิริมงคล และเป็นสีที่คนจีนเชื่อว่าสามารถขับไล่สิ่งที่ไม่ดีออกไปชีวิตปัจจุบันนี้ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ยังใช้สีเหล่านี้เหมือนเดิม แต่ว่าเราจะพับให้สวยขึ้น”

(อุบลรัตน์ จิววิวัฒน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้สีของกระดาษไหว้เจ้าส่วนใหญ่เป็นสีแดง สีทอง และสีเงิน (ดังภาพที่ 3) ซึ่งสีของกระดาษไหว้เจ้ามักแฝงอยู่ในวัฒนธรรมและความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวจีน เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าสีแดงเป็นสีที่เต็มไปด้วยความเจริญ ความหวัง และจะนำพามาซึ่งความโชคดี อีกทั้งยังเป็นสีที่สามารถขับไล่ภูตผีปีศาจและสิ่งชั่วร้ายออกจากชีวิต ส่วนสีทองและสีเงินเป็นสัญลักษณ์ของทรัพย์สินเงินทอง ดังนั้น ผู้ผลิตกระดาษไหว้เจ้าจึงนำคติความเชื่อเหล่านี้มาสอดแทรกในกระบวนการผลิตกระดาษไหว้ ไม่เพียงทำให้กระดาษไหว้มีความสวยงามมากขึ้น และยังสามารถตอบสนองต่อคุณค่าทางจิตใจของลูกค้าชาวจีนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3 การใช้สีของกระดาษไหว้เจ้า “กระตังตัวกิม”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ร้านเจ้หงัน

สีของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมาก ในอดีต สีของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณจะมีสีเหลืองเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันนี้ กระดาษไหว้ดวงวิญญาณไม่ได้จำกัดว่าต้องใช้สีใดเป็นโทนสีหลัก แต่จะใช้สีอื่นหลากหลายแทน ดังที่ เจ้าของร้านกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยกเล่าว่า

“กระดาษไหว้บรรพบุรุษสมัยก่อนจะเป็นใบเบิกทาง อ่วงแซจี้ กิมจิวพวกนี้ ใบเบิกทางก็จะใช้กระดาษสีเหลือง เพราะหมายถึงทอง กิมจิวก็จะคล้าย ๆ กับตัวกิม มีทั้งสีแดง สีทอง สีเงิน เป็นเงินให้คนตายได้ใช้ แต่ตอนนี้รูปแบบของเรามีความหลากหลายมากขึ้น อย่างเช่น บ้าน รก ของใช้เหล่านี้ ก็ไม่ได้จำกัดว่าต้องใช้สีอะไร ใบเบิกทางตอนนี้ก็มีหลายสีแล้ว คูลี พวกนี้เป็นใบเบิกทางที่พี่มารับจากศาลเจ้า มีหลายสีเลย”

(วิศิษฐ์ อภิลิทธิอมรกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้ดวงวิญญาณในอดีตส่วนใหญ่จะใช้สีเหลือง สีแดง สีทองและสีเงินเป็นโทนสีหลัก (ดังภาพที่ 4) เพราะเป็นสัญลักษณ์ของเงินทองและความสิริมงคล แต่ในปัจจุบันนี้ รูปแบบของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีความหลากหลายมากขึ้น ชาวจีนนำวัสดุสิ่งของที่มีอยู่ในโลกมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการผลิตกระดาษไหว้ดวงวิญญาณ ดังนั้น การที่วัสดุสิ่งของของโลกมนุษย์มีสีที่หลากหลาย ทำให้กระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีหลายสีเช่นเดียวกัน (ดังภาพที่ 5) โดยกระดาษไหว้ดวงวิญญาณในปัจจุบันไม่ได้จำกัดว่าต้องใช้สีใดเป็นโทนสีหลัก แต่จะเน้นรูปแบบของกระดาษไหว้เป็นหลัก

ภาพที่ 4 กระดาษไหว้ ดวงวิญญาณแบบสมัยโบราณ“อ่วงแซจี้” (บน) และ“กิมจิวหึงจิว” (ล่าง)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2564 ที่ร้านฮะซุ่นเส็ง (เอี้ยหลี่)

ภาพที่ 5 กระจาดข้าวดวงวิญญาณในสมัยปัจจุบัน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านเจียมฮะซุ่นเส็ง

3) การใช้ภาพลักษณ์ของเทพเจ้าจีน เชียน และสัตว์

รูปลักษณะภายนอกของกระจาดข้าวไม่ได้มีเพียงสีที่เป็นสิริมงคลเท่านั้น แต่ชาวจีนยังใช้ภาพลักษณ์ของเทพเจ้าและสัตว์มาตกแต่งภายนอกกระจาดข้าว ซึ่งเทพเจ้าและเชียนของจีนรวมทั้งสัตว์เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ชาวจีนให้ความนับถืออย่างสูงและมีการนับถือสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ชาวจีนเชื่อว่า สิ่งเหล่านี้จะประทานความสุขสวัสดิ์และความสุขมาให้กับตน ดังนั้น ชาวจีนจึงนำคติความเชื่อนี้ไปใช้ในการผลิตกระจาดข้าว เพื่อให้กระจาดข้าวได้รับความนิยมและตอบสนองต่อคุณค่าทางจิตใจของผู้ที่มาซื้อกระจาดข้าวมากขึ้น

ชาวจีนนำภาพลักษณ์ของเทพเจ้าจีนมาพิมพ์บนกระจาดข้าว ซึ่งเทพเจ้าจีนจะเป็นเทพเจ้าทางพระพุทธศาสนา เป็นพระพุทธรูปที่ชาวจีนให้ความนับถือกันอย่างสูง โดยผู้ประกอบพิธีกรรมที่ศาลเจ้าได้ร้องขอให้สัมภาษณ์ว่า

“เพราะเมื่อวานเป็นวันเกิดของเจ้าแม่กวนอิม คนครุฑาก็จะเอาชุดไหว้เจ้ามาบูชาท่าน เพื่อช่วยให้บันดาลความสุข เพ้านี้คือเครื่องแต่งกายของเจ้าแม่กวนอิม เป็นสีขาวสวยงามเนอะ หมวกก็จะมีรูปภาพของพระพุทธรูปเจ้า 5 องค์ด้วยกัน เป็นเทพเจ้าในศาสนาพุทธ คนจีนน่าจะรู้ดีอยู่แล้วใช้ใหม่ละ เพราะพระพุทธรูปเจ้า 5 องค์นี้เป็นพระพุทธรูปเจ้าที่มีฐานะชั้นสูงที่สุด คนจีนนับถือกันมาก ดังนั้น ก็อยากได้ท่านมาช่วยเหลือด้วย”

(อลงกต ภูวนาทิตย. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนนำภาพลักษณ์ของพระพุทธรูปเจ้า 5 องค์เข้าไปสอดแทรกในการผลิตกระจาดข้าวเจ้า (ดังภาพที่ 6) เนื่องจากพระพุทธรูปเจ้า 5 องค์นี้ได้รับการนับถือกันเป็นเวลายาวนานและเชื่อว่าหากนำกระจาดข้าวที่มีภาพลักษณ์ของพระพุทธรูปเจ้า 5 องค์นี้

ไปสักการบูชาเจ้าแม่กวนอิม ไม่เพียงแต่ทำให้เจ้าแม่กวนอิมรับรู้ถึงความเคารพและความจริงใจของผู้เช่นไหว้ รวมทั้งปกป้องคุ้มครองผู้ที่มาสักการบูชา นอกจากนี้ยังสามารถทำให้พระพุทธรเจ้า 5 องค์นี้ คอยคุ้มครองผู้เช่นไหว้ เสริมสิริมงคลและทำให้ผู้เช่นไหว้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ภาพที่ 6 รูปลักษณะของพระพุทธรเจ้า 5 องค์

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

นอกจากเทพเจ้า 5 องค์ในศาสนาพุทธแล้ว ยังมีเทพเจ้าองค์หนึ่งที่ใช้สำหรับพิมพ์บนธนบัตรยมโลกอย่างแพร่หลาย ซึ่งก็คือ เจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“หลายคนอาจจะสงสัยว่าเทพเจ้าที่พิมพ์บนแบงค์กงเต็กเป็นเทพเจ้าองค์ไหน จริง ๆ แล้ว เท้าที่ผมรู้เนะ เป็นเจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้ ทำไมเราใช้เจ้าเก็กเซียนไม่ใช่พญายมเพราะเราเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วพวกเขาไม่ได้ไปนรก แต่ไปขึ้นสวรรค์แล้ว ดังนั้น เราจึงใช้เจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้ เพราะท่านเป็นเทพเจ้าสวรรค์ เราเชื่ออย่างนี้”

(วิรัตน์ แซ่เจี๋ย. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนนำภาพลักษณะของเจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้มาประดิษฐ์เป็นธนบัตรยมโลก (ดังภาพที่ 7) เหตุผลที่เลือกใช้ภาพลักษณะของเจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้คือ ชาวจีนเชื่อว่าเจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้เป็นเทพเจ้าที่มีฐานะสูงส่ง เป็นผู้ที่ปกครองอาณาจักรสวรรค์ชั้นฟ้า ลูกหลานชาวจีนหวังว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะได้ไปดำเนินชีวิตในแดนสุขาวดี ซึ่งเป็นเขตปกครองภายใต้อำนาจของเจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้ ดังนั้น ชาวจีนจึงนำภาพลักษณะของเทพเจ้าองค์นี้มาผลิตกระดาษไหว้เพื่อขอให้เจ้าเก็กเซียนฮ่องเต้คุ้มครองดวงวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ทำให้ดวงวิญญาณสามารถอยู่บนสวรรค์อย่างสบาย

ภาพที่ 7 ภาพลักษณะของ “เง็กเซียนฮ่องเต้” ที่ใช้ในแบงก์กึ่งเด็ก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2564 ที่ร้านอดิศักดิ์

ชาวจีนไม่ได้ใช้เพียงภาพลักษณะของเทพเจ้าเงินเท่านั้น แต่ยังใช้ภาพลักษณะของแปดเซียนอีกด้วย ซึ่งแปดเซียนเป็นเซียนจีนที่เกิดจากคติความเชื่อทางศาสนาเต๋า ความเชื่อเกี่ยวกับแปดเซียนได้รับความนิยมจากชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนจนถึงปัจจุบัน ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า

“ถ้าเป็นกระดาษไหว้โป๊ยเซียนส่วนใหญ่จะใช้ในวันไหว้พระจันทร์มากกว่า เพราะอยากให้กระดาษไหว้เจ้าสวยงาม แล้วโป๊ยเซียนก็เป็นเซียนที่คนแต่จีนนับถือกันมานานแล้ว เพราะสุภาพดีของคนจีนมีอยู่ว่า โป๊ยเซียนโพ้นทะเล แต่ละองค์มีอิทธิฤทธิ์แตกต่างกันออกไป ดังนั้น คนแต่จีนจะเชื่อโป๊ยเซียนมาก เชื่อว่าเมื่อเราเจอภัยอันตรายแล้ว โป๊ยเซียนสามารถช่วยเราได้ เราจึงทำตามความชื่นชอบของลูกค้า”

(วันดี ตีรโสภี. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนจะนำภาพลักษณะของแปดเซียนมาประดิษฐ์กระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 8) ชาวจีนนับถือแปดเซียนมาก เนื่องจากแปดเซียนตามคติความเชื่อของชาวจีนเป็นสัญลักษณ์แห่งความโชคดีและสามารถเปลี่ยนความอันตรายให้กลายเป็นความปลอดภัย ดังนั้น ชาวจีนจึงนำภาพลักษณะของแปดเซียนมาตกแต่งกระดาษไหว้ และเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้ที่พิมพ์รูปภาพของแปดเซียนไว้ เป็นการปรารถนาให้แปดเซียนมาช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เซ่นไหว้ในยามที่พบเจออุปสรรคและภัยพิบัติ บันดาลให้เกิดความสุขแก่ผู้เซ่นไหว้และครอบครัวของผู้เซ่นไหว้ ไม่เพียงแต่ทำให้กระดาษไหว้มีความสวยงามและมีสีสันมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังตอบสนองต่อคติความเชื่อและจิตใจของผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้

ภาพที่ 8 ภาพลักษณะ “แปดเซียน” ที่ใช้ใน “เที่ยงเถ่าจี”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ร้านตั้งเคี้ยวมัน

กระดาศไห้วไม่ได้ใช้เพียงภาพลักษณะของเทพเจ้าและเซียนจีนเท่านั้น แต่ยังใช้สัตว์มาตกแต่งและเพิ่มสีสันความลึกกลับให้กับกระดาศไห้ว ดังที่ เจ้าของร้านกระดาศไห้วในชุมชนเจริญไชยกล่าวว่า

“ถ้าเป็นรูปภาพสัตว์ก็จะใช้ที่เพ้า หรือไม่ก็จะใช้ที่ชุดไห้วอาจ
อาม่า สัตว์ที่ใช้จะเป็นสัตว์ที่คนจีนเชื่อว่าเป็นสัตว์มงคล จะนำพามาซึ่ง
โชคดี อย่างเช่น มังกร หงส์ ลิงโตและนกกระเรียน เป็นต้น”

(บุญ อัครวจรสกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลูกหลานชาวจีนมีการนับถือสัตว์และใช้สัตว์หลากหลายชนิดมาตกแต่งกระดาศไห้ว ซึ่งสัตว์เหล่านั้นล้วนมีความหมายอันดีงามและเป็นสัญลักษณ์ของความสิริมงคล ดังเช่น มังกร หงส์และลิงโต (ดังภาพที่ 9) เป็นต้น ซึ่งชาวจีนเชื่อว่าสัตว์เหล่านี้สามารถนำมาซึ่งโชคลาภวาสนา ขับไล่สิ่งเลวร้ายออกจากชีวิตของตน ดังนั้น ชาวจีนจึงใช้ภาพลักษณ์ของสัตว์มงคลเหล่านี้มาเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับกระดาศไห้วและสร้างความสบายใจให้กับผู้ที่มาซื้อกระดาศไห้ว

ภาพที่ 9 ลิงโตที่ใช้ใน “เพ้า”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ร้านเจ้ห่งัน

4) การพับกระดาษไหว้ทรงดอกบัว

ดอกบัวเป็นพืชที่มีความหมายสำหรับลูกหลานชาวจีน เนื่องจากชาวจีนนับถือศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า มาตั้งแต่สมัยโบราณ คติความเชื่อของทั้งสองศาสนาส่งผลกระทบต่อความคิดของชาวจีนอย่างมาก ดอกบัวเป็นพืชที่เป็นสิริมงคลตามความเชื่อของทั้งสองศาสนา นี้ ดังนั้น ชาวจีนจึงนำภาพลักษณ์ของดอกบัวมาประดิษฐ์เป็นกระดาษไหว้และพับกระดาษไหว้เป็นรูปทรงดอกบัวที่สวยงาม

การใช้ภาพลักษณ์ของดอกบัวในกระดาษไหว้เจ้า ดอกบัวเป็นพืชที่มีความหมายสำหรับศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า

“เราจะทำเป็นดอกบัว ทำเป็นรูปแบบที่สวยงาม จะได้ดึงดูดลูกค้าเข้ามาซื้อของที่ร้าน ถ้าพูดถึงความหมาย พี่รู้แค่ว่าดอกบัวเป็นพืชที่เป็นสิริมงคลและแทนความบริสุทธิ์”

(ธัญดา สารพันธ์. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งมีเจ้าของร้านกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า ชาวจีนนิยมใช้กระดาษไหว้รูปทรงดอกบัวไปถวายบูชาเทพเจ้าแม่กวนอิม

“ถ้าบอกว่าดอกบัวใช้ไหว้เจ้าองค์ไหนมากที่สุดก็คงจะเป็นเจ้าแม่กวนอิมนั่นเอง เพราะว่าในความคิดของชาวจีนเจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพเจ้าที่นั่งบนดอกบัว ดังนั้น ดอกบัวก็เหมือนเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของเจ้าแม่กวนอิม คนที่ไปไหว้จะนิยมนำดอกบัวไปไหว้ด้วย”

(วันดี ตรีโสภี. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้จะพับกระดาษไหว้เป็นรูปทรงดอกบัวที่สวยงาม (ดังภาพที่ 10) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาซื้อกระดาษไหว้ในร้านมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากความหมายอันงดงามของดอกบัวอีกด้วย เนื่องจากดอกบัวเป็นพืชที่นำมาซึ่งความสิริมงคล และเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ตามคติความเชื่อของชาวจีน ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าแม่กวนอิม เนื่องจากในภาพลักษณ์ของชาวจีน เทพเจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพเจ้าที่นั่งบนดอกบัว ฉะนั้นชาวจีนจึงนิยมนำกระดาษไหว้ที่เป็นรูปทรงดอกบัวไปบูชาเช่นไหว้เจ้าแม่กวนอิมเป็นอย่างมาก ดังนั้นชาวจีนจึงนิยมพับกระดาษไหว้เป็นรูปทรงดอกบัวเพื่อสื่อแทนความบริสุทธิ์ของผู้สักการบูชาและความศรัทธาของผู้เช่นไหว้ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภาพที่ 10 กระดาษไหว้เจ้า “ดอกบัว”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านกังซังฮง

5) การใช้ตัวอักษรจีน

ถึงแม้ว่ากระดาษไหว้ถูกเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่กระดาษไหว้ของประเทศไทยยังคงใช้ตัวอักษรจีนในการสื่อความหมายและตกแต่งกระดาษไหว้ ซึ่งสามารถเห็นได้ว่ากระดาษไหว้ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของจีนได้เป็นอย่างดี

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า ตัวอักษรจีนที่ใช้ในกระดาษไหว้ล้วนมีความหมายที่ดีงามและเป็นสิริมงคล ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยกล่าวว่า

“ 我的爸爸是潮州人，所以我会一点中文 (คุณพ่อของฉันเป็นคนแต้จิ๋ว ดังนั้น ฉันจึงพูดภาษาจีนได้นิดหน่อย) ตัวอักษรจีนที่พิมพ์บนกระดาษไหว้ก็เหมือนคำอวยพรนั้นแหละ อย่างเช่น 神功保佑 แปลว่า (เทพเจ้าคุ้มครอง) 发财 แปลว่า (ร่ำรวย) 合家平安 (ความปลอดภัยของครอบครัว) เหมือนเราอยากจะทำเรื่องอะไร เราก็มีเขียนในกระดาษไหว้เจ้า”

(อารยา ศรีวีระวานิชกุล. 14 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตัวอักษรจีนที่ใช้ในกระดาษไหว้เปรียบเสมือนเป็นการกล่าวความปรารถนาของผู้เซ่นไหว้ เนื่องจากผู้สักการบูชาแต่ละท่านมีความประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ตัวอักษรที่ใช้ในกระดาษไหว้จึงมีความหลากหลายและมีความหมายที่แตกต่างกัน ดังเช่น คำว่า 神功保佑 มีความหมายว่า (ขอให้เทพเจ้าปกป้องคุ้มครองตนเอง) ส่วนคำว่า 发财 แปลว่า (ความร่ำรวยมีเงินทอง) จะเป็นการขอพรเกี่ยวกับเรื่องการเงิน ความร่ำรวยเงินทอง (ดังภาพที่ 11) ซึ่งตัวอักษรจีนที่ใช้ในกระดาษไหว้เหล่านี้ล้วนเป็นคำอวยพรสำหรับผู้เซ่นไหว้

ภาพที่ 11 ภาษาจีนที่เขียนว่าเทพเจ้าคุ้มครองและความร่ำรวยเงินทอง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ร้านจิวฮั่วฮะ

สรุปได้ว่า กระดาษไหว้เป็นวัตถุที่สร้างขึ้นจากคติความเชื่อและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของประเทศจีน ดังนั้น รูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษไหว้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของคติความเชื่อและวัฒนธรรมจีนในอดีต ในเรื่องขนาดของกระดาษไหว้เจ้าและกระดาษไหว้ดวงวิญญาณ มีความแตกต่างกันอย่างมาก ขนาดของกระดาษไหว้เจ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยังเป็นขนาดปานกลางเหมือนเดิม ส่วนขนาดของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณ ในอดีตชาวจีนนิยมใช้กระดาษไหว้ที่มีขนาดใหญ่และมีการตกแต่งอย่างสวยงามในการประกอบพิธีกรรมให้กับสมาชิกในครอบครัวที่เสียชีวิตไปแล้ว ให้ความรู้ถึงความอาลัยและการให้เกียรติ แต่กระดาษไหว้ดวงวิญญาณในปัจจุบันมีขนาดเล็กลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากหลากหลายปัจจัย ส่วนด้านการใช้สี ชาวจีนนิยมใช้สีที่เป็นสิริมงคลมาผลิตกระดาษไหว้เจ้า ส่วนกระดาษไหว้ดวงวิญญาณในอดีตนิยมใช้สีเหลืองเป็นโทนสีหลัก แต่ปัจจุบันไม่จำกัดว่าต้องใช้สีใดเป็นหลัก ชาวจีนให้ความสำคัญกับเรื่องรูปแบบมากกว่า นอกจากนี้ ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมตกแต่งรูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษไหว้ด้วยภาพลักษณ์ของเทพเจ้า เขียน สัตว์ ดอกบัวและตัวอักษรจีน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความหมายที่เป็นสิริมงคล ผ่างด้วยความปรารถนาของผู้สัการะบูชาและเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม

3.1.2 รูปแบบตามความเชื่อในอดีต

สำหรับรูปแบบกระดาษไหว้ในช่วงแรกจะไม่มี ความซับซ้อนมากนัก มีเพียงกระดาษเงินกระดาษทองเท่านั้น ต่อมาชาวจีนมีความเชื่อว่าหากการเผากระดาษเงินกระดาษทองสามารถอุทิศเงินทองให้กับดวงวิญญาณได้ การจัดทำเป็นรูปแบบต่าง ๆ ก็สามารถส่งไปถึงปรโลกได้เช่นกัน ดังนั้นชาวจีนจึงสร้างสรรค์กระดาษไหว้หลากหลายรูปแบบตามคติความเชื่อของชาวจีน ในอดีตจะมี 4 รูปแบบหลัก ๆ ได้แก่ รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง รูปแบบเครื่องแต่งกายแบบโบราณ รูปแบบที่อยู่อาศัยและรูปแบบบุคคล โดยแต่ละรูปแบบจะใช้ในการไหว้เจ้าและการเซ่นไหว้วิญญาณที่แตกต่างกัน

1) รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง

รูปแบบทรัพย์สินเงินทองถือเป็นรูปแบบกระดาษไหว้ที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งสามารถพูดได้ว่ารูปแบบทรัพย์สินเงินทองถือเป็นกระดาษไหว้รูปแบบแรก เนื่องจากในอดีต ชาวจีนเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองเป็นการส่งเงินทองไปให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ จนถึงปัจจุบัน รูปแบบทรัพย์สินเงินทองยังคงเป็นรูปแบบกระดาษไหว้ที่มีความสำคัญและได้รับความนิยมของลูกหลานคนจีนมากที่สุด รูปแบบทรัพย์สินเงินทองประกอบด้วยหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะใช้สำหรับพิธีกรรมเช่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณที่แตกต่างกัน

กระดาษไหว้เจ้ารูปแบบทรัพย์สินเงินทองมีความหลากหลาย ดังที่ผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าไต้ฮงกงกล่าวว่า

“ถ้าไหว้เจ้าก็ใช้หิ้งเตี้ย กิมเต้าหิ้งเต้า ตัวกิม เทียงเถ่าจี้ หิ้งเตี้ยก็คือเงิน กิมเต้าหิ้งเต้าคือถังเงินถังทอง ก็ไม่มีอะไรมาก เราก็อธิษฐานตอนเช่นไหว้และเอาไปเผาที่พอ ส่วนเทียงเถ่าจี้จะเป็นบันไดสวรรค์ เราต้องปูเทียงเถ่าจี้ไว้ล่างสุด แล้ววางกระดาษต่าง ๆ บนเทียงเถ่าจี้ เพราะจะได้ให้กระดาษไหว้ที่เราถวายส่งไปถึงสวรรค์ ส่งไปถึงเทพเจ้าจริง ๆ”

(อลงกต ภรนาทิตย. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้เจ้ามีรูปแบบทรัพย์สินเงินทองที่มีความหลากหลาย โดยแต่ละรูปแบบจะมีความเชื่อและวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังเช่น ชาวจีนเชื่อว่าหิ้งเตี้ยและตัวกิมเปรียบเสมือนเป็นบันไดเพื่อเดินทางไปขึ้นโลกสวรรค์ กิมเต้าหิ้งเต้าแทนถังเงินถังทอง ส่วนเทียงเถ่าจี้ (ดังภาพที่ 12) ชาวจีนเชื่อว่าเทียงเถ่าจี้ไม่เพียงแต่เป็นทรัพย์สินเงินทองที่สามารถให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ใช้ในโลกสวรรค์เท่านั้น แต่ยังเป็นบันไดที่เชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับโลกสวรรค์ ซึ่งเทียงเถ่าจี้เป็นกระดาษไหว้ที่สำคัญมาก ดังนั้น ชาวจีนจะวางเทียงเถ่าจี้ไว้ด้านล่างสุด แล้วค่อยวางเครื่องกระดาษไหว้อื่น ๆ ไว้ด้านบน เพื่อให้เครื่องเช่นไหว้ที่ถวายบูชาสามารถไปถึงโลกสวรรค์ที่เทพเจ้าอาศัยอยู่ ถึงแม้ว่ารูปแบบดังกล่าวจะสอดคล้องกับคติความเชื่อและหลักการปฏิบัติที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสี่รูปแบบนี้ต่างก็มีความหมายแทนทรัพย์สินเงินทองและทรัพย์สินสมบัติ ดังนั้น การใช้หิ้งเตี้ย ตัวกิม กิมเต้าหิ้งเต้าและเทียงเถ่าจี้เป็นการอุทิศเงินทองให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ดังภาพที่ 13) ลูกหลานชาวจีนจะใช้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองในพิธีกรรมเช่นไหว้เทพเจ้า เพื่อทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติรับรู้ถึงความเคารพอย่างสูงจากผู้สักการะบูชา ตลอดจนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองผู้เช่นไหว้

ภาพที่ 12 กระดาษไหว้เจ้า “เที่ยงเถ่าจี้”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 ที่ร้านก้างซังฮง

ภาพที่ 13 กระดาษไหว้เจ้า “ตัวกิม” “กิมเต้าหึ่งเต้า” และ “หึ่งเตี้ย”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564 ที่ร้านลิ้มเฮงฮวด

รูปแบบกระดาษไหว้ดวงวิญญาณจะไม่มี ความซับซ้อนเท่ากระดาษไหว้เจ้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอ่วงแซจี้ กิมจิวหึ่งจิวและแบงค้งเต็ก สามรูปแบบนี้แฝงด้วยคติความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า

“อ่วงแซจี้เหมือนใบเบิกทาง ก็เหมือนพาสปอร์ตของเรา อ่วงแซจี้ก็เป็นพาสปอร์ตของผู้ตาย เพราะจะพิมพ์มนต์เกิดใหม่บนกระดาษสีเหลือง ให้พวกเขาใช้ระหว่างทางไปยมโลกและขึ้นสวรรค์ โดยไม่ถูกวิญญาณอื่นรังแก ดังนั้น ต้องเผาอ่วงแซจี้เป็นอันดับแรก เพื่อให้กระดาษไหว้ที่เผาทีหลังสามารถส่งไปให้คนตายจริง ๆ ถ้าเป็น กิมจิวหึ่งจิว แบงค้งเต็กจะเหมือนเงินของเรา เราใช้เงินบาท พวกเขาใช้แบงค้งเต็ก ก็เหมือนกับเราให้เงินคนตายแค่นั้นเอง”

(ลำตวน ไชยาคำ. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองสามารถจำแนกออกเป็นสามรูปแบบ ได้แก่ อ่องแซจี้ กิมจิวหังจิว และธนบัตรยมโลก ทั้งสามรูปแบบนี้ล้วนเปรียบเสมือนเป็นธนบัตรของโลกมนุษย์ แต่มีคติความเชื่อที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เนื่องจากอ่องแซจี้มีการพิมพ์มนต์ส่งไปให้เกิดใหม่ (ดังภาพที่ 14) ดังนั้น ชาวจีนจึงเชื่อว่าอ่องแซจี้ไม่เพียงแต่เป็นเงินที่ใช้ในยมโลกเท่านั้น แต่ยังเป็นใบเบิกทางของดวงวิญญาณอีกด้วย หากต้องการอุทิศเครื่องเซ่นไหว้ให้กับดวงวิญญาณ จำเป็นต้องเผาอ่องแซจี้เป็นอันดับแรก เพื่อให้ผู้ตายได้รับเครื่องเซ่นไหว้ที่อุทิศไปให้โดยไม่ถูกขัดขวางและไม่ถูกดวงวิญญาณอื่นมาแย่งไป นอกจากนี้อ่องแซจี้ ยังมีสองรูปแบบ คือ กิมจิวหังจิว และแบงค้งเต็ก (ดังภาพที่ 15) กิมจิวหังจิวและแบงค้งเต็กเปรียบเสมือนเป็นธนบัตรของโลกมนุษย์ การเผาสองรูปแบบนี้เป็นการส่งเงินทองให้กับดวงวิญญาณ ทำให้พวกเขามีเงินใช้ในปรโลก จับจ่ายตามความชอบของตนเอง

ภาพที่ 14 กระดาษไหว้ดวงวิญญาณ “อ่องแซจี้”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564 ที่ร้านลิ้มเฮงฮวด

ภาพที่ 15 กระดาษไหว้ดวงวิญญาณ “แบงค้งเต็ก” (บน) และ “กิมจิวหังจิว” (ล่าง)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2564 ที่ร้านบู๊เซ็ง

2) รูปแบบเครื่องแต่งกายแบบโบราณ

ในอดีต รูปแบบเครื่องแต่งกายไม่มีความซับซ้อนมากนัก มีเพียงรูปแบบเสื้อผ้า อย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งกระดาดไหว้รูปแบบเสื้อผ้ายังสามารถจำแนกเป็น เสื้อผ้าของดวงวิญญาณและ เสื้อผ้าของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเผากระดาดไหว้ทั้งสองรูปแบบมีคติความเชื่อเหมือนกัน คือ การอุทิศเสื้อผ้า ให้กับดวงวิญญาณและเทพเจ้า

การเลือกใช้กระดาดไหว้วิญญาณรูปแบบเครื่องแต่งกายต้องให้ตรงกับเพศของผู้ตาย ดังที่เจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า

“ถ้าซื้อให้อากงก็ต้องซื้อชุดผู้ชาย ซื้อให้อาม่าก็ต้องซื้อชุดผู้หญิง ดังนั้น เมื่อลูกค้ามาซื้อ เราจะถามก่อนว่าซื้อให้ใคร ชายกับหญิง ไม่เหมือนกัน เป็นผู้ชายใส่กระโปรงได้ไหม ไม่ได้ ถ้าเผาไปแล้วเขาใส่ไม่ได้เราจะเผาทำไม เสียเงินเปล่า”

(อารยา ศรีวีระวานิชกุล. 14 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รูปแบบเครื่องแต่งกายกระดาดไหว้ เป็นการแทนอารมณ์ของดวงวิญญาณเพื่อเดินทางไปยังปรโลก ชาวจีนเชื่อว่าการเผากระดาดไหว้ รูปแบบเสื้อผ้าให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นการส่งเครื่องแต่งกายไปให้ดวงวิญญาณ ซึ่งการเลือกใช้ กระดาดไหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายต้องตรงตามเพศเหมือนโลกมนุษย์ (ดังภาพที่ 16) หากเลือกใช้ เครื่องแต่งกายผิด แม้จะอุทิศไปแล้วดวงวิญญาณก็ไม่สามารถนำไปใช้ได้

ภาพที่ 16 กระดาดไหว้ดวงวิญญาณ รูปแบบเสื้อผ้าชาย-หญิง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านชะชุ่นเส็ง (เอ๊ะยะหลี)

การเลือกใช้รูปแบบเครื่องแต่งกายในการสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จำเป็นต้องมีความพิถีพิถันอย่างมาก เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าแม้จะสำเร็จเป็นเทพเจ้าหรือเซียนแล้วก็ตาม ยังคงมีความแตกต่างด้านเพศและฐานะ ซึ่งลูกหลานชาวจีนจึงต้องเลือกเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับเทพเจ้าองค์นั้นไปถวายบูชา ดังที่ผู้ประกอบการพิธีของศาลเจ้าได้ส่งกกล่าววว่า

“เพราะเจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพเจ้าที่สวมเสื้อสีขาว ดังนั้นคนมาไหว้จะนำเสื้อสีขาวมาถวายบูชาท่าน และสีขาวก็เป็นสีที่มีความอ่อนโยน หลาย ๆ คนอาจจะมองว่าท่านเป็นเทพเจ้าที่อ่อนโยน มีความเมตตา แต่ถ้ามีงานหรือวันเกิดของไต้ฮงกง พวกเขาจะใช้ชุดฟ้าไต้ฮงกง อย่างละสีเลย หนูสามารถไปถามเจ้าของร้าน ชุดฟ้าชายกับชุดฟ้าหญิงสีจะไม่เหมือนกัน ไต้ฮงกงและเทพเจ้าฟ้าดินจะเป็นสีเหลือง ฟ้าไหว้ไฉ่ซิงเอี้ยและไต้ลือเอี้ยจะเป็นสีแดง กวนอูเป็นสีเขียว ห้ามไหว้ผิदनะ เพราะถือว่าไม่เคารพเทพเจ้า ถ้าไม่รู้สามารถถามเจ้าของร้านก่อน หนูจะไปไหว้เจ้าองค์ไหน เขาแนะนำให้อันไหน”

(อลงกต ภรนาทิตย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการแต่งกายเป็นการแทนการแต่งเครื่องนุ่งห่มของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กระดาษไหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายของเทพเจ้าเรียกว่า “ฟ้า” การเลือกใช้ฟ้าต้องมีความพิถีพิถันอย่างมาก การถวายให้เทพเจ้าองค์ต่าง ๆ จะใช้ฟ้าที่ไม่เหมือนกัน (ดังภาพที่ 17) หากนำฟ้าที่ไม่เหมาะสมกับเทพเจ้าองค์นั้นไปสักการะบูชาถือเป็นการไม่เคารพและไม่ให้ความสนใจกับเทพเจ้า ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เสียมารยาทและไม่ใส่ใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องนี้จะต้องระมัดระวังอย่างมาก

ภาพที่ 17 กระดาษไหว้เจ้า “ฟ้า” ฟ้าไหว้ไต้ลือเอี้ย และเจ้าแม่กวนอิม

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2564ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

3) รูปแบบที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ซึ่งบุคคลใช้สำหรับดำรงชีวิต ตามแนวความคิดแบบดั้งเดิมของจีน การสร้างบ้านเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากชาวจีนถือว่าที่อยู่อาศัยไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ใช้สำหรับบังลมบังฝนเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักประกันของการมีชีวิตอย่างมีความสุข ต้องมี

บ้านก่อนถึงจะมีครอบครัว ดังนั้น ชาวจีนมักจะมีความคิดที่ว่า การมีบ้านก็คือมีความสุข คนพเนจรไม่มีที่อยู่อาศัยมักจะถูกคนอื่นมองว่าเป็นคนที่น่าสงสาร ฉะนั้น ชาวจีนต้องพยายามหาเงินเก็บเงินมาซื้อบ้าน และสร้างบ้านก่อนตาย เมื่อล่วงลับไปแล้ว คนรุ่นหลังก็ต้องเผากระดาษไหว้รูปแบบที่อยู่อาศัยให้ผู้ตาย เพื่อไม่ให้วิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วไม่มีสถานที่พักผ่อน และร่อนเร่พเนจรในยมโลก

การเผากระดาษไหว้รูปแบบที่อยู่อาศัยเป็นการอุทิศสถานที่พักผ่อนให้กับดวงวิญญาณ ทำให้ดวงวิญญาณมีพื้นที่ในการดำเนินชีวิตด้วยความสะดวกสบาย ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“บ้านงเด็กล้ำค่ามากนะ เพราะลูกหลานมีความกังวลต่อ
บรรพบุรุษ ถ้าตายไปแล้ว มีบ้านนอนใหม่ มีเงินใช้ใหม่ พุดง่าย ๆ ก็คือ
ไม่อยากให้เขาตายตัวเปล่า ๆ เราก็เผาบ้านให้เขา ได้รับหรือไม่ค่อยว่ากัน
อย่างน้อยเราเผาแล้ว เราสบายใจ”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้รูปแบบที่อยู่อาศัยเปรียบเสมือนเป็นที่พักอาศัยของดวงวิญญาณ ลูกหลานชาวจีนมีความห่วงใยต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และมีคติความเชื่อว่ามีบุคคลล่วงลับไปแล้วยังคงดำเนินชีวิตเหมือนตอนอยู่ในโลกมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องมีสถานที่อยู่อาศัยเหมือนผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้น คนจีนจึงสร้างรูปแบบที่อยู่อาศัยเพื่อใช้ในพิธีกรรมเช่นไหว้ให้ผู้ตาย (ดังภาพที่ 18) จุดประทัดเพื่อให้วิญญาณของผู้ตายมีสถานที่พักผ่อนบังลมบังฝน ดำรงชีวิตหลังความตายอย่างมีความสุข อีกทั้งยังสามารถสร้างความสบายใจให้แก่ผู้เช่นไหว้

ภาพที่ 18 รูปแบบที่อยู่อาศัยที่ใช้ในพิธีงเด็ก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

การเผากระดาษไหว้รูปแบบที่อยู่อาศัยให้แก่บรรพบุรุษ ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมีสถานที่พักอาศัยหรือพักผ่อนเท่านั้น แต่ชาวจีนยังเชื่อว่า หากลูกหลานอุทิศบ้านให้กับบรรพบุรุษแล้ว บรรพบุรุษก็จะคุ้มครองให้ลูกหลานของตนมีบ้านพักอาศัยหลายหลัง ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“เพราะเคยได้ยินว่าถ้าเราเผาบ้าน อากงอามาได้รับแล้ว พวกเขาจะส่งบ้านมาให้เรา ดังนั้น ในเทศกาลเซ็งเม้งของทุกปี พี่ก็จะมาซื้อบ้านซื้อรถ เพราะอยากรวย อยากมีบ้านเยอะ ๆ”

(สิริณัฐ ลิ้มปิยะพาณิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนเชื่อว่าการอุทิศกระดาษไหว้รูปแบบที่อยู่อาศัยให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ไม่เพียงแต่ทำให้บรรพบุรุษมีสถานที่พักผ่อนและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขเท่านั้น แต่ยังเป็นการขอพรให้บรรพบุรุษคุ้มครองลูกหลานทั้งเรื่องการเงินและการมีบ้าน ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนิยมเผากระดาษไหว้ในช่วงเทศกาลจีน

4) รูปแบบบุคคล

กระดาษไหว้รูปแบบบุคคลเป็นสิ่งที่ขาดหายไม่ได้ในพิธีงเด็ก เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้ไปยมโลกอย่างโดดเดี่ยว ไม่มีคนคอยดูแลอยู่ข้าง ๆ ดังนั้น ชาวจีนจึงสร้างรูปแบบบุคคลขึ้นมา เพื่อคอยเป็นเพื่อนและติดตามผู้ตาย คอยปรนนิบัติเป็นคนรับใช้ดูแลผู้ที่ล่วงลับไป นอกจากนี้ ชาวจีนยังใช้รูปแบบบุคคลในพิธีเผากระดาษตัวแทน เพื่อขับไล่ภัยพิบัติและการเจ็บป่วย

กระดาษไหว้รูปแบบบุคคลเป็นกระดาษไหว้ที่เห็นได้บ่อยในพิธีถวายเครื่องกระดาษระหว่างพิธีงเด็ก การเผากระดาษไหว้รูปแบบบุคคลมักมีความเชื่อว่าจะมีคนไปช่วยดูแลผู้ตาย นอกจากนี้ ชาวจีนยังมีข้อปฏิบัติหลายข้อ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ไฮไลต์ของพิธีเผากระดาษในงเด็กนั้น คือ บ้านและคู่ชาย-หญิงเหมือนเราจ้างพวกเขาไปเป็นคนรับใช้ของบรรพบุรุษ เพราะเราไม่สามารถไปพร้อมกับคนตายได้ จึงเป็นห่วงว่าถ้าเขาอยู่คนเดียวจะอยู่สบายไหม ดังนั้น เราก็คิดว่าเผาคนรับใช้ให้เขาดีกว่า เห็นเขามีคนดูแล เราก็สบายใจแล้วเราก็จะตั้งชื่อให้และเจาะหัว เพื่อให้คนรับใช้เชื่อฟังอากง อามา”

(เจตริน กาบแก้ว. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนมีความเชื่อว่ารูปแบบบุคคลเปรียบเสมือนเป็นตัวคนจริงในยมโลก ดังนั้น จึงเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้รูปแบบบุคคลเป็นการส่งคนไปดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ตาย ด้วยเหตุนี้ ในระหว่างประกอบพิธีงเด็กจึงต้องนำรูปแบบบุคคลมาเผา (ดังภาพที่ 18) เพื่อให้ชีวิตหลังความตายของผู้ล่วงลับไปแล้วสามารถอยู่อย่างสบาย ก่อนเผากระดาษไหว้รูปแบบบุคคล ชาวจีนยังมีข้อปฏิบัติหลายอย่างตามคติความเชื่อของชาวจีน ดังเช่น การตั้งชื่อให้คู่ชาย-หญิง เพื่อให้ดวงวิญญาณของผู้ตายสามารถออกคำสั่งกับคนรับใช้ได้ และการเจาะหัวนั้น ก็เพื่อให้กระดาษไหว้รูปแบบบุคคลที่อุทิศไปให้จะเชื่อฟังคำสั่งของดวงวิญญาณอย่างเคร่งครัด

ภาพที่ 19 รูปแบบคนรับชาย-หญิงที่ใช้ในพิธีงเด็ก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบวรนิเวศวิหาร

กระดาษไหว้รูปแบบบุคคลไม่ได้นิยมใช้แค่ในพิธีงเด็กเท่านั้น แต่ยังนิยมใช้ในพิธีเผาตัวแทนอีกด้วย ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้กล่าวไว้ว่า

“บางที่บ้านเขาตายสองคน เขากลับจะตายอีกคนหนึ่ง เขาก็มาซื้อคู่ชาย-หญิงขนาดเล็กไปเป็นตัวแทนของเขา เชื่อกันว่าหากทำแบบนี้แล้วครอบครัวจะไม่มีคนตายอีก เพราะคู่ชาย-หญิงไปยมโลกแทนพวกเขาแล้ว

(ภูษิตา ขวัญกมลธรร. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รูปทรงและลักษณะภายนอกของกระดาษไหว้รูปแบบบุคคลมีความเหมือนกับมนุษย์จริง ดังนั้น ชาวจีนจึงเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้รูปแบบบุคคลเป็นการเผาตัวแทนคนจริง (ดังภาพที่ 20) หากสมาชิกในครอบครัวมีคนตายด้วยอุบัติเหตุต่าง ๆ คนจีนมักจะคิดว่าเป็นการลงโทษของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น เพื่อไม่ให้เหตุการณ์โศกนาฏกรรมเกิดขึ้นอีก ชาวจีนจึงนำกระดาษไหว้รูปแบบบุคคลมาเผา ซึ่งเป็นการหลอกพญายมและขอพรให้สมาชิกในครอบครัวหลุดพ้นจากอันตราย

ภาพที่ 20 รูปแบบบุคคลที่ใช้ในพิธีการเผาตัวแทน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านเจ้หัง

สรุปได้ว่า ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความศรัทธาเกี่ยวกับกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก กระดาษไหว้รูปแบบตามความเชื่อในอดีตสามารถจำแนกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง รูปแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบที่อยู่อาศัยและรูปแบบบุคคล การเลือกใช้กระดาษไหว้แต่ละรูปแบบมีความเชื่อและข้อปฏิบัติที่แตกต่างกัน จากรูปแบบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อควบคู่กับวิถีชีวิตที่แสนเรียบง่ายของชาวจีนในสมัยโบราณ และชาวจีนมีความเคารพนับถือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณอย่างสูง จึงคิดประดิษฐ์กระดาษไหว้หลากหลายรูปแบบมาเป็นเครื่องสักการบูชาเพื่ออุทิศให้กับเทพเจ้าและดวงวิญญาณ ซึ่งเป็นการขอพรให้ปกป้องคุ้มครองผู้เช่นไหว้และครอบครัว อีกทั้งยังมีจุดประสงค์เพื่อให้ดวงวิญญาณสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

3.1.3 รูปแบบตามความนิยมในปัจจุบัน

เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนดีขึ้น ตลอดจนทำให้แนวความคิดด้านคติความเชื่อและความนิยมของผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้รูปแบบของกระดาษไหว้มีความสวยงามและสมจริงมากขึ้น ในอดีต ผู้คนผลิตกระดาษไหว้โดยเน้นไปที่รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนั้น รูปแบบของกระดาษไหว้จึงไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก แต่ในปัจจุบัน ผู้คนยังคงมีคติความเชื่อและให้ความสำคัญกับความสะอาดสบายในชีวิตหลังความตาย ซึ่งไม่เพียงแต่ต้องทำให้ชีวิตในโลกมนุษย์ดีขึ้นเท่านั้น ชีวิตหลังความตายก็ต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจึงสร้างสรรค์กระดาษไหว้ให้มีรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยขึ้นมา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบใหม่สามารถแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบยานพาหนะที่ทันสมัย รูปแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ รูปแบบอุปกรณ์สื่อสาร รูปแบบเครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์ดูแลผิว และรูปแบบอาหารและเครื่องดื่ม

1) รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวัน

ของใช้ในชีวิตประจำวันเป็นวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้ชีวิตสะดวกยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาของยุคสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ของใช้ในชีวิตประจำวันมีความหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เมื่อชีวิตของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนเกิดความสะอาดสบาย พวกเขาจึงหวังว่าอยากอำนวยความสะดวกสบายให้บรรพบุรุษด้วยเช่นกัน เพื่อให้ชีวิตหลังความตายของบรรพบุรุษมีความสุขเหมือนในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์

กระดาษไหว้รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวันประกอบด้วยเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างครบครัน จนกล่าวได้ว่า กระดาษไหว้รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวันมีทุกสิ่งในโลกมนุษย์มี ดังที่ผู้ประกอบการที่ศาลเจ้าไต้ฮงกงกล่าวว่า

“เพราะบางคนเขาอาจจะไม่สะดวกไปสุสาน ก็มาฝากให้
เราเผา เดี่ยวนี้มีหลายอย่างเลย เก้าอี้หวด แปรงสีฟัน โทรทัศน์

กาน้ำร้อน มีแต่ที่หนูคิดไม่ออก ไม่มีอะไรที่เราทำไม่ได้ ก็อยากให้
อากง อาม่าได้ใช้สิ่งใหม่ ๆ แบบนี้”

(อลงกต ภรณาพิศย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้รูปแบบของใช้ชีวิตประจำวัน
เปรียบเสมือนเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในยมโลก กระดาษไหว้รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวันมี
หลากหลายรูปแบบ (ภาพที่ 21) เนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนต้องการอำนวยความสะดวกสบาย
ให้กับบรรพบุรุษ ดังนั้น พวกเขาจึงสร้างรูปแบบนี้ขึ้นมาเพื่อให้บรรพบุรุษของตนสามารถดำเนินชีวิต
อยู่อย่างสบาย อุปกรณ์หลายอย่างสามารถช่วยให้ชีวิตหลังความตายมีความสุขมากขึ้น

ภาพที่ 21 กระดาษไหว้ดวงวิญญาณ รูปแบบของใช้ชีวิตประจำวัน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านเจียมฮะซุ่นเส็ง

2) รูปแบบยานพาหนะที่ทันสมัย

ในปัจจุบัน การพัฒนาของยานพาหนะมีความก้าวหน้า มนุษย์อาศัยยานพาหนะใน
การเดินทาง เพื่อความสะดวกสบายและประหยัดเวลา เมื่อมนุษย์มียานพาหนะที่มีความทันสมัย ทำให้มี
ความคิดที่ว่าอยากให้ดวงวิญญาณสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบายเหมือนกัน จึงมีการประดิษฐ์
กระดาษไหว้รูปแบบยานพาหนะขึ้นมาเพื่อถวายให้กับดวงวิญญาณ

กระดาษไหว้รูปแบบยานพาหนะที่ทันสมัยมีนานารูปแบบ อาทิ รถยนต์ รถจักรยานยนต์
และเครื่องบิน ฯลฯ การเลือกแผนรูปแบบของกระดาษไหว้ขึ้นอยู่กับผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ว่าชอบแบบใด
ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้กล่าวว่า

“มีรถยนต์ เครื่องบิน มอเตอร์ไซด์พวกนี้ รถยนต์ยังมีคนขับด้วย
บรรพบุรุษของเราไม่ต้องขับเอง ถ้าถามว่ามีความเชื่ออะไรก็คือ อยากจะ
ให้เขามีชีวิตเหมือนกับเรา สามารถนั่งรถมาดูแลลูกหลานของเขาได้”

(วิศิษฐ์ อภิลิทธิอมรกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระจาดชาโหว้รูปแบบยานพาหนะเปรียบเสมือนเป็นเครื่องขับขี้นในโลก รูปแบบยานพาหนะมีหลากหลายรูปแบบ (ดังภาพที่ 22) ซึ่งแต่ละรูปแบบเป็นยานพาหนะที่ใช้งานจริงในโลกมนุษย์ การใช้กระจาดชาโหว้รูปแบบยานพาหนะมีคติความเชื่อว่าจะช่วยอำนวยความสะดวกสบายในเรื่องการเดินทางให้กับดวงวิญญาณ และสามารถทำให้ดวงวิญญาณเดินทางระหว่างยมโลกกับโลกมนุษย์ได้

ภาพที่ 22 รูปแบบยานพาหนะแบบสมัยใหม่ เครื่องบิน รถยนต์ และรถมอเตอร์ไซด์

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่ร้านกระจาดชาโหว้

3) รูปแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่

ในอดีต กระจาดชาโหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายมีเพียงรูปแบบเสื้อผ้าเท่านั้น ซึ่งไม่มีความซับซ้อนมากนัก แต่ในปัจจุบัน มนุษย์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาก พวกเขาจึงให้ความสนใจกับเรื่องความสวยงามของเครื่องแต่งกายมากขึ้น การซื้อเครื่องแต่งกายหลายชนิดมาแต่งตัวไม่จำกัดเพียงตอนที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อมีผู้ล่วงลับไปแล้ว ลูกหลานของผู้ตายจะซื้อกระจาดชาโหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายที่สวยงามมาอุทิศให้กับบรรพบุรุษของตน

สมัยปัจจุบัน ผู้คนจำนวนมากไม่ได้คิดว่าเครื่องแต่งกายเป็นเพียงวัตถุสิ่งของที่สร้างขึ้นเพื่อปกปิดร่างกายเท่านั้น เครื่องแต่งกายยังเป็นสัญลักษณ์ของฐานะการเงิน ซึ่งทัศนคตินี้มีผลกระทบต่อการบริโภคของคนรุ่นใหม่อย่างมาก ดังนั้น พวกเขาจึงพยายามหาเงินซื้อเครื่องแต่งกายที่มียี่ห้อชื่อดังในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่อบรรพบุรุษของพวกเขาล่วงลับไปแล้ว พวกเขาก็นิยมเผากราดชาโหว้รูปแบบกระเป๋าสีเสื้อคลุมเพื่อให้อุทิศให้กับบรรพบุรุษของตน ดังที่ผู้มาซื้อกระจาดชาโหว้ที่ชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า

“เดี๋ยวนี้ เรามีแอร์เมส หลุยส์วิตตอง กระจาดชาโหว้ของคนตายก็มี เราอยากเผาให้อามา เพราะส่วนตัวเราก็ชอบแบรนด์พวกนี้ เหล่านี้ เราก็อยากให้อามาเขาได้ใช้ด้วย เพื่อให้คนตายเห็นแล้วอิจฉารู้สึกมีเกียรติและแปลกตา”

(ณัฐรัตน์ เหลืองอ่อน. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายแบบสมัยใหม่เปรียบเสมือนเป็นเครื่องการแต่งกายของดวงวิญญาณในปรโลก เนื่องจากสินค้าฟุ่มเฟือยส่งผลให้ทัศนคติการบริโภคของผู้คนในสมัยปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงได้ส่งผลกระทบต่อกระดาษไหว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้กระดาษไหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น ตลอดจนเกิดการเลียนแบบสินค้าในโลกมนุษย์ ดังนั้นลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงได้ประดิษฐ์รูปแบบเครื่องการแต่งกายแบบใหม่ (ดังภาพที่ 23) ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การเผากระดาษไหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายไม่เพียงแต่ทำให้ดวงวิญญาณได้นำไปใช้ได้จริง ๆ แต่ยังเป็น การแสดงฐานะการเงินให้ดวงวิญญาณอื่นได้เห็น เนื่องจากในยมโลกก็มีทัศนคติเปรียบเทียบฐานะด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 23 กระดาษไหว้ดวงวิญญาณ รูปแบบกระเป๋าชานเอล

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ร้านจิ๋วฮั่วฮะ

4) รูปแบบอุปกรณ์สื่อสาร

อุปกรณ์สื่อสารเป็นอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่ส่งข้อความหรือรับข้อความ ในอดีตคนที่อยู่ห่างไกลกันจะอาศัยจดหมายเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสาร แต่ในปัจจุบันเนื่องจากมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นทำให้รูปแบบอุปกรณ์สื่อสารในสมัยนี้สามารถส่งข้อความได้ทันที ตลอดจนช่วยให้การติดต่อของผู้คนสะดวกยิ่งขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์แน่นแฟ้นมากขึ้น กระดาษไหว้ถือเป็นวัตถุสิ่งของที่สร้างขึ้นจากจินตนาการและศรัทธาของลูกหลานชาวจีน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างกระดาษไหว้รูปแบบใหม่

กระดาษไหว้รูปแบบอุปกรณ์สื่อสารมีความทันสมัย เมื่อโลกมนุษย์มีอุปกรณ์สื่อสารใหม่ ๆ ก็จะมีรูปแบบกระดาษไหว้ที่เลียนแบบตามมา ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“เราซื้อ ipad iphone เผลอให้บรรพบุรุษก็หวังว่าพวกเขา
ได้ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพราะผมเปลี่ยนมือถือทุกปี บรรพบุรุษก็
ต้องเปลี่ยนด้วย บางทีผมก็งงนะ ทำไมเราเผลอมือถือทุกปีก็ไม่เห็นเขา
โทรมา ก็ไม่เห็นเขาใช้ Facebook ตอนหลังก็คิดว่าอาจเป็นเพราะ
สัญญาณไม่ตรงกัน เขาโทรมาแล้วเรารับสายไม่ได้ เราไม่รู้”

(สุขวัน ทองคำ. 11 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระจาดไหว้รูปแบบเครื่องสำอางและ
ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวเปรียบเสมือนเป็นสิ่งของเสริมสวยใบหน้าในโลก ชาวจีนมีความเชื่อว่า ถึงแม้
คนจะล่วงลับไปแล้วแต่ก็ยังมีดวงวิญญาณดำเนินชีวิตอยู่ในอีกโลกหนึ่ง ดังนั้น เมื่อมนุษย์มีสิ่งใหม่ ๆ
ก็จะประดิษฐ์เป็นรูปแบบกระจาดไหว้แล้วนำไปเผาให้กับคนที่อยู่ในอีกโลกหนึ่ง ดังนั้น ลูกหลานคนไทย
เชื้อสายจีนจึงได้ประดิษฐ์รูปแบบอุปกรณ์สื่อสารรูปแบบทันสมัยขึ้นมาก (ดังภาพที่ 24) และเชื่อว่าการเผา
กระจาดไหว้รูปแบบอุปกรณ์สื่อสารมีความเชื่อว่าจะทำให้ดวงวิญญาณสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ
ได้เหมือนกัน และสามารถรับรู้ถึงความสำเร็จของการพัฒนายุคสมัย นอกจากนี้ ชาวจีนยังมีความเชื่อ
ว่า การเผากระจาดไหว้รูปแบบอุปกรณ์สื่อสารให้กับดวงวิญญาณนั้นไม่เพียงแต่ทำให้พวกเขาสามารถ
รับไปใช้ได้จริงในโลกเท่านั้น ยังทำให้ดวงวิญญาณสามารถติดต่อกับโลกมนุษย์ได้ ซึ่งอุปกรณ์สื่อสาร
เปรียบเสมือนเป็นสะพานการติดต่อระหว่างผู้ล่วงลับไปแล้วกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่

ภาพที่ 24 ชุดรูปแบบอุปกรณ์สื่อสาร แอปเปิ้ล

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564 ที่ร้านลิ้มเฮงฮวด

5) รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิว

เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวเป็นสิ่งที่เกิดจากการแสวงหาความสวยงามของ
มนุษย์ ในปัจจุบันเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวถูกใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการใช้เครื่องสำอาง
ไม่เพียงเป็นสิทธิ์ของผู้หญิงเท่านั้น ผู้ชายจำนวนมากก็ใช้สิ่งของเหล่านี้เช่นกัน เพื่อให้ตนเองดูดีและดู

สะอาดมากขึ้น ดังนั้น ทศนคตินี้ส่งผลต่อกระดาษไหว้เช่นกัน ทำให้กระดาษไหว้เกิดรูปแบบใหม่ คือ รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิว ซึ่งรูปแบบนี้ไม่เพียงแต่ได้รับความนิยมและความสนใจจากคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนเท่านั้นแต่ยังดึงดูดให้สถานีโทรทัศน์หลายแห่งเอาไปนำเสนอข่าว

ปัจจุบันผู้คนใส่ใจร่างกายตนเองและการแต่งตัวมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการดูแลผิวและการแต่งหน้า ซึ่งไม่เพียงทำให้เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวมีการแพร่หลายยังทำให้กระดาษไหว้เกิดรูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวขึ้นมา ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยก่่าวว่า

“ของแต่งหน้าและดูแลผิวมีเยอะมาก ถ้าบอกว่าขายดีที่สุดก็คือ sk-ii มีทั้งของผู้ชายและผู้หญิง ของผู้ชายกับของผู้หญิงจะไม่เหมือนกัน เรามี sk-ii ผู้ชายก็ใช้ sk-ii สองอย่างนี้เหมือนกันมาก บางทีลูกค้าชอบมาถ่ายรูปที่ร้านแล้วเอาไปลงที่ facebook บางคนเห็นว่ามันแปลกดีก็จะซื้อไปเผาให้บรรพบุรุษ เพราะอยากให้พวกเขาผิวดี”

(วันดี ตีรโสภี. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวเปรียบเสมือนเป็นสิ่งของเสริมสวยใบหน้าในปรโลก กระดาษไหว้รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวมีหลากหลายชนิดมาก และรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากคนไทยเชื้อสายจีนคือรูปแบบ sk-iii (ดังภาพที่ 25) ซึ่งเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ดูแลผิวเลียนแบบผลิตภัณฑ์ดูแลผิวชื่อดังของโลกมนุษย์ รูปแบบนี้ใช้สำหรับการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของผู้ตาย นอกจากนี้ กระดาษไหว้รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวยังมีความแตกต่างในเรื่องเพศของผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวจีนเชื่อว่าการนำรูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิวไปประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณจะทำให้ดวงวิญญาณมีหน้าตาสดใสงดงาม แม้อยู่ในอีกโลกหนึ่งแต่ก็ยังสามารถดูแลตนเองอย่างดี

ภาพที่ 25 รูปแบบผลิตภัณฑ์ดูแลผิว เอสเค-ทรี

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2564 ที่ร้านตั้งเคี้ยวมัน

6) รูปแบบอาหารและเครื่องดื่ม

อาหารและเครื่องดื่มเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ชาวจีนให้ความสำคัญเรื่องอาหารและเครื่องดื่มเป็นอย่างมาก ดังนั้น ถึงแม้บรรพบุรุษจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม แต่ลูกหลานจะเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไปประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลและวาระสำคัญต่าง ๆ ของจีน ในปัจจุบัน กระดาษไหว้มีรูปแบบอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนไทยเชื้อสายจีนที่มีความประสงค์อยากถวายอาหารและเครื่องดื่มไปให้ดวงวิญญาณและบรรพบุรุษ

กระดาษไหว้รูปแบบอาหารและเครื่องดื่มมีความหลากหลาย ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้สามารถเลือกตามความชอบของดวงวิญญาณหรือบรรพบุรุษ ดังผู้มาซื้อกระดาษไหว้ที่ชุมชนเจริญไชยกกล่าวว่า

“จริง ๆ แล้ว อาหารและเครื่องดื่มเหล่านี้ผมแนะนำ去买ซื้อของจริงดีกว่า เพราะเราไหว้เสร็จ เรายังสามารถกินต่อได้ แต่อันนี้คือความคิดของผมนะครับ ผมก็เข้าใจว่าบางคนเขาไม่สะดวกไปซื้อหรือไม่มีตังค์ หรือว่าเขาชอบเผาให้ก็อาจจะมาซื้อ สำหรับผม ถ้าให้ผมเลือกผมเลือกชา เพราะอากาศชอบดื่มชา หีบห่อก็สวยดี แบบอื่นก็มีหลายอย่าง ก็ดีนะ”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้รูปแบบอาหารและเครื่องดื่มมีหลากหลายรูปแบบ (ดังภาพที่ 26) สาเหตุที่ดึงดูดให้ผู้คนมาซื้อรูปแบบอาหารและเครื่องดื่ม คือ ประการที่หนึ่ง ซื้อง่าย ซื้อครั้งเดียวก็พอสำหรับเครื่องเซ่นไหว้ ไม่ต้องเดินทางหลายรอบ ประการที่สอง กระดาษไหว้รูปแบบอาหารและเครื่องดื่มมีราคาไม่แพง จึงทำให้ผู้ที่มั่งบประมาณจำกัดในส่วนของเครื่องเซ่นไหว้เลือกเผากระดาษไหว้แทนการถวายของจริงและยังมีปัจจัยความชอบต่อกระดาษไหว้เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้รูปแบบอาหารและเครื่องดื่มเป็นการอุทิศอาหารและเครื่องดื่มอร่อย ๆ ให้กับดวงวิญญาณได้ชิมรสชาติอันหอมหวาน ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้กระดาษไหว้รูปแบบอาหารและเครื่องดื่มถูกสร้างสรรค์ขึ้นและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

ภาพที่ 26 รูปแบบอาหารบำรุงร่างกาย (บน) และเครื่องดื่ม (ล่าง)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ร้านตั้งเคี้ยวมัน

สรุปได้ว่า รูปแบบกระดาดข้าวในปัจจุบันมีความทันสมัยมากขึ้น ซึ่งรูปแบบกระดาดข้าวตามความนิยมในปัจจุบันมีทั้งหมด 6 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบยานพาหนะที่ทันสมัย รูปแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ รูปแบบอุปกรณ์สื่อสาร รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิว และรูปแบบอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งสามารถเห็นได้ว่ารูปแบบกระดาดข้าวในปัจจุบันจะเน้นในด้านการอำนวยความสะดวกสบายให้กับดวงวิญญาณ ดังนั้น จึงมีการสร้างรูปแบบใหม่ต่าง ๆ มากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อคุณค่าทางจิตใจของลูกค้าชาวจีน อีกทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ค่านิยมและวัฒนธรรมของผู้คนในสมัยปัจจุบันอีกด้วย

3.1.4 การผลิตและการนำเข้ากระดาดข้าวในชุมชนเจริญไชย

กระดาดข้าวเป็นเครื่องเซ่นไหว้สำคัญสำหรับชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน เมื่อถึงเทศกาลต่าง ๆ ของประเทศจีน จะมีผู้บริโภคที่ต้องการซื้อกระดาดข้าวเพื่อนำไปประกอบพิธีบูชาเซ่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณเป็นจำนวนมาก ดังนั้น กระดาดข้าวไม่ได้เป็นเพียงเครื่องสักการะบูชาที่มีเอกลักษณ์ของประเทศจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นสินค้าที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อผู้ประกอบการกระดาดข้าวและโรงงานผลิตกระดาดข้าวอีกด้วย จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า กระดาดข้าวที่จำหน่ายในร้านกระดาดข้าวของชุมชนเจริญไชยมีทั้งผลิตในเมืองไทยและนำเข้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสินค้าของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างในด้านคุณภาพ ราคา และความสวยงาม

ในอดีต ผู้ผลิตกระดาดข้าวนิยมทำธุรกิจแบบกงสี ซึ่งผู้ประกอบการจะสั่งซื้อเครื่องจักรมาวางไว้ในร้าน แต่ในภายหลังเปลี่ยนเป็นสิ่งซื้อกระดาดข้าวจากโรงงานไทยและจีน เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ดังที่เจ้าของร้านกระดาดข้าวกล่าวไว้ว่า

“เมื่อก่อนบ้านเรามีเครื่องจักรของตนเอง ของเราก็สวยดี แล้วอีกอย่างเพราะเราทำเอง เราก็ได้ประหยัดต้นทุน ดังนั้นราคาก็ถูก สมัยก่อนบ้านหลังนี้จะวางเครื่องจักร ตรงนี้ก็ขายกระดาดข้าว แต่ภายหลังเกิดไฟไหม้ เครื่องก็ใช้ไม่ได้แล้ว เราจึงสั่งซื้อจากโรงงาน ตอนแรกนะ โรงงานจีนทำไม่สวยเลย เพราะที่ประเทศจีนห้ามไหว้เจ้ามาหลายปีแล้ว กระดาดลู้ไทยไม่ได้ ต่อมา ประเทศจีนเริ่มผ่อนคลายนโยบายนี้ ดังนั้น จึงค่อย ๆ สวยขึ้น ต้องบอกว่าตอนนี้กระดาดข้าวของจีนลู้กระดาดข้าวของไทยได้ 2 เท่าแล้ว ทั้งสวยและใหม่ด้วย”

(อารยา ศิริวีระวานิชกุล. 14 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในอดีตการผลิตกระดาดข้าวเป็นการผลิตในโรงงานแบบครอบครัว ซึ่งกระบวนการผลิตกระดาดข้าวทั้งหมดจะผลิตภายในบ้าน สินค้าที่ผลิตจากโรงงานของตนเองมีความสวยงามและยังสามารถประหยัดต้นทุนได้อีกด้วย ต่อมา เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุไฟไหม้ ทำให้เครื่องจักรไม่สามารถใช้งานได้ตามปกติ ทำให้ร้านนี้ต้องสั่งซื้อกระดาดข้าวจากโรงงาน

ข้างนอก ในช่วงเริ่มต้น เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเกิดการปฏิวัติทางวัฒนธรรม โดยรัฐบาลจีน ออกนโยบายพิฆาตสี่เก่า ประกอบด้วย อุดมคติเก่า จารีตเก่า วัฒนธรรมเก่า และสัณฐานเก่า ส่งผลให้ ขนบธรรมเนียมการบูชาเช่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณอันเก่าแก่ได้ขาดการสืบทอดเป็นเวลาหลายปี กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่เกิดจากขนบธรรมเนียมการไหว้เจ้า ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ดังนั้น กระดาษไหว้ที่ผลิตในสมัยนั้นไม่มีความสวยงามมากนัก แต่ในระยะหลัง เนื่องจากประเทศจีนมีการปฏิรูปและเปิดประเทศสู่ภายนอก นโยบายเกี่ยวกับการห้ามไหว้เจ้าจึงถูกยกเลิก ทำให้ประเพณีไหว้เจ้าถูกฟื้นฟูอีกครั้ง ตลอดจนทำให้กระดาษไหว้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วจนถึงปัจจุบัน กระดาษไหว้ที่ผลิตจากเมืองจีนมีคุณภาพสูงและมีรูปแบบใหม่ที่หลากหลาย ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศไทย ยอมสั่งซื้อกระดาษไหว้จากเมืองจีนและยอมเสียค่าขนส่ง

แม้ว่ากระดาษไหว้ที่ผลิตจากเมืองจีนจะมีรูปแบบที่ทันสมัยและมีรูปลักษณะภายนอกที่สวยงาม แต่ในเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบ กระดาษไหว้จากจีนมีคุณภาพด้อยกว่ากระดาษไหว้ของไทย ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้กล่าวว่า

“กระดาษมาจากเมืองไทยและเมืองจีน พียอมรับค่ะ ถึงแม้กระดาษของจีนจะสวย แต่บางมาก แต่ก็มีลูกค้าที่ชอบกระดาษบาง ๆ เพราะเบาพกง่ายและตอนเผาจะไม่ทำให้เกิดฝุ่นเยอะ แต่สำหรับที่ที่รู้สึกของไทยดีกว่า เพราะบางที่เราต้องพับเป็นรูปทรงต่าง ๆ จะพับได้สวยงาม ถ้ากระดาษบางเกินไป พับแล้วก็จะไม่สวย”

(อุบลรัตน์ จิววิวัฒน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยมีทั้งกระดาษไหว้ที่ผลิตในประเทศไทยและผลิตจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ลักษณะวัตถุดิบกระดาษไหว้ของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกัน กระดาษไหว้ของเมืองจีนมีลักษณะบางและอ่อน ซึ่งมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย จุดเด่นคือจะช่วยให้เผากระดาษไหว้ได้ง่ายขึ้นและลดปริมาณฝุ่น PM.2.5 แต่จุดด้อยคือไม่เหมาะสำหรับทำเป็นรูปแบบที่ซับซ้อน เนื่องจากวัตถุดิบบางและอ่อน ส่วนวัตถุดิบของกระดาษไหว้ที่ผลิตในเมืองไทยมีลักษณะหนา จึงเป็นข้อได้เปรียบในการจัดทำเป็นรูปทรงต่าง ๆ

กระดาษไหว้ที่ผลิตในโรงงานไทยและโรงงานจีนมีความแตกต่างด้านความสวยงามและความทันสมัย ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ถ้าพูดถึงความสวย ก็อาจจะเป็นจีนแหละ เพราะของจีนจะทำละเอียดมาก แล้วก็หลายอย่างหลายชุดสามารถเลือกได้ ส่วนของไทยเท่าที่เราเห็นส่วนมากจะเป็นเสื้อผ้านะ ไม่ได้ทำเป็นอย่างอื่นนะ ดังนั้นราคาก็ต่างกัน ของจีนเราขาย 120 บาท ของไทยขาย 80 บาท”

(ภูษิตา ขวัญกมลธร. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดที่เจ้าของร้านกระดาศไหว้กล่าวว่า กระดาศไหว้ที่ผลิตจากเมืองจีน มีความสวยงามและความทันสมัยมากกว่าเมืองไทย ดังที่เจ้าของร้านกล่าวว่า

“เจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ในร้านเป็นการผลิตจากเมืองจีน เพราะ สวยกว่า และมีรูปแบบใหม่ออกมาเร็วมาก อย่างรูปภาพเมื่อกี้ที่หนูเอา ให้ดู มีหน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ เทอร์มอมิเตอร์ ของไทยยังไม่มี เลย”

(สุดาพร ทองโรจน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาศไหว้ที่ผลิตในโรงงานไทยและโรงงานจีน มีความแตกต่างในเรื่องความสวยงาม กระดาศไหว้ที่ผลิตจากเมืองจีนไม่ได้ผลิตเพียงรูปแบบที่มีความหลากหลายเพื่อให้ผู้ที่มาซื้อกระดาศไหว้มีทางเลือกหลากหลายเท่านั้น แต่ยังผลิตรูปลักษณ์ภายนอกอย่างประณีตสวยงาม ออกแบบรูปแบบใหม่ได้อย่างรวดเร็ว มีความสมจริงมากกว่ากระดาศไหว้ที่ผลิตจากโรงงานไทย ส่วนกระดาศไหว้ที่ผลิตในเมืองไทยส่วนใหญ่จะเน้นเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งและใช้ในพิธีกรรมใดเป็นหลัก ซึ่งสามารถพูดได้ว่ากระดาศไหว้ของเมืองจีนจะเน้นความสวยงาม ส่วนกระดาศไหว้ที่ผลิตในเมืองไทยจะผลิตตามความนิยมมากกว่า (ดังภาพที่ 27)

ภาพที่ 27 รูปแบบเสื้อผ้าที่ผลิตจากโรงงานในประเทศไทย (ซ้าย) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ขวา)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2564 ที่ร้านกิงซังฮง

สรุปได้ว่า กระดาศไหว้ที่จำหน่ายในแหล่งการค้ากระดาศไหว้ ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช มีทั้งกระดาศไหว้ที่ผลิตจากโรงงานในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งกระดาศไหว้ที่ผลิตจากทั้งสองประเทศนี้มีความแตกต่างในด้านความหนาและความแข็งของวัตถุดิบ ความทันสมัยและความสวยงามของรูปแบบ ในด้านวัตถุดิบ กระดาศไหว้ที่ผลิตจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเลือกใช้กระดาศไหว้ที่บางและอ่อนเป็นวัตถุดิบ ซึ่งมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย จุดเด่นคือเบาและทำให้

เกิดฝุ่นละอองน้อย ส่วนจุดด้อยคือไม่เหมาะกับการจัดทำเป็นรูปแบบที่ซับซ้อน ส่วนกระดาษไหว้ที่ผลิตในประเทศไทยจะใช้กระดาษที่มีความหนาพอสมควรมาเป็นวัตถุดิบหลัก ถึงแม้ว่าเมื่อเทียบกับกระดาษไหว้ที่ผลิตจากเมืองจีนแล้วการเผากระดาษไหว้ที่ผลิตจากโรงงานไทยจะเผายากกว่าก็ตาม แต่กระดาษไหว้ที่ผลิตในเมืองไทยจะเหมาะกับการพับเป็นรูปทรงต่าง ๆ ส่วนในด้านความทันสมัยและความสวยงาม กระดาษไหว้ที่ผลิตในเมืองไทยจะดีกว่ากระดาษไหว้ที่ผลิตจากเมืองจีน ดังนั้น ด้วยเหตุที่กระดาษไหว้ที่ผลิตจากทั้งสองประเทศมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยอย่างชัดเจน ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยเลือกสั่งซื้อสินค้ามาจากทั้งสองประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีความแตกต่างกัน

3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางสังคม

พิธีกรรมทางสังคม เป็นพิธีกรรมที่คนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ปฏิบัติร่วมกัน จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย พบว่า ชาวจีนนำคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลเซ็งเม้ง พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลสารทจีน และพิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลไหว้พระจันทร์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน

เทศกาลตรุษจีนตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนอ้าย (正月) ซึ่งเป็นวันแรกตามปฏิทินจันทรคติจีน เนื่องจากชาวจีนเห็นว่าวันเริ่มต้นปีใหม่เป็นการเริ่มต้นของชีวิตใหม่ ดังนั้น ชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนจึงให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีนเป็นอย่างมาก ในเทศกาลตรุษจีนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความเก่าแก่และความสำคัญอย่างยิ่งและได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งก็คือการบูชาเทพเจ้าและการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าการเริ่มต้นปีใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงของดวงชะตา ดังนั้น จึงต้องไปกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ เพื่อขอให้ชีวิตราบรื่นและมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดทั้งปี จึงทำให้ลูกหลานชาวจีนจะมีการจับจ่ายซื้อเครื่องสักการะบูชาต่าง ๆ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณเกิดความพึงพอใจตลอดจนดลบันดาลให้ผู้เซ่นไหว้และครอบครัวมีความสุข กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องสักการะบูชาที่มีความสำคัญ จึงถูกใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าและพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณจะมีความแตกต่างกัน

1) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมบูชาเซ่นไหว้เทพเจ้าในตอนเช้าตรู่ของวันสุดท้ายตามปฏิทินจันทรคติจีน

ชาวจีนเคารพนับถือเทพเจ้ามาตั้งแต่สมัยโบราณ แม้ว่ากลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนจะอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลายาวนานแล้วก็ตาม แต่ยังคงปฏิบัติตามคติความเชื่อและประเพณี

ดั้งเดิมของประเทศจีน โดยการประกอบพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าที่บ้านหรือการไปสักการะบูชาที่ศาลเจ้า และวัดจีนในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะมีผู้ศรัทธาจำนวนมากไปจุดธูปเทียนและนำกระดาษไหว้เจ้าไปถวายเทพเจ้าที่วัดมังกรกมลาวาส เพื่อทำบุญขอพรและแก้ปีชง ดังที่ผู้ประกอบพิธีของวัดมังกรกมลาวาสได้กล่าวว่า

“วันตรุษจีนจะมีคนมาไหว้เยอะมาก เริ่มตั้งแต่วันสุดท้ายของปี บางคนจะอยู่ในวัดเพื่อรอวันแรกของปีใหม่ คนที่มาไหว้มีทั้งคนไทยและคนจีน พวกเขาจะมาเพื่อทำบุญบูชาเทพเจ้าและแก้ปีชง พวกเขาส่วนมากจะนำธูปเทียน ล้ม น้ำมันและกระดาษไหว้เจ้าหลายอย่างมาถวายให้กับเทพเจ้าต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นหิ้งเตี้ย กิมเต้าหิ้งเต้า อ่วงป้อกระทง ค้อซิงจักรและเที่ยงเถ่าจี ถ้าจะนำหิ้งเตี้ยไปใช้ในพิธีแก้ปีชง ต้องใช้คู่กับใบฝักดวง และต้องนำไปฝากดวงแก้ปีชงปัดออกจากตัวเอง 12 ครั้ง ถือว่าเป็นการขับไล่สิ่งไม่ดีออกไปจากตัวเอง เดียวนี้คนที่มาไหว้มีเยอะมาก ส่วนใหญ่จะเป็นคนรุ่นใหม่ ส่วนกิมเต้าหิ้งเต้า อ่วงป้อกระทงและเที่ยงเถ่าจี ไม่มีวิธีการปฏิบัติอะไรมาก แค่อธิษฐานความปรารถนาของตน ตอนเช่นไหว้เทพเจ้า ยกกระดาษขึ้นจนเหนือศีรษะ และฝากกระดาษไหว้ที่หน้ารูปปั้นของเทพเจ้าก็พอ”

(พระภิกษุชานน จุฑาเกียรติ 圣居士. 17 กันยายน 2564 :

สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในช่วงเทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนและคนจีนนิยมไปกราบไหว้บูชาเทพเจ้าจีนที่วัดมังกรกมลาวาส ผู้ที่ไปสักการะบูชาเทพเจ้าวัดมังกรกมลาวาสมักจะนำเครื่องเช่นไหว้หลากหลายรูปแบบไปถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอความคุ้มครองและแก้ปีชงให้ตัวเองร่ำรวยมีเงินทอง มั่งมีศรีสุขและเจริญรุ่งเรืองตลอดทั้งปี กระดาษไหว้ที่ใช้ในการบูชาเช่นไหว้มีหลายอย่าง ดังเช่น หิ้งเตี้ย กิมเต้าหิ้งเต้า อ่วงป้อกระทงและเที่ยงเถ่าจี ซึ่งกระดาษไหว้ดังกล่าวล้วนเปรียบเสมือนเป็นทรัพย์สินเงินทองที่ถวายแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เกิดความพึงพอใจวิธีการใช้กระดาษไหว้เหล่านี้มีความแตกต่างกันออกไป หากเป็นผู้ที่มาสักการะบูชาอยากแก้ปีชงต้องใช้หิ้งเตี้ยพร้อมกับใบฝักดวงและต้องปัดตัวตั้งแต่ศีรษะจนถึงเท้าทั้งหมด 12 หรือ 13 ครั้งตามจำนวนเดือนของปีนั้น (ดังภาพที่ 28) ส่วนการใช้รูปแบบอื่นในพิธีแก้ปีชงก็ไม่มีข้อปฏิบัติที่ซับซ้อนสำหรับผู้ที่มาสักการะบูชาเพื่อทำบุญขอพรก็จะใช้กระดาษไหว้เจ้ารูปแบบอันหลากหลาย ในขณะที่เช่นไหว้อธิษฐานความปรารถนาของตนให้ยกกระดาษไหว้เหนือศีรษะ เพื่อแสดงความเคารพอย่างสูงต่อเทพเจ้าองค์นั้น ขั้นตอนสุดท้ายให้วางกระดาษไหว้ไว้ที่หน้ารูปปั้นของ

เทพเจ้าองค์นั้น จะถือว่าเป็นการขอความช่วยเหลือคุ้มครองและเป็นการถวายเครื่องเซ่นไหว้แก่เทพเจ้าองค์นั้น

ภาพที่ 28 ผู้ศรัทธานำหิ้งเตี้ยมาปิดตัว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

คนไทยเชื้อสายจีนไม่ได้ไปสักการบูชาเทพเจ้าที่วัดและศาลเจ้าจีนเท่านั้น แต่ยังสามารถประกอบพิธีบูชาเซ่นไหว้ที่บ้านในเช้าวันแรกของปีตามปฏิทินจันทรคติจีน ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ไหว้เจ้าจะไหว้เช้าตรู่ของวันสุดท้าย ในบ้านถวายเทพเจ้าองค์ไหน ก็จะไหว้องค์ไหน อย่างบางบ้านมีรูปปั้นกวนอิม เขาก็จะไหว้กวนอิม มีรูปภาพของปิงเถ่ากง เขาก็จะไหว้ปิงเถ่ากง แต่สามารถพูดได้ว่าเกือบทุกครอบครัวของคนจีนจะมีศาลตั้งอยู่เอี้ย จึงมีคนไทยบางคนคิดว่าการไหว้เจ้าที่บ้านเป็นการไหว้ตั้งอยู่เอี้ย แต่จริง ๆ แล้ว คำว่าเจ้าหมายถึงเทพเจ้า ไหว้ได้ทุกองค์แหละ ของเซ่นไหว้ตั้งอยู่เอี้ย ก็จะเป็นรูปเทียน ผลไม้อาหารและขนมเซ่นไหว้ น้ำชาและเทียนเอ่าจี้ หิ้งเตี้ยและอว่วงป้อกระทั่งแต่ถ้าเป็นเทพเจ้ากวนอิมหรือเทพเจ้าชั้นสูง เครื่องเซ่นไหว้จะเยอะกว่า แล้วกระดาษเงินกระดาษทองจะมีพวก กิมเต้าหิ้งเต้า บางครอบครัวอาจจะมีแพ้ว ถือเป็นขอขอบคุณเทพเจ้าที่ช่วยเหลือในปีที่แล้ว ขึ้นอยู่กับครอบครัวนั้น”

(วีรช เกษมสุข. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในช่วงเทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้าที่บ้าน โดยจะมีการตั้งรูปปั้น รูปภาพ หรือศาลของเทพเจ้าที่

เป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าองค์นั้น ๆ เวลาในการจัดพิธีบูชาเทพเจ้าจะเป็นตอนเช้าในวันสุดท้ายของปี ตามปฏิทินจันทรคติจีน เครื่องสักการะบูชาเทพเจ้าจะมีความหลากหลาย ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าที่มีฐานะต่างกันก็มีความแตกต่างกันออกไป การประกอบพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าที่มีฐานะต่ำจะเลือกใช้กระดาษไหว้แบบธรรมดา ดังเช่น หิ้งเตี้ย เทียงเถ่าจี้และอ่วงป้อกระทง (ดังภาพที่ 29) ซึ่งกระดาษไหว้ดังกล่าวล้วนเปรียบเสมือนเป็นทรัพย์สินเงินทอง แต่การประกอบพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูงจะใช้กระดาษไหว้ที่ค่อนข้างซับซ้อนและหลากหลายอย่างมาเป็นเครื่องเช่นไหว้ดังเช่น กิมเต้าหิ้งเต้า ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นถึงเงินถึงทองและเพ้า (ดังภาพที่ 30) ซึ่งเป็นการแทนเครื่องการแต่งกายของเทพเจ้า จึงสามารถพูดได้ว่าความคิดระดับชั้นได้ซ่อนอยู่ในสายเลือดของชาวจีน และได้กลายเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจีน

ภาพที่ 29 การเซ่นไหว้ที่จู่เอี้ย (บน) และกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้ (ล่าง)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 ที่ร้านอาหารของย่านเยาวราช

ภาพที่ 30 การใช้กระดาษไหว้ กิมเตี้ยว กิมเต้าหิ้งเต้า กระทงอ่วงป้อ เทียงเถ่าจี้ และหิ้งเตี้ยในการประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิม

ที่มา: ภูวดิษฐ์ ชื้อสกุล ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 ที่บ้านของภูวดิษฐ์ ชื้อสกุล

ในปัจจุบัน คนไทยเชื้อสายจีนนิยมไปสักการบูชาเทพเจ้าไฉชิงเอี้ย เครื่องกระดาศไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาเทพเจ้าไฉชิงเอี้ยจะมีลักษณะเฉพาะตัว ดังที่ผู้มาซื้อกระดาศไหว้กล่าวว่า

“ต้องบอกว่า เมื่อ 10 ปีจนกระทั่ง 20 ปีก่อน คนไทยยังไม่นิยมไหว้ไฉชิงเอี้ยเลย การไหว้ไฉชิงเอี้ยจะนิยมช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา คนที่รู้เรื่องไม่รู้เรื่องก็มาไหว้หมด เพราะเชื่อว่าจะได้มีเงินมีทอง ของไหว้ก็จะ มีข้าว ผลไม้ ขนม น้ำชาและกระดาศไหว้ กระดาศไหว้จะใช้การไหว้ไฉชิงเอี้ย กิมเต้าหิ้งเต้า เทียงเถ่าจี้ แล้วที่สำคัญที่สุดคือทุกคนจะนำกระเป๋าดังค์วางไว้บนเทียงเถ่าจี้ เพราะเชื่อว่าเทียงเถ่าจี้เป็นบันไดสวรรค์ ไฉชิงเอี้ยจะให้เงินให้ทองในกระเป๋านี้”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับเจ้าของร้านกระดาศไหว้กล่าวว่า ในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะมีผู้ที่มาซื้อกระดาศไหว้ไปประกอบพิธีกรรมไฉชิงเอี้ยเยอะมาก กระดาศไหว้ไฉชิงเอี้ยจะมีรูปลักษณะภายนอกเต็มไปด้วยทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการมีเงินมีทอง

“ช่วงไม่กี่ปีมานี้ มีคนไหว้ไฉชิงเอี้ยเยอะมาก การไหว้ไฉชิงเอี้ยจะเตรียมการตั้งแต่ 5 ทุ่มของวันสิ้นปี จนถึงเที่ยงคืนเราก็จะไหว้แล้ว การไหว้ไฉชิงเอี้ยในวันตรุษจีนส่วนใหญ่จะไหว้ในบ้าน ไม่จำเป็นต้องไปไหว้ที่ศาลเจ้าหรือวัด เพราะไฉชิงเอี้ยจะรออยู่ที่หน้าบ้านของทุก ๆ คนเราก็แค่ไปทำพิธีรับไฉชิงเอี้ยเข้าบ้าน ทิศทางโต๊ะต้องจัดให้ถูก ทิศทางของแต่ละปีไม่เหมือนกัน อย่างเช่นปีนี้ถ้าจำไม่ผิดนะ จะเป็นทิศตะวันตกของเช่นไหว้จะมีน้ำชา เหล้า รูปเทียน ขนมและผลไม้ต่าง ๆ กระดาศที่ใช้จะเป็นเทียงเถ่าจี้ ซึ่งเทียงเถ่าจี้จะวางไว้ล่างสุด เพราะเป็นบันไดสวรรค์ เราจะอุทิศสิ่งของเหล่านี้ให้ท่าน ถังเงินถังทองและ หิ้งเตี้ยส่งให้เป็นค่าเดินทาง เหมือนเราขอบคุณท่านที่มาบ้านเรา ถ้าไหว้ในช่วงเทศกาลตรุษจีน ถังเงินถังทองจะพิมพ์รูปภาพที่เกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ”

(สุดาพร ทองโรจน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบัน คนไทยเชื้อสายจีนนิยมสักการบูชาเทพเจ้าไฉชิงเอี้ยในช่วงเทศกาลตรุษจีนเป็นอย่างมาก ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องไฉชิงเอี้ยจะเชื่อว่าไฉชิงเอี้ยเป็นเทพเจ้าประทานเงินทองให้แก่ตน และเทพเจ้าไฉชิงเอี้ยจะเสด็จมายังโลกมนุษย์ไปถึงบ้านของคนไทยเชื้อสายจีนในช่วงเวลาเทศกาลตรุษจีน ดังนั้นลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีกรรมที่หน้าบ้านเพื่อต้อนรับเทพเจ้าไฉชิงเอี้ยเสด็จมาบ้านของตน เพื่อขอความร่ำรวยมั่งคั่ง

และนำพามาความสุขความเจริญแก่ผู้เช่าไหว้ ส่วนเวลาของการจัดพิธีบูชาเช่นไหว้ก็จะเป็นที่ยั่งยืนในวันแรกของปีตามปฏิทินจันทรคติจีน การจัดทิศทางโต๊ะบูชาในแต่ละปีจะมีความแตกต่างกัน ลูกหลานชาวจีนจะเลือกทิศทางมงคลในการจัดโต๊ะบูชาเช่นไหว้ สำหรับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีบูชาเช่นไหว้เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยจะใช้หิ้งเดี่ยว เทียงเถ่าจีและถังเงินถังทอง (ดังภาพที่ 31) ซึ่งล้วนเป็นการแทนทรัพย์สินเงินทองรูปลักษณะภายนอกของกระดาษไหว้ไฉ่ซิงเอี้ยจะมีสัญลักษณ์ของเงินทองเช่นกัน เพราะการบูชาเช่นไหว้เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยจะเป็นการขอพรในเรื่องการเงิน ความร่ำรวยมีเงินทอง ส่วนหลักการใช้กระดาษไหว้ไฉ่ซิงเอี้ยจะมีความแตกต่างกันออกไป ดังเช่น ชาวจีนจะนำเทียงเถ่าจีวางไว้ข้างล่างสุด ข้างบนจะวางเครื่องเช่นไหว้และกระเป่าเงิน (ดังภาพที่ 32) เนื่องจากมีความเชื่อว่าเทียงเถ่าจีเป็นบันไดระหว่างสวรรค์กับโลกมนุษย์ ดังนั้น การวางเครื่องเช่นไหว้อยู่บนเทียงเถ่าจีสามารถอุทิศเครื่องเช่นไหว้ให้กับเทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ย อีกทั้งยังทำให้เทพเจ้าประทานความโชคดีและเงินทองให้แก่ผู้เช่าไหว้และครอบครัวของผู้เช่าไหว้ด้วย ส่วนการใช้ถังเงินถังทองและหิ้งเดี่ยวจะเป็นการส่งค่าเดินทางให้แก่เทพเจ้า เพื่อขอบคุณเทพเจ้าที่เสด็จมายังโลกมนุษย์และคอยคุ้มครองผู้เช่าไหว้

ภาพที่ 31 การเช่าไหว้เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564 ที่บ้านของชาวจีนชุมชนเจริญไชย

ภาพที่ 32 การวางไว้กระเป่าเงินบนเทียงเถ่าจี

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564 ที่บ้านของชาวจีนชุมชนเจริญไชย

2) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษในตอนสายของวันสุดท้ายตามปฏิทินจันทรคติจีน

ลูกหลานชาวจีนมีคติความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเชื่อกันว่าถึงแม้บรรพบุรุษจะล่วงลับไปแล้ว แต่ยังคงดำเนินชีวิตอยู่อีกโลกหนึ่งคอยดูแลความสุขของลูกหลาน ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาลตรุษจีนลูกหลานชาวจีนจึงประกอบพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตะและรำลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษ อีกทั้งยังเป็นการขอพรจากบรรพบุรุษให้คุ้มครองตนตลอดทั้งปี

เทศกาลตรุษจีนถือว่าเป็นเทศกาลที่สมาชิกในครอบครัวจะกลับมาอยู่ที่บ้านแบบพร้อมหน้าพร้อมตา ซึ่งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วไม่สามารถอยู่พร้อมกับลูกหลานของตนลูกหลานจึงเกิดความคิดถึงต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นจึงได้จัดพิธีเซ่นไหว้ภายในบ้าน เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองวันปีใหม่มากับบรรพบุรุษของตน และขอให้บรรพบุรุษช่วยปกป้องรักษาสมาชิกภายในครอบครัว ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ตรุษจีนไหว้อากง อาม่าจะไหว้ช่วงสาย แต่ไม่เกินเที่ยงนะ ของไหว้มีหลายอย่าง ขนม น้ำชา อาหารคาวสามอย่างหรือห้าอย่าง อ่องแซจี้ กิมจั้วหิ้งจั้ว เบงค้งเต็ก เสื้อผ้า บางทีเราก็อ้อมมือถือเผาให้อากงอาม่า เพราะอยากให้พวกเขาสามารถฉลองวันปีใหม่มากับเด็ก ๆ อยากให้พวกเขามีเงินไว้ใช้ อยากซื้ออะไรก็ซื้อได้ ไม่ต้องกลัวไม่มีเงินหรือลูกของเขาไม่มีเงินซื้อของไหว้ให้เขา อยากให้เขารู้ว่าเราสบายดีนะ ปีใหม่แล้วนะ เหมือนเราได้รายงานว่าเขาสบายดี ไม่ต้องห่วง นอกจากนี้ยังมีความหวังว่าพออากงอาม่าได้เงินแล้วจะมาช่วยเราในเรื่องต่าง ๆ เพราะพวกเขาตายไปแล้วก็เหมือนเทพเจ้าแหละ เชื่อว่าพวกเขาช่วยเราได้”

(สิริณัฐ ลิ้มปิยะพานิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในช่วงเทศกาลตรุษจีน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษภายในบ้านตอนสาย ๆ ของวันสุดท้ายของเดือนสุดท้ายตามปฏิทินจันทรคติจีน เครื่องสักการบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมีความหลากหลาย กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีความสำคัญ เนื่องจากชาวจีนมีคติความเชื่อว่าการใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเป็นการอุทิศส่วนบุญให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมนี้จะเป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทอง รูปแบบเสื้อผ้าและรูปแบบของใช้ (ดังภาพที่ 33) ซึ่งไม่ได้มีเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นการทำให้บรรพบุรุษมีเงินใช้ในภพใหม่ ดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขในโลก อีกทั้งยังเป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่มากับบรรพบุรุษในวาระที่สมาชิกภายในครอบครัวพร้อมหน้าพร้อมตากันและยังเป็นการขอความปกป้อง

คุ้มครองจากบรรพบุรุษเนื่องจากชาวจีนมีคติความเชื่อว่าถึงแม้บรรพบุรุษจะล่วงลับไปแล้วก็ตามแต่ยังคงมีพลังปาฏิหาริย์อยู่ ซึ่งสามารถดลบันดาลให้ลูกหลานมีชีวิตที่ดีและมีความสุข

ภาพที่ 33 กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ที่มา: วารันยู ตาจันทร์สว่าง ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564

3) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ ไร้ญาติในตอนท้ายของวันสุดท้ายตามปฏิทินจันทรคติจีน

ดวงวิญญาณไร้ญาติ หมายถึง ดวงวิญญาณที่ไม่มีญาติมิตรมาเซ่นไหว้และอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ ดังนั้น ชาวจีนจึงเห็นว่าดวงวิญญาณเหล่านี้เป็นดวงวิญญาณที่น่าสงสาร ด้วยเหตุที่ชนชาติจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่น ดังนั้น ดวงวิญญาณที่ไม่มีญาติอุทิศส่วนกุศลให้ นั้น ชาวจีนจะประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ในช่วงเทศกาลตรุษจีนด้วยเช่นกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชาวจีน นอกจากนี้ ชาวจีนยังมีคติความเชื่อว่าการประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติในช่วงเทศกาลตรุษจีนนั้นจะนำพามาซึ่งความโชคดีตลอดทั้งปี มิให้ดวงวิญญาณเหล่านี้มาก่อวุ่นวายชีวิตของตนให้เกิดความวุ่นวาย ดังนั้น ชาวจีนจะเผากระดาษไหว้ต่าง ๆ เพื่อทำบุญให้กับดวงวิญญาณเหล่านี้

การจัดพิธีกรรมเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติในช่วงเทศกาลตรุษจีนจะไม่มีเครื่องเซ่นไหว้ที่ซับซ้อนเหมือนการไหว้เจ้าและการไหว้บรรพบุรุษ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ถ้าเป็นตรุษจีนจะไหว้ผีชาติญาติก็จะเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่หน้าบ้าน จะใช้รูป 1 คู่ กิมจั้วหิ้งจั้ว แบงค้งเต็ก อ่วงแซจี้ เราเผาไม่เยอะหรอก เผาเยอะจะเป็นสารทจีนแล้ว แต่ก็เป็นการทำบุญเพื่อให้เราสบายใจ เชื่อว่าเผาแล้วเขาจะได้รับ แล้วจะไม่มาล่ำบากบ้านเรา เผาไปแล้วเราก็จุดประทัด เพื่อไม่ให้พวกเขาเข้าบ้าน”

(บุญเลิศ ประทุมวัน. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในช่วงเทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีน จะประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติและอุทิศกระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองให้กับดวงวิญญาณไร้ญาติ (ดังภาพที่ 34) โดยเชื่อกันว่าการเผากระดาษเงินกระดาษทองสามารถทำให้พวกเขา มีเงินมีทองไปใช้ในปรโลก แต่กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติจะมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากชาวจีนคิดว่ามีความแตกต่างทางความสัมพันธ์ ดังนั้น การประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติเป็นเพียงการทำบุญเล็ก ๆ เพื่อสร้างความสบายใจและขอพรให้มีชีวิตที่สงบสุขมิให้เกิดความวุ่นวายในชีวิตของตน

ภาพที่ 34 การใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติ

ที่มา: วารันยู ตาจันทร์สว่าง ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564

สรุปได้ว่า เทศกาลตรุษจีนเป็นเทศกาลสำคัญสำหรับชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน เนื่องจากเทศกาลตรุษจีนเป็นวันเริ่มต้นปีใหม่ ชาวจีนเชื่อกันว่าการเริ่มต้นปีใหม่เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเรื่องดวงชะตาถูกหลานชาวจีนเชื่อว่าการเริ่มต้นปีใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงดวงชะตาโชคลาก ชาวจีนจึงมีขนบธรรมเนียมอันเก่าแก่และสืบทอดจนถึงปัจจุบัน นั่นก็คือการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าและการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ ซึ่งในด้านการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าในช่วงเทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนจะไปสักการะบูชาที่วัดและศาลเจ้าต่าง ๆ เพื่อทำบุญขอพรและแก้ปีชง การนำกระดาษไหว้ไปแก้ปีชงและการขอพรมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันการนำกระดาษไหว้ไปแก้ปีชง โดยจะนำหิ้งเตี้ยปิดที่ตัวเรา 12 หรือ 13 ครั้งตามจำนวนเดือนของปีนั้นแต่การนำเครื่องกระดาษไหว้ไปทำบุญขอพรนั้นเพียงแค่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่เรียบง่ายก็พอ ซึ่งก็ต้องยกเครื่องกระดาษไหว้เหนือศีรษะเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ คนไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าประจำบ้านภายในบ้านซึ่งกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูงกับพิธีบูชาเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นต่ำจะมีความแตกต่างกัน พิธีบูชาเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูงจะใช้กระทงตัวกิม หิ้งเตี้ย กิมเต้าหิ้งเต้า กุ่ยนั่งฮู้และ

เที่ยงเถ่าจี้ ฯลฯ เป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่ถวายเป็นเครื่องเซ่นไหว้เพื่อธรรมาธิ ชาวจีนเชื่อว่าการเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูงด้วยกระดาษไหว้มีจุดประสงค์เพื่อให้เทพเจ้าบันดาลให้เกิดความสุข ร่ำรวยมีเงินทอง ส่วนการบูชาเทพเจ้าที่ฐานะชั้นต่ำ จะใช้กระดาษไหว้ที่ไม่มีความซับซ้อนมากนักเมื่อเทียบกับการบูชาเทพเจ้าชั้นสูง โดยปกติแล้วจะใช้กระดาษไหว้ที่มีตัวกิม เจิ้งเตี้ยและเที่ยงเถ่าจี้ ชาวจีนเชื่อว่าแม้จะเป็นเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นต่ำแต่ก็มีอำนาจเหนือมนุษย์ การเซ่นไหว้เทพเจ้าฐานะชั้นต่ำด้วยกระดาษไหว้จะทำให้เทพเจ้าคุ้มครองความปลอดภัยของครอบครัว

นอกจากนี้ ในช่วงที่ผ่านมาคนไทยเชื้อสายจีนนิยมสักการะบูชาเทพเจ้าไฉชิงเอี้ยเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าเทพเจ้าไฉชิงเอี้ยเป็นเทพเจ้าประทานเรื่องการเงิน ดังนั้นจึงนิยมจัดพิธีกรรมในวันแรกของเดือนอ้าย ส่วนวิธีเซ่นไหว้ไฉชิงเอี้ยจะต้องวางเที่ยงเถ่าจี้ไว้ล่างสุดนำกระดาษเงินและเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ วางบนเที่ยงเถ่าจี้ ซึ่งเชื่อกันว่าจะทำให้ไฉชิงเอี้ยประทานความโชคดีโชคลาภและเงินทองมาให้กับผู้เซ่นไหว้ สำหรับพิธีกรรมไหว้ดวงวิญญาณสามารถจำแนกเป็นการ ไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและการไหว้สัมภเวสี สำหรับพิธีกรรมไหว้บรรพบุรุษ ลูกหลานชาวจีนจะเลือกใช้กระดาษไหว้ต่าง ๆ อาทิ อ่วงแซจี้ ซึ่งเป็นใบเบิกทางและกระดาษเงินกระดาษทองของปรโลก ธนบัตรกระดาษเสื้อผ้า ตัวกิมและทองแท่งมาอุทิศให้กับบรรพบุรุษ เพื่อให้บรรพบุรุษของตนดำเนินชีวิตหลังความตายได้อย่างสุขสบาย ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการไหว้สัมภเวสีนั้น จะใช้กระดาษไหว้แบบทั่วไปเช่น อ่วงแซจี้และธนบัตร เป็นต้น ซึ่งจะนำไปเผาอบบ้าน เป็นการแสดงถึงสินน้ำใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ของลูกหลานชาวจีน เพื่อไม่ให้วิญญาณเร่ร่อนมาก่อความวุ่นวายชีวิตของตน

3.2.2 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลเซ็งเม้ง

เทศกาลเซ็งเม้งตรงกับวันที่ 4-5 เดือนเมษายน โดยคนไทยเชื้อสายจีนจะมีความเชื่อว่าเทศกาลเซ็งเม้งเป็นวันที่ประตูสวรรค์เปิดให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษลงมาโลกมนุษย์ เพื่อเยี่ยมลูกหลานและรับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานอุทิศไปให้ ดังนั้นจึงเป็นวันที่เหมาะสำหรับประกอบพิธีเซ่นไหว้อย่างมาก ซึ่งเมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะบูชาเซ่นไหว้ตั้งโต๊ะไฉชิงเอี้ยภายในบ้านก่อน แล้วค่อยเดินทางไปสุสานเพื่อทำความสะอาดหลุมฝังศพของบรรพบุรุษและจัดพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสานด้วยกัน การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความกตัญญูของตนรำลึกถึงพระคุณและคุณงามความดีของบรรพบุรุษ

1) ความเชื่อกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบูชาตั้งโต๊ะไฉชิงเอี้ยในตอนเช้าตรู่ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

ตั้งโต๊ะไฉชิงเอี้ยเป็นเทพเจ้าที่ชาวจีนนับถือกันตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ โดยลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะมีความเชื่อว่าเทพเจ้าตั้งโต๊ะไฉชิงเอี้ยเป็นเทพเจ้าที่ปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยของบ้านเรือนร้านค้าหน่วยสินค้าและโรงงาน ดังนั้น เมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้งและวาระสำคัญลูกหลานคนไทย

เชื้อสายจีนจึงมีการประกอบพิธีกรรมบูชาเซ่นไหว้ภายในบ้าน เพื่อขอความคุ้มครองความปลอดภัยของสมาชิกภายในครอบครัว การดำเนินชีวิตอย่างราบรื่นและการทำธุรกิจมีความเจริญรุ่ง

ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะต้องประกอบพิธีเซ่นไหว้ตั้งจู่เอี้ยะภายในบ้านก่อนออกไปหลุมฝังศพเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการขอบคุณเทพเจ้าตั้งจู่เอี้ยะที่ช่วยดูแลรักษาและปกป้องสมาชิกภายในครอบครัว ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่

“ก่อนเราจะออกจากบ้าน ต้องไหว้ตั้งจู่ก่อน เวลาไหว้จะเป็นช่วงเช้า ไหว้แบบพื้น ๆ เพราะศาลของตั้งจู่ก็อยู่พื้น ๆ ของไหว้จะมี อาหารผลไม้ น้ำชา หิ้งเตี้ย เทียงเถ่าจี๊ เราไหว้เพื่อขอบคุณท่านที่ช่วยปกป้องความปลอดภัยของครอบครัว ของไหว้จะง่าย ๆ ไม่มีอะไรมากหรอก แต่เราทำทุกปี พอเราไหว้เสร็จแล้วเราก็ก้ออกจากบ้านไปหลุมศพด้วยกัน เพราะเราไหว้แล้วท่านจะให้เมตตากับเรา”

(พงศธร แจ่มจันทร์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งก็คือ การประกอบพิธีเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้าตั้งจู่เอี้ยะ เวลาการประกอบพิธีเซ่นไหว้ตั้งจู่เอี้ยะส่วนใหญ่จะเป็นตอนเช้าตรู่ ส่วนสถานที่ของการประกอบพิธีบูชาจะเป็นพื้นดิน โดยปกติแล้ว เครื่องสักการะบูชาไม่มีความซับซ้อนมากนัก สำหรับกระดาษไหว้ตั้งจู่เอี้ยะจะเป็นหิ้งเตี้ยและเทียงเถ่าจี๊ที่เป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทอง (ดังภาพที่ 35) ซึ่งเป็นกระดาษไหว้เจ้าแบบธรรมดา การถวายหิ้งเตี้ยและเทียงเถ่าจี๊มีความเชื่อว่าเป็นการอุทิศเงินทองให้กับตั้งจู่เอี้ยะขอบคุณท่านช่วยรักษาสมาชิกภายในครอบครัวและขอพรมีชีวิตที่มีความสุข

ภาพที่ 35 การเซ่นไหว้ตั้งจู่เอี้ยะในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: กิตติทัต สมุทรพัฒนานนท์ ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564

2) ความเชื่อกระดาศไห้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเช่นไห้เจ้าที่สุสานในตอนเช้าตรู่ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

เมื่อลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนไปถึงยังสุสานแล้วจะมีการประกอบพิธีกรรมเช่นไห้เจ้าที่ก่อนเช่นไห้บรรพบุรุษ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าเจ้าที่เป็นเทพเจ้าคุ้มครองความปลอดภัยของสุสาน ดังนั้นเพื่อเป็นการให้เกียรติและขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยดูแลดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจึงต้องประกอบพิธีเช่นไห้เจ้าที่ก่อน

การประกอบพิธีกรรมที่สุสานจะมีหลายขั้นตอน ขั้นตอนอันดับแรกคือทำความสะอาดสุสาน ต่อมาจึงมีการกราบไห้เจ้าที่เพื่อขอบคุณเทพเจ้าช่วยดูแลดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาศไห้กล่าวว่า

“ไห้ตั้งอุ๊ยเสร็จแล้วเราก็ไปสุสานกัน เมื่อถึงหลุมศพแล้วก็ต้องปักกวาดสุสาน เพื่อให้ดูเรียบร้อย ถ้าไม่ทำความสะอาดก่อนก็เช่นไห้ถือว่าไม่เคารพและใส่ใจอากง อาม่า และเทพเจ้าก่อนเราจะเช่นไห้ อากง อาม่า เราต้องไห้เจ้าที่ก่อน เพราะเป็นเทพเจ้าที่คุ้มครองแผ่นดินนี้ ต้องขออนุญาตที่มาเช่นไห้บรรพบุรุษของเรา ของไห้ก็จะคล้าย ๆ ไห้ตั้งอุ๊ยที่บ้านรูป 1 คู่ เทียน 5 ดอก ผลไม้ ขนมและหิ้งเตี้ย ถือว่าขอบคุณท่านช่วยดูแลบรรพบุรุษ”

(เวทิต คุณณากร. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การประกอบพิธีกรรมเช่นไห้ในสุสานมีความเคร่งครัดในการทำพิธีต้องทำความสะอาดสุสานก่อน ต่อมาจึงต้องกราบไห้เจ้าที่ด้วยเครื่องสักการบูชา ส่วนกระดาศไห้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไห้เจ้าที่ส่วนใหญ่จะเป็นหิ้งเตี้ย (ดังภาพที่ 36) ซึ่งเป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทองของกระดาศไห้ จะเปรียบเสมือนเป็นทรัพย์สินเงินทอง การเผาหิ้งเตี้ยเป็นการอุทิศเงินทองให้แก่เจ้าที่ เพื่อขออนุญาตประกอบพิธีเช่นไห้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่นี้และแสดงความเคารพต่อเทพเจ้าที่ขอบคุณเจ้าที่ช่วยดูแลรักษาปกป้องดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ

ภาพที่ 36 หิ้งเตี้ยที่ใช้ในการเซ่นไหว้เจ้าที่

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่สุสานแต่จีว

3) ความเชื่อกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษในตอนเช้าตรู่ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือบรรพบุรุษ และมีการประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้ง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะกลับบ้านแบบพร้อมหน้าพร้อมตา ทำความสะอาดสุสานและไปจัดพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วที่สุสานด้วยกัน

คนไทยเชื้อสายจีนมีคติความเชื่อเรื่องกระดาษไหว้ที่ปฏิบัติสืบมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะนำเครื่องกระดาษไหว้ต่าง ๆ ไปประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ส่วนการใช้กระดาษไหว้เพื่อประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่สุสานมีความพิถีพิถันอย่างมาก วิธีการเผากระดาษไหว้มีข้อปฏิบัติหลายประการตามคติความเชื่อของชาวจีน ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“หลุมศพไม่เหมือนบ้านเรา หลุมศพเป็นสถานที่ทุกคนก็สามารถเข้าได้ ผีอื่นก็เหมือนกัน พวกเขาก็สามารถมารับของไหว้ที่เราถวายให้อากง อาม่าได้ ดังนั้นเมื่อเราเผากระดาษไหว้ เราต้องใช้ไม้ไผ่มาจัดทำเป็นวงกลม เผากระดาษอยู่ภายในวงกลมนี้ เหมือนเราเตี้นผีอื่นอย่ามาแย่งนะ กระดาษนี้คือเราถวายให้บรรพบุรุษของเราเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการติดใบเขียนชื่อของผู้รับ ผู้ส่งและวันส่งบนกระดาษ เพราะบรรพบุรุษจะรู้ว่าของนี้เป็นใครส่งไปให้ เขาจะได้รับใช้และวิญญาณอื่นก็แย่งไม่ได้ เพราะเหมือนเราส่งจดหมายมีส่งให้ใครจำกัดอยู่แล้ว”

(วีรัช เกษมสุข. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

เจ้าของร้านกระดาษไหว้ของชุมชนเจริญไชยได้กล่าวเพิ่มเติมว่า เมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้ง จะมีผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้เป็นจำนวนมาก และวิธีการใช้กระดาษไหว้ก็มีความพิถีพิถันอย่างมาก

“ในช่วงเวลาเซ็งเม้งจะมีลูกค้าเยอะมาก คนที่มาซื้อกระดาษไหว้บรรพบุรุษก็จะซื้อหลายอย่างเลย แล้วเอาไปเผาที่หลุมศพ ทางร้านเราก็มีเตรียมชุดไหว้บรรพบุรุษให้ลูกค้าด้วย เพื่อพวกเขาจะไม่ว่าซื้ออะไรดี ในชุดกระดาษไหว้บรรพบุรุษจะมีอ่วงแซจี้ กิมจิว ตัวกิมเหรียญเงินเหรียญทอง แบงค์งเต็ก เป็นต้น ถ้าเป็นคนศรัทธาเขาจะซื้อมากกว่า อาจซื้อบ้าน เสื้อผ้า รองเท้า รถยนต์ เก้าอี้ขนาดพวกนี้ด้วย ถึงแม้ว่าราคาจะสูงนิดหน่อยก็ตาม เพราะเชื่อว่าพวกเขาจะได้รับไปใช้จริง ซื้อมากซื้อน้อยขึ้นอยู่กับลูกค้า คนเชื่อเรื่องนี้และคนรวยก็จะซื้อเยอะ เมื่อไปถึงหลุมศพแล้ว พวกเขาจะทำความสะอาดหลุมศพ จากนั้นจะเริ่มเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แล้วใช้ไม้ไผ่ทำเป็นวงกลมพร้อมวางกระดาษไหว้ในวงกลม เพื่อไม่ให้ดวงวิญญาณในบริเวณนั้นมาแย่งสิ่งของที่ลูกหลานเผาให้”

(ภูษิตา ขวัญกมลธรร. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีคติความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องกระดาษไหว้อย่างมาก ดังนั้น เมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้ง คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสานด้วยเครื่องกระดาษไหว้ กระดาษไหว้บรรพบุรุษประกอบด้วยหลากหลายชนิด เพราะชาวจีนเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้ที่มีรูปทรงต่าง ๆ ในพิธีกรรมเซ็งเม้งสามารถอุทิศวัตถุสิ่งของและเครื่องของใช้ให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงสั่งซื้อกระดาษไหว้หลากหลายรูปแบบ (ดังภาพที่ 37) ดังเช่น รูปแบบเสื้อผ้า รูปแบบรองเท้ายูปแบบทรัพย์สินเงินทองและรูปแบบผลิตภัณฑ์ดูแลผิว เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นการแทนเครื่องการแต่งกายและเครื่องของใช้ของดวงวิญญาณในยมโลก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีการจับจ่ายในเรื่องกระดาษไหว้เป็นจำนวนมาก โดยไม่สนใจราคาของเครื่องเซ่นไหว้ เพื่อให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษสามารถนำไปใช้ในปรโลก ดำเนินชีวิตหลังความตายได้อย่างสบาย มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการเผากระดาษไหว้ในพิธีกรรมเซ็งเม้งจึงเป็นการตอบสนองความต้องการทางจิตใจและคติความเชื่อของลูกหลานชาวจีน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสบายใจให้แก่ลูกหลาน ส่วนวิธีการเผากระดาษไหว้เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษที่สุสานจะมีความพิถีพิถันมาก เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่ามีดวงวิญญาณมากมายเร่ร่อนอยู่ในสุสาน

ดังนั้น จึงมีการประดิษฐ์ไม้ไผ่วงกลมและเผากระดาษไหว้ในนั้น (ดังภาพที่ 38) เพื่อให้ดวงวิญญาณอื่นมาแย่งกระดาษไหว้ที่ตั้งใจอุทิศให้กับบรรพบุรุษของตน ซึ่งวงกลมนี้เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ดินแดนของบรรพบุรุษ ซึ่งดวงวิญญาณอื่นไม่สามารถเข้ามารับส่วนบุญส่วนกุศลได้

นอกจากนี้ ยังมีการติดใบเขียนชื่อของผู้รับ ผู้ส่งและวันที่จัดส่งอยู่บนกระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 39) เนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าการติดใบเขียนชื่อไม่เพียงแต่ทำให้บรรพบุรุษได้ทราบว่าผู้เซ่นไหว้เป็นผู้ใดจะได้คุ้มครองผู้เซ่นไหว้แต่ยังทำให้ดวงวิญญาณอื่นไม่สามารถมารับได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมีปัญญาของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน

ภาพที่ 37 การอุทิศรูปแบบอันหลากหลายแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่สุสานแต่จีว

ภาพที่ 38 การประดิษฐ์ไม้ไผ่วงกลมและเผากระดาษไหว้ในวงกลม

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่สุสานแต่จีว

ภาพที่ 39 การติดใบเขียนชื่อของผู้รับและผู้ส่ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่สุสานแต่จีว

การเผากระดาษไหว้แก้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งยังมีข้อปฏิบัติหลายข้อ ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“เคยได้เห็นว่าตอนที่เผากระดาษมีคนเขี่ยกระดาษ หรือเอาน้ำดับไฟกระดาษที่กำลังเผาอยู่ ยังมีคนยังเผาไม่หมดก็จะกลับบ้านแล้ว อันนี้ถือว่าผิดมาก ๆ เพราะอย่างไรก็ตาม เราก็กินสุสานแล้ว เราเผาไหว้อากงอาม่าแล้ว เราไม่ควรใจร้อนขนาดนี้ การเผากระดาษเหมือนเราส่งของให้อากงอาม่า ดังนั้นถ้าเขี่ยกระดาษ ตอนอากงได้รับก็จะเป็นของเสีย ดับไฟหรือยังเผาไม่เสร็จก็กลับบ้านก็เหมือนกัน เคยมีเพื่อนบอกว่า อันนี้คือประสบการณ์จริงนะ วันนั้นเขามีธูระจะต้องรีบกลับบ้าน ยังเผาไม่เสร็จก็ขับรถกลับบ้านแล้ว คืนนั้นอากงเข้าฝันบอกให้เขาว่ารถที่เขาเผาให้ไม่มีประตู มหัทศจรรย์ไหม ดังนั้น เราทำทุกอย่างต้องใส่ใจ ไหน ๆ ก็มาแล้ว”

(กุหลาบทิพย์ เป่งคอนสาร. 4 เมษายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในเทศกาลเซ็งเม้งคนไทยเชื้อสายจีนจะมีการประกอบพิธีเช่นไหว้ที่สุสานของบรรพบุรุษที่ล่วงลับ โดยลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะนำเครื่องกระดาษไหว้ไปเผาในหน้าสุสานของบรรพบุรุษ โดยมีคติความเชื่อที่เป็นข้อห้ามการกระทำในการเผากระดาษไหว้แก้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ดังเช่น การห้ามเขี่ยกระดาษ เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าการเขี่ยกระดาษไหว้เป็นการทำลายเครื่องสักการะบูชาที่อุทิศให้แก่บรรพบุรุษ

การห้ามใช้น้ำดับไฟกระดาศไหว้และห้ามตอนที่เผากระดาศไหว้ยังไม่เสร็จก็จะออกจากสุสาน ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนจะเชื่อว่าการกระทำเหล่านี้จะทำให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษไม่สามารถรับเครื่องกระดาศไหว้ได้ ข้อห้ามทั้งหมดนี้สะท้อนเห็นถึงลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความใส่ใจต่อบรรพบุรุษอย่างมาก ดังนั้นคนไทยเชื้อสายจีนก็จะปฏิบัติตามความเชื่อเหล่านี้อย่างเคร่งครัดและจริงจัง โดยหลีกเลี่ยงการเกิดพฤติกรรมเหล่านี้

ในอดีต คนไทยเชื้อสายจีนมียึดถือขนบธรรมเนียมที่เก่าแก่ ซึ่งก็คือหากบรรพบุรุษเสียชีวิตไม่ครบสามปี คนไทยเชื้อสายจีนจะมีได้ไปสุสานและต้องเผาอ่วงแซจี้และแบงค้งเต็กเป็นจำนวนมากเมื่อถึงสามปีแล้วค่อยเผาแบบอื่นของกระดาศไหว้ แต่ในปัจจุบันคติความเชื่อเรื่องนี้มีแต่คนน้อยทราบถึงและไม่ยึดถือปฏิบัติกันแล้ว ดังที่เจ้าของร้านกระดาศไหว้กล่าวว่า

“ถ้าในสมัยก่อน อากงอาม่าเสียชีวิตไม่ครบสามปี ลูกหลานไม่สามารถไปหลุมศพได้ เพราะถือว่าเป็นการทำลายฮวงจุ้ย แต่ตอนนี้ไม่มีคนมาทำแล้ว เพราะคนที่ทำหลุมศพ เขาจะรู้ว่าลูกหลานจะต้องไปไหว้ ดังนั้น ก็จะจัดทำหลุมศพที่สามารถไหว้ได้ในทุกเวลา แล้วอีกอย่าง ถ้าตายไม่ครบสามปี พี่แนะนำเผาอ่วงแซจี้และแบงค้งเต็กเหล่านี้ เพราะเพิ่งเสียชีวิตใหม่ จึงต้องการเงินอย่างมาก เครื่องของใช้และเสื้อผ้าเหล่านี้ก็เผาได้นะ แต่ว่าเป็นผีใหม่ พลังอ่อน บริเวณสุสานจะมีหลายวิญญาณรอคอยอยู่ ดังนั้น เราเผาไปแล้วพวกเขาอาจจะไม่สามารถรับ ใช้สิ่งของนี้ได้จริง ๆ แต่ตอนนี้หลายคนไม่รู้เลย ยิ่งซื้อเยอะยิ่งดี”

(ธัญดา สารพันธ์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีคติความเชื่อว่าการหากบรรพบุรุษเสียชีวิตไม่ครบสามปี เมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้งบุตรหลานไม่สามารถไปเยี่ยมเยียนทำ ความสะอาดสุสานและประกอบพิธีเซ่นไหว้ที่สุสานได้ เนื่องจากเชื่อว่าการที่ไปสุสานของผู้ตายที่ไม่ครบสามปีจะมีการทำผิดหลักการฮวงจุ้ย แต่ปัจจุบันนี้ผู้ที่จัดทำหลุมศพจะคิดอย่างรอบด้านจึงทำให้ลูกหลานสามารถไปเยี่ยมและเซ่นไหว้บรรพบุรุษในทุกกาลเวลา นอกจากนี้ ยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ว่าหากบรรพบุรุษล่วงลับไปแล้วไม่ครบสามปีจำเป็นต้องเผาแบบทรัพย์สินเงินทองเป็นจำนวนมาก ดังเช่น อ่วงแซจี้ ซึ่งการใช้อ่วงแซจี้จะมีความเชื่อว่ามีเพียงแต่สามารถเป็นใบเบิกทางสำหรับดวงวิญญาณ ส่งดวงวิญญาณไปถึงสุขาวดีเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นการแทนเงินทองที่ใช้ในภพภูมิ ส่วนการใช้แบงค้งเต็กจะมีคติความเชื่อว่าเป็นการอุทิศเงินทองแก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษทำให้บรรพบุรุษสามารถมีเงินได้รับใช้ในยมโลกซึ่งประเภทนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนรูปแบบอื่นของกระดาศไหว้ก็สามารถอุทิศไปให้ได้แต่ชาวจีนจะมีความกังวลว่าสุสานเป็นสถานที่สาธารณะจึงมีดวงวิญญาณอื่นที่รอคอยเครื่องเซ่นไหว้อุทิศไปให้ หากบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไม่ครบ

สามปีจะมีพลังอ่อนไม่สามารถแย้งชิงชนะดวงวิญญาณอื่นได้ แบนค์กึ่งเด็กและอ่วงแซ่จี้ถือเป็นกระดาศไหว้แบบธรรมดาไม่ว่าเป็นดวงวิญญาณใหม่หรือเก่าต่างก็สามารถรับใช้ได้ อีกอย่างยังไม่ถูกดวงวิญญาณอื่นมาแย่ง

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเผากระดาศเงินเป็นจำนวนมาก เพื่อจะรับรองว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษรับได้ แต่ในปัจจุบันนี้คติความเชื่อเรื่องการเผากระดาศไหว้ให้บุคคลที่เสียชีวิตไม่ครบสามปีมีความเปลี่ยนแปลงไป บุคคลที่มีความเชื่อเรื่องนี้และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมลดน้อยลง คนไทยเชื้อสายจีนมักจะคิดว่าการที่เผากระดาศไหว้ยิ่งเยอะก็ยิ่งดี โดยไม่ได้เน้นต้องเผาแบบใดเป็นหลัก

สรุปได้ว่า ในเทศกาลเซ็งเม้ง คนไทยเชื้อสายจีนจะมีการประกอบพิธีสักการะบูชาเทพเจ้าและดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งสถานที่การประกอบพิธีเช่นไหว้จะมีสองที่ ได้แก่ สุสานและบ้าน เวลาการประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาเทพเจ้ากับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจะมีความแตกต่างกัน เวลาการประกอบพิธีบูชาเช่นไหว้ตั้งजूเอี้ยจะเป็นตอนเช้าตรู่ กระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นสองอย่างได้แก่หิ้งเตี้ยและเทียนเก้าอี้ ซึ่งเป็นการอุทิศทรัพย์เงินทองแก่เทพเจ้าตั้งजूเอี้ยเพื่อขอบพระคุณเทพเจ้าช่วยดูแลรักษาสมาชิกภายในครอบครัวและเป็นการขอเทพเจ้าตั้งजूเอี้ยประทานความโชคดี โชคลาภและความปลอดภัยให้แก่ผู้เช่นไหว้และครอบครัวของผู้เช่นไหว้ด้วย นอกจากนี้ชาวจีนยังมีการประกอบพิธีเช่นไหว้เจ้าที่ที่สุสาน ซึ่งเครื่องเช่นไหว้มีความคล้ายคลึงกับของเช่นไหว้เทพเจ้าตั้งजूเอี้ย จะใช้กระดาศไหว้หิ้งเตี้ยเหมือนกัน เป็นการอุทิศเงินทองแก่เจ้าที่เช่นเดียวกัน เพื่อขออนุญาตประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ และขอบคุณเจ้าที่ที่ช่วยดูแลรักษาดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ส่วนการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ

คนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะจัดพิธีกรรมในสุสาน โดยจะนำเครื่องกระดาศไหว้ที่มีรูปแบบต่าง ๆ ไปอุทิศแก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ การเผากระดาศไหว้มีทั้งข้อปฏิบัติและข้อห้ามด้านข้อปฏิบัติ พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนจะมีความเชื่อที่เป็นข้อปฏิบัติในการเผากระดาศไหว้ดังเช่นการจัดทำวงกลม ซึ่งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะนำไปประดิษฐ์วงกลมและใส่เครื่องกระดาศเข้าไปวงกลมมาเผา การติดใบเขียนชื่อของบรรพบุรุษและบุตรลูกหลาน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่อุทิศเครื่องเช่นไหว้ให้แก่บรรพบุรุษเท่านั้น ในด้านข้อห้ามการประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะมีข้อห้ามหลายประการ ดังเช่น การห้ามเขี่ยกระดาศ การห้ามดับไฟกระดาศไหว้และการห้ามตอนที่กระดาศไหว้ยังไม่เสร็จห้ามเดินทางออกจากสุสาน ข้อห้ามเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษและมีความเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างมาก โดยการประกอบพิธีกรรมด้วยกระดาศไหว้และเครื่องสักการะบูชาอื่นเพื่ออุทิศถวายสิ่งของเหล่านี้แก่ดวงวิญญาณและบรรพบุรุษ

3.2.3 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลสารทจีน

เทศกาลสารทจีนจะตรงกับวันที่ 15 เดือน 7 ตามปฏิทินจีน เทศกาลสารทจีนมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งเป็นหนึ่งในประเพณีที่สืบกำเนิดจากคติความเชื่อแบบดั้งเดิมและประเพณีเช่นสรวงบูชาที่มีความเก่าแก่ คือ พิธีสักการะบูชาไต่สือเอี้ย และพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณเนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า ดวงวิญญาณสามารถออกจากรกภูมิในเทศกาลสารทจีน เพื่อมารับส่วนบุญส่วนกุศลในโลกมนุษย์ ส่วนเทพเจ้าไต่สือเอี้ย เป็นผู้ที่ควบคุมดวงวิญญาณทั้งหลายที่ขึ้นมายังโลกมนุษย์ ทำหน้าที่ควบคุมดวงวิญญาณ มิให้ดวงวิญญาณเหล่านี้ก่อวุ่นวายชีวิตของมนุษย์และไม่แย่งเครื่องเซ่นไหว้กัน ดังนั้นเทศกาลสารทจีนจึงเป็นโอกาสดีและเหมาะสำหรับการจัดพิธีเซ่นไหว้ต่าง ๆ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษและดวงวิญญาณเร่ร่อน รวมถึงกราบไหว้บูชาเทพเจ้าไต่สือเอี้ย เพื่อขอความคุ้มครองในด้านต่าง ๆ

1) ความเชื่อกระดาศไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ไต่สือเอี้ย ช่วงเทศกาลสารทจีน

ไต่สือเอี้ย เป็นผู้ที่ควบคุมดวงวิญญาณทั้งหลายในช่วงเดือนเจ็ดตามจันทรคติจีน โดยควบคุมดวงวิญญาณที่มายังถึงโลกมนุษย์เหล่านี้ไม่ให้มาก่อวุ่นวายชีวิตของมนุษย์และแย่งเครื่องเซ่นไหว้ซึ่งกันและกัน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น ในเทศกาลสารทจีนคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ไต่สือเอี้ย ที่วัดและศาลเจ้าจีนต่าง ๆ เพื่อขอความคุ้มครองปกป้องตนเอง

ก่อนที่จะประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ คนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยยังมีขนบธรรมเนียมที่สืบมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งก็คือ การเซ่นไหว้บูชาไต่สือเอี้ย ดังที่เจ้าของร้านกระดาศไหว้กล่าวว่า

“เทศกาลสารทจีนไม่เพียงต้องไหว้ผีเท่านั้น แต่ยังต้องไหว้ไต่สือเอี้ย เพราะท่านเป็นเทพเจ้าที่ควบคุมผีเหล่านี้ ไม่ให้ผีมารบกวนเรา ดังนั้น ในทั้งเดือนเจ็ดก็มีคนมาไหว้ไต่สือเอี้ยแล้ว ผู้คนทั่วไปไหว้ก็จะไปวัดเล่งเนี่ยยหรือศาลเจ้าไต้ฮงกง แต่ช่วงนี้วัดม้งกรปิดหลายเดือนแล้ว พวกเขา ก็จะไปได้ฮงกง เพราะที่นั่นก็มีประดิษฐานไต่สือเอี้ยเช่นกัน กระดาศไหว้ไต่สือเอี้ย เป็นกระดาศไหว้เจ้าชั้นสูง ดังนั้น จึงสามารถใช้หิ้งเตี้ย เทียนถ่าจี้ กิมเต้าหิ้งเต้า แต่ที่คนไหว้เยอะที่สุดก็คือเพ้าไหว้ไต่สือเอี้ย เพราะคนศรัทธาเชื่อว่าเทศกาลสารทจีนเป็นวันที่สำคัญมาก ดังนั้นจึงมาซื้อเพ้าไต่สือเอี้ย ขอพรให้ท่านช่วยเหลือเขา ไม่ให้ผีอื่นมารบกวนเขา”

(วันดี ตีรโลภี. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับ เจ้าของร้านกระดาษไหว้ที่ชุมชนเจริญไชย ได้กล่าววว่า
 “ถ้าเป็นเทศกาลสารทจีน ไหว้เจ้าก็จะไหว้ไต้สือเอี้ย เพราะท่าน
 เป็นเจ้าเมืองแห่งผี ส่วนใหญ่พวกเขาจะซื้อเผาไปไหว้ เพราะถือเป็น
 วันที่สำคัญมากสำหรับคนที่ต้องการประกอบพิธีเช่นไหว้ผี ดังนั้นจึง
 อยากจะให้ท่านคุ้มครองความปลอดภัยของพวกเขา ตอนเราถวายตั้ง
 ยกเหนือหัว จะได้ให้ท่านเมตตาช่วยเหลือเรา”

(ธัญดา สารพันธ์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในเทศกาลสารทจีน คนไทยเชื้อสายจีน จะมีการประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาไต้สือเอี้ย ในวัดและศาลเจ้าจีน กระดาษไหว้ที่ใช้ในการ ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บูชาไต้สือเอี้ย จะประกอบด้วย หิ้งเตี้ย ซึ่งเป็นธรรพ์ตรของปรโลก เทียน ถ้ำจี ซึ่งเป็นบันไดระหว่างโลกมนุษย์กับสวรรค์ กิมเต้าหิ้งต้า ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นถังเงินถังทอง และเผา ไหว้ไต้สือเอี้ย ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายของเทพเจ้า (ดังภาพที่ 40) ซึ่งกระดาษไหว้เหล่านี้ล้วนเป็น กระดาษไหว้เจ้าชั้นสูงส่วนวิธีการถวายเครื่องกระดาษไหว้ก็จะยกกระดาษไหว้เหนือศีรษะ อธิษฐานขอพรจากไต้สือเอี้ย(ดังภาพที่ 41) เนื่องจากไต้สือเอี้ย เป็นเทพเจ้าที่ฐานะชั้นสูงในทาง พระพุทธศาสนา เป็นเทพเจ้าที่ควบคุมดวงวิญญาณในช่วงเทศกาลสารทจีน โดยทำหน้าที่มิให้ดวง วิญญาณที่ออกมาทำร้ายมนุษย์สร้างความรำคาญแก่มนุษย์ได้ และมาแย่งชิงเครื่องเช่นไหว้กัน ดังนั้น ไต้สือเอี้ย จะมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ได้รับความนับถือของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นเวลายาวนาน ดังนั้น ในเทศกาลสารทจีน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนำกระดาษไหว้ไปถวายแก่ไต้สือเอี้ย เพื่อขอ ความคุ้มครองความราบรื่นในการประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณ ดวงวิญญาณสามารถได้รับส่วนบุญ ส่วนกุศลอย่างเท่ากัน

ภาพที่ 40 กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีบูชาไต้สือเอี้ย

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

ภาพที่ 41 การถวายกระดาษไหว้ “เพ้า” แก่โต๊ะสี่เอี้ย

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

2) ความเชื่อกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษในตอนสายช่วงเทศกาลสารทจีน

ชาวจีนมีความเชื่อในช่วงเทศกาลสารทจีน ดวงวิญญาณสามารถออกจากภพภูมิมายังโลกมนุษย์มารับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานอุทิศไปให้ ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาลสารทจีนคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการใช้กระดาษไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษทั้งในบ้าน วัด และศาลเจ้าจีนต่าง ๆ เพื่อทำบุญแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับทำให้พวกเขาพ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวงและคุ้มครองดูแลลูกหลานของตน

ในพิธีกรรมเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ กระดาษไหว้เป็นเครื่องสักการบูชาที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากคนจีนเชื่อกันว่าเมื่อบุคคลล่วงลับไปแล้วจะไปอยู่อีกภพโลกหนึ่ง ในช่วงเทศกาลสารทจีนดวงวิญญาณของบรรพบุรุษสามารถออกจากปรโลกมารับเครื่องเซ่นไหว้ที่ลูกหลานอุทิศไปให้ ดังนั้นการเผากระดาษไหว้ในช่วงเทศกาลสารทจีนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“สารทจีนก็จะเป็นเทศกาลผี เพราะเป็นเทศกาลที่ผีสามารถออกจากนรกได้ ดังนั้น เราต้องจัดงานเซ่นไหว้ เพื่อให้บรรพบุรุษของเราได้กินอาหาร ได้รับและใช้เครื่องใช้ต่าง ๆ ส่วนเวลาของการเซ่นไหว้ก็จะประมาณ 8-11 โมง ไม่เกินเที่ยง เพราะหลังเที่ยงเราต้องไหว้ผีไม่มีญาติแล้ว ของเซ่นไหว้มีหลากหลายอย่าง อาหารคาว อาหารทะเล ผลไม้ กระดาษไหว้ที่เซ่นไหว้จะมีอั่งแซจี้ อั่งแซจี้เป็นกระดาษไหว้ที่ขาดไม่ได้ เพราะเหมือนเป็นใบเบิกทางของอากงอาม่า กิมจิว หงจิว แบงคังเด็ก ก็คือเงิน เค้าให้พวกเขา ทำให้พวกเขาสามารถใช้เงินในยมโลก นอกจากนี้บางบ้านอาจจะเผาเสื้อผ้า รองเท้า ของใช้ต่าง ๆ แต่ไม่ได้เผาเยอะหรอก เพราะเราไหว้ที่บ้าน ไม่เหมือนไหว้ที่สุสานสามารถ มีที่เผาเยอะมาก

แล้วก็ไม่จำเป็นต้องติดใบเขียนผู้รับและผู้ส่งด้วย เพราะเราเผาในบ้าน
ผีอื่นเข้าไม่ได้”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษในตอนสาย ๆ ช่วงเทศกาลสารทจีน เนื่องจากเชื่อว่าเทศกาลสารทจีนเป็นวันที่ประตูนรกภูมิเปิด ดังนั้น ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจึงสามารถออกจากนรกแล้วกลับบ้านของตนได้เพื่อไปรับส่วนบุญส่วนกุศล สถานที่การจัดพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจะจัดขึ้นภายในบ้านเนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าบรรพบุรุษเป็นสมาชิกภายในครอบครัว ถึงแม้จะล่วงลับไปแล้วแต่เมื่อดวงวิญญาณสามารถกลับมาโลกมนุษย์ ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษก็สามารถกลับบ้านอยู่พร้อมกับญาติพี่น้องเครื่องเช่นไหว้มีหลากหลายอย่าง ในบรรดาเครื่องเช่นไหว้ต่าง ๆ กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเช่นไหว้ที่ขาดหายไม่ได้ เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าในเทศกาลสารทจีนบรรพบุรุษสามารถรับของเช่นไหว้ได้

ดังนั้น ชาวจีนจึงอุทิศกระดาษไหว้ที่มีรูปแบบหลากหลายแก่บรรพบุรุษ ซึ่งกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทองและเครื่องของใช้ต่าง ๆ (ดังภาพที่ 42) ซึ่งมีความเชื่อว่าการเผาในรูปแบบทรัพย์สินเงินทองและเครื่องของใช้เป็นารอุทิศเงินทองและเครื่องใช้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะอำนวยความสะดวกให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ส่วนวิธีปฏิบัติการเผากระดาษไหว้ภายในบ้านในเทศกาลสารทจีนไม่มีความซับซ้อนมากนักโดยไม่จำเป็นต้องติดใบเขียนชื่อของบรรพบุรุษและบุตรหลานอยู่บนกระดาษไหว้ เนื่องจากบ้านเรือนถือว่าเป็นสถานที่ส่วนตัว ดวงวิญญาณอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกภายในครอบครัวไม่สามารถเข้าบ้านรับบุญได้ดังนั้น การเผากระดาษไหว้ภายในบ้านจึงไม่มีข้อปฏิบัติมากเพียงแต่เวลาเผากระดาษไหว้ต้องตั้งสติและทวนภาวนาในใจ ขอให้บรรพบุรุษของตนมารับเครื่องเช่นไหว้ที่ถวายให้พ้นจากความทุกข์ทรมานไปแดนสุขาวดีและคุ้มครองลูกหลานของตนมีชีวิตที่มีความสุข

ภาพที่ 42 การใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษในช่วงเทศกาลสารทจีน

ที่มา: พงศกร ระวิเพียรทรัพย์ ถ่ายวันที่ 22 สิงหาคม 2564

คนไทยเชื้อสายจีนไม่เพียงแต่อุทิศเครื่องกระดาษในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษภายในบ้านเท่านั้น แต่ยังมีกรนำภูเขาเงินภูเขาทองถวายแก่บรรพบุรุษโดยผ่านการฝากวัดจีนและศาลเจ้า ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่

“ถ้าเป็นช่วงเทศกาลสารทจีนก็พี่ก็จะมินำภูเขาเงินภูเขาทองฝากไหว้ในศาลเจ้าและวัดจีน บางคนก็นำหีบห่อเสื้อผ้า ชุดไหว้คนตายไปฝากเผา เพราะบางทีเราไม่มีเวลาไปสุสาน ที่บ้านก็ไม่มีที่สามารพเผาภูเขาเงินภูเขาทองที่ขนาดใหญ่นี้ได้ ถ้าเราอยากจะฝากให้ศาลเจ้าเผาก็จะไปขออนุญาตเจ้าหน้าที่ของศาลเจ้า และนำกระดาษไหว้เจ้าก่อนและวางไว้ที่จุดเก็บกระดาษไหว้ แต่เราต้องติดใบเขียนชื่อของบรรพบุรุษนะจะได้ส่งถูกคน”

(หทัยฉัฐ กุลเลิศประเสริฐ. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีการถวายเครื่องกระดาษไหว้แก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ศาลเจ้าและวัดจีนในช่วงเทศกาลสารทจีน ซึ่งกระดาษไหว้ดวงวิญญาณจะประกอบด้วยภูเขาเงินภูเขาทอง หีบห่อเสื้อผ้าและชุดไหว้บรรพบุรุษ (ดังภาพที่ 43) ซึ่งการอุทิศภูเขาเงินภูเขาทองให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเป็นการอุทิศสมบัติ เงินทองและเสื้อผ้าที่ใช้ไม่หมดแก่บรรพบุรุษ ทำให้พวกเขาในอีกภพโลกหนึ่งก็สามารถมีชีวิตที่อยู่ดีใช้ดี วิธีการปฏิบัติการฝากเครื่องกระดาษให้ศาลเจ้าและวัดจีนเผาคือต้องติดชื่อของบรรพบุรุษและผู้เช่นไหว้ ซึ่งเป็นการเตือนดวงวิญญาณอื่นอย่ามาแย่งชิงเครื่องเช่นไหว้ที่ลูกหลานตั้งใจอุทิศแก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ

ภาพที่ 43 การอุทิศภูเขาเงินภูเขาทองและหีบห่อเสื้อผ้าแก่บรรพบุรุษ

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

3) ความเชื่อเรื่องกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ผีไร้ญาติในตอนบ่ายช่วงเทศกาลสารทจีน

คนไทยเชื้อสายจีนมีคติความเชื่อเกี่ยวกับผีไร้ญาติตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเชื่อว่าผีไร้ญาติเป็นดวงวิญญาณที่ไม่มีลูกหลานญาติพี่น้องทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ จึงยังเร่ร่อนอยู่ในโลกมนุษย์ ดังนั้น ชาวจีนจึงเห็นว่าผีไร้ญาติเป็นดวงวิญญาณที่น่าเวทนามาก ด้วยเหตุนี้ ในเทศกาลสารทจีนที่เป็นวันที่ประตูนรกเปิดให้ดวงวิญญาณทั้งหลายออกจากยมโลกมาถึงโลกมนุษย์รับส่วนบุญส่วนกุศลลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการนำกระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติเพื่ออุทิศเงินทองให้กับดวงวิญญาณเหล่านี้ทำให้พวกเขาสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานไปสู่ดินแดนสุขาวดี

การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติเป็นเนื้อหาสำคัญสำหรับในเทศกาลสารทจีน โดยส่วนมากจะประกอบพิธีกรรมที่หน้าบ้าน เครื่องเช่นไหว้ดวงวิญญาณมีหลากหลายอย่าง ในนั้นกระดาษไหว้ถือว่าเป็นเครื่องสักการบูชาที่ขาดหายไม่ได้ ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ไฮไลท์ของสารทจีนเป็นการเช่นไหว้ผีขาดญาติ เพราะเรามีไหว้บรรพบุรุษทุก ๆ เทศกาลอยู่แล้ว การไหว้ผีขาดญาติก็เหมือนเราบริจาคเงินให้คนจน ม่เพียงทำให้พวกเขาได้รับของไหว้ที่เราถวายให้แต่เรายังสามารถได้บุญเช่นกัน ส่วนเวลาการเช่นไหว้ก็จะเป็นตอนบ่ายแต่มีสิ่งหนึ่งที่ต้องระวัง จำไว้เราต้องไหว้ในบ้าน เพราะกระดาษในบ้าน ห้ามไหว้ในบ้านเด็ดขาด เพราะถือว่าเชิญพวกเขาเข้าบ้านเราก็ไม่จำเป็นต้องตั้งโต๊ะ เพราะพวกเขาเป็นผีขาดญาติไม่ใช่บรรพบุรุษของเรา ส่วนของไหว้ก็จะคล้าย ๆ กับของไหว้บรรพบุรุษนั่นแหละแต่บางบ้านจะเตรียมเยาะนิดหน่อย เพราะผีไม่ใช่แค่ตนเดียว มีหลายคนถ้าเตรียมน้อยแล้ว พวกเขาอาจจะไม่สบายใจก็ได้ เราไหว้แล้วก็ไม่มีประโยชน์ ดังนั้นผมก็แนะนำว่ากเผาอ่วงแซจี้ แบงค์กงเต็ก ก็มัจฉิ่งจิวเหล่านีดีกว่า ถ้าเผาเสื้อผ้า ของใช้ต่าง ๆ ต้องเผาหลายชุด เพราะมาหลายคน พอเราไหว้เสร็จแล้วเราก็ต้องจุดประทัดเพื่อเตือนให้ผีเหล่านี้กลับไปนรก อย่ายู่หน้าบ้านนาน”

(จาดุรณ์ วงษ์วัฒนามงคล. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีการประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติในตอนบ่ายช่วงเทศกาลสารทจีน เนื่องจากลูกหลานชาวจีนมีคติความเชื่อการเช่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติเป็นการอุทิศส่วนบุญให้กับดวงวิญญาณเหล่านี้ ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้ดวงวิญญาณสามารถรับของเช่นไหว้ได้ แต่ยังเป็นการเสริมความสิริมงคล ความโชคดีโชคลาภต่อผู้เช่นไหว้และ

ครอบครัวของผู้เซ็นไหว้ด้วย การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติมีความพิธีพิถันอย่างมาก การจัดงานเช่นไหว้และการเผากระดาษไหว้จัดพิธีกรรมนอกบ้าน (ดังภาพที่ 44) ซึ่งมีความเชื่อว่า หากประกอบพิธีเช่นไหว้และการเผากระดาษไหว้ภายในบ้านเป็นการเชิญดวงวิญญาณไร้ญาติเข้ามาในบ้าน ซึ่งอาจจะทำให้ดวงวิญญาณเหล่านี้มาก่อให้เกิดความรำคาญหรือไม่สงบในชีวิตของผู้เซ็นไหว้ ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณส่วนใหญ่เป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งจะเปรียบเสมือนอุทิศเงินทองแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีความเชื่อว่าผีไร้ญาติเป็นดวงวิญญาณหลายคน ดังนั้น หากอุทิศรูปแบบอื่น ดังเช่น รูปแบบเสื้อผ้า รูปแบบรองเท้าต้องสั่งซื้อหลายชุด (ดังภาพที่ 45) หากอุทิศจำนวนน้อยแล้วจะไม่สามารถแบ่งกันได้ อาจจะทำให้ดวงวิญญาณไร้ญาติเกิดความไม่พอใจ ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมเลือกเผาในรูปแบบทรัพย์สินเงินทองก็จะเป็นการส่งเงินทองให้กับดวงวิญญาณไร้ญาติมากกว่ารูปแบบอื่น ซึ่งมีความเชื่อว่าเมื่อดวงวิญญาณได้รับเงินทองแล้วก็สามารถใช้เงินที่ส่งให้ซื้อสิ่งของที่ตนชอบในภพโลก ส่วนขั้นตอนสุดท้ายของการเซ็นไหว้จะเป็นการจุดประทัดเพื่อเตือนดวงวิญญาณเหล่านี้กลับไปปรโลก อย่างมารบกวนชีวิตของผู้เซ็นไหว้

ภาพที่ 44 การเผากระดาษไหว้ให้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติ

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 45 การอุทิศชุดกระดาษไหว้ดวงวิญญาณแก่ผีไร้ญาติ

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ถึงแม้จะมีคนไทยเชื้อสายจีนไม่น้อยที่เลือกประกอบพิธีเซ่นไหว้และเผากระดาษไหว้นอกบ้าน แต่ยังมีกลุ่มคนอื่นยังมีความกังวลในเรื่องการจัดพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณด้วยตนเอง ดังนั้นพวกเขาจึงไปทำบุญที่ศาสนสถานจีน ผูกกุหาเงินกุหาทองอุทิศแก่ดวงวิญญาณไร้ญาติให้ศาสนสถานจีนเผา ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“ถ้าเป็นเทศกาลสารทจีน อยากจะทำบุญให้ผีไม่มีญาติ ผมแนะนำว่าซื้อกุหาเงินทอง เพราะกุหาเงินทอง ช้างล่างจะเป็น อ่วงแซจี เป็นเงินทองที่ส่งพวกเขาไปเกิดใหม่ ช้างบนจะเป็นเงินทอง ให้พวกเขามีเงินได้ใช้ อยากซื้ออะไรก็ซื้อได้ แล้วผมว่านะฝากให้ศาลเจ้า โรงเจ วัดเหล่านี้เผาดีกว่า เพราะพวกเขามีการสวดมนต์เงินให้ แล้วอีกอย่าง คือเราทำเองอาจจะไม่ค่อยดี เพราะบารมีของเราไม่พอ”

(สิริณัฐ ลิ้มปิยะพาณิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในเทศกาลสารทจีนคนไทยเชื้อสายจีนจะนำกุหาเงินกุหาทองอุทิศแก่ดวงวิญญาณไร้ญาติที่ศาสนสถานจีน (ดังภาพที่ 46) ซึ่งการฝากกระดาษไหว้ถวายแก่ดวงวิญญาณไร้ญาติที่ศาสนสถาน จีนมีสาเหตุมาจากการที่คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าหากตนเองมีบุญบารมีไม่พอก็ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองตนเองก็ไปประกอบพิธีกรรมไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติด้วยตนเอง อาจจะนำมาสิ่งชั่วร้ายและทำให้ดวงวิญญาณเหล่านี้ติดตัว ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่หลายคนนิยมฝากเครื่องกระดาษไหว้ไปทำบุญอุทิศกับดวงวิญญาณไร้ญาติที่ศาสนสถานจีน ซึ่งกระดาษไหว้

ที่คนไทยเชื้อสายจีนอุทิศไปให้ดวงวิญญาณไร้ญาติคือภูเขาเงินภูเขาทอง ซึ่งภูเขาเงินภูเขาทองประกอบด้วย อ่วงแซจี้และกระดาษเงินกระดาษทอง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าการเผาอ่วงแซจี้เป็นการเผาใบเบิกทางให้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติ ไม่เพียงสามารถส่งดวงวิญญาณไร้ญาติไปสู่ขาวดี แต่ยังได้เป็นการอุทิศทรัพย์สินเงินทองแก่พวกเขา ส่วนกระดาษเงินและกระดาษทองเป็นการส่งเงินทองให้แก่ดวงวิญญาณเช่นกัน ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนำกระดาษไหว้สองอย่างนี้ ประดิษฐ์เป็นภูเขาเงินภูเขาทอง จึงมีความเชื่อว่าอยากจะทำให้ดวงวิญญาณไร้ญาติมีเงินทองได้ใช้ที่นับไม่หมด สามารถไปสู่ขาวดีโดยไม่ถูกขัดขวาง

ภาพที่ 46 การฝากกระดาษไหว้ให้แก่ศาสนสถานจีนเผา

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

ถึงแม้การเผากระดาษไหว้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติเป็นการทำบุญด้วยสัจใจ แต่คนไทยเชื้อสายจีนยังมีความเชื่อว่าหากไม่ทำบุญ เผากระดาษไหว้ทุกปีจะทำให้ดวงวิญญาณไร้ญาติเกิดความโกรธ สร้างความเดือดร้อนแก่ครอบครัว ดังที่ผู้ประกอบพิธีกรรมไต้ฮงกงกล่าวว่า

“ถ้าไม่เคยไหว้มาก่อน แนะนำว่าอย่าเผา เพราะเราทำพิธีแล้ว เผากระดาษไหว้แล้ว เราต้องทำต่อทุก ๆ ปี ตลอดจนลูก หลาน เหลน โหลนเลย ถ้าเราไม่ทำ ผีไร้ญาติมาบ้านเรา ไม่เห็นว่ามีของกิน ไม่มีเงินทองใช้ก็จะโกรธ อาจจะทำไม่ดีกับหนูและครอบครัวด้วย ดังนั้นถ้าปีหน้าอยากจะกลับประเทศจีน ปีนี้อย่าเผาเลย”

(สุขวัน ทองคำ. 11 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติเป็นเรื่องที่ต้องทำต่อเนื่องทุกปีไม่สามารถขาดได้ เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าการเซ่นไหว้และการเผากระดาษไหว้เปรียบเสมือนการลงนามสัญญาต่อดวงวิญญาณไร้ญาติ หากปีถัดไปผู้ประกอบพิธีเซ่นไหว้ไม่เซ่นไหว้และไม่เผากระดาษไหว้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติ

แล้วเมื่อดวงวิญญาณไร้ญาติมาถึงหน้าบ้านไม่เห็นเครื่องเซ่นไหว้ก็จะเกิดความโกรธ และอาจจะสร้างความเดือดร้อน รำคาญแก่ผู้เซ่นไหว้ได้ไม่คุ้มเสีย

สรุปได้ว่า เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า ในเทศกาลสารทจีนดวงวิญญาณทั้งหลายสามารถออกจากปรโลกมาถึงโลกมนุษย์รับส่วนบุญส่วนกุศล ดังนั้น เทศกาลสารทจีนจึงเป็นเทศกาลที่สำคัญสำหรับชาวจีน เมื่อถึงเทศกาลสารทจีนแล้วคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้าดวงวิญญาณบรรพบุรุษและดวงวิญญาณไร้ญาติ เพื่อคุ้มครองในการดำเนินชีวิตมีความราบรื่น ช่วยให้ชีวิตของตนมีความเจริญรุ่งเรือง ในด้านการเซ่นไหว้เทพเจ้าของเทศกาลสารทจีนมีธรรมเนียมที่มีเอกลักษณ์และมีความต่างจากเทศกาลอื่นก็คือ การเซ่นไหว้ไต่สือเอี้ย ลูกหลานคนจีนเชื่อว่า ไต่สือเอี้ยเป็นเทพเจ้าควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยของดวงวิญญาณในช่วงเทศกาลสารทจีน โดยมีให้ดวงวิญญาณมาก่อกวนชีวิตของมนุษย์ให้เกิดความวุ่นวาย ไม่เกาะเกาะเร่ ดังนั้น ในช่วงเดือนเจ็ดตามจันทรคติจีนชาวจีนจึงต้องกราบไหว้ไต่สือเอี้ยก่อน ภายหลังค่อยไปไหว้ดวงวิญญาณ คนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการนำแพะไปสักการบูชาไต่สือเอี้ย ที่ศาสนสถานจีน ซึ่งแพะเปรียบเสมือนเป็นเครื่องการแต่งกายของเทพเจ้า ถือว่าเป็นกระดาดเซ่นไหว้เจ้าชั้นสูง อีกอย่างแพะยังเป็นกระดาดเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และสำคัญ ดังนั้น จึงสามารถเห็นได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนได้มีความเคารพต่อไต่สือเอี้ยอย่างสูง การที่นำแพะไปสักการบูชาเทพเจ้าไต่สือเอี้ย มีวัตถุประสงค์เพื่อขอไต่สือเอี้ย คุ้มครอง มิให้ดวงวิญญาณสร้างความรำคาญแก่ชีวิตของตน ส่วนในด้านการไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษและวิญญาณไร้ญาติเป็นการทำบุญให้แก่ดวงวิญญาณเช่นเดียวกัน แต่ความเชื่อที่สัมพันธ์กันมีความแตกต่างกัน

ในด้านการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับชาวจีนมักจะจัดพิธีกรรมภายในบ้าน เนื่องจากชาวจีนเชื่อกันว่าถึงแม้บรรพบุรุษล่วงลับไปแล้ว แต่ในวาระสำคัญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษยังสามารถกลับบ้านรับบุญได้ ดังนั้น ลูกหลานคนจีนจึงมีการตั้งรูปภาพของบรรพบุรุษถือเป็นสัญลักษณ์ของบรรพบุรุษ เตรียมเครื่องเซ่นไหว้หลายอย่างมาถวายแก่บรรพบุรุษ กระดาดเซ่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษก็มีความหลากหลายซึ่งส่วนมากจะเป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทอง รูปแบบเครื่องแต่งกายและรูปแบบเครื่องของใช้ เพื่ออำนวยความสะดวก สมบัติเงินทองและความสะดวกสบายตลอดจนความสวยงามให้แก่บรรพบุรุษ ส่วนวิธีการเผากระดาดเซ่นไหว้แก่บรรพบุรุษภายในบ้านไม่มีข้อปฏิบัติมากนักอย่างไรก็ตามเทศกาลเซ็งเม้งเพียงต้องการบอกกับบรรพบุรุษว่า ขอให้ท่านมีความพึงพอใจต่อเครื่องเซ่นไหว้ที่ลูกหลานอุทิศไปให้ เอากระดาดเซ่นไหว้ที่อุทิศไปให้ท่านกลับในใช้ในยมโลกและอธิษฐานขอพรก็พอ คนไทยเชื้อสายจีนนอกจากมีการประกอบพิธีกรรมภายในบ้านแล้วยังมีการทำบุญในศาสนสถานจีน ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนจะนำกระดาดเซ่นไหว้ฝากให้ศาลเจ้าและวัดจีนเผา แต่การฝากเผากระดาดเซ่นไหว้จำเป็นต้องติดใบเขียนชื่อของบรรพบุรุษ เพื่อพิสูจน์ได้ว่าเป็นการอุทิศให้แก่บรรพบุรุษคนเดียว

ส่วนการเช่าไหว้ผีไร้ญาติมักจะจัดขึ้นในเวลาตอนบ่าย สถานที่การจัดงานดวงวิญญาณไร้ญาติจะต้องเป็นนอกบ้าน ซึ่งโดยปกติแล้วคนไทยเชื้อสายจีนจะเลือกหน้าบ้านเผากระดาษไหว้ การที่ไม่เช่าไหว้ภายในบ้านเพราะว่า ชาวจีนเผากระดาษไหว้ภายในบ้านจะเป็นการเชิญดวงวิญญาณไร้ญาติเข้าบ้าน ดังนั้น ลูกหลานชาวจีนจึงค่อนข้างระมัดระวังเรื่องนี้ ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติในนอกบ้านส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบอันหลากหลายและปริมาณมากซึ่งมีความเชื่อว่าเมื่อดวงวิญญาณไร้ญาติมารับส่วนบุญส่วนกุศลเป็นมาเป็นกลุ่ม ดังนั้นหากอุทิศน้อยแล้วอาจจะไม่สามารถแบ่งกันได้ ดังนั้นคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีการอุทิศดวงเซ็งกระดาษเงินกระดาษทองและเสื้อผ้าต่าง ๆ ให้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลทำให้พวกเขาได้เงินทองได้ใช้ในปรโลกนอกจากนี้แล้ว ชาวจีนยังมีความเชื่อว่าหากเผากระดาษไหว้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติแล้วก็ต้องไหว้ทุก ๆ ปีไม่สามารถขาดได้ มิเช่นนั้นก็จะอาจจะทำให้ดวงวิญญาณไร้ญาติมาสร้างความเดือดร้อนได้ นอกจากนี้ชาวจีนยังมีคนไทยเชื้อสายจีนไม่น้อยเลือกอุทิศกุศลเขาเงินภูเขาทองที่ศาสนสถานจีน เนื่องจากมีความเชื่อว่าหากตนเองมีบุญบารมีที่ไม่เพียงพอ การประกอบพิธีเช่นไหว้ด้วยตนเองอาจจะทำให้ดวงวิญญาณสร้างความรำคาญแก่ตนเอง ดังนั้น พวกเขาจึงนำกระดาษไหว้ไปฝากให้ศาสนสถานจีนเผา

3.2.4 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลไหว้พระจันทร์

เทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นเทศกาลสำคัญของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือธรรมชาติมาแต่สมัยโบราณโดยเฉพาะการนับถือพระจันทร์ ชาวจีนเชื่อกันว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยสามารถควบคุมชะตากรรมของโลกมนุษย์และประทานความสุขแก่มนุษย์ ดังนั้น เมื่อถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์ซึ่งตรงกับวันที่พระจันทร์เต็มดวง ชาวจีนคิดว่าเป็นโอกาสดีในการประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาพระจันทร์และเช่าไหว้ตู้จู่เอี้ยะและบรรพบุรุษ เพื่อขอให้ชีวิตของตนมีความสุข และความสิริมงคล

1) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้ตู้จู่เอี้ยะและบรรพบุรุษในตอนเช้าตรู่และสายช่วงเทศกาลไหว้พระจันทร์

ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ คนไทยเชื้อสายจีนไม่ได้เช่นสรวงบูชาพระจันทร์เท่านั้น แต่ยังประกอบพิธีเช่นไหว้ตู้จู่เอี้ยะและบรรพบุรุษด้วย ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้กล่าวว่า

“เราจะไหว้ตู้จู่เอี้ยะและบรรพบุรุษในเทศกาลไหว้พระจันทร์ในเวลาตอนเช้าและตอนสาย จริง ๆ แล้ว ใน 1 ปีมีทั้งหมด 8 เทศกาลเราไหว้ตู้จู่เอี้ยะและบรรพบุรุษในทุกเทศกาล ของไหว้จะคล้าย ๆ กับตรุษจีน กระดาษที่ใช้ไหว้ตู้จู่เอี้ยะเป็นหิ้งเดี่ยว ไหว้บรรพบุรุษ

ก็แล้วแต่ครอบครัว แต่ก็ไม่ได้ซื้อเยอะหรือมาก ส่วนมากจะเป็นพวก
 แบนค์กึ่งเด็กและอ่วงแซ่จีที่เป็นกระดาษเงินกระดาษทอง เราเผาเพราะ
 อยากขอบคุณตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองเรา นอกจากนี้
 ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรายังไม่ลืมท่าน ยังจำท่านได้
 ตลอดเวลา”

(เอนก ศิลารักษ์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้เทศกาลไหว้พระจันทร์ไม่ใช่เทศกาล
 เช่นไหว้บูชาตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษโดยตรง แต่คนไทยเชื้อสายจีนยังคงนำกระดาษไปถวายบูชาตี่จูเอี้ยะ
 และบรรพบุรุษ สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนมีความเชื่อและความศรัทธาในการนับถือบูชาตี่จูเอี้ยะและ
 บรรพบุรุษเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงนำกระดาษไหว้ไปถวายให้กับตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษ ซึ่งกระดาษไหว้
 ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษจะเป็นกระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง
 ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการถวายเงินทองให้กับตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษ เพื่อขอให้ตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษ
 คอยคุ้มครองความปลอดภัย ประทานโชคลาภ และความมั่งคั่งให้กับตน

2) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาพระจันทร์ ในตอนกลางคืนช่วงเทศกาลไหว้พระจันทร์

คนไทยเชื้อสายจีนมีการนับถือพระจันทร์มาแต่สมัยโบราณ ในอดีตคนไทยเชื้อสายจีน
 เชื่อกันว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าที่คอยประทานความอุดมสมบูรณ์ทางเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติ
 และประทานความสุขให้กับมนุษย์ ดังนั้น ในสมัยโบราณ ชาวจีนจึงนิยมไหว้พระจันทร์อย่างมาก
 เพื่อขอความคุ้มครองให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้มาก ในภายหลังคนจีนเชื่อว่ามีเทพเจ้าที่คอยดูแลและรักษา
 ชีวิตของมนุษย์อยู่บนพระจันทร์ ซึ่งชาวจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพจันทร์ในหลากหลายรูปแบบ
 โดยสามารถสรุปได้ว่าคนจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพจันทร์ทั้งหมด 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

ความเชื่อแบบที่หนึ่งคือความเชื่อเกี่ยวกับเทพธิดาฉางเอ๋อ ซึ่งเป็นบุคคลที่
 กำเนิดจากตำนานของจีนโบราณ ก่อนที่จะได้รับการยกย่องเป็นเทพเจ้า ท่านเป็นภรรยาของ
 วีรบุรุษโฮ่วอี้ คอยปกป้องน้ำอมฤตไม่ให้คนร้ายแย่งชิงไปและมาทำร้ายชาวบ้าน ท่านได้ดื่มน้ำอมฤตทำ
 ให้มีชีวิตอมตะและกลายเป็นเทพธิดาแห่งพระจันทร์บนสวรรค์อย่างลำพัง เมื่อโฮ่วอี้กลับบ้านและได้
 ยินว่าภรรยาที่รักสุดได้ลอยไปอยู่บนดวงจันทร์ โฮ่วอี้รู้สึกโศกเศร้าเป็นอย่างมาก ดังนั้น เทศกาลไหว้
 พระจันทร์จะตรงกับวันที่ฉางเอ๋อลอยขึ้นไปอยู่บนดวงจันทร์ ผู้คนจึงประกอบพิธีเช่นไหว้ฉางเอ๋อ
 ในวันนี้ ต่อมาชาวจีนมีความนิยมกราบไหว้พระจันทร์ เพื่อขอบคุณฉางเอ๋อที่คอยช่วยเหลือชาวบ้าน
 และขอพรให้มีความรักอย่างฉางเอ๋อกับโฮ่วอี้

ความเชื่อแบบที่สองเป็นเทพเจ้าที่กำเนิดจากศาสนาเต๋า ในศาสนาเต๋ามีพระสุริยเทพ
 และจันทร์เทพ โดยพระสุริยเทพชื่อไท่เฮียง จันทร์เทพชื่อไท่อิมหรือผู้คนนิยมเรียกว่าไท่อิมเนี้ยเนีย
 (太陰娘娘) ซึ่งเป็นเทพธิดาที่มีหน้าตางดงามและมีความเฉลียวฉลาด และยังเป็นเทพเจ้าที่คอย

ประทานรักแท้ ความสวยงาม และปัญญาให้กับมนุษย์ เนื่องจากเทพธิดาฉางเอ๋อกับจันทราเทพให้อิม มีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้น คนจีนจำนวนมากไม่น้อยเชื่อกันว่าเทพเจ้าทั้งสององค์นี้เป็นองค์เดียวกัน

ความเชื่อแบบที่สามคือเป็นเทพเจ้าที่มาจากพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เรียกว่า พระจันทร์ประภาโพธิสัตว์ แต่คนจีนคิดว่าพระจันทร์ประภาโพธิสัตว์กับเจ้าแม่กวนอิมเป็นเทพเจ้าองค์เดียวกัน ดังนั้น เมื่อถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์ ชาวจีนจึงนำเครื่องบูชาต่าง ๆ มากrabไหว้เจ้าแม่กวนอิมเพื่อขอให้เจ้าแม่กวนอิมประทานพร โชคลาภ ความสิริมงคล และขอให้สมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการแต่เนื่องจากประเทศจีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล ผู้คนในแต่ละพื้นที่จะมีวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ดังนั้น ชาวจีนจึงมีความนิยมในการนับถือเทพเจ้าแห่งพระจันทร์ที่แตกต่างกัน แต่เรื่องความเชื่อไม่มีถูกหรือผิดและไม่มีผู้ใดสามารถพิสูจน์ได้ว่าเทพเจ้าแห่งพระจันทร์เป็นเทพเจ้าองค์ใดแต่สามารถพูดได้ว่าชาวจีนมีความเคารพต่อพระจันทร์และเทพเจ้าแห่งพระจันทร์อย่างมาก ดังนั้นจึงประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาพระจันทร์ในเทศกาลไหว้พระจันทร์เพื่อให้ชีวิตของตนเหมือนพระจันทร์เต็มดวงที่มีความอุดมสมบูรณ์

ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ คนไทยเชื้อสายจีนนิยมประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาพระจันทร์ และเจ้าแม่กวนอิมด้วยกระดาษไหว้หลากหลายรูปแบบ ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้กล่าวว่

“วันไหว้พระจันทร์ เราจะตั้งโต๊ะหมู่บูชาในชอยนี้ ของไหว้พระจันทร์จะมีขนมไหว้พระจันทร์ ผลไม้ เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง แชมพูกระดาษไหว้พระจันทร์ก็จะมี เนื้เก็ง ก็คือวังของเจ้าแม่ เวลาวางเนื้เก็งต้องวางตรงกลางโต๊ะหมู่บูชา เพราะเป็นการเชิญเทพเจ้ามาบ้านเราและยังมีโป๊ยเซียนหงิ่งเตี้ย โป๊ยเซียนหงิ่งเตี้ยก็คือหงิ่งเตี้ยนี้แหละแต่เราจะจัดให้สวยงาม ดิครูปของโป๊ยเซียนบนหงิ่งเตี้ย เพราะโป๊ยเซียนถือเป็นรุ่นน้องของเจ้าแม่ และเราจะพิมพ์ตัวอักษรจีนที่เขียนว่าฉลองเทศกาลไหว้พระจันทร์ กิมก่ง คือ เงินทอง มีทั้งแบบแขวนและแบบตั้งโต๊ะ ส่วนมากจะแขวนมากกว่า เพราะถือเป็นโคมไฟ วันไหว้พระจันทร์เป็นวันที่ดวงจันทร์สว่าง เราทำกระดาษไหว้ก็ต้องทำแบบสว่างด้วย แล้วจะมีตัวป้อเกี้ย เป็นกระดาษเงินทองโบราณที่ใช้ในการไหว้เจ้า อ่วงมั้งเป็นประตูสวรรค์ เราจะแขวนในสองข้างของโต๊ะบูชาพระจันทร์ ส่วนมากเราจะเห็นได้ในพิธีใหญ่ อย่างเช่นพิธีกงเต๊กและไหว้พระจันทร์ นอกจากนี้ ยังมีเทียนเก้าจี เราใช้เทียนเก้าจีเป็นประจำอยู่แล้ว อันนี้ไม่ต้องอธิบายเยอะ บางบ้านอาจจะซื้อเพ้าไหว้เจ้าแม่กวนอิมเนื้เพ้าไปด้วย แล้วแต่ครอบครัว”

(ธัญดา สารพันธ์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนนิยมประกอบพิธีบูชา เช่นไหว้พระจันทร์และเจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลพระจันทร์ (ดังภาพที่ 47) ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นเทศกาลไหว้พระจันทร์จะเป็นวันที่เจ้าแม่พระจันทร์เสด็จลงสู่โลกมนุษย์ ดังนั้น คนไทยเชื้อสายจีนจึงประกอบพิธีกรรมด้วยเครื่องสักการะบูชาที่มีทั้งความหลากหลายและความสวยงาม เพื่อเอาใจเจ้าแม่พระจันทร์ให้รู้สึกพึงพอใจ และคอยคุ้มครองผู้เช่นไหว้ ส่วนในเรื่องของกระดาษไหว้ กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นกระดาษไหว้ที่มีเอกลักษณ์มาก ดังเช่น เนี่ยเก็ง(ดังภาพที่ 48) ซึ่งเป็นวังของเจ้าแม่พระจันทร์ เป็นกระดาษไหว้ที่ใช้เฉพาะในเทศกาลไหว้พระจันทร์คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมจะเสด็จมายังโลกมนุษย์ในเทศกาลไหว้พระจันทร์จึงประดิษฐ์วังของเจ้าแม่พระจันทร์ เพื่อรองรับเจ้าแม่พระจันทร์เมื่อมาถึงบ้าน และขอให้ประทานความสุขแก่ผู้สักการะบูชาและครอบครัว ส่วนโป๊ยเซียนหงิ่งเตี้ย (ดังภาพที่ 49) เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าโป๊ยเซียนถือเป็นผู้ติดตามของเจ้าแม่กวนอิม ดังนั้น ในวันที่เช่นไหว้บูชาเจ้าแม่กวนอิม ลูกหลานชาวจีนจึงนำภาพลักษณะของโป๊ยเซียนมาประดิษฐ์เป็นหงิ่งเตี้ย เพื่อเพิ่มความ เป็นสิริมงคล ส่วนกิมกง(ดังภาพที่ 50) ที่ใช้มีเหตุผลสองประการ ได้แก่ ถวายทรัพย์สินเงินทองให้กับเจ้าแม่กวนอิม อีกทั้งยังเป็นโคมไฟที่ใช้ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ เพื่อเพิ่มสีสันของเทศกาล สำหรับตัวป้อเกี้ย (ดังภาพที่ 51)จะเป็นเงินทองที่ถวายให้กับเทพเจ้า ส่วนอว่งมั้ง (ดังภาพที่ 52) ชาวจีนเชื่อว่าจะเป็นประตูลูกธนูที่แขวนในสองข้างของโต๊ะบูชาพระจันทร์ ซึ่งมีคติความเชื่อว่าจะเปิดให้เทพเจ้าเจ้าแม่กวนอิม ลงมาโลกมนุษย์ เสด็จมายังบ้านของผู้เช่นไหว้ ส่วนเทียนเก้าอี้จะเป็นบันไดสวรรค์ ซึ่งมีความเชื่อว่าการวางเทียนเก้าอี้เป็นการรับเทพเจ้าจากสวรรค์ลงมาถึงบ้านของผู้เช่นไหว้ นอกจากนี้กระดาษไหว้ดังกล่าว ผู้ศรัทธายังนิยมใช้กระดาษไหว้หลายอย่างมาประกอบพิธี เช่นไหว้พระจันทร์และเจ้าแม่กวนอิมเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลและโชคลาภ

ภาพที่ 47 การจัดโต๊ะเช่นไหว้เทพเจ้าเจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลไหว้พระจันทร์

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564

ภาพที่ 48 กระดาษไหว้เจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลพระจันทร์“เนี้ยเก็ง”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 49 กระดาษไหว้พระจันทร์ โป๊ยเซียนหงิ่งเตี้ย

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 50 กระดาษไหว้พระจันทร์ กิมกง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 51 กระจาดข้าวพระจันทร์ ตัวป้อเกี้ยว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 52 กระจาดข้าวเจ้าแม่กวอนอิมในเทศกาลพระจันทร์ อ่วงมิ่ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

เจ้าของร้านกระจาดข้าวไหว้ในชุมชนเจริญไชยกล่าวถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นเทศกาลเช่นไหว้บูชาเทพเจ้าไท้อิมและสาเหตุที่สร้างกระจาดข้าวที่มีความสวยงามมากกว่าเทศกาลอื่นว่า

“หลายคนคิดว่า เทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นการเช่นไหว้เจ้าแม่กวอนอิม แต่ที่แท้จริง ๆ แล้วเป็นการเช่นไหว้ไท้อิม ส่วนกระจาดข้าวทำไม่ต้องสร้างให้มีความสวยงามมากขึ้น ก็เพราะว่าเทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นเทศกาลผู้หญิง เพราะในสมัยก่อนผู้ชายจะไม่ไหว้พระจันทร์กัน แต่ในปัจจุบันนี้ความคิดมันเปลี่ยนไป ผู้ชายก็ไหว้ได้เหมือนกัน แต่ยังมี ความเชื่อว่าการเช่นไหว้ไท้อิมซึ่งเป็นเทพธิดาที่มีความสวยงามและฉลาด

ดังนั้น เราต้องทำของไหว้ให้สวยงาม ลูกค่านิยมซื้อกระดาษไหว้สวย ๆ เพราะพวกเขาเชื่อว่าจะทำให้ให้อิมประทานหน้าตาที่ดีและสมองที่ดีให้กับตนเอง โดยเฉพาะผู้หญิงจะชอบไหว้พระจันทร์เป็นอย่างยิ่ง เพราะอยากให้ลูกสาวสวย เรียนหนังสือเก่ง สาว ๆ ก็ชอบไหว้พระจันทร์ เพราะจะได้เจอคนที่ใช่ แต่ตอนนี้คนที่ไหว้พระจันทร์น้อยลงแล้ว หลายคนชอบไหว้ไอ้ชิงเอี้ยในเทศกาลตรุษจีนมากกว่า”

(ภูมิสิทธิ์ ภูริทองรัตน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนนิยมประกอบพิธีสักการบูชาเทพเจ้าแห่งพระจันทร์ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ ซึ่งเป็นเทพธิดาที่มีหน้าตาสวยงามและมีความเฉลียวฉลาด ดังนั้น คนไทยเชื้อสายจีนจึงเกิดความคิดว่าต้องนำเครื่องเซ่นไหว้ที่สวยงามในการเซ่นไหว้เทพเจ้าให้อิม เพื่อแสดงความจริงใจของผู้สักการบูชา ดังนั้น จึงประดิษฐ์กระดาษไหว้ให้มีรูปลักษณะภายนอกที่มีความสวยงามและประณีต ซึ่งมีความเชื่อว่าหากนำกระดาษไหว้ที่มีความสวยงามไปเซ่นไหว้เทพเจ้าแห่งพระจันทร์จะทำให้เทพเจ้าประทานความรักแท้และความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา หากผู้เซ่นไหว้เป็นผู้หญิงหรือมีลูกหลานเป็นผู้หญิงจะทำให้มีหน้าตางดงาม

สรุปได้ว่า เทศกาลไหว้พระจันทร์ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่ามีเทพเจ้าคอยควบคุมชะตากรรมของโลกมนุษย์อาศัยอยู่บนดวงจันทร์ ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์ ชาวจีนจึงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ กล่าวคือ การเซ่นสรวงบูชาพระจันทร์ และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและตี่จูเอี้ยะ เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมนอกเหนือจากขนมไหว้พระจันทร์ซึ่งเป็นของเซ่นไหว้ที่ทุกคนรู้จักกันดีแล้ว ยังประกอบเครื่องเซ่นไหว้ที่มีเอกลักษณ์คือ “กระดาษไหว้” สำหรับการประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษและตี่จูเอี้ยะ ถึงแม้เทศกาลไหว้พระจันทร์ไม่ได้เป็นเทศกาลเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แต่คนไทยเชื้อสายจีนมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและความเคารพต่อตี่จูเอี้ยะ ดังนั้น ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ คนไทยเชื้อสายจีนนิยมซื้อกระดาษไหว้มาประกอบพิธีเซ่นไหว้ เพื่อแสดงความคิดถึง ความกตัญญูและความเคารพนับถืออีกทั้งยังเป็นโอกาสดีในการขอพรให้บรรพบุรุษและตี่จูเอี้ยะช่วยคุ้มครองผู้เซ่นไหว้มีชีวิตที่มีความสุขส่วนในด้านการบูชาพระจันทร์ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือบูชาพระจันทร์มาแต่ในอดีตนอกจากนี้ชาวจีนยังมีความเชื่อว่ามีเทพเจ้าที่คอยดูแลรักษา ปะธานคุณและโทษแก่มนุษย์อาศัยบนดวงพระจันทร์ เทพเจ้าแห่งพระจันทร์ที่ชาวจีนเคารพนับถือมีทั้งหมด 3 องค์ ได้แก่ เทพธิดาฉางเอ๋อจันทร์เทพและพระจันทร์ประภาโพธิสัตว์ ซึ่งเทพเจ้าทั้งสามองค์นี้มาจากตำนานและศาสนาที่แตกต่างกันแต่ล้วนได้รับความเคารพนับถือจากชาวจีนเป็นอย่างมาก ชาวจีนมักคิดว่าเทพธิดาฉางเอ๋อกับจันทร์เทพให้อิมของศาสนาเต๋าเป็นเทพเจ้าองค์เดียวกัน เนื่องจากเทพเจ้าทั้งสององค์ต่างเป็นเทพธิดาที่มีความกล้าหาญและหน้าตาที่สวยงาม

ดังนั้น เมื่อถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนำเครื่องเซ่นไหว้ที่ ทั้งสวยงามและประณีตมาถวายพระจันทร์และเทพเจ้าแห่งพระจันทร์ เพื่อขอพรในเรื่องความรัก ให้พบเจอคนที่ใช่ มีความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา และมีหน้าตาที่สวยงาม ส่วนบุคคลที่เชื่อว่า เทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นวันเซ่นไหว้เจ้าแม่พระจันทร์หรือเจ้าแม่กวนอิมจะนิยมซื้อกระดาษไหว้ มาเซ่นไหว้เจ้าแม่กวนอิม ดังเช่น เนี้ยกง เพ้าไหว้เจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น ถึงแม้ในปัจจุบัน จำนวนคนที่กราบไหว้พระจันทร์ลดน้อยลง แต่ยังคงคนจำนวนมากที่นิยมบูชาเซ่นไหว้พระจันทร์ จึงเห็นว่า กระดาษไหว้พระจันทร์ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันและยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ไว้เป็นอย่างดี

3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต หมายถึงพิธีกรรมที่จัดขึ้นในช่วงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในทุกสังคมโลก จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า กระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมมีทั้งหมด 4 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีงานศพ (กงเต็ก) พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต พิธีแก้บน และพิธีแก้ปีชง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 พิธีงานศพ (พิธีกงเต็ก)

พิธีงานศพเป็นพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวจีน เนื่องจากความตายคือการจากกันของ บุคคลที่ล่วงลับไปแล้วกับญาติสนิทมิตรสหาย ดังนั้น ชาวจีนจึงให้ความสำคัญกับพิธีงานศพเป็นอย่างมาก และพยายามทำให้ผู้เสียชีวิตมีเกียรติ แสดงความอาลัยอาวรณ์ต่อผู้เสียชีวิต พิธีงานศพของชาวจีน มีขั้นตอนที่ละเอียดซับซ้อน พิธีกงเต็กเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนระหว่างพิธีงานศพ มักจะจัดขึ้นในวันที่ 5 หรือ 6 ของช่วงพิธีงานศพ คำว่า “กงเต็ก” หมายถึง บุญคุณหรือการแสดงความกตัญญูต่อผู้มี พระคุณที่ล่วงลับไปแล้วไปสู่สุคติ (ประยงค์ อนันตวงศ์, 2525, น. 77) เนื่องจากคนจีนมีความเชื่อว่า ความตายไม่ใช่จุดสิ้นสุดของชีวิต เมื่อบุคคลล่วงลับไปแล้ว ดวงวิญญาณจะต้องไปอาศัยอยู่ในอีกโลกหนึ่ง ดังนั้น ชาวจีนจึงประกอบพิธีกงเต็กเพื่อช่วยเตือนดวงวิญญาณของผู้ตายไม่ให้อาลัยอาวรณ์ต่อโลกมนุษย์ ให้ไปดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในดินแดนสุขาวิติ เนื่องจากพิธีกงเต็กเป็นพิธีกรรมที่มีขั้นตอนค่อนข้าง ละเอียดและขั้นตอนการปฏิบัติเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับคติความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้นพิธีกงเต็กจึง ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์จำนวนมาก ซึ่งกระดาษไหว้ถือเป็นส่วนประกอบสำคัญและเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่ ขาดไม่ได้ เนื่องจากพิธีกงเต็กมีขั้นตอนหนึ่งที่ลูกเรียกว่า “พิธีถวายเครื่องกระดาษ” ซึ่งเป็นพิธีเผา กระดาษไหว้รูปทรงต่าง ๆ ให้กับผู้เสียชีวิต เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบุคคลที่ล่วงลับไปแล้วและ อำนวยให้ผู้ตายสามารถใช้ชีวิตหลังความตายได้อย่างสะดวกสบาย

1) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ก่อนเริ่มพิธีกงเต็ก

ก่อนเริ่มพิธีกงเต็ก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะหาซื้อเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ที่ ใช้สำหรับประกอบพิธี ซึ่งกระดาษไหว้ถือเป็นเรื่องสักการะบูชาที่ขาดไม่ได้ลูกหลานชาวจีนจะ

จัดเตรียมกระดาษไหว้ที่มีรูปทรงต่าง ๆ ในบรรดากระดาษไหว้เหล่านี้ รูปแบบคนรับใช้ชาย-หญิงถือเป็นรูปแบบที่สำคัญในการประกอบพิธีงตัก การวางและวิธีการใช้กระดาษคนรับใช้ชาย-หญิงต้องอาศัยความพิถีพิถันอย่างมาก ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เราต้องวางตุ๊กตาชาย-หญิงไว้หน้าโลงศพและเราจะจัดเก้าอี้หนึ่งตัวไว้วางเสื้อผ้าของปู่ เพื่อให้คนรับใช้ชาย-หญิงได้ใกล้ชิดกับคุณปู่ แล้วเราจะตั้งชื่อให้พวกเขา ผู้ชายชื่ออาใช้ ผู้หญิงชื่ออาสาว หมายถึง ร่ำรวย มีเงินทอง หลังจากตั้งชื่อเสร็จแล้ว เราจะจุดธูปเทียนบอกกับอาทงว่า เราได้เชิญสองคนนี้มาเป็นเพื่อนของอาทงนะ และบอกชื่อของสองคนนี้ให้อาทงรู้ อาทงจะได้เรียกถูก”

(หน้าผู้ แช่หว่าง. 11 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ก่อนเริ่มประกอบพิธีกรรม ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะจัดเตรียมสถานที่วางกระดาษไหว้ก่อน ซึ่งการวางกระดาษไหว้รูปแบบคนรับใช้ชาย-หญิงต้องอาศัยความพิถีพิถันอย่างมาก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมวางกระดาษไหว้รูปแบบคนรับใช้ชาย-หญิงไว้ที่หน้าโลงศพ (ดังภาพที่ 53) โดยใกล้กับเสื้อผ้าของผู้เสียชีวิต เชื่อกันว่าจะทำให้คนรับใช้ชาย-หญิงทราบนิสัยและความชอบของผู้ตาย และคุ้นเคยกับผู้เสียชีวิตมากขึ้น เพื่อจะได้ปรนนิบัติต่อผู้เสียชีวิตได้อย่างดี อีกทั้งคนไทยเชื้อสายจีนยังเชื่อกันว่า การวางกระดาษไหว้รูปแบบคนรับใช้ชาย-หญิงใกล้ผู้ตาย จะทำให้คนรับใช้ชาย-หญิงสามารถติดตามและเป็นเพื่อนร่วมทางของผู้เสียชีวิตช่วยให้ผู้ตายไม่ต้องโดดเดี่ยว นอกจากนี้ลูกหลานคนจีนยังตั้งชื่อให้คนรับใช้ชาย-หญิงเพื่อให้ผู้เสียชีวิตสามารถเรียกชื่อคนรับใช้ชาย-หญิงได้อย่างถูกต้อง และเรียกใช้งานคนรับใช้ชาย-หญิงโดยตรง

ภาพที่ 53 การวางคนรับใช้ชาย-หญิงไว้ที่หน้าโลงศพ

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

2) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเชิญพระพุทธรเจ้าระหว่างประกอบพิธี

กงเต็ก

พิธีเชิญพระพุทธรเจ้าเป็นพิธีลำดับที่สองของพิธีกงเต็ก โดยพระสงฆ์หรือผู้ประกอบพิธีของโรงเจจะสวดมนต์อัญเชิญพระพุทธรเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาเป็นสักขีพยานในการประกอบพิธีโดยใช้กระดาษม้าและกระดาษนกซึ่งเป็นสัตว์พาหนะสิริมงคล เพื่อต้อนรับเทพเจ้าขณะเสด็จมายังพิธีกรรม และแจ้งความตายของผู้เสียชีวิตแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้เพื่อไปประกอบพิธีกงเต็กให้สัมภาษณ์ว่า

“นกกับม้าสองตัวนี้ไม่ได้เป็นรถของปู่ นะครับ ม้าเป็นสัตว์พาหนะของเทพเจ้า ส่วนนกเป็นสัตว์ส่งสาร เราจะเขียนข้อมูลเกี่ยวกับปู่ แล้วใส่ข้อมูลนี้ไว้ที่ตะกร้านตรงนั้น แล้วสวดมนต์เพื่อบอกให้เทพเจ้าทราบว่าคนนี้ตายไปแล้ว สามารถมารับเขาได้แล้ว”

(หน้าผู้ แชะหว่าง. 11 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนจะประดิษฐ์กระดาษไหว้เป็นรูปทรงนกและม้าเพื่อนำไปประกอบพิธีกงเต็ก (ดังภาพที่ 54) ซึ่งคนจีนมีความเชื่อว่า สัตว์สองตัวนี้เป็นสัตว์มงคล ม้าเป็นสัตว์พาหนะของเทพเจ้าจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้น คนไทยเชื้อสายจีนจึงนำภาพลักษณ์นี้มาประดิษฐ์เป็นกระดาษไหว้และใช้ในพิธีเชิญพระ นับเป็นการอัญเชิญพระพุทธรเจ้าให้เสด็จลงมาโลกมนุษย์ ส่วนกระดาษนกเป็นช่องทางส่งข่าววรมณกรรมให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ทราบถึงการตายของผู้เสียชีวิต และขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มารับดวงวิญญาณของผู้ล่วงลับไปสู่สวรรค์

ภาพที่ 54 การใช้กระดาษม้าและนกในพิธีเชิญพระพุทธรเจ้า

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

3) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษของผู้เสียชีวิต

พิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษถือเป็นขั้นตอนสำคัญของพิธีงเด็ก โดยตั้งป้ายวิญญาณบรรพบุรุษบนโต๊ะหมู่บูชา และจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ มาถวายให้กับบรรพชน มีจุดประสงค์เพื่อแจ้งข่าวการตายให้กับบรรพชนของผู้ตาย ทำให้พวกเขาได้ทราบถึงการตายของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งยังเป็นการต้อนรับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเมื่อออกจากโลกมนุษย์ไปสู่ภพภูมิของบรรพบุรุษของผู้ตาย ซึ่งลูกหลานหวังว่าการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของผู้ตายจะทำให้บรรพบุรุษคุ้มครองดวงวิญญาณของผู้ตาย สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้ตายกับบรรพบุรุษของผู้ตาย ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“การไหว้อากงอาม่าของคนตายในพิธีงเด็กนั้น จะต้องมีผลไม้ ขนม กิมจิวหิ้งจิว และหีบเสื้อผ้า เพื่อบอกกับอากงอาม่าว่าลูกของเขาไปตามเขาแล้ว ขอให้อากงอาม่าคุ้มครองคนตายให้เดินทางปลอดภัย ขณะที่ถวายกิมจิวหิ้งจิวและหีบเสื้อผ้าต้องยกขึ้นเหนือหัว เพื่อแสดงความเคารพที่เรามีต่อท่าน”

(อุบลรัตน์ จิววิวัฒน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในระหว่างพิธีงเด็กจะมีขั้นตอนหนึ่งที่ต้องเซ่นไหว้บรรพบุรุษของผู้ตาย ซึ่งเป็นการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษของผู้ตายมารับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานตั้งใจอุทิศให้ ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษจะเป็นรูปแบบทรัพย์สินเงินทองและเครื่องแต่งกาย ซึ่งเชื่อกันว่าสามารถอุทิศทรัพย์สินเงินทองและเสื้อผ้าให้กับบรรพบุรุษ ไม่เพียงทำให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษของผู้ตายได้อิ่มหนำสำราญในพิธีเซ่นไหว้ แต่ยังได้รับสิ่งของที่ลูกหลานอุทิศไปให้ ส่วนวิธีการปฏิบัติถวายเครื่องกระดาษจะต้องยกกระดาษไหว้เหนือศีรษะ (ดังภาพที่ 55) เพื่อแสดงความเคารพต่อบรรพชน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนเชื่อกันว่าหากนำเครื่องเซ่นไหว้ไปถวายบูชาให้กับบรรพบุรุษแล้ว จะทำให้บรรพบุรุษมารับผู้ตายไปสู่ดินแดนสุขาวิดี คุ้มครองให้ผู้เสียชีวิตใช้ชีวิตในปรโลกอย่างสงบสุข ส่วนวิธีการถวายเครื่องกระดาษ ลูกหลานต้องยกกระดาษขึ้นเหนือศีรษะ เพื่อแสดงความเคารพอย่างสูงต่อบรรพบุรุษ

ภาพที่ 55 การถวายกิมจิวหิ้งจิวแก่บรรพชนในพิธีงเด็ก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

4) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีข้ามสะพาน

พิธีข้ามสะพานเป็นขั้นตอนที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญสำหรับชาวจีน เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อทางศาสนาพุทธ กล่าวคือ ในพระพุทธศาสนามีสะพานหนึ่งชื่อว่า “สะพานโฆชะสงสาร” โดยเชื่อกันว่า เมื่อเวไนยสัตว์ ซึ่งก็คือมนุษย์กับสัตว์ทั้งหลายจะเกิดหรือตาย จะต้องข้ามสะพานโฆชะสงสาร ซึ่งสะพานโฆชะสงสารมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวจีน สะพานโฆชะสงสารเปรียบเสมือนเป็นพรมแดนระหว่างโลกมนุษย์และปรโลก ดังนั้น ในพิธีงเด็กจะนำสะพานหนึ่งแห่งมาเป็นสัญลักษณ์ของสะพานโฆชะสงสาร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจของลูกหลานผู้ตายที่ประสงค์ติดตามผู้ตายและส่งผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย นับจากนี้ ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ต้องใช้ชีวิตในโลกที่แตกต่างกัน

ก่อนข้ามสะพาน ลูกหลานชาวจีนจะไหว้สะพานก่อน โดยนำ ขนม กระดาษไหว้ และธูปเทียนมาเช่นไหว้บูชาสะพาน ดังที่ผู้ประกอบพิธีกรรมของศาลเจ้าสี่ตี้เมี่ยวให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าเป็นงเด็ก จะมีขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญมาก เรียกว่า ข้ามสะพาน ก่อนเราข้ามสะพาน เราต้องไหว้สะพานก่อน เพื่อไม่ให้วิญญาณของตนตกไปในปรโลก และยังเป็น การขออนุญาตเทพเจ้าแห่งนรกให้ญาติของผู้ตายสามารถข้ามสะพานไปกับผู้ตายด้วยกัน เพราะยังไงเราก็เป็นคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนของไหว้จะมีขนม หิ้งเตี้ย ธูป 3 ดอก เทียน 2 ดอก”

(คุณหลิน. 4 เมษายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนไหว้สะพานก่อนข้ามสะพานโฆชะสงสาร เพื่อแสดงความเคารพต่อสะพานโฆชะสงสาร นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการกราบไหว้สะพานเป็นการขออนุญาตข้ามสะพานของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ และส่งดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่ปรโลก ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการบูชาเช่นไหว้สะพานไม่ได้ซับซ้อนมากนัก ซึ่งมีเพียงหิ้งเตี้ยเท่านั้น (ดังภาพที่ 56) ซึ่งหิ้งเตี้ยเปรียบเสมือนเป็นทรัพย์สินเงินทองของปรโลก ชาวจีนเชื่อว่า

การอุทิศหนึ่งเดียวให้กับสะพานเป็นการเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รู้สึกพึงพอใจ คຸ່ມครองดวงวิญญาณของผู้ที่ยังมีชีวิตขณะข้ามสะพานให้สามารถกลับโลกมนุษย์โดยสวัสดิภาพ อีกทั้งยังเป็นการปกป้องดวงวิญญาณของผู้ตายให้สามารถไปสู่สุคติอย่างราบรื่น

ภาพที่ 56 การใช้หนึ่งเดียวเช่นไหว้สะพานโอมะสงสาร

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ในระหว่างเดินข้ามสะพาน จะมีพระสงฆ์จีนหรือผู้ประกอบพิธีของโรงเจเป็นผู้นำทีมข้ามสะพาน คอยถือโคมวิญญาณของผู้ตายเดินนำหน้าสุด และลูกหลานของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะต้องนำกระดาษไหว้ที่ถวายให้กับผู้ตายติดตัวข้ามสะพานไปด้วยกัน ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในระหว่างข้ามสะพาน ต้องนำเสื้อผ้าของเด็กติดตัว เพราะการข้ามสะพานถือเป็นการส่งบรรพบุรุษไปปรโลก ดังนั้น เราต้องนำของที่ถวายให้ท่านเอาไปข้ามสะพานด้วยกัน ”

(แชมป์. 11 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในพิธีข้ามสะพานของพิธีงเด็ก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะนำกระดาษไหว้ที่อุทิศให้กับผู้เสียชีวิตติดตัวข้ามสะพานด้วยกัน (ดังภาพที่ 57) เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า ลูกหลานของผู้ตายข้ามสะพานเพื่อเป็นการส่งลาครั้งสุดท้าย ซึ่งจะต้องนำกระดาษไหว้ติดตัวไปด้วย เพื่อให้มั่นใจว่าดวงวิญญาณของผู้ตายจะได้รับกระดาษไหว้ที่ลูกหลานอุทิศไปให้

ภาพที่ 57 ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนำรูปแบบเสื้อผ้าข้ามสะพาน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

5) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีถวายเครื่องกระดาษ

พิธีถวายเครื่องกระดาษถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีงเด็ก ซึ่งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะหาซื้อเครื่องกระดาษไหว้ก่อนประกอบพิธีงเด็ก ซึ่งเครื่องกระดาษที่ใช้ในการประกอบพิธีถวายเครื่องกระดาษมีความหลากหลาย จากรูปแบบทรัพย์สินเงินทองไปจนถึงเครื่องใช้ต่าง ๆ สามารถพูดได้ว่ากระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีงเด็กมีครบทุกรูปแบบ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าการเผากระดาษไหว้รูปทรงต่าง ๆ สามารถส่งไปถึงยมโลก ส่วนการขนย้ายและวิธีการเผาเครื่องกระดาษไหว้ต้องอาศัยความพิถีพิถันเป็นอย่างมาก

การขนย้ายกระดาษไหว้จากสถานที่ประกอบพิธีไปยังสถานที่เผากระดาษไหว้ ต้องเลือกลูกหลานของผู้ตายมากและขนย้ายกระดาษไหว้เหล่านี้ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าจะขนย้ายกระดาษงเด็ก จำเป็นต้องเป็นลูกหลานของคนตาย เพราะพวกเขาเขียนชื่อบนกระดาษงเด็กไว้แล้วว่าใครเป็นคนส่งให้ ถ้าเป็นคนภายนอกไปช่วยยกกระดาษ พวกเขาอาจโกรธได้ เพราะหนูไม่ได้เป็นคนซื้อเครื่องกระดาษพวกนี้ ถ้าเราสัมผัสจะถือว่าเราเป็นคนทำบุญให้คนตาย เวลาขนย้ายงเด็กที่เป็นบ้านหลังใหญ่ญาติพี่น้องของผู้ตายต้องไปแตะกระดาษไหว้ ถึงแม้ว่าไม่ไปช่วยขนย้ายก็ตาม แคะแตะก็สามารถให้อาगरู้ว่าของนี่คือญาติเผาให้เขาจะได้คุ้มครองลูกหลานของตน”

(วิเศษ เกียรติยศ. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การขนย้ายเครื่องกระดาษงเด็กไปยังสถานที่ใช้เผากระดาษไหว้ต้องอาศัยความพิถีพิถันอย่างมาก ซึ่งบุคคลที่ช่วยขนย้ายกระดาษไหว้

จะต้องเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้เสียชีวิต (ดังภาพที่ 58) เนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า หากบุคคลภายนอกสัมผัสผ้าสกระดาษไหว้ที่ลูกหลานตั้งใจอุทิศไปให้ ดวงวิญญาณของผู้ตายจะไม่ทราบว่กระดาษไหว้เหล่านี้เป็นของลูกหลานที่อุทิศให้ ซึ่งอาจส่งผลให้คุ้มครองผิดคน ถือเป็น การแย่งบุญกุศลของญาติผู้ตาย การกระทำเช่นนี้อาจสร้างความไม่สบายใจให้กับสมาชิกในครอบครัวของผู้เสียชีวิต ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงมีความเคร่งครัดในการขนย้ายกระดาษไหว้ โดยห้ามไม่ให้บุคคลอื่นนอกจากลูกหลานของผู้ตายไปช่วยกันขนย้ายกระดาษไหว้

ภาพที่ 58 ลูกหลานของผู้ตายยกกระดาษไหว้เพื่อนำไปเผา

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

พิธีถวายเครื่องกระดาษถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีงเด็ก เนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับการเผากระดาษไหว้มาก ดังนั้น จึงมีข้อปฏิบัติหลายประการ ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ก่อนที่เราจะเผากระดาษงเด็ก เราต้องติดใบสั่งของอยู่บนกระดาษ และเขียนด้วยว่าของชิ้นนี้จะส่งไปให้ใคร ใครเป็นคนส่งให้ ผีอื่นไม่สามารถแย่งของนี้ได้ ส่วนสถานที่เผากระดาษงเด็กมักจะใช้พื้นที่ว่างภายในวัด โดยผู้ประกอบพิธีจะใช้ไม้ไผ่ทำเป็นวงกลมล้อมรอบกระดาษไหว้ เนื่องจากวัดเป็นสถานที่สาธารณะ ทุกคนสามารถเข้าไปได้ การล้อมรอบกระดาษไหว้เป็นการเตือนผีอื่นว่านี่เป็นดินแดนของผู้ตาย มีแต่ผู้ตายที่สามารถไปรับของเหล่านี้ได้ ขณะเผากระดาษ คนในครอบครัวทุกคนจะต้องมาจุดไฟด้วยกัน ให้อากงอาม่าเหล่างงเหล่ามารู้ว่าของเหล่านี้เป็นของที่ลูกหลานเผาให้ เวลาเผากระดาษงเด็กจะมีพระจีนคอยสั่นกระดิ่ง และลูกหลานต้องพูดว่าขอให้บรรพบุรุษมารับ

ของเหล่านี้ ฝืนอย่ามาแย่ง ถามว่าทำไมเราต้องเผา ไม่เผาได้ไหม
สุดท้ายก็จะกราบไหว้คนตาย คำตอบคือไม่ได้ เพราะคนจีนเชื่อว่า
คนเพิ่งตายต้องการสิ่งของต่าง ๆ แต่เนื่องจากเพิ่งไปปรโลก ไม่มีเงินซื้อ
จึงไม่มีของใช้ได้ใช้ ต้องใช้ชีวิตลำบากมาก และเพราะตายไปแล้ว
อาจจะเจอเจ้ากรรมนายเวร บรรพบุรุษสามารถนำเงินไปใช้หนี้ที่
ค้างอยู่”

(ภูมิสิทธิ์ ฤทธิ์ทองรัตน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในพิธีถวายเครื่องกระดาศ คนไทยเชื้อ
สายจีนมีข้อปฏิบัติหลายประการ

ประการแรก คือ การติดใบส่งของหรือใบระบุชื่อของผู้ตายและผู้ส่งบนกระดาศไหว้
(ดังภาพที่ 59) ซึ่งมีความเชื่อว่าหากติดใบระบุชื่อแล้ว ดวงวิญญาณและภูตผีปีศาจอื่นจะไม่สามารถมา
แย่งของที่ถวายไปให้ผู้เสียชีวิต ประการที่สอง คือ การทำวงกลมล้อมรอบกระดาศไหว้ (ดังภาพที่ 60)
เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าศาสนสถานเป็นสถานที่สาธารณะ จึงอาจมีดวงวิญญาณอื่น
เร่ร่อนอยู่ในบริเวณนี้ ดังนั้น การล้อมรอบกระดาศไหว้ที่อุทิศให้กับผู้ตายจึงถือเป็นการเตือนมิให้ดวง
วิญญาณอื่นมาแย่งเครื่องกระดาศไหว้ที่มอบให้กับผู้ตายผู้เดียวเท่านั้น ประการที่สาม คือ พระสงฆ์จีน
หรือผู้ประกอบพิธีของโรงเจจะส่นกระดิ่ง (ดังภาพที่ 61) เพื่อเตือนให้ดวงวิญญาณของผู้ตายมารับข้าว
ของเครื่องใช้ที่ลูกหลานอุทิศไปให้ อีกทั้งยังเป็นการเตือนดวงวิญญาณอื่นไม่ให้เข้าใกล้หรือแย่งชิง
ประการที่สี่คือ ลูกหลานกล่าวกับผู้เสียชีวิตว่า ขอให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับกระดาศไหว้เหล่านี้ไปใช้ใน
นิมโลก พร้อมกับกราบไหว้บรรพบุรุษครั้งสุดท้ายในพิธีกึ่งเด็ก (ดังภาพที่ 62) ซึ่งลูกหลานคนไทย
เชื้อสายจีนจะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมเหล่านี้อย่างเคร่งครัดและจริงจัง เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนมี
คติความเชื่อว่า เมื่อบรรพบุรุษเสียชีวิตไปแล้วต้องไปอาศัยอยู่ในอีกโลกหนึ่ง ซึ่งการดำเนินชีวิตในโลกนั้น
คล้ายกันกับโลกมนุษย์ จึงต้องการข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ คนไทยเชื้อ
สายจีนยังเชื่อกันว่า เมื่อดวงวิญญาณไปถึงยมโลกแล้ว อาจพบเจอเจ้ากรรมนายเวร ซึ่งเจ้ากรรม
นายเวรอาจมาสร้างความเดือดร้อนให้กับบรรพบุรุษได้ ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงเผา
กระดาศไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อให้บรรพบุรุษชดใช้
กรรมหรือหนี้เหล่านี้ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอย่างร่มเย็นเป็นสุข

ภาพที่ 59 การติดใบเขียนชื่อของผู้ตายและผู้ส่งบนบ้านกงเต็ก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 60 การทำวงกลมล้อมรอบกระดาศไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 61 ผู้ประกอบพิธีของโรงเจจะสิ้นกระดิ่ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 62 ลูกหลานกราบไหว้บรรพบุรุษในพิธีเผากระดาษไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

สรุปได้ว่า นับตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมา ชาวจีนให้ความสำคัญกับพิธีงานศพอย่างมาก พิธีงานศพของชาวจีนมีขั้นตอนที่ค่อนข้างละเอียดซับซ้อน ซึ่งพิธีงเด็กถือเป็นพิธีกรรมสำคัญในพิธีงานศพ ชาวจีนเชื่อว่าการประกอบพิธีงเด็กเป็นการทำบุญ ทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายสามารถขึ้นสวรรค์ ไปสู่สุขาวิติ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ลูกหลานสามารถแสดงความเคารพความกตัญญูตเวที และความอาลัยอาวรณ์ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้น พิธีงเด็กจึงมีความหมายพิเศษสำหรับชาวจีน พิธีงเด็กมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ชาวจีนเชื่อกันว่า การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนจะได้รับผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ในการประกอบพิธีงเด็กต้องใช้เครื่องเซ่นไหว้หลากหลายประเภท กระดาษไหว้เป็นเครื่องสักการบูชาที่ขาดไม่ได้ เราต้องใช้กระดาษไหว้ในทุกขั้นตอนระหว่างพิธีงเด็ก เพื่อเป็นการส่งทรัพย์สินเงินทองหรือของใช้ต่าง ๆ ให้ผู้ตาย โดยความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีงเด็กมีทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่

ก่อนเริ่มพิธีงเด็ก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะจัดเตรียมกระดาษไหว้รูปแบบคนรับใช้ชาย-หญิง โดยวางไว้ที่หน้าโลงศพ ซึ่งมีความเชื่อว่าจะทำให้คนรับใช้ชาย-หญิงได้รู้จักนิสัยและความชอบของผู้เสียชีวิต ภายหลังจากได้ปรนนิบัติต่อผู้เสียชีวิตได้เป็นอย่างดี หลังจากนั้นลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะเริ่มประกอบพิธีเชิญพระ โดยมีพระสงฆ์จีนหรือผู้ประกอบพิธีของโรงเจมาเป็นผู้สวดมนต์ ประกอบกับการใช้กระดาษนกและกระดาษม้าเป็นการอัญเชิญพระพุทธรเจ้าเสด็จมายังโลกมนุษย์เพื่อแจ้งข่าวความตายของผู้เสียชีวิตกับพระพุทธรเจ้า ขอให้เทพเจ้ารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สวรรค์ การใช้กระดาษนกและกระดาษม้ามีจุดประสงค์ต่างกัน พิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษของผู้ตาย ส่วนใหญ่จะใช้กระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง มีความเชื่อกันว่าการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของผู้ตายเปรียบเสมือนเป็นการจัดงานเลี้ยงต้อนรับผู้เสียชีวิตไปสู่ปรโลก ไปอยู่ร่วมกันกับญาติที่รัก ส่วนพิธี

ข้ามสะพานจะใช้กระดาษไหว้เช่นกัน สามารถแยกออกเป็นสองชั้นตอน ก่อนที่ลูกหลานจะข้ามสะพาน ต้องนำหิ้งเตี้ยและขนมไปเซ่นไหว้สะพานก่อน เพื่อขออนุญาตข้ามสะพานไปส่งดวงวิญญาณและขอความคุ้มครองเมื่อดวงวิญญาณของผู้ตายถึงยมโลกแล้ว ญาติของผู้ตายจะได้กลับมาโลกมนุษย์อย่างปลอดภัย สำหรับการข้ามสะพาน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะเผากระดาษไหว้รูปแบบเครื่องแต่งกายไปให้ดวงวิญญาณ ซึ่งเชื่อกันว่าสามารถส่งเสื้อผ้าเหล่านี้ไปยังยมโลกได้จริง ส่วนพิธีเผากระดาษไหว้ถือเป็นที่ใช้กระดาษไหว้เยาะที่สุด วิธีการขนย้ายและการเผากระดาษไหว้ต้องอาศัยความพิถีพิถันอย่างมาก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความเคร่งครัดในข้อห้ามและข้อปฏิบัติเหล่านี้ โดยข้อห้ามของการขนย้ายกระดาษไหว้ คือ ห้ามมิให้บุคคลอื่นนอกเหนือจากสมาชิกในครอบครัวทำการขนย้ายกระดาษไหว้ ซึ่งถือเป็นการแย่งบุญกุศลของลูกหลานผู้ตาย ส่วนข้อปฏิบัติ คือ ก่อนเผากระดาษไหว้ ลูกหลานจะนำใบระบู่ชื่อของผู้ตายและผู้ส่งติดบนกระดาษไหว้ แล้วใช้ไม้ไผ่ทำเป็นวงกลม จากนั้นวางกระดาษไหว้ในวงกลมแล้วเผา พระสงฆ์จีนทำหน้าที่เป็นคนสั่นกระดิ่ง เพื่อไม่ให้ดวงวิญญาณอื่นมาแย่งของเซ่นไหว้ที่ตั้งใจอุทิศให้กับผู้ตาย และคอยเตือนบรรพบุรุษให้มารับกระดาษไหว้ที่อุทิศไปให้ ซึ่งการที่ลูกหลานประกอบพิธีงัดเต๊กและเผากระดาษไหว้มีความเชื่อว่าจะทำให้บรรพบุรุษได้รับสิ่งของเหล่านี้ หมดเวรหมดกรรมและไปใช้ชีวิตในแดนสุขาวดีอย่างสงบสุข

3.3.2 พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต

พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นในวันครบรอบหนึ่งปีที่ผู้ตายล่วงลับไปแล้ว ซึ่งชาวจีนแต่จิวเรียกว่า “จ้อซี” มีความหมายว่า การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลในวันครบรอบวันตาย พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวจีน เนื่องจากวันครบรอบวันเสียชีวิตเป็นวันที่สมาชิกในครอบครัวกลับมาประกอบพิธีเซ่นไหว้ร่วมกัน ดังนั้นชาวจีนจะใช้อาหารเครื่องตั้งที่บรรพบุรุษชื่นชอบและกระดาษไหว้หลากหลายรูปแบบมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้เพื่อถวายให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าการทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตนั้น อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการแสดงให้เห็นว่าลูกหลานไม่เคยลืมบรรพบุรุษ ยังเคารพและจงรักภักดีต่อบรรพบุรุษตลอดเวลา

ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษในวันครบรอบวันเสียชีวิต โดยหาซื้ออาหารที่บรรพบุรุษชื่นชอบขณะยังมีชีวิตอยู่และนำกระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองมาถวายให้กับบรรพบุรุษ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ไหว้ครบวันตาย คนแต่จิวเรียกว่าจ้อซี จริง ๆ แล้ว ของไหว้

ของแต่ละครอบครัวจะไม่เหมือนกันเลย เพราะบางคนชอบนำอาหารทะเลไปไหว้ บางคนชอบนำไก่ เป็ดไปไหว้ ขึ้นอยู่กับอากงอาม่าของบ้านนั้นชอบกินอะไร ลูกของเขา ก็จะซื้อของนั้นไปไหว้ ส่วนกระดาษก็จะใช้กิมจิวที่พับเป็นดอกบัว แบนก้งเด็ก อ่วงแซจี้ กิมเดียวหิ้งเดียว

ที่เป็นกระดาษเงินกระดาษทอง เพราะอยากให้มีเงินใช้ คนเรามีเงินแล้ว
อยากซื้ออะไรก็ซื้อได้ ผีก็เหมือนกัน”

(สิริณัฐ ลิ้มปิยะพานิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีทำบุญ
ครบรอบวันเสียชีวิตของผู้ตาย ซึ่งจะใช้เครื่องเซ่นไหว้หลากหลายประเภท กระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบ
พิธีเซ่นไหว้ครบรอบวันเสียชีวิตของบรรพบุรุษจะใช้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองเป็นหลัก (ดังภาพที่ 63)
เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า การเผากระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองเป็นการอุทิศเงินทอง
ให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งดวงวิญญาณของบรรพบุรุษสามารถนำไปซื้อสิ่งของที่ชอบในยมโลกหรือปรโลกได้

ภาพที่ 63 กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต

ที่มา: เฉลิมชัย ชัดดีโยทัยวงศ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2564

สำหรับวิธีการถวายกระดาษไหว้ต้องอาศัยความพิถีพิถันอย่างมาก เนื่องจากพิธีทำบุญ
ครบรอบวันเสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของผู้ตายจัดให้กับบรรพบุรุษของตน ดังนั้นคนไทยเชื้อสายจีน
จำนวนมากจึงนิยมถวายให้กับบรรพบุรุษร่วมกัน ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“จ้อซีเราจะไหว้ที่บ้าน ไม่ได้ไปสุสาน เราจะตั้งรูปภาพของ
อากงหรืออาม่า โดยตั้งสูงกว่าโต๊ะหมู่บูชา ถือว่าเราเคารพท่าน ส่วน
กระดาษไหว้ก็จะเป็นกระดาษเงินกระดาษทองที่ส่งไปให้พวกเรามีเงินได้
ใช้ แล้วตอนที่เรากลายให้ท่าน บ้านผมนะ คนอื่นผมไม่รู้ เราจะรวมญาติ
ด้วยกันแล้วถวายด้วยกัน จะได้คุ้มครองพวกเรา”

(พงษ์ศักดิ์ วัฒนรัชานากุล. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิธีการถวายเครื่องกระดาษไหว้ให้กับบรรพบุรุษ
ของคนไทยเชื้อสายจีนคือ ญาติ ๆ จะมาถวายร่วมกัน (ดังภาพที่ 64) ซึ่งมีสาเหตุมาจากลูกหลานคนไทย
เชื้อสายจีนไม่ได้ถวายเครื่องกระดาษเพื่อถวายทรัพย์สินเงินทองให้กับบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาส
ในการขอความคุ้มครองปกป้องรักษาจากบรรพบุรุษ ผ่านการยกกระดาษไหว้ด้วยกันเพื่อให้บรรพบุรุษ

ทราบว่าเครื่องกระดาษเหล่านี้ลูกหลานเป็นคนอุทิศไปให้ จะได้คุ้มครองลูกหลานให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และสมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

ภาพที่ 64 สมาชิกในครอบครัวถวายเครื่องกระดาษด้วยกัน

ที่มา: Nanthinee Homemade ถ่ายเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2563

ส่วนวิธีการเผากระดาษไหว้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต คนไทยเชื้อสายจีนต้องพูดกับบรรพบุรุษว่า ขอให้บรรพบุรุษมารับของที่เผาไปให้เพื่อนำไปใช้ในยมโลก

“เวลาเผากระดาษไหว้ เราจะเผานอกบ้าน เพราะจะเกิดฝุ่นมาก แต่เราจะไหว้ตรงหน้ารูปถ่ายของบรรพบุรุษก่อน แล้วค่อยนำไปเผา ตอนที่เผาเราต้องพูดว่า อากงหรืออาม่ามารับของเหล่านี้นะ เราตั้งใจส่งไปให้ ไม่รู้ว่าท่านพอใจหรือเปล่า จะน้อยเกินไปไหม ถ้าน้อยเกินไปก็ขอให้ท่านเข้าฝันบอกกับน้อง ๆ นะ คุ้มครองให้เด็กมีเงิน วันหลังจะได้เผาเยอะกว่านี้ อีกทั้งยังสามารถบอกกับอากงว่า ตอนนี้ติดขัดอะไรอยู่ ขอให้อากงอาม่ามาคุ้มครอง ให้ผ่านเรื่องนี้ไปได้ มีความปรารถนาอะไรก็สามารถบอกกับอากงอาม่าได้”

(หทัยฉัฐ กุลเลิศประเสริฐ. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในขั้นตอนการเผากระดาษไหว้ให้กับบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา กล่าวคือการบอกเล่าความปรารถนาของตนและสอบถามเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้ที่เผาไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วว่าเพียงพอหรือไม่ เนื่องจากชาวจีนเชื่อกันว่า ในขณะที่เผากระดาษไหว้นั้น บรรพบุรุษจะมารับสิ่งของเหล่านี้ จึงเป็นโอกาสที่เราสามารถสื่อสารกับบรรพบุรุษได้ ดังนั้นลูกหลานจึงใช้โอกาสนี้เพื่อขอความคุ้มครองจากบรรพบุรุษ บันดาลโชคลาภและความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับลูกหลาน

กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“สมัยก่อน ถ้าเสียชีวิตครบสามปี ครอบครัวจะจัดเต็มเหมือนพิธีงเด็ก เผารถ เผาบ่าน เผาของใช้ต่างๆ แต่ว่าปัจจุบันนี้สถานที่เผาไม่อำนวย หลายครอบครัวจึงจัดงานที่บ้าน กระดาษก็ใช้แบบธรรมดา ใช้แค่ กิมจิว อ่วงแซจี้ แบนก้งเด็ก ส่วนเสื้อผ้าก็แล้วแต่ครอบครัว จะเผาไม่เผาก็ได้ แล้วแต่ความสบายใจ”

(พงศธร แจ่มจันทร์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้กระดาษไหว้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากในสมัยก่อน คนจีนมีความเชื่อที่ว่า หากบุคคลใดตายครบสามปีจะกลายเป็นดวงวิญญาณและได้เข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการต่อไป ไม่ใช่ดวงวิญญาณใหม่แล้ว ดังนั้น ลูกหลานจึงประกอบพิธีกรรมอย่างยิ่งใหญ่ ถวายเครื่องกระดาษทุกประเภทให้กับบรรพบุรุษ แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากการพัฒนาของเมืองและสังคม ทำให้หาสถานที่เผากระดาษไหว้ที่มีขนาดใหญ่ และสามารถเผาในปริมาณมากค่อนข้างลำบาก ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันจึงเผากระดาษไหว้ที่มีขนาดเล็กภายในบ้าน เพื่อแสดงน้ำใจและความเคารพต่อบรรพบุรุษ

สรุปได้ว่า พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตเป็นพิธีกรรมสำคัญสำหรับครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะนำเครื่องสักการบูชาหลากหลายประเภทมาถวายให้กับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ในบรรดาเครื่องเช่นไหว้เหล่านี้ กระดาษไหว้เป็นเครื่องเช่นไหว้ที่มีเอกลักษณ์อย่างมากในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต ชาวจีนจะนำกระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองไปเผาให้กับบรรพบุรุษ โดยเฉพาะบรรพบุรุษที่เสียชีวิตยังไม่ครบสามปี ลูกหลานยังจำเป็นต้องเผาอ่วงแซจี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการอุทิศเงินทองให้กับบรรพบุรุษ ทำให้พวกเขาสามารถซื้อวัตถุสิ่งของตามต้องการ นอกจากนี้ ชาวจีนเชื่อกันว่า อ่วงแซจี้เป็นใบเบิกทางที่ส่งดวงวิญญาณของบรรพบุรุษไปสู่สุชาติ

ส่วนวิธีการถวายกระดาษไหว้ให้กับบรรพบุรุษ คนไทยเชื้อสายจีนบางส่วนนิยมรวมญาติเพื่อถวายกระดาษไหว้ให้กับบรรพบุรุษด้วยกัน เพื่อให้รู้ว่าเครื่องกระดาษไหว้เหล่านี้ลูกหลานเป็นคนอุทิศไปให้ด้วยกัน ภายหลังจากได้คุ้มครองลูกหลานให้มีชีวิตร่มเย็นเป็นสุข ส่วนวิธีการเผากระดาษไหว้คือเผาไปด้วยคุยกับบรรพบุรุษไปด้วย ซึ่งเนื้อหาที่ลูกหลานพูดคุยกับบรรพบุรุษ ส่วนใหญ่เป็นความปรารถนาและความยากลำบากของตน ซึ่งเชื่อกันว่าในขณะที่เผากระดาษไหว้ บรรพบุรุษจะมารับกระดาษไหว้ที่อุทิศไปให้ ดังนั้น จึงเหมาะสำหรับการอธิษฐานและขอความช่วยเหลือจากบรรพบุรุษ ให้เราสมหวังสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

3.3.3 พิธีแก้บน

พิธีแก้บนเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้การช่วยเหลือและทำให้ผู้เช่นไหว้สมความปรารถนาในด้านใดด้านหนึ่ง ชาวจีนเชื่อว่าหากเราสมหวังสมความปรารถนาแล้วไม่ไปแก้บนสิ่งดี ๆ ก็อาจจะกลายเป็นสิ่งชั่วร้ายได้ เพราะถือเป็นการทำผิดสัญญาระหว่างผู้เช่นไหว้กับสิ่งเหนือ

ธรรมชาติ โดยทั่วไปแล้ว ชาวจีนจะนำเครื่องเช่นไห้ที่เคยอดิษฐานสัญญาไว้และกระดาศไห้ไปบูชา เช่นไห้เทพเจ้าเพื่อขอบพระคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้ความช่วยเหลือ บ้านดาลให้ชีวิตของตนมีแต่ความสุข สมหวังสมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

การที่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประสบความสำเร็จทุกขัยากเดือดร้อน ด้วยการบนบานขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้าทั้งหลายที่ศาสนสถาน และเมื่อสมความปรารถนาในสิ่งนั้นแล้ว ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนำเครื่องกระดาศไห้ไปถวายให้กับท่าน ตามที่เคยให้สัญญาไว้ ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาศไห้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เมื่อลูกค้าสมหวัง เขาก็ยิ่งมาซื้อ เพราะเห็นผลดี ยังมีบางคน เขาไปบน ไปขอลูกจากเจ้าแม่กวนอิม เมื่อตั้งท้องแล้วเขาก็จะซื้อของไห้ ที่เคยสัญญาณกับเจ้าแม่กวนอิม เอาไปถวายท่าน ส่วนกระดาศไห้ที่ใช้ ในพิธีแก่นั้น ลูกค้าส่วนใหญ่ก็จะมาซื้อ “เพ้า” เพราะเป็นเสื้อผ้าของ เทพเจ้า ขนาดใหญ่กว่ากระดาศไห้เจ้าทั่วไป แสดงความเคารพที่เรา มี ต่อท่าน”

(วันดี ติโรโสภี. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมไปขอพรจาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อมีความปรารถนาในด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อสมความปรารถนาแล้วจึงไปประกอบพิธีแก่น ณ ศาสนสถานที่เคยอดิษฐานขอพร ส่วนกระดาศไห้ที่ใช้ในพิธีแก่น คนไทยเชื้อสายจีนนิยมสั่งซื้อ “เพ้า” หรือที่เรียกว่า “เครื่องแต่งกายของเทพเจ้า” (ดังภาพที่ 65) เพื่อนำไปถวาย เนื่องจาก “เพ้า” มี ขนาดใหญ่ การถวาย “เพ้า” สามารถแสดงความจริงใจและความเคารพนับถืออย่างสูงต่อเทพเจ้า นอกจากนี้ ชาวจีนยังเชื่อกันว่า การถวาย “เพ้า” เป็นการถวายเสื้อผ้าให้กับเทพเจ้า ดังนั้น กระดาศไห้ รูปแบบเครื่องแต่งกายของเทพเจ้าจึงเหมาะสำหรับนำไปถวายให้กับเทพเจ้า เพื่อขอบพระคุณที่บันดาล ให้ผู้บนบานสมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

ภาพที่ 65 เพ้าไห้ท้าววิรุฬหก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

ส่วนวิธีการถวายกระดาดไหว้ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต้องอาศัยความพิถีพิถันอย่างมาก ดังที่ผู้มาซื้อกระดาดไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เวลาแค้น เราต้องพูดกับเทพเจ้าที่เราขอว่า วันนี้เรามากราบไหว้ท่าน เพราะเรื่องอะไร แล้ววันนี้เรามาถวายอะไร ขอให้ท่านมารับไป ขอขอบคุณท่านที่ช่วยเหลือ และขอให้ท่านคุ้มครองชีวิตของตนให้มีแต่ความสุขต่อไป ส่วนกระดาดไหว้ เราต้องยกกระดาดไหว้ให้สูงกว่าหัว เพราะถือเป็นการกราบไหว้ท่าน ถวาย “แพ้า” ให้ท่าน ให้ท่านมีเสื้อผ้าใหม่ ๆ ไว้ใส่ในสวรรค์”

(ลำดวน ไชยาคำ. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนนิยมนำกระดาดไหว้ไปบูชาเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อแก้บน ซึ่งวิธีถวายเครื่องกระดาดไหว้ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีข้อปฏิบัติสองประการ คือ การกล่าวขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทราบว่าผู้บนบานมาทำตามสัญญาแล้ว แสดงให้เห็นว่าผู้บนบานเป็นคนที่ปฏิบัติตามสัญญา เมื่อผู้บนบานมาขอความช่วยเหลืออีกในภายหลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะได้ช่วยเหลือผู้บนบานด้วยความเต็มใจ ส่วนประการที่สอง คือ วิธีถวายเครื่องกระดาดไหว้ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งผู้บนบานจะยกกระดาดไหว้เหนือศีรษะ เพื่อแสดงความเคารพอย่างสูงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และขอบคุณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยให้ตนประสบความสำเร็จตามคำอธิษฐาน

สำหรับผู้บนบานที่สักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แตกต่างกัน จะใช้กระดาดไหว้ที่ไม่เหมือนกัน ดังที่ผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าไต้ฮงกงให้สัมภาษณ์ว่า

“จริง ๆ แล้ว เราไม่แนะนำให้บน เพราะบนแล้วต้องมาแก้บน ถ้าลืมนแก้บนอาจเกิดสิ่งที่ไม่ดีได้ ดังนั้น เรามาขอพรก็พอ คนที่มาแก้บนจะซื้อกระดาดไหว้อะไรบ้าง ก็แล้วแต่คนมาไหว้แหละ เพราะบางคนเขามาแก้บนกับเจ้าแม่กวนอิม มาขอบคุณท่าน ก็จะซื้อชุด “แพ้า” สำหรับไหว้เจ้าแม่กวนอิม ชุด “แพ้า” สำหรับไหว้เจ้าแม่กวนอิมจะเป็นสีขาว หมวกของเจ้าแม่กวนอิมจะมีพระพุทธรเจ้า 5 องค์ บางร้านก็เพิ่มดอกไม้เป็นการตกแต่ง ส่วนชุดไหว้ที่กิง ไต้ฮงกงจะเป็น สีเหลือง ไต้ลือเอี้ยจะเป็นสีแดง แต่ละองค์ไม่เหมือนกัน”

(อลงกต ภูวนาทิตย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนนิยมถวาย “แพ้า” ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นเครื่องการแต่งกายของเทพเจ้า ถือเป็นเครื่องเช่นไหว้สำคัญในพิธีแก้บน คนจีนยังมีความเชื่อกันว่าเทพเจ้าแต่ละองค์จะสวมเสื้อผ้าที่ไม่เหมือนกัน ดังเช่น ตามความเชื่อของชาวจีน พระโพธิสัตว์เจ้าแม่กวนอิมเป็นผู้หญิงที่สวมเสื้อสีขาว ดังนั้น ในขณะที่ทำการถวาย “แพ้า”

ให้กับเจ้าแม่กวนอิมเพื่อแก้บนนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมเลือก “เพ้า” สำหรับไหว้เจ้าแม่กวนอิม เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เห็นถึงความจริงใจของผู้บนบานที่ตั้งใจมาขอคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สรุปได้ว่า พิธีแก้บนเป็นพิธีที่มีความสำคัญสำหรับชาวจีน เนื่องจากชาวจีนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญในการทำตามสัญญา มีสุภาษิตจีนหนึ่งถูกเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ “คำพูดของวิญญูชน แม้รตเทียมม้าสัตว์ก็ยากที่จะตามทัน” สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนยกย่องการปฏิบัติตามคำสัญญา ชาวจีนไม่เพียงแค่นิยมเข้าหาคนที่ทำตามสัญญาเท่านั้น ในการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คำสัญญามีความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยเชื่อกันว่า หากลืมหืมทำตามสัญญาที่เคยให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการผิดสัญญาระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับผู้เช่นไหว้ ถือเป็น การหลอกลวงเทพเจ้าให้มาช่วยเหลือตน ดังนั้น ชาวจีนจึงให้ความสำคัญกับพิธีแก้บนเป็นอย่างมาก เมื่อสมหวังสมความปรารถนาแล้ว ผู้เช่นไหว้จะไปสักการะบูชาเทพเจ้าองค์ที่เคยบนไว้ ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีแก้บนจะเป็นรูปแบบเครื่องแต่งกายของเทพเจ้า ซึ่งสาเหตุที่ใช้ “เพ้า” มาถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจาก “เพ้า” มีขนาดใหญ่กว่ากระดาษไหว้เจ้าทั่วไป และมีราคาสูงกว่าด้วย

ดังนั้น คนไทยเชื้อสายจีนจึงนิยมนำ “เพ้า” มาถวายเทพเจ้า เพื่อแสดงความจริงใจและความเคารพนับถืออย่างสูงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สำหรับการกราบไหว้เทพเจ้าที่แตกต่างกัน คนไทยเชื้อสายจีนจะนำ “เพ้า” ที่แตกต่างกันไปถวาย ส่วนวิธีการถวายให้เทพเจ้า ผู้บนบานต้องบอกกับเทพเจ้าว่าของเช่นไหว้เหล่านี้เป็นการอุทิศให้กับเทพเจ้า ขอคุณที่ช่วยให้ผู้บนบานสมหวังสมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ นอกจากนี้ ผู้บนบานจะต้องยกกระดาษไหว้เหนือศีรษะเพื่อแสดงความเคารพและความจริงใจของตน เพื่อให้เทพเจ้ารับรู้ว่าคุณบนบานได้ทำตามคำสัญญาแล้ว หากต้องการความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในภายหลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะได้บันดาลความสุขและช่วยเหลือผู้เช่นไหว้ต่อไป

3.3.4 พิธีแก้ปีชง

คนจีนมีความเชื่อเรื่องปีชง ดังที่ หยิน ไชยโจว (2561, น. 66) กล่าวว่า คำว่า ชง หมายถึง การปฏิปักษ์ต่อกัน เป็นพลังบางอย่างที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่ามากระทบดวงชะตา ส่งผลให้เกณฑ์ดวงชะตาตกต่ำในทุกด้าน ซึ่งการชงของนักชงในแต่ละปีจะไม่เหมือนกัน หากปีใดชงกับนักชงของตน ปีนั้นจะเป็นปีที่ไม่มีความมั่นคง ชีวิตอาจจะมีกลุ่ม ๆ ดอน ๆ และอาจพบเจอสิ่งที่ไม่ดีร้าย หรือแม้กระทั่งเกิดภัยอันตรายต่อชีวิตของตน ดังนั้น ชาวจีนจึงมีหลากหลายวิธีการปฏิบัติตามคติความเชื่อเกี่ยวกับปีชง อาทิ การประดับด้วยวัตถุมงคล การสวมใส่กางเกงในสีแดง การประกอบพิธีแก้ปีชงที่วัดและศาลเจ้าจีน ในบรรดาวิธีการปฏิบัติเหล่านี้ การไปแก้ปีชงที่วัดเป็นวิธีการปฏิบัติที่มากที่สุดสำหรับลูกหลานชาวจีน ซึ่งไม่ได้มีเพียงคนไทยเท่านั้นที่นิยมไปแก้ปีชงที่ศาสนสถานจีนในประเทศไทย คนจีนจำนวนมากนิยมฝากเพื่อนที่มาเที่ยวไทยเพื่อมาแก้ปีชงที่ศาสนสถานจีนย่านเยาวราช สามารถพูดได้ว่า พิธีแก้ปีชงในปัจจุบันกลายเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวจีน ซึ่งวิธีแก้ปีชงในศาสนสถานจีน ลูกหลานชาวจีนจะนำรูปเทียน ส้มและกระดาษไหว้ไปสักการะบูชา

เทพเจ้าไ้ส่วยเอี้ย ซึ่งเป็นเทพเจ้าคุ้มครองดวงชะตาชีวิต เพื่อเสริมดวงชะตา ลดความไม่มั่นคง สร้างบุญบารมีและนำพาโชคลาภมาให้กับชีวิตของตน

ในช่วงเทศกาลตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากนิยมไปสักการบูชาเทพเจ้าไ้ส่วยเอี้ยเพื่อแก้ปีชง ดังที่ผู้ประกอบการพิธีของศาลเจ้าไ้ส่วยเอี้ยได้สัมภาษณ์ว่า

“พิธีแก้ปีชงของศาลเจ้าเราจะเป็นช่วงเทศกาลตรุษจีน พวกเขาจะนำส้มมาถวาย เพราะมีความหมายว่ามงคล ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ก็จะมีใช้หนึ่งเดียว ถึงเงินถึงทอง กระทั่งอั่งป้อ และก๊วยหนั่งฮู้ การใช้หนึ่งเดียวเราต้องปิดตัว 12 หรือ 13 ครั้งจากหัวจนถึงเท้า เหตุผลที่ปิดตัว เพราะอยู่ในปีที่ไม่คงที่ ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง เราปิดตัวเป็นการขับไล่สิ่งที่ไม่ดีออกไป และนำสิ่งดี ๆ เข้ามา ส่วนเครื่องกระดาษอื่นจะใช้ในการอธิษฐานขอพรก็พอ ไม่ต้องนำมาปิดด้วย พอเสร็จพิธีแล้ว เราจะวางไว้ที่รูปเคารพของไ้ส่วยเอี้ยและขอพรจากท่าน เพราะท่านเป็นเทพเจ้าที่ควบคุมชะตาของเรา”

(อลงกต ภรนาทิตย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ กล่าวคือ วัดมังกรกมลาวาสเป็นศาสนสถานจีนที่ได้รับความนิยมจากผู้ไปสักการบูชาเทพเจ้าไ้ส่วยเอี้ยและแก้ปีชง ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีแก้ปีชงและวิธีการปฏิบัติคล้ายกับพิธีแก้ปีชงของศาลเจ้าไ้ส่วยเอี้ย

“ที่วัดเล่งเน่ยยี่สามารถแก้ปีชงได้ตลอดทั้งปี ส่วนใหญ่จะซื้อกระดาษหนึ่งเดียว เทียงเอ่าจี้ ตัวกิมที่พับเป็นกระถาง และก๊วยหนั่งฮู้ไป เช่นไหว้ไ้ส่วยเอี้ย มีหลายคนเลย และยังมีคนจีนฝากเพื่อนมาแก้ปีชงด้วย เพราะได้ยินว่าได้ผลมาก ส่วนทางวัดเล่งเน่ยยี่จะมีรูปภาพของไ้ส่วยเอี้ยวางไว้ที่ลาน ผู้คนสามารถไปซื้อใบฝากดวง ชุดละ 100 บาท และเขียนวันเดือนปีเกิดของคนที่ยากจะแก้ปีชง เอาหนึ่งเดียวและใบฝากดวงปิดตัว 12 หรือ 13 ครั้ง จากหัวจนถึงเท้าเลย เสร็จแล้วเราก็วางไว้ที่โต๊ะบูชา ก็พอจะมีเจ้าหน้าที่ไปเก็บ แล้วมีพระจีนสวดมนต์ให้ แต่ถ้าตนเองไม่ได้ชงก็ไม่ต้องปิดตัว ให้เขียนชื่อของเขาบนกระดาษไหว้เจ้าก็พอ”

(จาดุรณ วงษ์วัฒนามงคล. 2 สิงหาคม 2564: สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทั้งคนไทยเชื้อสายจีนและชาวจีนต่างนิยมไปสักการบูชาและแก้ปีชงกับเทพเจ้าไ้ส่วยเอี้ย เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า หากบุคคลใดมีการชงในปีนั้น อาจเกิดความชั่วร้ายหรือพบเจอสิ่งที่ไม่ดี จึงต้องไปกราบไหว้บูชาเทพเจ้าไ้ส่วยเอี้ย ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่คุ้มครองดวงชะตาชีวิตของมนุษย์ สำหรับพิธีแก้ปีชงและสักการบูชาไ้ส่วยเอี้ย ลูกหลานคนไทย

เชื้อสายจีนนิยมนำเครื่องเซ่นไหว้หลากหลายชนิด ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีแก้ปีชง ประกอบด้วย หิ้งเตี้ย ซึ่งเป็นธนะบัตรของโลก เทียงเถ่าจี ซึ่งเปรียบเสมือนทั้งเป็นบันไดของสวรรค์ อีกทั้งเป็นกระดาษเงินกระดาษทองของโลก กระทงอ่วงป้อ ซึ่งเป็นทรัพย์สินเงินทองสมบัติของโลก และกู่หนั่งฮู้ ซึ่งเป็นการแทนกระดาษที่เป็นยันต์เทพเจ้าอุปถัมภ์ ซึ่งวิธีการใช้หิ้งเตี้ยกับกระดาษไหว้เจ้าชนิดอื่นมีความแตกต่างกัน ลูกหลานคนจีนนิยมนำใบฝักดวงชะตาพร้อมกับหิ้งเตี้ยไปปิดตัวตามจำนวนเดือนของปีนั้นตามปฏิทินจันทรคติจีน (ดังภาพที่ 66) ส่วนการใช้กระดาษไหว้รูปแบบอื่นใช้เพื่ออธิษฐานขอพรก็พอ ซึ่งจะไม่มีการปฏิบัติที่ซับซ้อนมากนัก ส่วนการใช้กระดาษไหว้ดังกล่าว ชาวจีนมีความเชื่อว่าการใช้หิ้งเตี้ยและกระทงอ่วงป้อเป็นการอุทิศทรัพย์สินเงินทองให้กับเทพเจ้าให้ส่วยเอี้ย ส่วนเทียงเถ่าจีเป็นบันไดสวรรค์ เป็นกระดาษไหว้ที่ใช้ต้อนรับเทพเจ้าให้ส่วยเอี้ยเมื่อเสด็จลงมายังโลกมนุษย์ ส่วนกู่หนั่งฮู้ เป็นกระดาษไหว้ที่สร้างบุญเสริมดวงเพิ่มสิริมงคลให้กับชีวิตของตน ให้มีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เซ่นไหว้

ภาพที่ 66 การใช้หิ้งเตี้ยมาปิดตัว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

สรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับปีชงตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเชื่อกันว่า ผู้ที่มีปีนักษัตรชงกับปีนั้น ๆ จะเกิดความชั่วร้าย ชีวิตไม่มั่นคง หรือแม้กระทั่งอาจเกิดอุบัติเหตุที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ดังนั้น ผู้คนจึงพยายามค้นหาวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่น ซึ่งในบรรดาวิธีแก้ปีชงต่าง ๆ พิธีกราบไหว้ให้ส่วยเอี้ยเป็นพิธีสำคัญและได้รับความนิยมจากทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งผู้เซ่นไหว้จะนำเครื่องสักการะบูชาหลากหลายชนิดไปกราบไหว้ให้ส่วยเอี้ย เพื่อขอให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง เสริมดวงเพิ่มสิริมงคล ในพิธีแก้ชง ผู้ศรัทธาจะใช้หิ้งเตี้ย เทียงเถ่าจี กระทงอ่วงป้อและกู่หนั่งฮู้มากราบไหว้บูชาให้ส่วยเอี้ย ซึ่งการใช้กระดาษไหว้ดังกล่าวมีความเชื่อที่ไม่เหมือนกัน แต่ล้วนเป็นการขอพรให้ชีวิตของตนมีความราบรื่น ส่วนวิธีการถวายเครื่องกระดาษ การถวายหิ้งเตี้ยมีเอกลักษณ์มาก ในขณะที่การกราบไหว้บูชาให้ส่วยเอี้ย

หากผู้เช่าไหว้เกิดปีชงกับปีนั้น จะต้องนำไปฝากดวงชะตาและหิ้งเตี้ยปิดตัวตามจำนวนเดือนในปีนั้น ซึ่งถือเป็นการขับไล่ความชั่วร้ายออกจากชีวิตของตน แม้ไม่มีผู้ใดสามารถพิสูจน์ได้ว่าการประกอบพิธีแก้ปีชงด้วยเครื่องกระดาดต่าง ๆ นั้นมีประโยชน์หรือไม่ แต่คนไทยเชื้อสายจีนประกอบพิธีแก้ปีชงเพื่อสร้างความสบายใจให้กับผู้เช่าไหว้ ให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

3.4 การสืบทอดวัฒนธรรมกระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน

กระดาดไหว้ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แม้เวลาผ่านไปหลายปีแล้วก็ตาม กระดาดไหว้ยังคงเป็นเครื่องสักการบูชาที่ขาดไม่ได้บนโต๊ะหมู่บูชาของคนจีนและกลายเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมจีนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ไม่ได้มีเพียงลูกหลานคนจีนเท่านั้นที่ยังยึดถือวัฒนธรรมกระดาดไหว้ ชาวจีนโพ้นทะเลที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยยังคงอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาดไหว้ จนถึงปัจจุบัน จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า ในสังคมไทยยังมีประชากร 4 กลุ่มที่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาดไหว้ให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” ร้านจำหน่ายกระดาดไหว้และศาสนสถานจีน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 สมาชิกในครอบครัว

ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของมนุษย์และเป็นสถานที่ ๆ สมาชิกใช้ชีวิตร่วมกันมากที่สุด ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้วัฒนธรรม การปฏิบัติและการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมเป็นอย่างมาก สามารถสังเกตได้ว่าสมาชิกในครอบครัวเดียวกันมีการนับถือศาสนา คติความเชื่อ และวัฒนธรรม ตลอดจนการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมที่เป็นแบบแผนเดียวกัน กระดาดไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่กำเนิดจากคติความเชื่อของชาวจีนและถูกใช้ในประเพณีไหว้เจ้าและการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ตลอดจนได้รับการสืบทอดผ่านสมาชิกในครอบครัว

ในทุกเทศกาลจีน คนไทยเชื้อสายจีนนิยมประกอบพิธีเซ่นไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือดวงวิญญาณ ดังนั้น จึงใช้กระดาดไหว้เป็นหนึ่งในเครื่องสักการบูชาในการประกอบพิธีกรรม โดยผู้อาวุโสในบ้านต้องสอนวิธีการใช้กระดาดไหว้ให้ผู้ย่อยได้เรียนรู้ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาดไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมรู้จักกระดาดไหว้เจ้าตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว เพราะที่บ้านผม
 อากงอาม่าซื้อเผ่ากันทุกปี ตรุษจีน เซ็งเม้ง สารทจีน เผ่าเยอะมาก
 ตอนเรายังเด็ก พวกเขาเผ่าเราก็ดูกันเรื่อย ๆ แล้วอากงอาม่าก็ให้เรา
 เผ่าด้วย สอนเราว่าต้องบอกกับบรรพบุรุษว่าขอให้ตนเองเรียนเก่งขึ้น
 สอบติดมหาวิทยาลัยดี ๆ บรรพบุรุษจะได้คุ้มครองเรา พอเราโตขึ้น แต่
 พวกเขาเสียแล้ว เราก็ยังซื้อกระดาดไหว้กลับมาเผ่าให้พวกเขา ส่งเงิน

ส่งรถ ส่งบ้านให้พวกเขาใช้ และผมเชื่อว่าลูกของผมจะทำตามต่อไป เพราะเด็ก ๆ อยากรู้อยากเห็นมาก บางครั้งก็มาถามผมว่าของนี้ใช้ที่ไหน คืออะไร เราก็ตั่งใจสอนเขา เพราะไม่อยากให้วัฒนธรรมของเราหายไป”

(แดน ครูทน้อย. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในยุคปัจจุบัน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมกระดาษไหว้ไว้เป็นอย่างดี ซึ่งสมาชิกในครอบครัวจะคอยส่งเสริมให้ลูกหลานเข้าร่วมพิธีเช่นไหว้และเผากระดาษไหว้ด้วยกัน (ดังภาพที่ 67) ตลอดจนอบรมสั่งสอนวิธีการใช้กระดาษไหว้ให้กับลูกหลาน ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ได้เป็นอย่างดี โดยไม่ต้องจัดงานหรือทำสิ่งใดโดยเฉพาะ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวจะได้รับอิทธิพลจากสิ่งที่ได้เห็นและได้ยินเป็นประจำ ค่อย ๆ ซึมซับอิทธิพลจากครอบครัวเข้าไปจนกลายเป็นความคิดและวิธีการดำเนินชีวิต โดยไม่รู้ตัว ดังนั้นถึงแม้ผู้ที่คอยสั่งสอนวัฒนธรรมกระดาษไหว้จะล่วงลับไปแล้ว แต่ลูกหลานยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีการเผากระดาษไหว้ต่อไป ตลอดจนทำให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 67 การให้ลูกหลานเข้าร่วมพิธีการเผากระดาษไหว้ในเทศกาลสารทจีน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) 22 สิงหาคม 2564 ที่ย่านเยาวราช

ผู้อาวุโสในครอบครัวไม่ได้สอนเพียงวิธีการเผากระดาษไหว้ให้กับลูกหลานเท่านั้น แต่ยังสอนวิธีการพับกระดาษไหว้ให้แก่ลูกหลานของตน ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ป้าของฉันชำนาญการพับกระดาษไหว้มาก สวยกว่ากระดาษไหว้ที่พวกเขาขายอีก ดังนั้น บ้านเราจะซื้อแค่ตัวกิม แบนกังกเด็ก อ่วง แซงจีที่พวกเขายังทำไม่เสร็จ แล้วเอากลับไปพับที่บ้านเอง ป้าก็จะสอน

เด็ก ๆ บ้าง แต่มีแค่พี่คนเดียวที่พับสวย พี่สาวน้องสาวพับได้ชี้ให้ร่ำมาก แต่เรามีความสุขมาก ตอนพับกระดาษ แม้ว่าอาจจะพับได้ไม่สวยมาก แต่เรานั่งอยู่ด้วยกัน พับไปคุยไป สนุกมาก พับเสร็จก็นำไปไหว้เจ้า ไหว้ เหล่ากงเหล่าม่า รู้สึกได้บุญมาก เพราะเราลงมือทำเอง”

(ลักษณะลัญญา แก้วพัฒนลัญญา. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนไม่ได้ใช้กระดาษไหว้ เป็นเพียงเครื่องเซ่นไหว้ที่ทำให้ลูกหลานรับรู้ถึงวัฒนธรรมเครื่องเซ่นไหว้เท่านั้น แต่ยังคงมีการอบรมสั่งสอน เกี่ยวกับวิธีพับกระดาษไหว้ให้กับลูกหลาน (ดังภาพที่ 68) ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกหลานมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระดาษไหว้อย่างลึกซึ้งผ่านการลงมือทำกระดาษไหว้ด้วยตนเอง เพื่อร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมกระดาษไหว้ต่อไป

ภาพที่ 68 การสอนพับกระดาษไหว้ให้แก่ลูกหลาน

ที่มา: ปรีชา แสงอรุณ ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2564

ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนเป็นสถานที่สอนให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจประเภทของ กระดาษไหว้และวิธีการใช้กระดาษไหว้ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เราคนจีนเข้าใจว่า ของไหว้เจ้ากับของไหว้คนตายมันต่างกัน แต่บางคนเขาไม่รู้ เขานำของไหว้บรรพบุรุษไปไหว้เจ้า อันนี้ถือว่าผิด มาก แต่บ้านของผมสอนตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วว่า ของนี้ใช้ไหว้เจ้า ไหว้เจ้า องค์ไหน อันนี้คือไหว้บรรพบุรุษ ถ้าตายไปไม่ครบสามปีต้องใช้ อะไรบ้าง ผู้ใหญ่เขารู้หมดฉะนั้นก็จะเตือนเด็ก ๆ ว่าอย่าทำสิ่งที่ไม่ควร ทำ ไม่อย่างนั้นอาจจะเกิดโทษได้”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้อาวุโสในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนจะ คอยสอนเกี่ยวกับประเภทของกระดาษไหว้และวิธีการใช้กระดาษไหว้ให้กับลูกหลาน เนื่องจาก

กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีเอกลักษณ์มาก กระดาษไหว้เจ้ากับกระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีความแตกต่างกันและไม่สามารถใช้แทนกันได้ ดังนั้น ผู้อาวุโสในครอบครัวจะคอยปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้ เพื่อไม่ให้ลูกหลานทำผิดขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมา

สรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอันเก่าแก่ อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนถือเป็นสถาบันที่มีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ กล่าวคือ การให้ลูกหลานใช้กระดาษไหว้ในพิธีกรรมทางความเชื่อ การสอนวิธีพับกระดาษไหว้และการให้ลูกหลานรู้จักประเภทของกระดาษไหว้ และวิธีการใช้กระดาษไหว้ เป็นต้น ตลอดจนทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมกระดาษไหว้ เกิดการยอมรับวัฒนธรรมกระดาษไหว้ และใช้กระดาษไหว้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก จึงมีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมของตนสูญหายไป

3.4.2 กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย”

กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” เป็นองค์กรที่จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนเจริญไชยให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งชุมชนเจริญไชยเป็นชุมชนที่มีประวัติยาวนานกว่าร้อยปี อีกทั้งยังเป็นแหล่งจำหน่ายกระดาษไหว้ขนาดใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ดังนั้น ผู้คนในชุมชนเจริญไชยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของชุมชนเจริญไชยและได้จัดตั้งองค์กรนี้ขึ้นมา รวมทั้งพิพิธภัณฑ “บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย” เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเผยแพร่ประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไชยและวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้บุคคลภายนอกรู้จักไม่ให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้สูญหายไปตามกาลเวลา

“กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” มีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ผ่านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้ต่าง ๆ ดังที่ผู้นำชุมชนเจริญไชยให้สัมภาษณ์ว่า

“ในหนึ่งปีจะมีงานก็ครั้งอันนี้ไม่แน่นอน เพราะแล้วแต่ความสะดวกและความพร้อมของคนที่สอนด้วย คนที่สอนพับกระดาษก็เป็นคนในชุมชนนี้แหละ เป็นเจ้าของร้านก็มี ไม่เป็นเจ้าของร้านก็มี แล้วขึ้นอยู่กับว่าอาจจะมีกลุ่มคณะมาขอให้ช่วยสอนหน่อย มีทั้งนักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยว คนที่ฝากรูปมาก็มี บางทีจะมีชาวต่างชาติ บางคนพับเก่งนะ ในงานนั้นเราจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงความเป็นมาชุมชนเจริญไชย จากนั้นก็แนะนำประวัติความเป็นมาของกระดาษไหว้ แล้วก็ให้พวกเขาพับ พับเสร็จก็นำไปเผาที่ศาลเจ้า เหตุผลที่เราทำชุมชนเจริญไชย เพราะเราอยาก

เผยแพร่กระดาษไหว้ให้คนรุ่นใหม่และคนที่สนใจ ให้พวกเขาเข้าใจความเป็นมาของกระดาษไหว้เจ้า แล้วก็ทดลองทำด้วยตนเอง แล้วอีกอย่างหนึ่งคือเพราะเอกลักษณ์ของชุมชนเราคือกระดาษไหว้เจ้า เป็นแหล่งเก่าแก่ที่สุดในประเทศ”

(ศิริณี อรุณานนท์. 24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

เจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เราจัดงานในเทศกาลไหว้พระจันทร์ด้วย ถ้าจำไม่ผิดตกคนละ 150 บาท มีขนมและน้ำชาด้วย เราจะกล่าวถึงความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้ และสอนพับกระดาษไหว้เจ้า”

(ภูมิสิทธิ์ ฤทธิ์อรรัตน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” มีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก ซึ่งโดยผ่านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 69) ประกอบด้วยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกระดาษไหว้ และการสอนวิธีพับกระดาษไหว้ ทำให้บุคคลภายนอกมีความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น ผ่านการลงมือประดิษฐ์กระดาษไหว้ด้วยตนเอง ส่วนสาเหตุที่ “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” จัดกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ให้บุคคลภายนอกเกิดความสนใจและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมกระดาษไหว้ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและมีเอกลักษณ์ความเป็นจีนไม่ให้สูญหายไป

ภาพที่ 69 การประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้

ที่มา: กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย ถ่ายเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2562

“กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” ไม่ได้จัดเพียงกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้เท่านั้น นอกจากนี้ยังจัดทำหนังสือเพื่อเป็นเครื่องมือสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ชุมชนเจริญไชยให้สัมภาษณ์ว่า

“ผู้นำเขาทำหนังสือเพื่อเผยแพร่ชุมชนของเราให้คนรู้จักมากขึ้น หนังสือเล่มนั้นชื่อว่า “บันทึกชุมชนเจริญไชย” เป็นหนังสือที่ดีมากนะ เพราะเขาไปสัมภาษณ์เจ้าของร้านและคนในชุมชนเกือบทุกคน จึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ออกมา ดังนั้น หนุถามว่ามีส่วนช่วยไหม พี่ตอบได้แน่นอนว่ามีค่ะ เพราะกลุ่มชุมชนทั้งจัดงานและจัดทำหนังสือด้วย ต้องบอกว่ามีชุมชนน้อยมากที่ทำได้ขนาดนี้ ชุมชนเราตั้งใจอยากให้คนรุ่นใหม่อย่างหนูมาสนใจกระดาษไหว้ต่อไป ไม่อยากให้มันสูญหาย”

(ธัญดา สารพันธ์. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ต่อไป ผ่านการจัดทำหนังสือที่บอกเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไชย (ดังภาพที่ 70) ซึ่งเป็นชุมชนจำหน่ายกระดาษไหว้ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังทำการแนะนำวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ประวัติความเป็นมาและเรื่องราวภูมิหลังเกี่ยวกับร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชย ซึ่งเป็นหนึ่งในช่องทางที่ทำให้บุคคลภายนอกมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมกระดาษไหว้โดยไม่ต้องเดินทาง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยกันสืบทอดกระดาษไหว้ให้คงอยู่ต่อไป

ภาพที่ 70 หนังสือเรื่อง “บันทึกเจริญไชย คนจีนสยาม”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย

“กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” นอกจากจัดกิจกรรมสอนพับกระดาษไหว้และจัดทำหนังสือเผยแพร่วัฒนธรรมกระดาษไหว้แล้ว ยังสร้างพิพิธภัณฑ์ “บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย” ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยให้สัมภาษณ์ว่า

“ชุมชนของเรามีพิธีกรรมด้วย เดินไปในซอยนี้ กลางซอย จะมีบ้านเล็ก ๆ เขียนว่า “บ้านเก่าเล่าเรื่อง” มีทั้งหมดสองชั้น แต่ชั้นหนึ่งไม่มีอะไรมากหรอก ชั้นสองจะมีโต๊ะหมู่บูชาไหว้พระจันทร์ และมีกระดาดไหว้ที่สวยงาม ถ้ามีคนมาขอถ่ายรายการหรือมีคณะทัวร์ คนในชุมชนก็จะพาไปดู แล้วแนะนำว่าสิ่งของเหล่านี้คืออะไรบ้าง”

(ภูษิตา ขวัญกมลธรร. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมกระดาดไหว้ไว้เป็นอย่างดี ผ่านการสร้างพิพิธภัณฑ์ “บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย” ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไชย นอกจากนี้ ยังสามารถจัดแสดงกระดาดไหว้ที่สวยงามให้ผู้เข้าชมเห็นถึงงานฝีมือที่ประณีตยิ่งกว่าเนรมิต (ดังภาพที่ 71) อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์รู้จักโต๊ะหมู่บูชาที่จัดตามประเพณีดั้งเดิมของจีน ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ที่ยากเรียนรู้เกี่ยวกับกระดาดไหว้ ให้มีความรู้เกี่ยวกับกระดาดไหว้และยอมรับประเพณีเก่าแก่มากขึ้น

ภาพที่ 71 การจัดโต๊ะหมู่บูชาไหว้พระจันทร์แบบดั้งเดิมภายในพิพิธภัณฑ์ “บ้านเก่าเล่าเรื่อง ชุมชนเจริญไชย”

ที่มา : กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย ถ่ายเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2562

สรุปได้ว่า “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่กระดาดไหว้ ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบปี ซึ่งสามารถดึงดูดผู้ที่สนใจประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไชยและกระดาดไหว้ ผู้ที่สนใจพับกระดาดไหว้ด้วยตนเอง ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับกระดาดไหว้มากขึ้น ได้ลงมือประดิษฐ์งานฝีมือที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและสวยงามด้วยมือตนเอง นอกจากนี้ ทางกลุ่มอนุรักษ์ฯ ยังได้จัดทำหนังสือและสร้าง

พิพิธภัณฑสถานขึ้นมา เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมกระดาษไหว้ออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้คนมาอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้คงอยู่ต่อไป สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามและความใส่ใจของคนในชุมชนเจริญไชย ทุกคนในชุมชนมีความสำคัญต่อกระดาษไหว้ และทุกคนเต็มใจในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ไม่ให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้สูญหายไปตามกาลเวลา

3.4.3 ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้

ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ถือเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ เนื่องจากร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ไม่ได้เปิดโอกาสให้เฉพาะผู้ที่สั่งซื้อกระดาษไหว้เท่านั้น หากลูกค้ามีข้อสงสัยเกี่ยวกับกระดาษไหว้ ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้ยินดีช่วยคลายข้อสงสัยเหล่านั้น พร้อมทั้งให้คำปรึกษากับลูกค้า ทำให้ลูกค้ามีความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น

ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้เป็นร้านจำหน่ายเครื่องเซ่นไหว้ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันมีกระดาษไหว้ไว้ใช้ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ซึ่งแสดงให้คนรุ่นใหม่รับรู้ว่ามีวัฒนธรรมกระดาษไหว้ยังคงอยู่และมีการพัฒนาอยู่คู่กับสังคม ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ผมคิดว่ามีส่วนช่วยมากนะครับ เพราะพวกเขาทำ พวกเขาขาย เราจึงมีโอกาสได้ซื้อ ไปจัดงานไหว้เจ้า ไหว้ปู่ย่าตายายได้ ถ้าไม่มีพวกเขา ผมก็ไม่รู้จะไปหาซื้อที่ไหน เพราะไม่สามารถผลิตกระดาษเองได้”

(สิริณัฐร์ สิมปิยาณิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ร้านขายกระดาษไหว้ยังเป็นสถานที่ในการนำเสนอวัฒนธรรมกระดาษไหว้

“ในความคิดของผม ผมคิดว่ามีส่วนช่วยแน่ ๆ เพราะอะไร รู้ไหม เพราะที่นี่เป็นเยาวราช ไม่ได้มีแค่เด็กคนไทยเชื้อสายจีนมา ยังมีคนต่างชาติมาด้วย เพราะเยาวราชมีวัดที่ทุกคนจำเป็นต้องไป อย่างกำแพงเงินของ ปักกิ่ง วัดนี้คือวัดเล่งเน่ยยี่ แถวนี้อีกไกล ๆ กับวัดนี้ พอฝรั่งเห็นแล้วรู้สึกสนใจมาก เพราะประเทศของเขาไม่มีสิ่งเหล่านี้ อันนี้เป็นวัฒนธรรมของเรา”

(พงษ์ศักดิ์ วัฒนธนากุล. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้มีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก ผ่านการเปิดร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 72) ทำให้มีร้านที่คอยบริการจำหน่ายกระดาษไหว้ สามารถสั่งซื้อกระดาษไหว้จากร้านไปประกอบพิธีกรรม อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในช่องทางที่สามารถจัดแสดงวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้ผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้ให้เกิดความสนใจและยอมรับวัฒนธรรมนี้ ตลอดจนช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 72 แหล่งการขายกระดาศไห้ว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านกังซังฮง

เนื่องจากผู้ที่มาซื้อกระดาศไห้วอาจไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระดาศไห้ว ดังนั้นในขณะ
สั่งซื้อกระดาศไห้ว ผู้ประกอบธุรกิจกระดาศไห้วมักต้องให้คำแนะนำกับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าสามารถ
ประกอบพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมที่ถูกต้อง ดังที่ผู้มาซื้อกระดาศไห้วให้สัมภาษณ์ว่า

“บางทีเราก็ไม่รู้ว่าจะต้องใช้กระดาศอะไรบ้าง เราไปซื้อกระดาศ
จากร้าน เจ้าของร้านก็จะแนะนำว่าตายไม่ถึงสามปีหรือหนึ่งปีต้องใช้
กระดาศอะไร พวกเขายินดีช่วยเหลือมาก เพราะขายได้เงิน พอเรารู้ว่า
ต้องใช้กระดาศอะไรแล้ว คราวหน้าเรามาซื้อก็บอกเขาว่าเราต้องการ
อะไรก็พอ ”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์จากผู้ประกอบพิธีกรรมของศาลเจ้าไต้ฮงกงและเจ้าของ
ร้านจำหน่ายกระดาศไห้วว่า

“พวกเจ้าของร้านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ ถ้ามีอะไรไม่รู้ไปถาม
ดูได้ พวกเขารู้หมด เพราะพวกเขาเปิดร้านขายกระดาศตั้งแต่วัยพ่อแม่
แล้ว ดังนั้นอยากซื้ออะไร หรืออยากจัดงานเช่นไหว้เทพเจ้าหรือ
บรรพบุรุษก็สามารถไปคุยกับเขาว่าต้องเตรียมของไหว้อะไรบ้าง”

(อลงกต ภูนาทิตย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

“ปีที่แล้วเราติดใบคำแนะนำในของไหว้ใฉ่ลิ่งเอี้ย เพราะ
ลูกค้าในช่วงตรุษจีนเกือบทุกคนชอบมาสอบถามวิธีเช่นไหว้ใฉ่ลิ่งเอี้ย
เราเลยคิดว่าติดใบคำแนะนำดีกว่า เพราะบางทีเราก็ไม่ว่างตอบ

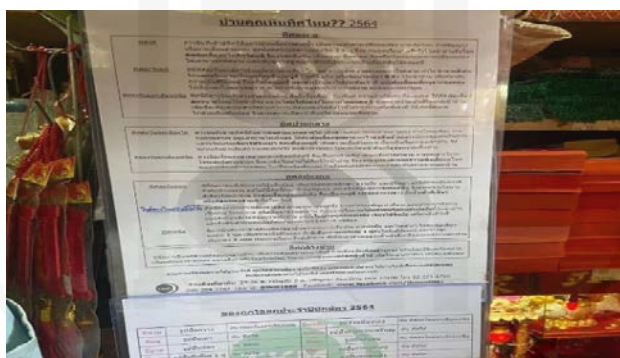

ทุกคำถาม ตรุษจีนคนเยอะมาก ดังนั้น เราจึงเขียนรายละเอียดว่าต้องเตรียมของไหว้อะไร จัดโต๊ะบูชาไปทิศไหน ครบทุกคำถาม”

(วันดี ดิรโลภี. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมกระดาษไหว้ โดยผ่านการให้คำแนะนำความรู้ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้ การใช้กระดาษไหว้และประเภทของกระดาษไหว้ให้กับลูกค้า แก้ไขปัญหาและข้อสงสัยของผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ อีกทั้งยังได้แนบข้อความเกี่ยวกับการใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีกรรม (ดังภาพที่ 73) ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มยอดขายของกระดาษไหว้เท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้มีความรู้ความสนใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น ประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณในทางที่ถูกต้อง ตลอดจนส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมกระดาษไหว้ต่อไป

ภาพที่ 73 การแนบข้อความเกี่ยวกับการใช้กระดาษไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2564 ที่ร้านตั้งเคี้ยวมิน

เนื่องจากในยุคสมัยปัจจุบัน ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ไม่ได้ต้องการแค่เผากระดาษไหว้ให้กับเทพเจ้าและดวงวิญญาณของบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังมีข้อเรียกร้องในด้านความสวยงามของกระดาษไหว้อีกด้วย ดังนั้น จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจกระดาษไหว้ต้องประดิษฐ์กระดาษไหว้ที่สวยงามและเลือกจำหน่ายกระดาษไหว้ที่มีรูปแบบทันสมัยเพื่อดึงดูดลูกค้าเข้ามาสั่งซื้อ รวมไปถึงการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมกระดาษไหว้ออกไป ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เดี๋ยวนี้มีคนขายกระดาษจำนวนมาก หน้าวัด ซอยนี้ เต็มไปหมดเลย ลูกค้าจะไปซื้อร้านไหนก็ขึ้นอยู่กับใครพับกระดาษได้สวยที่สุด เพราะราคาก็เท่า ๆ กันอยู่แล้ว ดังนั้น พวกเราก็มีการแข่งขันด้วยแต่พี่ ๆ ทุกคนที่อยู่ในซอยนี้ไม่เคยมีปัญหาในการแย่งลูกค้านะ เพราะเราทำเอง พับเอง ลูกค้าจะไปซื้อร้านไหนมันเป็นสิทธิ์ของเขา เราห้าม

ไม่ได้ เราก็แค่พยายามเต็มที่ ทำด้วยใจรัก เพราะจริง ๆ แล้วถ้าถามว่า อาชีพนี้ได้เงินล้านไหม ก็ไม่นะ เราก็แค่พยายามรักษาวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่ ไม่อยากให้รุ่นหลังอย่างหนู หรือรุ่นต่อไปไม่เคยได้ยินหรือใช้ กระดาษไหว้ ”

(อารยา ศรีวิระวานิชกุล. 14 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งเจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ในชุมชนเจริญไชยให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“โลกนี้อะไรก็มีหมดแล้ว ลูกค้าก็อยากให้บรรพบุรุษของเรามีด้วย จึงคิดว่าโลกนั้นเหมือนโลกเรา ต้องการของนี้ ของนั้น ดังนั้น เราก็ทำตามความต้องการของลูกค้า ซื้อกระดาษที่แปลกใหม่เข้ามาขาย จะได้มีลูกค้ามากขึ้น”

(บุญ อัครวจรสกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้มีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก เนื่องจากชุมชนเจริญไชยเป็นแหล่งจำหน่ายกระดาษไหว้ ดังนั้น ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้จึงมีการแข่งขันทางธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจจึงพยายามเอาใจลูกค้าที่มาซื้อกระดาษไหว้ให้เกิดความพึงพอใจ ผ่านการประดิษฐ์กระดาษไหว้ที่มีรูปลักษณะภายนอกสวยงาม ปรับรูปแบบกระดาษไหว้ให้ทันสมัย ซึ่งไม่เพียงแค่อดึงดูดลูกค้าเข้าร้านมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้เกิดความสนใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้และร่วมกันสืบทอดกระดาษไหว้ รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้ยังคงอยู่และสืบทอดสู่รุ่นหลังต่อไป

สรุปได้ว่า ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้เป็นกลุ่มที่คอยสนับสนุนการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ผ่านการเปิดร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ ทำให้ลูกหลานคนจีนสามารถซื้อกระดาษไหว้และใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการแสดงวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้บุคคลภายนอกรับรู้และยอมรับในวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้ยังให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้เกี่ยวกับการเลือกใช้กระดาษไหว้ พร้อมทั้งติดข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้กระดาษไหว้ภายในร้านทำให้ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้มีความเข้าใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น จากการที่ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ตั้งอยู่ในชุมชนเจริญไชย ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายกระดาษไหว้ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ส่งผลให้ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้ทุกคนมีความตั้งใจในการดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาซื้อกระดาษไหว้ที่ร้าน ซึ่งเป็นทั้งความกดดันและแรงขับเคลื่อนที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจประดิษฐ์กระดาษไหว้ให้มีความสวยงามและทันสมัยมากขึ้น การแข่งขันระหว่างร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องพยายามเอาใจลูกค้า ทำให้ผู้คนที่สนใจกระดาษไหว้มากขึ้น ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบธุรกิจให้ความสำคัญกับการสืบทอดวัฒนธรรม

กระดาษไหว้เป็นอย่างมาก แม้ต้องพบเจออุปสรรคต่าง ๆ ก็ตาม แต่ผู้ประกอบการธุรกิจในชุมชนเจริญไชย ยังคงเต็มใจในการช่วยให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้สามารถสืบทอดให้แก่ชนรุ่นหลังต่อไป

3.4.4 ศาลนสถานจีน

ศาลนสถานจีนเป็นสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ซึ่งต้องใช้กระดาษไหว้จำนวนมากในการประกอบพิธีกรรม เพื่อนำไปสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ดังนั้น ศาลนสถานจีนจึงเป็นสถานที่สืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ทำให้กระดาษไหว้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

การทำชุมชนเจริญไชยกลายเป็นแหล่งจำหน่ายกระดาษไหว้ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีสาเหตุมาจากการที่ชุมชนเจริญไชยถูกล้อมรอบไปด้วยศาลเจ้าและวัดจีนที่มีความสำคัญทั้ง 5 แห่ง ส่งผลให้ผู้ที่มาสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต้องการซื้อเครื่องเซ่นไหว้จำนวนมาก ตลอดจนทำให้เกิดเป็นแหล่งจำหน่ายกระดาษไหว้ขึ้นมา ดังที่ผู้นำชุมชนเจริญไชยได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เพราะชุมชนของเราถูกล้อมรอบด้วยวัดและศาลเจ้า 5 แห่ง เมื่อผู้คนไปไหว้เจ้า ก็ต้องซื้อของไหว้ไปด้วย นี่ก็คือเหตุผลที่ชุมชนของเรามีร้านขายกระดาษไหว้เจ้าจำนวนมาก เพราะขายดี ลูกค้าเยอะมาก ก่อนที่ยังไม่มีโควิดมีลูกค้าเยอะมาก ยิ่งสมัยก่อนวัดมังกรอนุญาติให้คนนำกระดาษไหว้ไปเผาเอง ลูกค้ายิ่งเยอะ เพราะเชื่อว่าเผาเองจะจริงใจมากกว่า”

(ศิริณี อรุณานนท์. 24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากผู้ที่ใช้สักการะบูชาที่ศาลนสถานจีนมีความต้องการใช้กระดาษไหว้จำนวนมาก ทำให้เกิดเป็นแหล่งจำหน่ายกระดาษไหว้ขึ้นมา สามารถพูดได้ว่า ศาลนสถานจีนมีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการอำนวยความสะดวกที่ให้กับผู้ศรัทธาเพื่อนำกระดาษไหว้ไปบูชาเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้กระดาษไหว้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนทำให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้ได้รับการยอมรับจากคนไทยเชื้อสายจีน

ผู้คนจำนวนมากนิยมไปสักการะบูชาที่ศาลนสถานจีน ดังนั้น ทางศาลนสถานจีนจึงให้บริการเกี่ยวกับกระดาษไหว้ต่าง ๆ ให้กับผู้ที่มาสักการะบูชา ดังที่ผู้ประกอบการของศาลเจ้าได้ร้องขอให้สัมภาษณ์ว่า

“ศาลเจ้าของเราเตรียมของไหว้ฟรีให้ผู้ศรัทธาด้วย ผู้ศรัทธาสามารถบริจาคเงินสัก 10 บาท 20 บาท แล้วแต่จิตศรัทธา ไม่มีใครบังคับ บางคนก็ฝากเราช่วยเผากระดาษ โดยเฉพาะเซ็งเม้งและสารทจีน เทศกาลจีนแบบนี้ เพราะบางทีไม่สามารถเผากระดาษได้ เราก็เลยช่วยนำไปเผาให้”

(อลงกต ภูษาทิพย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ศาสนสถานจีนมีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก ซึ่งศาสนสถานจีนไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประทับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้คนจำนวนมากมาสักการะบูชา อีกทั้งยังทำให้มีความต้องการเครื่องเซ่นไหว้ปริมาณมาก กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น ทางศาสนสถานจีนจึงจัดเตรียมกระดาษไหว้ให้กับผู้ศรัทธา (ดังภาพที่ 74) นอกจากนี้ ทางศาสนสถานจีนยังมีบริการฝากกระดาษไหว้ให้ศาสนสถานเผาแทน เนื่องจากรัฐบาลไทยมีนโยบายงดเผากระดาษไหว้ ส่งผลให้บางสถานที่ไม่สามารถเผากระดาษไหว้ ดังนั้น ทางศาสนสถานจีนจึงได้ช่วยผู้ที่ต้องการเผากระดาษไหว้ และช่วยให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้ยังคงสืบทอดต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

ภาพที่ 74 เจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าไต้ฮงกงเตรียมกระดาษไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

ศาสนสถานจีนไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ ๆ ใช้กระดาษไหว้มากที่สุด แต่ยังเป็นสถานที่ ๆ คอยสอนผู้ศรัทธาเกี่ยวกับการพับกระดาษไหว้ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้ามีผู้ใหญ่ที่รู้จักกันทำงานที่ศาลเจ้าและโรงเจก็สามารถไปขอเขาว่า ขอให้เขาสอนพับกระดาษไหว้เจ้าด้วย พวกเขายินดีสอนให้ นะ เพราะเขาทำกันทุกปี พับเก่งอยู่แล้ว อย่างผมก็เรียนที่โรงเจของเขาวราช เคยไปขอที่ไต้ฮงกงเหมือนกัน ไม่ต้องซีเรียส พวกเจ้าหน้าที่ใจดีมาก”

(นุรตม์ ศิลปะพิบูลย์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ศาสนสถานจีนไม่ได้อำนวยความสะดวกเพียงสถานที่ให้ผู้สักการะบูชานำกระดาษไหว้มากราบไหว้เทพเจ้าเท่านั้น แต่ยังมอบความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้ให้กับ

ผู้ที่สนใจกระดาษไหว้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้มาก โดยให้ผู้ที่สนใจกระดาษไหว้ลงมือประดิษฐ์กระดาษไหว้เอง เป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้นทำให้ผู้คนที่สนใจที่จะสืบทอดกระดาษไหว้ต่อไป

สรุปได้ว่า ศาสนสถานจีนมีส่วนช่วยในการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก ผ่านการใช้กระดาษไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ และการจัดเตรียมกระดาษไหว้ให้กับผู้ศรัทธา นอกจากนี้ยังมอบความรู้เกี่ยวกับการพับกระดาษไหว้ให้แก่บุคคลที่สนใจเรียนรู้การพับกระดาษไหว้ ซึ่งเป็นความพยายามของศาสนสถานจีน และความมุ่งมั่นตั้งใจของศาสนสถานจีนในการจะอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้กับรุ่นหลัง เพื่อไม่ให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้และมรดกทางวัฒนธรรมของจีนสูญหายไป

บทที่ 4
การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้
ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย
ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร

“กระดาดไหว้” ถือเป็นเครื่องเซ่นไหว้สำคัญในการประกอบพิธีสักการบูชาเทพเจ้าและพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ อีกทั้งการเผากระดาดไหว้ยังเป็นธรรมเนียมที่ชาวจีนปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่ในปัจจุบันนี้ บุคคลที่มีความเลื่อมใสและความศรัทธาในกระดาดไหว้และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเริ่มลดน้อยลง ตลอดจนคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้เริ่มเสื่อมหายไป เนื่องจากได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การเผยแพร่กระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร ดังนี้

- 4.1 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายใน
  - 4.1.1 สมาชิกภายในครอบครัว
  - 4.1.2 การสมรสกับชาวต่างชาติ
  - 4.1.3 การนับถือศาสนาอื่น
  - 4.1.4 ทศนคติคนรุ่นใหม่
- 4.2 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก
  - 4.2.1 สภาพเศรษฐกิจ
  - 4.2.2 สิ่งแวดล้อม
  - 4.2.3 การศึกษา
  - 4.2.4 การรับวัฒนธรรมอื่น
- 4.3 การเผยแพร่กระดาดไหว้ในสังคมไทยปัจจุบัน
  - 4.3.1 สื่อสิ่งพิมพ์
  - 4.3.2 สื่อโทรทัศน์
  - 4.3.3 สื่อโซเชียลมีเดีย

มีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายใน

ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้และโลกหลังความตายลดน้อยลง โดยสามารถเห็นได้จากจำนวนผู้ที่มาซื้อกระดาศไหว้เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมลดลง ธุรกิจจำหน่ายกระดาศไหว้ลดน้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต ซึ่งเกิดจากหลากหลายปัจจัยตลอดจนกลายเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ สมาชิกภายในครอบครัว การสมรสกับชาวต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่นและทัศนคติคนรุ่นใหม่ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 สมาชิกภายในครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่สุดในชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นกลุ่มคนที่มนุษย์ใช้เวลาอยู่ร่วมกันมากที่สุด สมาชิกภายในครอบครัวมีส่วนช่วยในการสืบทอดและการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมเป็นอย่างมาก โดยสามารถกล่าวได้ว่าการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมและคติความเชื่อแบบดั้งเดิมของจีนในประเทศไทยนั้น ได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน แต่สิ่งที่น่าเสียดายคือ คติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้กำลังเสื่อมหายไปจากครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากเริ่มลดปริมาณกระดาศไหว้ในพิธีกรรมเช่นไหว้ ลูกหลานบางส่วนไม่มีความคุ้นเคยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการ เช่นไหว้ และคติความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระดาศไหว้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่ขาดการปลูกฝังและการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมกระดาศไหว้ และการที่ครอบครัวใหญ่กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

การที่ผู้อาวุโสในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนเสียชีวิตก่อนที่ลูกหลานจะเติบโตขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเผากระดาศไหว้ให้กับลูกหลานของตน ดังที่ผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยวได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“บางครอบครัวปู่ย่าตายายตายไปก่อน ดังนั้น ลูกหลานก็จะไม่ค่อยมีความรู้ด้านนี้ เพราะไม่เคยมีคนสอนไง ก็ไม่รู้ว่ากระดาศเหล่านี้ใช้ที่ไหน เผาแล้วจะให้เห็นผลไหม ดังนั้น ก็จะไม่เผาเลยจนกระทั่งไม่เผาเลย”

(คุณหลิน. 4 เมษายน 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้นำชุมชนเจริญไชยว่า การที่ผู้อาวุโสของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนเสียชีวิตไปก่อน อาจส่งผลให้ลูกหลานของครอบครัวนั้นไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระดาศไหว้และไม่ประกอบพิธีเช่นไหว้

“ถ้าหาก อาม่าของคนนั้นเสียก่อน เขาอาจจะไม่นิยมไหว้เจ้าเลย ถ้าไหว้เจ้าก็จะนิยมไปวัดไทยมากกว่า แล้วก็ ถ้าไหว้เจ้าไทยก็ไม่ต้องใช้กระดาษ เพราะกระดาษเป็นของจีน ถ้าบ้านไม่มีคนคอยสอนมาตั้งแต่เด็ก ๆ พวกเขาจะไม่รู้หรอก ตอนเรายังเด็ก ๆ อาม่าก็เรียกพวกเด็ก ๆ ของเราไปจุดธูปจุดเทียน เผากระดาษให้เจ้า ให้บรรพบุรุษ คือสอนมาตั้งแต่เรายังเด็ก ๆ เพราะฉะนั้นเราจึงรู้เลยว่ากระดาษนี้ใช้ที่ไหน พิธีไหน จะใช้ของไหว้อะไร”

(ศิริณี อรุณานนท์. 24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้อาวุโสของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ รวมทั้งประเภทและวิธีการเผาของกระดาษไหว้ อีกทั้งยังเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านนี้ให้กับผู้น้อย ดังนั้น เมื่อผู้อาวุโสของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนเสียชีวิตก่อนที่ลูกหลานเติบโต จึงส่งผลให้ไม่สามารถปลูกฝังคติความเชื่อและความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้ให้กับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน ดังนั้น จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่อาจรักษาวัฒนธรรมกระดาษไหว้อันเก่าแก่และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนผู้ที่ยังเผาศาสดาไหว้ลดน้อยลง ตลอดจนผู้ที่มีคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เริ่มเสื่อมหายไป การที่ครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนเปลี่ยนจากครอบครัวขนาดใหญ่กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวก็มีผลกระทบต่อการนำกระดาษไหว้ไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“สมัยก่อน ถ้าไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลต่าง ๆ ในครอบครัวจะมีหลายคนไปจัดงานด้วยกันเลย แต่ว่าตอนนี้ระหว่างญาติก็ไม่ค่อยสนิทกัน ถ้าไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษก็จะจัดที่บ้านตัวเอง แต่ละครอบครัวจัดกันเอง ยกเว้นพิธีงานศพ กงเต็กแบบนี้ เมื่อจำนวนคนน้อยลง ก็ใช้กระดาษน้อยลง ยกตัวอย่างเช่น จ๊อก็ จริง ๆ แล้วถ้าในสมัยก่อนนะ เมื่อครบสามปีแล้ว เราต้องจัดชุดกระดาษไหว้เหมือนกับกงเต็กเลย ต้องมีบ้านกงเต็ก ของใช้ คนรับใช้ชาย-หญิง แต่ว่าตอนนี้ไม่มีใครทำพิธีใหญ่แล้ว ต่างคนก็ยุ่งกับงานของตัวเอง ถ้าคนในครอบครัวกลับบ้านก็ถือว่าจัดใหญ่แล้ว กระดาษที่ใช้จะเป็นแบบง่าย ๆ กิมจิว แบงกังกงเต็ก อ่วงแซจี้ เผาแค่นี้ก็พอ เพราะไหว้ที่บ้านไม่มีพื้นที่ให้เผาศาสดาจำนวนมากได้”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติไม่ได้มีความสนิทสนมกันมากนัก ส่งผลให้การจัดพิธีเช่นไหว้เทพเจ้าและดวงวิญญาณเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ คติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ แต่รูปแบบและปริมาณของกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยพบว่า ในอดีตลูกหลานคนจีนนิยมจัดพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตอย่างยิ่งใหญ่และถือเป็นพิธีกรรมสำคัญ ซึ่งต้องใช้กระดาศไหว้จำนวนมาก รูปแบบของกระดาศไหว้ก็มีความหลากหลาย แต่ในปัจจุบันนี้ การประกอบพิธีกรรมของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมจัดพิธีแบบครอบครัวเดี่ยว ไม่ได้รวมญาติกันจัดพิธีกรรมยิ่งใหญ่ตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันเก่าแก่ ทำให้ปริมาณการใช้กระดาศไหว้ในการประกอบพิธีกรรมลดลงตามไปด้วย รูปแบบของกระดาศไหว้ค่อนข้างเรียบง่าย จนสามารถกล่าวได้ว่าสมาชิกภายในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า สมาชิกภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่ทำให้คติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง จำนวนผู้ที่ยังเผากระดาศไหว้และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีลดลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ผู้อาวุโสของครอบครัวเสียชีวิตก่อนที่ลูกหลานจะเติบโต ทำให้ลูกหลานไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับคติความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับกระดาศไหว้ ตลอดจนไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเผากระดาศไหว้ให้กับลูกหลานของตน ดังนั้น จึงทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนส่วนนี้ไม่มีความศรัทธาและความเลื่อมใสต่อคติความเชื่อและประเพณีโบราณของจีน นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากสมาชิกภายในครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันไม่มีความสนิทสนมกันเมื่อเทียบกับในอดีต ซึ่งในระหว่างจัดพิธีเช่นไหว้ สมาชิกของแต่ละครอบครัวจะจัดพิธีกรรมกันเอง ไม่นิยมรวมญาติกันจัดพิธีกรรมอย่างยิ่งใหญ่เหมือนกับในอดีต ดังนั้น จึงทำให้ปริมาณการใช้กระดาศไหว้ในพิธีกรรม ตลอดจนผู้ที่ปฏิบัติตามประเพณีและคติความเชื่อแบบดั้งเดิมลดน้อยลง

4.1.2 การสมรสกับชาวต่างชาติ

การสมรสกับชาวต่างชาติเป็นการเลือกใช้ชีวิตกับผู้มีเชื้อชาติต่างกัน แต่เนื่องจากแต่ละเชื้อชาติมีภูมิหลังทางวัฒนธรรม คติความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน การสมรสกับชาวต่างชาติจึงเป็นการสมรสข้ามวัฒนธรรม อาจเกิดปัญหาด้านการสื่อสารและมีโอกาสที่จะไม่เข้าใจความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การสมรสกับชาวต่างชาติจึงทำให้บุคคลที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับคู่ครองของตน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในแผ่นดินไทยเป็นเวลานาน จึงมีการคบหาสมาคมกับกลุ่มคนชนชาติอื่น คนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากเลือกแต่งงานกับคนไทยและชาวต่างชาติ ทำให้วิถีชีวิตของลูกหลานชาวจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ การสมรสกับชาวต่างชาติเป็นหนึ่งใน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนจำนวนผู้ที่ยังคงปฏิบัติตามคติความเชื่อแบบดั้งเดิมลดน้อยลง

การที่ลูกหลานชาวจีนสมรสกับชาวต่างชาติ ส่งผลให้จำนวนผู้ที่ยังคงปฏิบัติตามประเพณีแบบดั้งเดิมของจีนและปริมาณการเผากระดาศไห้ลดลง ดังที่ผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าสี่ตี้เมี่ยวได้กล่าวว่า

“บางคนเขาแต่งงานกับคนไทย คนฝรั่ง ก็เลยค่อย ๆ ไม่ได้ใช้กระดาศไห้แล้ว โดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นคนจีน เพราะสำหรับผู้หญิงจีนเราถ้าแต่งงานกับใครก็ต้องอยู่ตามใคร ถ้าเราแต่งงานกับคนฝรั่ง เขาไม่เคยไห้เจ้า ไม่รู้ว่า โป๊ยเซียนมีใครบ้าง ดังนั้น เมื่อพวกเขาสร้างบ้านใหม่ก็อาจจะไม่ไปเชิญรูปเคารพของเทพเจ้าเข้าบ้าน ศาลของตี้จู่เอี้ยะก็ไม่ตั้งเลย เมื่อถึงเทศกาลตรุษจีน เซ็งเม้ง สารทจีนก็จะกลับบ้านของตนไปไหว้ในบ้านของตน ศาลเจ้าก็ไปน้อย เผากระดาศไห้ก็น้อย เพราะผิวของเขาไม่รู้ว่าเราไห้ทำอะไร โดยเฉพาะในเรื่องการเผากระดาศไห้เขาไม่เข้าใจว่าทำไมเราต้องเอาเงินไปเผา บางครอบครัวอาจจะทะเลาะกัน”

(คุณหลิน. 4 เมษายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการสมรสกับชาวต่างชาติถือเป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า กระดาศไห้ และการปฏิบัติตามประเพณีแบบดั้งเดิมลดน้อยลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแต่งงานข้ามชาติเป็นการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างสองชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน ดังเช่น ชาวจีนนิยมนำกระดาศไห้ไปถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ แต่คนไทยและชาวยุโรปไม่มีคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้และไม่ได้นำกระดาศไห้ไปสักการบูชาเทพเจ้าและดวงวิญญาณ ดังนั้นเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะนำกระดาศไห้ไปประกอบพิธีกรรม อีกฝ่ายจะเกิดความไม่เข้าใจ โดยเฉพาะฝ่ายผู้หญิงที่เป็นชาวจีน ทำให้ลูกหลานชาวจีนไม่สามารถรักษาวัฒนธรรมการเผากระดาศไห้ซึ่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมไว้เป็นอย่างดี แต่ยังคงสามารถกลับบ้านของตนเพื่อไปเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้าและดวงวิญญาณในเทศกาลหรือวาระสำคัญต่าง ๆ

การแต่งงานระหว่างสองชาติพันธุ์ทำให้วัฒนธรรมและคติความเชื่อมีการผสมผสานกัน ดังที่ผู้มาซื้อกระดาศไห้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“มีคนนำกระดาศไห้ไปไหว้เทพเจ้าไทย เพราะบางคนเขาเป็นคนไทย หรือเป็นคนจีนที่แต่งงานกับคนไทย เขาก็ใช้กระดาศไห้ไปไหว้เทพเจ้าเหมือนเราไหว้เทพเจ้าจีน ถามว่าไหว้ได้ไหม ไหว้ได้ เพราะ

ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความเชื่อของเรา คนจีนเราคิดว่าเราเผากระดาษ
เหล่านี้ให้เจ้า เจ้าจะมารับและคุ้มครองเรา จันทพเจ้าไทยก็เหมือนกัน”

(เมธพนธ์ เมธีวัชรโสภณ. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งมีผู้มาซื้อกระดาษไหว้อีกท่านให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การที่ลูกหลานชาวจีนแต่งงาน
กับคนไทย ในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บูชาเทพเจ้าหรือดวงวิญญาณจะใช้เครื่องเซ่นไหว้แบบ
ไทย-จีนผสมผสานกัน

“ผมไม่ได้เป็นคนจีนหรือว่าคนไทยเชื้อสายจีนนะ แต่ว่าผมก็
ใช้กระดาษไหว้เหมือนกัน แต่เมียเป็นคนจีน รุ่นที่ 3 หรือรุ่นที่ 4 จำ
ไม่ได้แล้ว ตอนรู้จักกันแรก ๆ เห็นเขาไหว้เจ้า ใช้กระดาษเยอะมาก ก็
เลยไปถามดูว่าอันนั้นคืออะไร เพราะที่เมืองไทยเราไม่มี เราจะใช้
บายศรี พวงมาลัย เขาบอกว่าเป็นกระดาษ เหมือนบาทของเรา แต่
กระดาษนี้จะเผาให้เจ้า เผาให้ปู่ย่าตายาย ให้พวกเขามีเงินใช้ เราก็เลย
คิดว่าแปลกดี หลังจากเราแต่งงานกันแล้ว เขาไปซื้อกระดาษ ผมก็ไป
ด้วย เพราะรู้สึกสนุก แล้วบ้านเราไม่ได้ใช้แคในศาลเจ้า วัดมังกร เรายัง
ไหว้เจ้าที่หน้าบ้านเรา เราจะใช้หิ้งเตี้ย คล้าย ๆ กับที่คนจีนไหว้ตู้จู้
เอี้ยะ คนไทยก็มีเจ้าที่ของตน”

(กนต์ธร ธนศิริภูกิจ. 2 สิงหาคม 2564: สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้มาซื้อกระดาษไหว้อีกท่านที่ให้ข้อมูลว่า การที่ลูกหลานชาวจีนมีคู่สมรส
ที่เป็นคนไทย จึงนำกระดาษไหว้และเครื่องเซ่นไหว้แบบผสมไปประกอบพิธีกรรม

“เพราะพ่อเป็นคนไทย แม่เป็นคนจีนแต่จี๊ว แต่เป็นรุ่นที่ 2
แล้ว แต่แม่มักรักษาประเพณีได้ดีมาก เพราะในเทศกาลจีน คุณแม่จะ
ไหว้เจ้า ไหว้อากงและอาม่า ดังนั้น ผมก็พอมีความรู้ด้านนี้ เมื่อผม
แต่งงานแล้ว ต้องปลูกบ้านใหม่ ทำงานยกเสาเอก ผมก็ไปปรึกษากับ
คุณพ่อคุณแม่ว่า พิธีนี้เราต้องใช้อะไร ไหว้ทิศทางไหน แม่ก็แนะนำให้
ของจีนใช้ของไหว้อะไรบ้าง ต้องใช้กระดาษอะไร สรุปลือ ของไทยก็ใช้
บ้าง ของจีนก็ได้ใช้บ้าง เพื่อเสริมสิริมงคล”

(เจตริน กาบแก้ว. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสมรสเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเชื่อ
เกี่ยวกับกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เมื่อลูกหลานชาวจีนแต่งงานกับคนไทยจะนำ
กระดาษไหว้ไปสักการบูชาเทพเจ้าไทย (ดังภาพที่ 75) และการประกอบพิธีกรรมจะใช้เครื่องเซ่นไหว้
แบบไทยจีนผสมผสานกัน (ดังภาพที่ 76) เนื่องจากการสมรสกันทำให้ผู้ที่มีได้เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน

เห็นถึงการมีอยู่ของวัฒนธรรมและคติความเชื่อที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตภายในครอบครัวอย่างมีความสุข สมาชิกในครอบครัวจะให้เกียรติ ยอมรับ และปฏิบัติตามวัฒนธรรมของกันและกัน ตลอดจนทำให้กระดาษไหว้ที่ใช้สำหรับเทพเจ้าเงินโดยเฉพาะกลายเป็นเครื่องเซ่นไหว้สำหรับไหว้เทพเจ้าไทยด้วย

ภาพที่ 75 การใช้กระดาษไหว้ไปเซ่นไหว้บูชาเทพเจ้าไทย

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่วัดคณิกาผล

ภาพที่ 76 การใช้กระดาษไหว้และเครื่องสักการะบูชาแบบไทยในพิธียกเสาเอก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

สรุปได้ว่า การสมรสกับชาวต่างชาติเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้คติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการสมรสถือเป็นการสร้างครอบครัวใหม่ คู่สมรสมักจะต้องใช้ชีวิตร่วมกัน แต่การสมรสกับชาวต่างชาติเป็นการข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากแต่ละเชื้อชาติมีวัฒนธรรมและยึดถือคติความเชื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้น การสมรสกับชาวต่างชาติทำให้สามีภรรยาต้องพยายามปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

และคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้ว โดยปรากฏให้เห็นว่าผู้ที่ยึดถือประเพณีการเผากระดาศไห้วลดน้อยลงและลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนำกระดาศไห้วไปประกอบพิธีเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามคติความเชื่อของประเทศไทย ตลอดจนใช้กระดาศไห้วและเครื่องเช่นไห้วไทยแบบผสมผสานกันในการประกอบพิธีกรรม สามารถพูดได้ว่าปัจจัยด้านการสมรสกับชาวต่างชาติเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้วเกิดการเปลี่ยนแปลง กระดาศไห้วถูกนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมอย่างกว้างขวาง

4.1.3 การนับถือศาสนาอื่น

ศาสนา หมายถึง ลัทธิ คติความเชื่อหรือหลักคำสอนของศาสนา ศาสนิกชนต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาตน สามารถกล่าวได้ว่าศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมากและคอยเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ซึ่งศาสนิกชนเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้นจะพบกับความสุข ศาสนิกชนจึงต้องปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัด การนับถือศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้ว จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า การนับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาแบบดั้งเดิมของจีนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีการเช่นไหว้ว ความเชื่อเกี่ยวกับการนำกระดาศไห้วไปประกอบพิธีกรรมบูชาเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ ทำให้ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมิได้ปฏิบัติตามประเพณีและคติความเชื่อแบบโบราณของจีนด้วยการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้เป็นไปตามคำสอนศาสนานั้น โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

การที่คนไทยเชื้อสายจีนนับถือศาสนาอื่น ส่งผลให้วิถีชีวิตของศาสนิกชนปรับเปลี่ยนไปตามศาสนานั้น ดังที่ผู้มาซื้อกระดาศไห้วได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ชาวคริสต์จะไม่เผากระดาศเลย แม้แต่คนจีนในประเทศจีนก็ไม่เผา แม้พวกเขาไปไหว้บูช่าตายาก็ไม่ได้ใช้กระดาศ รูปเทียนเหล่านี้แต่จะใช้ดอกไม้แทน เพราะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อีกร้อยเพราะไม่เชื่อว่าบรรพบุรุษจะได้รับจริง ๆ แล้วคนที่คัดค้านการเผากระดาศมีหลักฐานว่าถ้าการเผากระดาศทำให้บรรพบุรุษได้รับจริง ทำไมช่วงแรกคนจีนไม่เผากระดาศล่ะ ผมเคยอ่านข่าวว่า ทำไมคนจีนไม่ชอบชาวคริสต์ก็เพราะว่าพวกเขาไม่ไปสุสาน ไม่ไหว้อากงอาม่า อันนี้ถือว่าผิดธรรมเนียมของคนจีน เพราะคนจีนเคารพบรรพบุรุษของเขามาก แต่ผมก็อยากให้คนจีนเข้าใจว่าพระเยซูไม่เคยสอนว่าเราต้องเผากระดาศ มันเป็นเรื่องของเต้าเลย แต่ละคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา”

(แดน ครุฑน้อย. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การนับถือศาสนาอื่นเป็นปัจจัยที่ทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมิได้ปฏิบัติตามความเชื่อเกี่ยวกับการนำกระดาศไห้วไปเช่นไหว้วบูชาเทพเจ้า

และดวงวิญญาณ กล่าวคือ เนื่องจากการนำกระดาดไหว้ไปเช่นไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ เป็นคติความเชื่อที่กำเนิดจากศาสนาเต๋า เมื่อชาวจีนนับถือศาสนาอื่น ดังเช่น ศาสนาคริสต์ ซึ่งสองศาสนานี้มี โลกทัศน์และความเชื่อเรื่องหลังความตายที่ไม่เหมือนกัน ทำให้วิธีประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณมีความแตกต่างกันด้วย ดังนั้น เมื่อลูกหลานชาวจีนนับถือศาสนาคริสต์จึงไม่นำกระดาดไหว้ไปประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณตามความเชื่อทางศาสนาเต๋า ตลอดจนกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนผู้ที่มีคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ลดลง

การที่ผู้อาวุโสภายในครอบครัวนับถือศาสนาอื่น ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม การเช่นไหว้และคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ให้กับลูกหลานของตน ดังที่ผู้มาซื้อกระดาดไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าเป็นคนจีนที่อยู่ภาคใต้ จะมีบางคนเปลี่ยนไปนับถือมุสลิม ดังนั้น พวกเขาไม่ได้ไหว้เจ้าเหมือนคนจีนเราที่ไหว้ไล่ชิงเอี้ย กวนกง กวนอิมเลย แล้วก็ไม่ได้เผากระดาดด้วย เพราะว่าชาวอิสลามไม่ได้มีการเผากระดาดเลย พวกเขาแค่ท่องคัมภีร์กุรอาน ทำพิธีตามมุสลิมของเขา พวกเขาไม่ได้ทำกันอยู่แล้ว จะสอนให้ลูกหลานอย่างไร ดังนั้น ลูกหลานก็จะไม่เผากระดาด ถ้ามีรุ่นต่อไปก็ไม่ได้เผาด้วย”

(จตุรนต์ วงศ์วัฒนามงคล. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ประกอบพิธีศาลเจ้าลี้ตี้เมี่ยวที่ให้ข้อมูลว่า เมื่อผู้อาวุโสในครอบครัวมีได้นับถือศาสนาดั้งเดิมของจีน ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้

“ถ้าผู้ใหญ่ไม่เชื่อพุทธหรือเต๋าแล้ว แล้วก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในวัฒนธรรมจีนด้วย ก็อาจจะทำให้พวกเขากลายเป็นคนไทยแท้ ๆ เลย ถ้าให้พียกตัวอย่างก็คือเซ็งเม้ง เซ็งเม้งกับวันสงกรานต์ที่เป็นวันปีใหม่ของไทยใกล้เคียงกันมากนะ ดังนั้นหลายคนก็จะไปฉลองสงกรานต์ไม่ไปไหว้บรรพบุรุษ วันสงกรานต์ยังสามารถเล่นน้ำด้วย แต่เซ็งเม้งก็แค่เผากระดาด ไหว้อากงอาม่า หลายคนรู้สึกว่ามันน่าเบื่อ เพราะอยู่ไถย นานแล้ว ก็กลายเป็นคนไทยแท้ ๆ เข้าวัดไทย ทำบุญตักบาตร บางคนก็บวชเป็นพระเลย”

(คุณหลิน. 4 เมษายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย พวกเขาต่างได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและคติความเชื่อท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวจีนจำนวนมากหันไปนับถือศาสนาอื่น ดังเช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธนิกายเถรวาท เป็นต้น ซึ่งภูมิหลัง

ทางวัฒนธรรม หลักคำสอนและการปฏิบัติของศาสนาเหล่านี้ต่างจากศาสนาแบบดั้งเดิมของจีน กล่าวคือ หลักคำสอนของศาสนาเหล่านี้ไม่ได้กำหนดให้ศาสนิกชนถวายบูชาและเผากระดาษไหว้ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ ดังนั้น ศาสนิกชนอื่นจึงไม่สามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและคติความเชื่ออันเก่าแก่และดั้งเดิมของจีน โดยเฉพาะศาสนิกชนที่เป็นผู้อาวุโสในบ้าน ซึ่งผู้อาวุโสเปรียบเสมือนเสาหลักของครอบครัว เป็นผู้ที่คอยปลูกฝังคติความเชื่อให้กับลูกหลานของตน ดังนั้นเมื่อผู้อาวุโสเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนจึงส่งอิทธิพลไปยังลูกหลานด้วย ตลอดจนกลายเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เริ่มเสื่อมหายไปและลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญน้อยลง

สรุปได้ว่า การนับถือศาสนาอื่นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ลดน้อยลง เนื่องจากความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เป็นความเชื่อที่เกิดจากศาสนาเต๋า เมื่อลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนหันไปนับถือศาสนาอื่น รวมทั้งยอมรับและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนานั้น ซึ่งหลักคำสอนและปฏิบัติของแต่ละศาสนามีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นไม่สามารถเผากระดาษไหว้และประกอบพิธีเช่นไหว้ตามความเชื่อของชาวจีน

4.1.4 ทศนคติคนรุ่นใหม่

ในปัจจุบันทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้นั้นย่อมมีวิวัฒนาการ ส่งผลให้ทศนคติ ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่แตกต่างจากคนรุ่นเก่าอย่างมาก จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่าคนรุ่นใหม่มีทศนคติต่อคติความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมต่างจากอดีต โดยปรากฏให้เห็นว่าวิธีการเผากระดาษ รูปลักษณะภายนอกและรูปแบบของกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังต่อไปนี้

เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่ในปัจจุบันไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของตนเท่านั้น แต่ยังมีจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายมีความสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้รูปแบบของกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ตอนนี้คนตายได้กระดาษไหว้หลายอย่าง คนเรามีอะไรกระดาษมีหมด เพราะตอนนี้คนไม่ได้ต้องการแค่เผากระดาษเงินกระดาษทองให้อากง อาม่ามีเงินใช้เท่านั้น แต่อยากรู้ให้พวกเขามีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น คนทำก็จะผลิตกระดาษไหว้ตามความต้องการของลูกค้า”

(ลำดวน ไชยาคำ. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับเจ้าของร้านในชุมชนเจริญไทยที่ให้ข้อมูลว่า

“ลูกค้าเดินเข้าร้านเราแล้วรู้สึกชอบมาก เพราะไม่คิดว่ากระดาษก็สามารถทำเหมือนของจริงได้ บางที่ยังแยกไม่ออกเลยว่า

อันไหนเป็นของจริง อันไหนคือกระดาษ ส่วนเหตุผลที่เราต้องสั่งของแบบใหม่เหล่านี้ก็เพราะว่าลูกค้าชอบมาซื้อ เดียวนี้คนที่มาซื้อส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ความคิดก็จะแปลก ๆ ชอบเผาของแปลกใหม่ให้คนตาย”

(บุญ อัครวจรสกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทศนคติของคนรุ่นใหม่ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนยุคใหม่จินตนาการต่อโลกหลังความตายมีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยเชื่อกันว่าโลกหลังความตายมีความคล้ายคลึงกับโลกมนุษย์ ดังนั้น จึงต้องการอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจำหน่ายกระดาษไหว้จึงพยายามปรับตัวและประดิษฐ์รูปแบบที่ทันสมัย (ดังภาพที่ 77) เพื่อให้ตรงตามความต้องการทางจิตใจของคนไทยเชื้อสายจีนยุคใหม่ และเพื่อความอยู่รอดจากการแข่งขันในตลาดกระดาษไหว้ ตลอดจนกลายเป็นสาเหตุที่รูปแบบกระดาษไหว้ในปัจจุบันมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 77 รูปแบบกระดาษไหว้ตามความนิยมในปัจจุบัน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2564 ที่ร้านลิ้มเฮงฮวด

คนรุ่นใหม่มีทัศนคติและความนิยมในการใช้กระดาษไหว้ในพิธีกรรมที่แตกต่างกัน ทำให้กระดาษไหว้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังที่ผู้นำชุมชนเจริญไชยได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าบอกว่าเด็กเยาวชนเหล่านี้ไม่ไหว้เจ้า ไม่ไหว้บรรพบุรุษก็ไม่ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์นะ เพราะถ้าไปวัดเล่งเนี่ยยี้ จะเห็นว่ามีแต่เยาวชนไปแก้ปีชงกัน โดยเฉพาะช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ฮิตมาก เพราะยูทูบเบอร์และชาวเฟซบุ๊กจำนวนมากลงวิดีโอเกี่ยวกับการแก้ปีชงเด็กก็เลยชอบมาแก้ปีชง ตอนนี้เหมือนเป็นกระแสแล้ว เพื่อขอให้ตนเองมีความราบรื่นมากขึ้น ถ้าเมื่อก่อนนะ การแก้ปีชงจะใช้หิ้งเตี้ยอย่างเดียว เพราะเราต้องนำมาพร้อมกับใบฝักดวงมาปิดตัว แต่ตอนนี้

ชุดไหว้แก้ปีชงมีหลากหลายแบบ คนที่ขอเรื่องการเรียนก็จะซื้อชุดไหว้
การเรียน คนที่ขอพรเรื่องการเงินก็จะขอซื้อตัวกิมดอกบัวและกู่หนั่งฮู้
ไปใช้ในพิธีแก้ปีชง เพราะสามารถเรียกเงินทอง นำความโชคดีมาสู่ตน
มีคนมาช่วยเรา”

(ศิริณี อูรูนานนท์. 24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนในปัจจุบัน
ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนสมัยใหม่นิยมแก้ปีชงเป็นอย่างมาก การแก้ปีชงกลายเป็นกระแสนิยมในสังคมไทย
ทำให้กระดาษไหว้ชุดแก้ปีชงได้รับความชื่นชอบมากกว่าในอดีต กระดาษไหว้ชุดแก้ปีชงก็ได้มี
ความหลากหลายมากขึ้น ผู้ศรัทธาสามารถเลือกชุดไหว้แก้ปีชงตามความปรารถนาของตน (ดังภาพที่
78-79)

ภาพที่ 78 กระดาษไหว้ชุดแก้ปีชงแบบธรรมดา (ประกอบด้วย หิ้งเตี้ย กระถางอ่วงป้อและอั่งจี้)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

ภาพที่ 79 กระดาษไหว้ชุดแก้ปีชงแบบขอพรเรื่องการเงินและการทำงาน (ประกอบด้วย หิ้งเตี้ย
กระถางอ่วงป้อ ตัวกิม ดอกบัวและกู่หนั่งฮู้)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

ในปัจจุบัน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากไม่ได้เผากระดาษไหว้ตามขนบธรรมเนียม
แบบดั้งเดิม ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“จริง ๆ ตอนนี่หลายประเพณีก็หายไปหมดแล้ว ก็อย่างที่พี่บอกไปแล้วคือ เซ็งเม้ง คนตายครบสามปี ลูกหลานไม่สามารถไปสุสานได้ เพราะจะขัดกับหลักฮวงจุ้ย แล้วในช่วงแรกเราต้องเผาอ่วงแซจี้เยอะ ๆ ของใช้อื่นยังจำเป็น เพราะเพิ่งตายถือเป็นผีใหม่ ไม่ต้องใช้ของเหล่านี้ก็ได้ แล้วยังมีประเพณีหนึ่งที่หลายคนไม่รู้ก็คือ หากบรรพบุรุษของเราตายยังไม่ครบสามปี เราไม่ควรใช้เบงกังกเต็ก เพราะบนเบงกังกเต็กจะมีรูปภาพของเง็กเซียนฮ่องเต้ ท่านเป็นเทพเจ้าชั้นสูง ดังนั้น เราไม่ควรนำมาไหว้ผีใหม่ แต่ข้อนี้หลายคนไม่รู้และไม่ได้ปฏิบัติตาม เพิ่งเสียหนึ่งวันก็เผาเบงกังกเต็ก แล้วไม่ได้เผาน้อยนะ เผาเยอะด้วย เพราะเชื่อว่าเป็นเงินยมโลก ยิ่งเผาเยอะ คนตายก็จะยิ่งดี เพราะเหมือนคนเราในยุคนี้เงินคือพระเจ้า”

(วันดี ตีรโลภี 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมมีจำนวนลดน้อยลง ประเพณีบางส่วนไม่ได้ถูกอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ดังเช่น ในกรณีที่ผู้เสียชีวิตยังไม่ครบสามปีต้องเผาอ่วงแซจี้จำนวนมาก กระดาษไหว้รูปแบบข้าวของเครื่องใช้ไม่ได้จำเป็นมากนัก เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าอ่วงแซจี้เป็นใบเบิกทางที่สามารถส่งดวงวิญญาณไปสู่สุขาวิ และห้ามเผาเบงกังกเต็กให้ผู้เสียชีวิตยังไม่ครบสามปี เนื่องจากมีการพิมพ์ภาพลักษณะของเง็กเซียนฮ่องเต้อยู่บนเบงกังกเต็ก ซึ่งเง็กเซียนฮ่องเต้เป็นเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูงสุด จึงไม่ควรใช้ในการประกอบพิธีเช่นไหว้ดวงวิญญาณใหม่ แต่ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีทัศนคติเกี่ยวกับวัตถุนิยมและเชื่อว่าเงินคือพระเจ้า สามารถจัดการเรื่องทั้งหมดได้ ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนิยมเผากระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินสมบัติให้กับดวงวิญญาณ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายและความสุขให้กับดวงวิญญาณ โดยไม่สนใจในการปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมทุกประการ

เนื่องจากคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีทัศนคติต่อการเผากระดาษไหว้ต่างจากในอดีต ทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับกระดาษไหว้ลดลง ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“คนยุคนี้คิดได้เยอะมาก สิ่งที่เขาไม่เห็นประโยชน์ พวกเขาก็จะไม่ไปทำตาม ดังนั้น หลายประเพณีของเราก็ได้สูญหายไปแล้ว น่าเสียดายมาก แต่เป็นไปในแนวโน้มการพัฒนาของสังคมนะ ส่วนเรื่องกระดาษ ผมเผาทุกปี ยังมีเพื่อนไม่เข้าใจแล้วขำเราว่าทำไมเราต้องเอาเงินไปเผา เอาเงินนี้ไปซื้อกาแฟ ชาไทยไม่ดีกว่าหรือ แต่ผมก็อธิบายว่ามันเป็นความเชื่อส่วนตัว ไม่เชื่อได้ แต่อย่ามาว่าคนอื่น”

(บุญเลิศ ประทุมวัน. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับเจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยที่ให้ข้อมูลว่า คนรุ่นใหม่คิดว่าการเผากระดาษไหว้เป็นเรื่องไร้สาระและไม่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

“ถ้าอายุอย่างหนู พวกเขาเผากระดาษไหว้เจ้าน้อยมาก เพราะเห็นเป็นเรื่องงมงาย เผาแล้วไม่ได้เห็นผลทันที อาจจะไม่เผาแค่เฉพาะเทศกาล แล้วก็ไม่ได้เผาด้วยสมัครใจ ส่วนใหญ่ก็คือพ่อแม่ไม่สามารถเดินทางมาสั่งซื้อของได้ ก็เลยให้ลูกของเขาไปซื้อ ก็ไม่ค่อยรู้เรื่องกระดาษไหว้เจ้าเลย มักจะถามว่า พี่คะ อันนี้จะใช้ที่ไหนคะ แล้วเราต้องซื้อกี่ใบ ตอนเผาเราต้องบอกอะไรบ้างคะ”

(สุดาพร ทองโรจน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันคิดว่าการดูแลผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่สำคัญกว่าการเผากระดาษไหว้จำนวนมากให้กับพวกเขาหลังเสียชีวิต

“บางทีผมก็คิดอยู่ ทำไมเราต้องเผากระดาษเยอะขนาด ได้รับหรือไม่ก็ไม่รู้ เราดูแลอาจมาตอนที่พวกเขายังมีชีวิตอยู่ไม่ดีกว่าหรือ กลับไปเยี่ยมบ้านบ่อย ๆ อย่างน้อยพวกเขาก็ยังรู้สึกว่าคุณหลานของเขา มีความกตัญญูนะ เป็นเด็กดี ก็อย่างที่สุภาวิชิตแต่จีว่า การให้ข้าว 1 เม็ด ดีกว่าการบูชาหัวหมูหลังเสียชีวิต”

(อดิگانต์ เมธาอัครโยธิน. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิม เนื่องจากคนรุ่นใหม่คิดว่าการเผากระดาษไหว้ไม่ได้รับผลประโยชน์ในทันทีและไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณจะได้รับของที่ผู้เช่นไหว้ถวายไปให้หรือไม่ ตลอดจนเห็นว่าการเผากระดาษไหว้เป็นเรื่องที่งมงายและไร้สาระ ดังนั้น จึงทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้และนำกระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมลดลง

สรุปได้ว่า ทศนคติคนรุ่นใหม่เป็นปัจจัยที่ทำให้กระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยุคใหม่จิตนาการต่อโลกหลังความตายมีความสมบูรณ์มากขึ้น อยากรักษาความสะอาดสบายให้กับชีวิตหลังความตายของผู้เสียชีวิต ทำให้กระดาษไหว้มีรูปแบบหลากหลายและเข้ากับค่านิยมในปัจจุบันมากขึ้น แต่ทศนคติคนรุ่นใหม่ก็ได้ส่งผลต่อการอนุรักษ์และปฏิบัติตามประเพณีแบบดั้งเดิม เนื่องจากคนรุ่นใหม่คิดว่าการเผากระดาษไหว้เป็นเรื่องไร้สาระและไม่มีประโยชน์ ดังนั้น คนรุ่นใหม่จำนวนมากจึงไม่นิยมเผากระดาษไหว้และปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด

4.2 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

ความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายในที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น ปัจจัยภายนอกก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระตาดไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายนอกสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา

4.2.1 สภาพเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัย. 2545, น. 507) ดังนั้น สภาพเศรษฐกิจจึงหมายถึงสถานการณ์หรือภาวะทางเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนอย่างมาก จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระตาดไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถเห็นได้จากการที่ธุรกิจกระตาดไหว้ไม่คึกคักและลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนไม่มีค่าใช้จ่ายสูงในการสั่งซื้อกระตาดไหว้เมื่อเทียบกับในอดีต ผู้ประกอบธุรกิจกระตาดไหว้พยายามปรับรูปแบบกระตาดไหว้ให้มีความทันสมัยมากขึ้นเพื่อการอยู่รอดของร้านกระตาดไหว้

เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยดำเนินไปอย่างช้า ๆ ทำให้ผู้คนจำเป็นต้องพึ่งพาพลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการคุ้มครองเกี่ยวกับเงินทอง ดังที่ผู้มาซื้อกระตาดไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“อย่างทีบอกไปแล้ว ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในวันตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนนิยมไหว้ไฉ่ลิ่งเอี้ยมาก ตอนนั้นเคยคิดว่าทำไมคนไทยเริ่มไหว้ไฉ่ลิ่งเอี้ยล่ะ แต่ก็พอคาดเดาได้ว่าคงเป็นเพราะในวันตรุษจีน เราต้องไม่หลับนอนตั้งแต่วันสุดท้ายของปีจนถึงวันแรกของปีใหม่ คนจีนน่าจะเรียกว่าฉู้ซี แล้วอีกอย่างผมคิดว่าน่าจะเป็นเหตุนี้ เพราะช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยไม่ดีเลย คนไทยเชื้อสายจีนไม่มีเงิน ดังนั้น ก็หวังว่าเอ้อ ถ้าอย่างนั้นตรุษจีนเรามาไหว้ไฉ่ลิ่งเอี้ยดีกว่า เพราะท่านเป็นเทพเจ้าคุ้มครองด้านเงินทอง ดังนั้น ภายหลังก็เลยนิยมไหว้ไฉ่ลิ่งเอี้ยมาก แล้วก็เครื่องกระตาดไหว้ไฉ่ลิ่งเอี้ยต่างจากที่ใช้ไหว้เจ้าทั่วไป จะมีการพิมพ์รูปเงินทอง หยวนเป่า เหรียญเงินทอง เพราะอยากขอพรเรื่องเงิน”

(นรุตม์ ศิลปพิบูลย์. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยดำเนินไปอย่างแข็งแกร่ง ประชากรของประเทศไทยมีรายได้ตกต่ำเมื่อเทียบกับในอดีตทำให้คติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนปรารถนาในการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น และนิยมสักการะเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองเรื่องเงินทอง เพื่อเสริมดวงโชคลาภให้กับชีวิตของตน เช่น ไฉ่สิ่งเอี้ย ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งทรัพย์สินเงินทองส่วนกระดาศไหว้ที่ใช้ในการสักการบูชาเทพเจ้าไฉ่สิ่งเอี้ยแตกต่างจากกระดาศไหว้สำหรับเทพเจ้าองค์อื่น กระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีบูชาไฉ่สิ่งเอี้ยจะมีรูปพิมพ์เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง เช่น หยวนเป่า และเหรียญเงิน(ดังภาพที่ 80) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจของผู้ศรัทธาที่มาขอพรให้ตนเองร่ำรวย เงินทองมั่งมี ศรีสุข

ภาพที่ 80 การใช้ภาพลักษณ์ของทรัพย์สินเงินทองในกระดาศไหว้ไฉ่สิ่งเอี้ย

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ที่ร้านเจียมอะฮุ้นเส็ง

สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันยังทำให้ธุรกิจกระดาศไหว้ได้รับผลกระทบตามไปด้วย ดังที่เจ้าของร้านให้ข้อมูลว่า

“วันนี้ถือว่าน้องโชคดีมาก เราปิดร้าน 2 เดือนแล้ว สัปดาห์นี้เพิ่งเปิด เพราะสองเดือนที่แล้วไม่มีเทศกาลอะไรเลย แล้วด้วยความที่ว่าโควิดรุนแรงมาก วัดมังกรไม่ปิด ลูกค่าน้อย แค่ว่าของกินก็ยากมาก อยู่แล้ว อย่าพูดถึงการให้พวกเขาไปเผากระดาศเลย ไปดูถนนเลย ตอนนี้คนขอทานเต็มถนนแล้ว”

(อารยา ศรีวีระวานิชกุล. 14 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากการระบาดของโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยถดถอย ประชากรมีรายได้ไม่เพียงพอ ส่งผลให้ธุรกิจกระดาษไหว้ไม่มี ความเจริญรุ่งเรือง เพราะการดำเนินชีวิตของคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนมีความยากลำบาก ผู้คนไม่มี ความพึงพอใจต่อความต้องการพื้นฐาน จึงไม่สนใจเกี่ยวกับการเผากระดาษไหว้ตามประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็นความต้องการทางจิตใจขั้นสูงของมนุษย์ ดังนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้จึงมีความสำคัญ น้อยลงในภูมิหลังการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยส่งผลต่อปริมาณการสั่งซื้อกระดาษไหว้เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมอย่างมาก ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ปีนี้ผมตั้งใจลดการเผากระดาษ เพราะสถานการณ์แบบนี้ เศรษฐกิจแบบนี้ อะไรประหยัดได้ก็ประหยัดไปก่อน ไม่อยากเสียตั้งค์ มากเกินไป ทุกวันนี้ก็แยะอยู่แล้ว ไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ เราเผาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็พอ ถือว่าเราได้ทำพิธีบูชาแล้ว”

(เวทิต คุณณากร. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าไต้ฮงกงว่า ปัจจุบัน จำนวนผู้ ที่นิยมประกอบพิธีงเด็กและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกระดาษไหว้ลดน้อยลง

“การจัดงานงเด็กต้องเสียเงินอย่างน้อยหนึ่งแสนขึ้นไป เพราะเป็นพิธีที่ค่อนข้างละเอียดซับซ้อน สามารถพูดได้ว่าเดี๋ยวนี้มีแต่ คนรวยและคนศรัทธาจัดงานงเด็ก ส่วนกระดาษไหว้ก็ต้องใช้เยอะมาก แล้วก็ราคากระดาษงเด็กไม่ใช่ถูก ๆ นะ เพราะมีหลายชิ้น ขนาด เท่ากับของจริง ภายนอกสวยมาก ดังนั้น เดี่ยวนี้ผู้คนน้อยมากที่ยัง จัดงานนี้”

(อลงกต ภรนาทิตย์ . 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน อยู่ในระดับตกต่ำ การนำกระดาษไหว้ไปประกอบพิธียิ่งใหญ่อ้างอิงต้องใช้เงินจำนวนมาก ทำให้ผู้ศรัทธา ในกระดาษไหว้ไม่สามารถปฏิบัติตามประเพณีได้ กล่าวคือ จำเป็นต้องลดปริมาณการใช้กระดาษไหว้ พยายามประหยัดค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อกระดาษไหว้ ใช้กระดาษไหว้ปริมาณน้อยในพิธีเช่นไหว้

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้ ต้องพยายามเอาใจลูกค้าเพื่อการอยู่รอด ดังที่เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ชุมชนเจริญไชยได้ ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าเทศกาลอื่นยังไม่เห็นอะไร มาดูตอนเทศกาลไหว้พระจันทร์สิ
ทุกร้านจะแข่งกันที่ความสวย เราจะโชว์งานที่เรารู้สึกพอใจมากที่สุด
หน้าร้าน ลูกค้าจะได้เลือกซื้อ ดูร้านไหนทำสวยกว่าก็จะไปร้านไหน
เพราะไหว้พระจันทร์เป็นเทศกาลที่ผู้หญิงนิยมขอพรเรื่องความรัก
ความสวยและการเรียน ดังนั้น เราต้องทำกระดาษไหว้ให้สวยที่สุด
จึงจะได้ลูกค้า โดยเฉพาะปีนี้ คนไม่มีเงิน ลูกค้ายิ่งน้อยอยู่แล้ว ถ้าทำ
แบบไม่สวยคงขายไม่ได้หรอก”

(บุญ อัครวจรสกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งเจ้าของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ปัจจุบัน ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้
มีจำนวนลดลง ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้จึงนิยมสั่งซื้อกระดาษไหว้ที่มีรูปแบบทันสมัยมากกว่ารูปแบบ
ดั้งเดิม

“เพราะลูกค้าชอบสิ่งใหม่ ๆ แล้วยังมีร้านหนึ่งที่อยู่รูปแบบ
ใหม่เร็วมาก ชื่อร้านจึงเตี้ยฮวด มีรายการมาสัมภาษณ์ทุก ๆ เทศกาลเลย
สองวันที่ผ่านมาก็ออกอีกแล้ว เพราะเขาทำว๊าคชั่น แบบทันสมัยมาก ๆ
เข้ากับยุคโควิดมาก เราก็ออมแพ้ไม่ได้นะ แม้ว่าเราไม่มีว๊าคชั่น แต่เราก็
ปรับให้มีรูปแบบใหม่อย่างรวดเร็ว ออกอะไรมาเราก็นำมาขาย ลูกค้า
จะได้ชื่นชอบ เพราะถ้าเป็นวันธรรมดาลูกค้าน้อยมาก ตอนนี้อย่างทุกคนคิด
แล้วว่าทำอะไรจะได้เงินเร็วที่สุด”

(ธัญดา สารพันธ์. 21 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมี
ความล่าช้า จำนวนผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมและความต้องการของกระดาษไหว้
น้อยลงเมื่อเทียบกับสภาพเศรษฐกิจปกติ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจกระดาษไหว้ต้องพยายามเอาใจ
ลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ โดยประดิษฐ์กระดาษไหว้ให้มีรูปลักษณ์ภายนอกที่สวยงามและสั่งซื้อกระดาษไหว้
ที่มีรูปแบบทันสมัย ทั้งนี้เพื่อการอยู่รอดและครองตลาดในธุรกิจกระดาษไหว้

สรุปได้ว่า สภาพเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้
เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเศรษฐกิจฟื้นตัวช้า ทำให้ประชาชนของประเทศไทยมีรายได้ไม่เพียงพอ
กลายเป็นสาเหตุที่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้กระดาษไหว้ที่มีการพิมพ์สัญลักษณ์ที่
แสดงทรัพย์สินเงินทอง ไปสักการบูชาเทพเจ้าที่คุ้มครองเรื่องเงินทอง และนอกจากนี้ ยังทำให้จำนวนผู้ที่มาซื้อ
กระดาษไหว้เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมลดน้อยลงและผู้ศรัทธาพยายามประหยัดค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อ

กระดาศไหว้ ผู้ประกอบธุรกิจประดิษฐ์กระดาศไหว้ให้มีรูปลักษณะภายนอกที่สวยงามประณีตและสิ่งชื่อกระดาศไหว้ที่มีรูปแบบทันสมัยเข้ามาจำหน่าย

4.2.2 สิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ประกอบด้วยสิ่งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมกับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น สามารถกล่าวได้ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและไม่สามารถแยกตัวอิสระจากสิ่งแวดล้อมได้ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมาก ปัจจุบันมนุษย์ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากมนุษย์รู้ว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างมาก ดังนั้นมนุษย์จึงเริ่มต้นตัวทางคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ชั้นนภรณ์ อารีกุลและคณะ 2560 , น. 82) เนื่องจากผู้คนสมัยนี้ล้วนมีทัศนคติที่ต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงส่งผลกระทบต่อ การสืบทอดและการปฏิบัติตามประเพณีและคติความเชื่อแบบดั้งเดิม ตลอดจนทำให้ขนาดของกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

เนื่องจากการเผากระดาศไหว้ทำให้เกิดฝุ่น PM 2.5 อย่างรุนแรง ดังนั้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาภาครัฐและองค์กรทางสังคม รวมทั้งศาสนสถานจึงเสนอให้ลดเผากระดาศไหว้เพื่อคุณภาพของอากาศ ดังที่ผู้ประกอบพิธีของวัดมังกรได้ให้ข้อมูลว่า

“ถ้าในสมัยก่อน ยังสามารถเผากระดาศที่วัดได้ แต่ว่าตอนนี้ไม่ได้แล้วเพราะจะเกิดฝุ่น PM 2.5 โดยเฉพาะในเทศกาลตรุษจีนเหล่านี้เราก้ยังติดป้ายที่เขียนว่าห้ามนำกระดาศเงินกระดาศทองเข้าวัดแต่จริง ๆ แล้ว ยังสามารถนำเข้าวัดได้ บูชาเทพเจ้าได้ เพราะไม่ว่ายังไงเราก้เป็นวัดจีน เป็นวัดที่สร้างขึ้นตามความเชื่อของชาวจีน หากเราห้ามนำกระดาศไหว้เข้า อาจทำให้ผู้ศรัทธาเกิดความไม่พอใจ ดังนั้นเราก้เลยปล่อยให้คนที่มาไหว้ เอามาได้คนละ 3 ชุดเท่านั้น แต่ไม่สามารถเผาในวัดได้เหมือนเดิม แล้วก็ตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไปก็ทางวัดก็ไม่มีบริการเผาแทนแล้ว เพราะการก่อสร้างของเราไม่มีที่สามารถเก็บได้ดังนั้น ขอให้คนศรัทธาไหว้เสร็จแล้วก็เอากลับบ้านเผาเองหรือฝากให้ร้านขายเผา”

(พระกฤตานน จุฑาเกียรติ **圣居法师**. 17 กันยายน 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าไต้ฮงกงที่ให้ข้อมูลว่า ศาลเจ้าไต้ฮงกงก็ได้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ศรัทธาเผากระดาศไหว้

“เรามีบริการเผาแทนคนศรัทธาด้วย เพราะเผาที่วัดไม่ได้อยู่แล้ว จะเกิดฝุ่นแรงมาก เมื่อก่อนคนเรายังไม่ได้ใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อมขนาดนี้

ก็เลยยังเผาได้อยู่ ดังนั้นเมื่อก่อนก็เป็นถึงที่เผากระดาษเงินกระดาษทอง แต่ว่าตอนนี้หลายคนคิดว่าคนจีนเผากระดาษ จุฑารูปเทียนและประทัด เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโลกร้อน ดังนั้น รัฐบาลก็เลยเชิญชวนให้ลดเผา ศาลเจ้าเราก็ตอบสนองข้อเรียกร้องด้วย”

(อลงกต ภูวนาทิตย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ที่ให้ข้อมูลว่า การเผากระดาษไหว้ให้แก้ววัดและศาลเจ้าเงินเผาทำให้ผู้ศรัทธาไม่สามารถปฏิบัติตามประเพณีด้วยตนเอง

“ตอนนี้ทำได้แค่ฝากให้พวกเขาไปเผา สุดท้ายแล้วพวกเขาเผาหรือไม่เผาก็ไม่รู้ ดังนั้น หลายคนก็จะไม่ค่อยไปซื้อกระดาษแล้ว หลายคนชอบบอกว่าคนจีนเผากระดาษเกิดฝุ่นเยอะมาก แต่เท่าที่ที่สังเกตนะ การผลิตของโรงงาน ท่อไอเสียของรถยนต์เกิดฝุ่นเยอะกว่า”

(กุลลาบทิพย์ เป่งคอนสาร. 4 เมษายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากผู้คนในสังคมไทยมีทัศนคติว่าการเผากระดาษไหว้ทำให้เกิดฝุ่น PM 2.5 อย่างรุนแรง ซึ่งเป็นมลพิษที่มีอันตรายต่อร่างกายของมนุษย์ ดังนั้น ประชาชนชาวไทยมีความห่วงใยต่อคุณภาพของอากาศ ศาสนสถานจึงเชิญชวนผู้ศรัทธาเผากระดาษไหว้บริเวณศาสนสถานจีน โดยกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับปริมาณกระดาษไหว้ที่นำเข้ามาและการห้ามเผากระดาษไหว้ในศาสนสถานจีน ผู้ที่ไปกราบไหว้บูชาที่วัดและศาลเจ้าเงินไม่สามารถเผากระดาษไหว้โดยตรง (ดังภาพที่ 81) ทำให้ผู้ศรัทธาที่นิยมเผากระดาษไหว้ที่ศาสนสถานจีนลดลงเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนไม่สามารถปฏิบัติตามคติความเชื่อได้ด้วยตนเอง

ภาพที่ 81 ที่เก็บชุดกระดาษไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

การที่สภาพภูมิอากาศของโลกมีอุณหภูมิสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตตามความเชื่อเกี่ยวกับกระต๊อชไหม้เช่นกัน ดังที่ผู้นำชุมชนเจริญไชยให้ข้อมูลว่า

“เมื่อก่อนเราจัดงานงเด็ก กระต๊อชทุกอย่างจะใหญ่โตมาก เพราะอยากให้คนอื่นเห็นว่าญาติพี่น้องของคนตายใส่ใจคนตายและอวดฐานะของบ้านที่รวย แต่ว่าปัจจุบันนี้ขนาดของกระต๊อชงเด็กเล็กลงมาก เพราะหลายคนชอบพูดว่าการเผากระต๊อชเงินกระต๊อชทองจะทำให้ภาวะโลกร้อน แต่ว่าจริง ๆ แล้วไม่ถึงขนาดนั้นหรอกคะ”

(ศิริณี อรุณานนท์.24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันอุณหภูมิของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเรียกว่า ภาวะโลกร้อน ซึ่งอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้น ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนจำนวนมาก ดังนั้น จึงเป็นปัญหาที่ทุกคนไม่สามารถมองข้ามได้ด้วยเหตุผลเหล่านี้ทำให้ผู้คนพยายามหาแนวทางแก้ไขวิกฤตโลกร้อน การที่ผู้คนให้ความสนใจกับการดูแลสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระต๊อชไหม้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือในอดีต ผู้ประกอบธุรกิจกระต๊อชไหม้นิยมประดิษฐ์กระต๊อชไหม้ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความอาลัยและความคิดถึงต่อผู้ตาย อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการแสดงฐานะความร่ำรวยของครอบครัว แต่ในปัจจุบันนี้ ผู้คนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระต๊อชไหม้ขนาดใหญ่เริ่มเสื่อมหายไปขนาดของกระต๊อชไหม้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีแนวโน้มเล็กลงเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้คนคิดว่าการเผากระต๊อชไหม้ขนาดใหญ่เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ดังนั้น ผู้คนจึงไม่ยอมทำลายสิ่งแวดล้อมเพียงเพื่อต้องการปฏิบัติตามความเชื่อของตน แต่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่ตามมาของการเผากระต๊อชไหม้ขนาดใหญ่มากกว่า

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระต๊อชไหม้เกิดการเปลี่ยนแปลง จำนวนผู้ที่มีความศรัทธาเกี่ยวกับกระต๊อชไหม้และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมลดน้อยลง เนื่องจากประชากรของประเทศไทยคิดว่าการเผากระต๊อชไหม้จะก่อให้เกิดฝุ่น PM 2.5 อย่างรุนแรงและวิกฤตโลกร้อน ดังนั้น สังคมไทยจึงเรียกร้องให้ลดปริมาณการใช้กระต๊อชไหม้และย่อขนาดของกระต๊อชไหม้ให้เล็กลง ทั้งนี้ เพื่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของมนุษย์

4.2.3 การศึกษา

การศึกษาเป็นการถ่ายทอดความรู้และความสามารถให้กับบุคคลอื่น การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม เมื่อผู้นอนอยู่ในสังคมที่มีการศึกษาระดับสูงสังคมนั้นย่อมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ปัจจุบันนี้สภาพการศึกษาของประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จำนวนผู้คนที่มีการศึกษาระดับสูงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ผู้คนที่มีความรู้มากขึ้นทำให้ผู้คนไม่ได้ให้ความสำคัญ

เกี่ยวกับคติความเชื่อมากนักเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นหนึ่งในปัจจุบันที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การที่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น สามารถใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติได้เป็นปัจจัยทำให้จำนวนผู้ที่มีความเลื่อมใสเกี่ยวกับกระดาศไหว้ลดน้อยลง ดังที่ผู้มาซื้อกระดาศไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ก่อนหน้านี้นั้นคนเผากระดาศพบว่ากระดาศจะลอยขึ้นฟ้า แล้วก็คิดว่าอ้อ อากงอาม่าลงมาจากสวรรค์มารับของที่เด็กให้แล้ว ยิ่งคิดแบบนี้ก็ยิ่งเผาไปเยอะ ๆ เพราะเชื่อว่าจะได้รับจริง แต่ตอนนี้ทุกคนก็รู้ดีว่าเป็นแค่ลมพัด ไม่ได้เป็นเพราะใครลงมาเอาของ”

(ลักษณะลีญา แก้วพัฒนาลีญา. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ เนื่องจากในยุคสมัยนี้คนไทยเชื้อสายจีนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ซึ่งในชีวิตประจำวันลูกหลานสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติในเวลาที่เขาเผากระดาศไหว้ ดังเช่น ในกระบวนการเผากระดาศไหว้มีเก้าถ่านลอยขึ้นฟ้า ในอดีตผู้คนมีความเชื่อกันว่าเป็นเพราะบรรพบุรุษมารับสิ่งของที่ลูกหลานอุทิศไปให้ แต่เมื่อผู้คนมีการศึกษาที่สูงขึ้น พบว่าความจริงของปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นเพราะลมพัด ทำให้จำนวนผู้ศรัทธาเกี่ยวกับกระดาศไหว้ลดน้อยลง

เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนมีการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้มีทัศนคติว่าการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เช่นกัน ดังที่ผู้ประกอบการพิธีของศาลเจ้าได้บอกให้สัมภาษณ์ว่า

“จริง ๆ แล้ว เราไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ เผากระดาศ ทั้งหมดนี้ เราทำเพื่อให้เราสบายใจ ในโลกนี้ไม่มีใครบอกได้ว่าเราเผากระดาศแล้วมีประโยชน์หรือไม่ คนที่สามารถบอกได้คือคนตาย ซึ่งพวกเขาไม่สามารถสื่อสารกับเราได้ ดังนั้นการไหว้เจ้าถือเป็นพิธีที่ทำให้เราสบายใจแค่นั้นเอง อยากสอบได้คะแนนดีและอยากมีงานที่ดีก็ต้องพยายามเอง”

(อลงกต ภรนาทิตย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้มาซื้อกระดาศไหว้ที่ให้ข้อมูลว่า การเผากระดาศไหว้เป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง แต่การดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยตนเองจึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้

“ถ้าเราไม่ไหว้เจ้า ไม่เผากระดาศได้ไหม ก็ได้นะ เพียงแต่ว่าเราไม่สบายใจเท่านั้นเอง ลองคิดดูนะถ้าคน ๆ หนึ่งเขาไม่ไปทำงาน

อยู่ในบ้านเผากระดาษไหว้ทุกวันจะรวยไหม ก็ไม่รวย ทุกสิ่งทุกอย่างก็ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง”

(ณัชชนม์ อรรถคุณากรณ. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันนี้ ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความรู้มากขึ้น ทำให้มีความคิดที่ว่าการสักการบูชาเทพเจ้าและดวงวิญญาณเป็นเพียงเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สร้างความสบายใจให้แก่ผู้ศรัทธา ทำให้ผู้เลื่อมใสมีความมั่นใจมากขึ้นในการดำเนินชีวิตเท่านั้นเอง แต่การดำเนินชีวิตยังคงต้องพึ่งพาตนเอง มีแต่ตนเองเท่านั้นที่เป็นผู้ควบคุมดวงชะตาของตนด้วยเหตุนี้จึงทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ลดน้อยลง

สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากในปัจจุบันนี้ คนไทยมีการศึกษาที่สูงขึ้นซึ่งเชื่อว่าจะสามารถใช้ความรู้มาอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและเชื่อว่าการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ลดน้อยลง

4.2.4 การรับวัฒนธรรมอื่น

เนื่องจากแต่ละยุคสมัยของประเทศไทยล้วนมีการติดต่อกับประเทศอื่น จึงทำให้วัฒนธรรมต่างชาติถูกเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้รับอิทธิพลในทุกด้านจากวัฒนธรรมต่างชาติ ด้วยเหตุนี้จึงได้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนคติความเชื่อแบบดั้งเดิมเป็นอย่างมาก จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า คติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ได้รับอิทธิพลจากการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาเช่นเดียวกัน

การที่วัฒนธรรมต่างชาติเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย ทำให้รูปลักษณ์ภายนอกและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังที่เจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยใต้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าเป็นแบงก์กึ่งเด็กโบราณจะเป็นแบบนี้ แต่ตอนนี้ถ้าเป็นลูกค้าเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยซื้อแบงก์กึ่งเด็กโบราณแล้ว เพราะคิดว่าไม่แพชั่น คนแก่จะชอบมาซื้อมากกว่า เพราะเชื่อว่าเผาแบบโบราณบรรพบุรุษจะได้รับ ถ้าเผาแบบอื่นจะไม่มีประโยชน์ เป็นแค่กระดาษแผ่นเดียวเท่านั้น”

(ภูมิสิทธิ์ ภูริทองรัตน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

และยังมีผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้อีกท่านได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การที่รูปแบบของกระดาษไหว้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น

“ตอนนี้กระดาษไหว้คนตายมีหลากหลายแบบ กระเป๋า หลุยส์ตอง มือถือไอโฟน เครื่องสำอางดูแลผิว sk-3 สิ่งของเหล่านี้

ได้รับความนิยมนอกจากเด็กรุ่นใหม่มาก เพราะพวกเขาที่ชอบของแบบนี้อยู่แล้ว
ไม่ชอบใช้ว่งแซจี้ ก็มัจฉิ่งจิวเหล่านี้ เพราะเก่าแก่เกินไป”

(ณัฐธรรณัน เหลืองอ่อน. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผลกระทบจากวัฒนธรรมอื่นทำให้รูปแบบ
รูปลักษณะภายนอกและความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ในปัจจุบันนี้
การได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้รูปลักษณะภายนอกของกระดาษไหว้มีความเป็นต่างชาติ
(ดังภาพที่ 82) และคนรุ่นใหม่นิยมสั่งซื้อรูปแบบกระดาษไหว้แบบสมัยใหม่ตามกระแสนิยมโลกตะวันตก
มากกว่ารูปแบบดั้งเดิม เพราะมีความเชื่อว่าการเผาแบบที่ทันสมัยก็สามารถให้ดวงวิญญาณรับไปใช้ได้
เช่นกัน

ภาพที่ 82 แบงค์กตเด็กแบบโบราณ (บน) กับแบงค์กตเด็กแบบสมัยใหม่ (ล่าง)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2564 ที่ร้านบูเซ็ง

การที่ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น ทำให้เกิดผลกระทบต่อการสืบทอด
วัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“สองวันก่อนยังพูดเลยว่า เดี่ยวนี้เด็ก ๆ ไม่ค่อยสนใจวัฒนธรรมจีน
เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเก่า โบราณ ๆ พวกเขาชอบร้องเพลงเกาหลี ทั้ง ๆ ที่
พูดภาษาเกาหลีไม่เป็นเลยสักคำ ดังนั้น พี่ก็มองว่าเป็นปัญหาที่เราคนจีน
ควรคิด ทำอย่างไรถึงจะให้เด็กรุ่นใหม่กลับมาสนใจวัฒนธรรมเรา
วัฒนธรรมจีนก็ไม่เห็นแพ้อะไรเลย แถมยังสู้ประเทศอื่นได้มากด้วยซ้ำ”

(ธัญดา สารพันธ์. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

และยังมีผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า วัฒนธรรมของประเทศไทย
ก็ส่งผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้เช่นกัน

“เพราะยังงៃเราก็ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทยนานแล้ว ดังนั้น ก็มีคนจีนเป็นคนไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลไทยหรือเทศกาลจีนต่างก็ต้องการฉลอง ถ้าเป็นปีใหม่ของไทยก็จะยิ่งชอบ เพราะเพื่อน ๆ ก็เป็นคนไทย ถ้าเราบอกว่าวัฒนธรรมจีนการไหว้เจ้าแบบนี้ บางคนจะไม่รู้เลย แต่รู้ว่าตรุษจีนเขาวงราช และก็ไหว้ เพราะตั้งแต่ปีที่แล้วรัฐบาลไทยได้ออกนโยบายให้ตรุษจีนเป็นวันหยุดทางการ”

(วีรัช เกษมสุข. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากลูกหลานคนจีนได้อพยพเข้ามาแผ่นดินไทยเป็นเวลานาน ทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยและมีความเป็นไทยมากขึ้น รวมถึงการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติทำให้คนรุ่นใหม่มีความสนใจและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้จำนวนผู้ที่สนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมของจีนลดน้อยลง ตลอดจนความเลื่อมใสเกี่ยวกับกระดาศไหว้ลดน้อยลง

สรุปได้ว่า การรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากลูกหลานชาวจีนได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยเป็นเวลานาน และประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้ลูกหลานชาวจีนรวมถึงคนไทยเชื้อสายจีนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่นเป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้รูปลักษณะภายนอกของกระดาศไหว้ในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับกระแสนิยมของโลกและรูปแบบของกระดาศไหว้มีความทันสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ วัฒนธรรมอื่นยังได้ดึงดูดให้ผู้คนสนใจวัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น ทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้และปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมลดน้อยลง

4.3 การเผยแพร่กระดาศไหว้ในสังคมไทยปัจจุบัน

ถึงแม้ในปัจจุบัน จำนวนผู้ที่มีความเลื่อมใสและความศรัทธาในเรื่องคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้มีแนวโน้มลดน้อยลง แต่ยังคงมีผู้คนจำนวนมากที่ยังมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์และสืบทอดตลอดจนใช้วิธีต่าง ๆ ในการเผยแพร่วัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ให้กับคนรุ่นใหม่และลูกหลาน เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมและคติความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ของจีนสูญหายไปตามกาลเวลาดังนั้น การเผยแพร่กระดาศไหว้จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสืบทอดวัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า วิธีการเผยแพร่กระดาศไหว้มีหลากหลายรูปแบบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ด้านใดด้านหนึ่ง รวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าต่าง ๆ และเนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์สามารถเผยแพร่รูปภาพและข้อความต่าง ๆ ออกไปได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น สื่อสิ่งพิมพ์จึงเป็นวิธีที่ดีในการเผยแพร่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งนั้นมากขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบด้วยสื่อหลากหลายประเภท อาทิ นามบัตร โบรชัวร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่มีความสำคัญในการเผยแพร่กระดาษไหว้ ดังต่อไปนี้

ผู้ประกอบการธุรกิจกระดาษไหว้มักจะจัดทำนามบัตรเพื่อใช้ในการโฆษณาสินค้าและบริการของร้านตนเอง ดังที่เจ้าของร้านในชุมชนเจริญไชยได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เรายังทำเป็นนามบัตรด้วย เพราะลูกค้าที่มาร้านส่วนใหญ่ชอบมาถามว่า ถ้าเราอยู่ต่างจังหวัดสามารถส่งพัสดุได้ไหม งั้นเราก็จะให้นามบัตรกับเขา เพราะในนามบัตรจะเขียนเบอร์โทร สินค้าที่เราขายราคาก็เหมือนในร้านกระดาษไหว้ของเรา เพียงแต่ว่าเราจะเก็บค่าส่งแต่ค่าส่งก็ไม่แพงนะ เริ่มต้น 60 บาท ดังนั้น ก็มีหลายคนที่ชอบซื้อผ่านโทรศัพท์ โดยเฉพาะที่เยาวราชหาที่จอดรถยากมาก ถ้าไม่ติดโควิดนะ รอดติดมากเลย”

(อุบลรัตน์ จิววิวัฒน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ที่ให้ข้อมูลว่า ในระหว่างเลือกซื้อกระดาษไหว้ผู้ประกอบการธุรกิจกระดาษไหว้มักจะแจกนามบัตรให้ลูกค้า

“บางทีก็ไม่ต้องไปขอนามบัตรครับ เพราะถ้าบอกไปว่าเรามาจากต่างจังหวัดหรือทำให้เจ้าของร้านรู้ว่าเรามาจากที่ไกล พวกเขาก็จะเอานามบัตรให้เราหรือบอกเราว่าที่หลังไม่ต้องเดินทางมาไกล สามารถโทรให้พวกเขาส่งพัสดุได้”

(วิเศษ เกียรติยศ. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการเผยแพร่กระดาษไหว้อย่างมาก ซึ่งผู้ประกอบการมักจะจัดทำนามบัตรเพื่อนำเสนอสินค้าและบริการในร้านของตน รวมถึงเบอร์โทรติดต่อ (ดังภาพที่ 83) ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ ยังทำให้ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อมาสั่งซื้อที่ร้าน ช่วยประหยัดต้นทุนเวลาและเงินของผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ ซึ่งทำให้ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้สามารถทุ่มเทกับกระดาษไหว้มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถเพิ่มยอดขายของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ ทำให้ธุรกิจ

ของร้านจำหน่ายกระดาศไห้วมีความเติบโตมากขึ้น โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ภาพที่ 83 ใบนามบัตรของร้านจำหน่ายกระดาศไห้ว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2564 ที่ร้านลิมเฮงฮวด

นอกจากผู้ประกอบการมีการจัดทำนามบัตรที่ทำให้ผู้มาซื้อกระดาศไห้วสามารถสั่งซื้อกระดาศไห้วโดยตรงแล้ว ยังมีผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมจีนจำนวนมากที่ยอมแบ่งปันความรู้ของตนโดยผ่านการจัดทำหนังสือต่าง ๆ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้วสามารถเผยแพร่ออกมาได้อย่างกว้างขวาง ดังที่ผู้มาซื้อกระดาศไห้วกล่าวว่า

“ไม่รู้ว่าน้องเคยได้อินชื่อของจิตรราใหม่ เป็นผู้เขียนที่เขียนหนังสือเกี่ยวกับเขาวราช วัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน ถ้าจำไม่ผิดนะ ในหนังสือธรรมนิยมจีน ท่านก็ได้แนะนำกระดาศไห้วอย่างละเอียดมาก แต่ละชนิดก็มีการกล่าวถึงว่าเป็นการไหว้เจ้าหรือไหว้ผี แล้วก็ยังมีรูปภาพอีกด้วย ต้องบอกว่าหนังสือของจิตรราเยี่ยมมาก เพราะสมัยก่อนคนจีนไม่ได้นิยมไหว้เจ้าขนาดนี้เลย ตั้งแต่ท่านออกหนังสือมาหลายเล่ม การไหว้เจ้าก็ฮิตมาก คือในโลกนี้มีผู้เขียนน้อยมากที่สามารถทำได้ขนาดนี้ครับ พุดจริง ๆ”

(พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หนังสือเป็นวิธีที่ดีในการเผยแพร่วัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไห้ว เนื่องจากหนังสือเกี่ยวกับกระดาศไห้วเป็นหนังสือที่มีทั้งรูปภาพและข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงรูปภาพของกระดาศไห้วแต่ละชนิดอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านมี

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถดึงดูดความรู้สึกของผู้คนในสังคมไทย ทำให้ผู้นอรรักษ์และปฏิบัติตามประเพณีแบบดั้งเดิมด้วยความเต็มใจ

หนังสือเกี่ยวกับกระดาษไหว้มันไม่เพียงแค่มิ่งที่นำเสนอวัฒนธรรมกระดาษไหว้เท่านั้น แต่ยังมีการสอนพับกระดาษไหว้อีกด้วย ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เคยซื้อมาหนึ่งเล่ม ชื่อว่าสอนพับกระดาษไหว้ สอนเราว่า ต้องพับกระดาษไหว้ยังไงให้สวย แต่พอซื้อมาแล้วอ่านได้ไม่กี่หน้า เองง่าย แต่พอลงมือทำ ทำไม่เป็นสักชิ้นเลย”

(สิริณัฐ ลิ้มปิยะพานิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับเจ้าของร้านกระดาษไหว้ที่ให้ข้อมูลว่า หนังสือสอนพับกระดาษไหว้มีจำนวนมาก ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้สามารถสั่งซื้อหนังสือตามความชอบ

“ตอนนี้หนังสือสอนพับมีเยอะแยะไปหมด แต่หาที่ร้านหนังสือ ยากมาก บางคนขายในเฟซบุ๊ก ส่วนใหญ่ราคาจะถูกลง เพราะก็ไม่ได้ เป็นหนังสือชื่อดังอะไร แต่ต้องยอมรับว่าบางเล่มก็แนะนำได้ดีมากนะ”

(บุญ อัครจรรยาภรณ์. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หนังสือเป็นเครื่องมือเผยแพร่กระดาษไหว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญในการประดิษฐ์กระดาษไหว้จัดทำหนังสือที่เกี่ยวกับการสอนพับกระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 84) ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น แต่ยังทำให้ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้สามารถลงมือประดิษฐ์กระดาษไหว้ด้วยตนเอง ตลอดจนเกิดความชื่นชอบในกระดาษไหว้มากขึ้น

ภาพที่ 84 หนังสือเกี่ยวกับการพับกระดาษไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

นอกจากหนังสือดังกล่าวแล้ว ยังมีหนังสืออีกหนึ่งเล่มที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้ ซึ่งก็คือหนังสือที่บันทึกประวัติความเป็นมาของคนในชุมชนอย่างละเอียด ดังที่ผู้นำชุมชนเจริญไชยก้าวว่า

“เหตุผลในการเขียนหนังสือเล่มนี้ คือ ตอนนั้นซ่อมรถไฟใต้ดิน รัฐบาลให้เราย้ายไปที่อื่น แต่เราจะย้ายไปที่ไหนได้ละ เราใช้ชีวิตแฉะนี้ มาหลายรุ่นแล้ว ดังนั้นพี่ก็เลยคิดว่าทำยังไงถึงจะทำให้รัฐบาลเห็น ความสำคัญของเรา เพราะชุมชนเราเป็นชุมชนกระดาษไหว้ ที่ไม่มีร้านไหนที่เปิดร้านต่ำกว่า 50 ปีเลย ภายหลังก็เลยคิดว่าเขียนหนังสือ ดีกว่า เพราะหนังสือสามารถอยู่ได้นาน อยากจะปกป้องชุมชนของเรา ไม่ให้หายไป หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ชุมชนของเราจัดทำขึ้นเอง ทุกอย่างมาจากเอกสารที่บรรพบุรุษของเราสืบทอดกันมาและจากข้อมูล การสัมภาษณ์คนที่อยู่ในชุมชน ฉันรู้สึกดีใจมากที่ได้ออกหนังสือเล่มนี้ เพราะคนในชุมชนให้ความร่วมมือมาก พอหนังสือออกมาแล้วก็ได้รับความนิยมนมาก บางคนไม่สามารถมาซื้อที่ร้านก็จะจองผ่านเฟซบุ๊กของเรา เล่มละ 250 บาท ค่อนข้างเยอะ ”

(ศิริณี อรุณานนท์. 24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากชุมชนเจริญไชยเป็นชุมชนกระดาษไหว้ที่มีความเก่าแก่และใหญ่ที่สุดของเมืองไทย ในขณะที่เผชิญหน้ากับสัญญาหมดอายุ สมาชิกภายในชุมชนต้องย้ายออกจากถนนเจริญไชยและพลับพลาไชย สมาชิกในชุมชนเจริญไชยจึงเกิดความเสียดายต่อวัฒนธรรมกระดาษไหว้ที่กำลังจะสูญหายไป ผู้คนในชุมชนเจริญไชยจึงมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะอนุรักษ์และสืบทอด ตลอดจนเผยแพร่วัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้แก่ผู้คนมากขึ้น ดังนั้น ชุมชนเจริญไชยจึงมีความร่วมมือในการจัดทำหนังสือบันทึกประวัติความเป็นมาของชุมชนเจริญไชย รวมทั้งภูมิหลังของร้านกระดาษไหว้ ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับการกำเนิดของร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 85) ซึ่งทั้งหมดนี้ สามารถทำให้คนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนเห็นถึงความสำคัญของชุมชนแห่งนี้และวัฒนธรรมกระดาษไหว้ พร้อมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้คงอยู่ต่อไป

ภาพที่ 85 หนังสือเรื่อง “บันทึกเจริญไชย คนจีนสยาม”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย

การเผยแพร่กระดาษไหว้โดยสื่อสิ่งพิมพ์ นอกจากนามบัตรและหนังสือแล้ว ยังมีการเผยแพร่งานวิจัยเชิงวิชาการ ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“วันก่อนยังมีเด็กนักศึกษาที่มาจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มาขอสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลค่ะ ชุมชนของเรามีชื่อเสียงมาก เพราะเป็นแหล่งเดียวที่ขายกระดาษไหว้ค่ะ”

(ธัญดา สารพันธ์. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากชุมชนเจริญไชยเป็นแหล่งขายกระดาษไหว้ที่ใหญ่ที่สุดของเมืองไทย จึงมีผู้วิจัยและนักวิชาการไม่น้อยที่เลือกศึกษาชุมชนเจริญไชย และกระดาษไหว้ในชุมชนแห่งนี้ และเนื่องจากว่างานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระดาษไหว้ได้นำเสนอภาพจริงของแหล่งการขายกระดาษไหว้และกระดาษไหว้ในแต่ละมุมมองอย่างชัดเจน ดังนั้น งานวิจัยจึงเป็นสื่อที่มีประโยชน์ต่อการเผยแพร่กระดาษไหว้อย่างมาก ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านงานวิจัยมีความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้อย่างลึกซึ้ง

จึงสรุปได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่เกิดประโยชน์ต่อการเผยแพร่กระดาษไหว้อย่างมาก ส่วนการเผยแพร่กระดาษไหว้มีการใช้สื่อทั้งหมด 3 ชนิด ได้แก่ นามบัตร หนังสือ และงานวิจัย เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่มีทั้งรูปภาพและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังนั้น จึงทำให้ผู้อ่านสื่อสิ่งพิมพ์มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้น ตลอดจนดึงดูดผู้คนมากขึ้นให้มีความสนใจในเรื่องกระดาษไหว้และเต็มใจที่จะส่งเสริม อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

4.3.2 สื่อโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์เป็นวิธีการเผยแพร่ชนิดหนึ่งที่มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันอย่างมาก เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก เพราะสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายขึ้นเมื่อเทียบกับสื่ออื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้ชมมีความสนใจในสิ่งนั้นมากขึ้น จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า การเผยแพร่กระดาดขาวก็ได้อาศัยเครื่องมือของสื่อโทรทัศน์เช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของจีน มักจะมีนักท่องเที่ยวจากสถานีโทรทัศน์ไทยมาขอสัมภาษณ์ผู้ประกอบการกิจการกระดาดขาวและผู้ที่มาซื้อกระดาดขาว รวมทั้งเก็บข้อมูลแหล่งการขายกระดาดขาวที่ใหญ่ที่สุด-ชุมชนเจริญไชย ดังที่เจ้าของร้านชุมชนเจริญไชยได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“มีนักท่องเที่ยวเยอะมากค่ะ โดยเฉพาะช่วงตรุษจีน แข็งแข็ง พวกเขาจะมาเดินดูและขอสัมภาษณ์เจ้าของร้าน ถ่ายบรรยากาศของเทศกาลจีน และนักท่องเที่ยวเหล่านี้ก็ไม่ได้มาจากสถานีโทรทัศน์เดียวกัน มีช่อง 3 7 5 ทีบีเอส เยอะมากจนจำชื่อสถานีไม่ได้แล้ว แล้วหลังจากที่ได้ออกรายการ ลูกค้าก็จะมาเยอะขึ้น”

(สุดาพร ทองโรจน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาดขาวมีการเผยแพร่โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ (ดังภาพที่ 86) ซึ่งเนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถเผยแพร่ออกอย่างกว้างขวางและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าของผู้บริโภคอย่างมาก ดังนั้น ผู้ประกอบการกิจการกระดาดขาวจึงได้ฉวยโอกาสนี้พยายามโฆษณากระดาดขาวของตนเอง ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้ยอดขายของกระดาดขาวเพิ่มขึ้นเท่านั้น อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมมีโอกาสสัมผัสวัฒนธรรมกระดาดขาวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ตลอดจนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระดาดขาวมากขึ้น ทำให้กระดาดขาวยังคงได้รับความนิยมในยุคปัจจุบันและในอนาคต

ภาพที่ 86 สถานีโทรทัศน์ที่มีเอสนำเสนอชุมชนกระดาดขาว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

แม้ว่ากระดาษไหว้ได้ใช้สื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้คนในสังคมไทยได้รู้จักกระดาษไหว้ซึ่งเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีเอกลักษณ์จีนมากขึ้น แต่เนื่องจากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญหน้ากับปัญหาฝุ่น PM.2.5 คุณภาพอากาศของประเทศเลวร้ายลงเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้นผู้คนในสังคมไทยจึงได้เสนอให้ลดการเผากระดาษไหว้ สถานีโทรทัศน์ของประเทศไทยก็ได้รายงานข่าวว่าการเผากระดาษไหว้จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร และได้เชิญชวนผู้คนในสังคมไทยลดการเผากระดาษไหว้ ดังที่เจ้าของร้านชุมชนเจริญชัยได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในเทศกาลตรุษจีนมีหลายช่องเริ่มรายงานว่าการเผากระดาษไหว้จะทำให้เกิดฝุ่น PM 2.5 ซึ่งทำให้โลกร้อน แต่ถ้าไปศึกษาอย่างจริงจังก็จะพบว่ากระดาษไหว้เป็นแค่ส่วนหนึ่ง อยากให้ผู้คนให้ความสนใจพวกโรงงานที่ทำให้เกิดฝุ่นมากกว่า”

(ภูษิตา ขวัญกมลธรร. 9 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากคนในสังคมไทยมีทัศนคติว่าการเผากระดาษไหว้จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังเช่น การเผากระดาษไหว้จะทำให้เกิดฝุ่น PM 2.5 และทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ดังนั้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้ขอความร่วมมือลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนให้ลดหรืองดเผากระดาษไหว้ (ดังภาพที่ 87) เพื่อให้ประเทศไทยน่าอยู่มากขึ้น ดังนั้น สถานีโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างกว้างขวาง จึงมีหน้าที่คอยเตือนผู้คนในสังคมกระดาษไหว้ลดปริมาณในการเผากระดาษไหว้ เพราะฉะนั้นแล้วสื่อโทรทัศน์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จำนวนผู้เผากระดาษไหว้และปฏิบัติตามประเพณีลดน้อยลง

ภาพที่ 87 รายการโทรทัศน์ที่เสนอลดเผากระดาษไหว้

เผากระดาษเงิน-ทองช่วงตรุษจีน "เสียง โรค-เพิ่มฝุ่น" : สติข่าว | ข่าวช่องวัน | one31

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

นอกจากจะมีรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอบรรยากาศเทศกาลภายในชุมชนกระดาษไหว้แล้ว ยังมีสารคดีที่เกี่ยวกับกระดาษไหว้ ดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ก็เคยเห็นอยู่ในยูทูป เพราะชุมชนแห่งนี้มีชื่อเสียงมาก ดังนั้น ก็จะมีสารคดีไปถ่าย ในสารคดีนี้ได้กล่าวถึงประวัติของชุมชนและ กระจาดข้าว และกระจาดข้าวในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร คือน่าสนใจมาก สามารถไปติดตามได้เลย”

(สิริณัฐ ลิ้มปิยะพาณิชย์. 29 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระจาดข้าวมีการเผยแพร่ผ่านสารคดี (ดังภาพที่ 88) ซึ่งสารคดีเป็นเครื่องมือที่สะท้อนความจริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งและนำเสนอข่าวสาร ข้อมูลความรู้อย่างละเอียด ดังนั้น สารคดีที่เกี่ยวกับกระจาดข้าวจึงมีผลประโยชน์ต่อการส่งเสริม และอนุรักษ์วัฒนธรรมกระจาดข้าวได้เป็นอย่างดี และไม่เพียงแต่ทำให้ผู้ชมได้เห็นภาพอย่างชัดเจนเท่านั้น ยังสามารถทำให้ผู้ชมได้รับรู้ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับชุมชนกระจาดข้าว-ชุมชนเจริญไชยและ การพัฒนาของกระจาดข้าวได้อีกด้วย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกระจาดข้าว

ภาพที่ 88 สารคดีที่นำเสนอวัฒนธรรมกระจาดข้าว

ที่มา : LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

ไม่เพียงแต่มีสถานีโทรทัศน์ของประเทศไทยที่มาสัมภาษณ์ชุมชนกระจาดข้าว-ชุมชนเจริญไชยเท่านั้น สถานีโทรทัศน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้มาถ่ายรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับ ความเชื่อกระจาดข้าวในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ดังที่ผู้นำชุมชนเจริญไชยได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ประมาณ 5 หรือ 6 ปีก่อน CCTV ก็มาขอถ่ายด้วย ตอนนั้น เราก็งงเหมือนกันนะ เพราะกระจาดข้าวเป็นของคนจีนไม่ใช่หรือ ภายหลังทีมงานก็เลยบอกว่าเพราะที่ประเทศจีนไม่ได้ใช้กระจาดข้าว ในการไหว้เจ้าตั้งนานแล้ว เพราะตอนสมัยก่อน มีการปฏิบัติทาง วัฒนธรรมว่าห้ามไหว้เจ้า ห้ามทำเรื่องงมงาย แม้ว่าในภายหลังได้ ยกเลิกนโยบายนี้แล้วก็ตาม แต่ตอนนี้หลาย ๆ คนก็ยังคิดว่าการเผา

กระดาศเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น กระดาศไหว้ก็ไม่ได้มีความสำคัญเท่ากับอดีตแล้ว แต่ที่เรารู้สึกภูมิใจคือเราได้อนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไว้เป็นอย่างดี จนสามารถพูดได้ว่าดีกว่าประเทศจีนด้วยซ้ำ ดังนั้นพี่ก็อยากให้คนในสังคมไทยทุกคนเห็นว่าชุมชนของเราและกระดาศไหว้ของเรามีคุณค่าขนาดไหน ดังนั้น เมื่อมีคนมาสัมภาษณ์หรือสอบถาม เราก็จะพยายามแนะนำให้คนรู้จักมากขึ้น ไม่อยากให้วัฒนธรรมนี้สูญหายไป”

(ศิริณี อรุณานนท์. 24 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีผลประโยชน์ต่อการส่งเสริมและเผยแพร่ ตลอดจนอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของกระดาศไหว้ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวกับการห้ามสักการะบูชาเทพเจ้าและการห้ามเผากระดาศไหว้ รวมทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ปัจจุบันนี้มีชาวจีนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนมิได้ให้ความสำคัญแก่กระดาศไหว้เมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้น สถานีโทรทัศน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงได้มาจัดทำรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับความเชื่อกระดาศไหว้ที่ชุมชนเจริญไชยในประเทศไทย (ดังภาพที่ 89) เพื่อให้ผู้ชมเห็นว่าถึงแม้ลูกหลานชาวจีนที่อพยพไปแผ่นดินอื่นแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีความตั้งใจและความพยายามในการอนุรักษ์และสืบทอด ตลอดจนปลูกฝังคติความเชื่อและวัฒนธรรมจีนให้แก่คนรุ่นหลัง เนื่องจากสถานีโทรทัศน์เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์กลางแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีผู้ชมจำนวนมาก ดังนั้น จึงทำให้วัฒนธรรมกระดาศไหว้ได้เผยแพร่ออกมาอย่างกว้างขวาง จึงมีบทบาทต่อการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 89 สถานีโทรทัศน์ CCTV ไปสัมภาษณ์เจ้าของร้านจำหน่ายกระดาศไหว้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกลม) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

จึงสรุปได้ว่า กระดาษไหว้มีการเผยแพร่โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า กระดาษไหว้มีการเผยแพร่โดยผ่านรายการโทรทัศน์และสารคดี และการเผยแพร่กระดาษไหว้ผ่านสื่อโทรทัศน์มีผลกระทบต่อการใช้กระดาษไหว้ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในปัจจุบันนี้มีรายการโทรทัศน์และสารคดีจำนวนมากนำเสนอวัฒนธรรมและคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ ตลอดจนแนะนำชุมชนกระดาษไหว้ให้ผู้ชมได้มีโอกาสรู้จัก และเนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นเครื่องมือที่มีทั้งเสียงและภาพในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงทำให้ผู้ชมสามารถได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระดาษไหว้มากกว่าสื่ออื่น ๆ และทำให้คนจำนวนมากสนใจในเรื่องกระดาษไหว้ และวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิมมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสืบต่อวัฒนธรรมกระดาษไหว้เป็นอย่างมาก ตลอดจนทำให้กระดาษไหว้ยังคงได้รับความนิยมในปัจจุบันนี้ แต่ในขณะเดียวกัน สถานีโทรทัศน์ก็ได้ส่งผลกระทบต่อการรักษาประเพณีการเผากระดาษไหว้เชิงลบด้วยเช่นกัน เนื่องจากในเทศกาลจีนที่สำคัญ อาทิ เทศกาลตรุษจีน จะมีรายการโทรทัศน์ที่ไม่น้อยได้รายงานเกี่ยวกับผลกระทบของการเผากระดาษไหว้ต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังได้ขอความร่วมมือจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนให้ลดปริมาณการใช้กระดาษไหว้ เนื่องจากการเผากระดาษไหว้จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงทำให้จำนวนผู้ที่เผากระดาษไหว้ลดน้อยลง แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม สื่อโทรทัศน์ได้ทำให้ผู้คนรู้จักและทราบถึงความสวยงามและความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมจีนเป็นอย่างดี

4.3.3 สื่อโซเชียลมีเดีย

สื่อโซเชียลมีเดีย หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ทำให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมในการสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) สื่อโซเชียลมีเดียจะประกอบด้วยสื่ออันหลากหลาย อาทิ เว็บไซต์ (website) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) สื่อโซเชียลมีเดียดังกล่าวได้รับความนิยมจากคนยุคสมัยใหม่อย่างมาก จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า การเผยแพร่กระดาษไหว้จะนิยมใช้เครื่องมือสื่อโซเชียลมีเดีย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เนื่องจากในปัจจุบันผู้คนจะนิยมสั่งซื้อสิ่งของผ่านออนไลน์มากกว่าร้านค้าแบบดั้งเดิม ดังนั้น ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ก็ได้จัดทำเว็บไซต์หรือใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ มาเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าของตน ดังที่เจ้าของร้านกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เว็บไซต์เราเพิ่งทำปีนี้ เพราะโควิดแรงมาก เขาวราชกัติดหลายคน ลูกค้าก็ไม่ค่อยมี กลัวโควิดเราก็เลยหาช่องทางมาขายกระดาษ ไม่อยากตงงาน จัดทำเว็บไซต์เสียไปประมาณสองแสน เพราะเราทำเว็บไซต์ก็ไม่เป็น ก็ต้องจ้างคนอื่นมาทำ แต่ผลที่ออกมาก็รู้สึกคุ้มมาก”

(อารยา ศรีวีระวานิชกุล., 14 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

และยังมีเจ้าของร้านอีกท่านได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ร้านจำหน่ายกระดาดไข่หมีแอฟฟริเคชันไลน์ ซึ่งได้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาซื้อกระดาดไข่หมี

“ส่วนใหญ่เราจะใช้ไลน์คุยกับลูกค้า เพราะลูกค้าที่มาร้าน ส่วนมากก็จะเป็นลูกค้าประจำอยู่แล้ว ดังนั้น บางทีพวกเขาไม่ว่าง มาเยาวราชก็จะจองผ่านไลน์และแจ้งรายละเอียด แล้วเราก็จะส่งพัสดุ ไปให้เขา”

(ภูมิสิทธิ์ ภูริทองรัตน์. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

เจ้าของร้านกระดาดไข่หมีได้กล่าวว่า เนื่องจากเยาวชนไทยมีความนิยมใช้อินสตาแกรม (Instagram) ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจกระดาดไข่หมีจึงได้โพสต์ภาพถ่ายเกี่ยวกับสินค้ากระดาดไข่หมี เพื่อดึงดูดความสนใจของคนยุคใหม่

“เหตุผลที่เราทำไอจีก็เพราะว่าตอนนี้คนไทยเล่นกันเยอะมากเลย โดยเฉพาะเด็ก ๆ ดังนั้น เราก็เลยคิดว่าทำไมเราไม่โพสต์รูปกระดาดไข่หมีล่ะ คราวหน้าพวกเขาจะมาเยาวราชจะได้รู้ว่า อ้อ ร้านนี้เคยเห็นในไอจี แล้วเข้ามาซื้อกระดาดไข่หมีที่ร้าน ดังนั้น พี่คิดว่ามีส่วนช่วยนะ”

(บุญ อัครจรรยาสุกุล. 23 มิถุนายน 2564 : สัมภาษณ์)

และผู้ที่มาซื้อกระดาดไข่หมีได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ร้านจำหน่ายกระดาดไข่หมีจำหน่าย ผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook)

“เคยซื้อกระดาดไข่หมีจากเฟซบุ๊กแหละ เพราะเห็นว่าเขา โพสต์ภาพที่เกี่ยวกับกระดาดแข็งแข็ง ช่วงนั้นโควิดก็แรงมาก ได้ยินว่าที่เยาวราชก็ติดหลายคน ไม่อยากไปกรุงเทพกัน ดังนั้นก็เลยลองทักไปซื้อ กระดาดผ่านทางออนไลน์”

(ฐณะวัฒน์ ห้วยหงษ์ทอง. 31 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื่องจากผู้คนมีความนิยมสั่งซื้อสินค้าจากออนไลน์มากขึ้น ดังนั้นร้านจำหน่ายกระดาดไข่หมีก็ได้ฉกฉวยโอกาสนี้ พยายามสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้า และประยุกต์แอฟฟริเคชันมาเป็นเครื่องมือของการจำหน่ายสินค้ากระดาดไข่หมี ดังเช่น การสร้างเว็บไซต์จำหน่ายกระดาดไข่หมี และการใช้ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) และเฟซบุ๊ก (Facebook) มาเป็นช่องทางโฆษณาและคุยกับลูกค้า (ดังภาพที่ 90) ซึ่งไม่เพียงแค่นี้ได้เพิ่มยอดขายให้ร้านจำหน่ายกระดาดไข่หมี แต่ยังทำให้ร้านจำหน่ายกระดาดไข่หมีสามารถดำเนินธุรกิจอย่างราบรื่นได้ในระหว่างการระบาดสถานการณ์โควิด-19 อีกทั้งยังเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาซื้อกระดาดไข่หมี ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาและค่าโดยสาร ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกระดาดไข่หมีอย่างกว้างขวาง

ภาพที่ 90 ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ขายกระดาษไหว้โดยผ่านเว็บไซต์

ที่มา : LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่เว็บไซต์ร้านอะซุนเส็ง

สื่อโซเชียลมีเดียไม่เพียงแต่ใช้สำหรับจำหน่ายสินค้ากระดาษไหว้เท่านั้น ยังมีการนำเสนอวัฒนธรรมกระดาษไหว้ให้ผู้ที่มีความสนใจเรื่องกระดาษไหว้รับรู้ความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้มากขึ้นดังที่ผู้มาซื้อกระดาษไหว้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ในเฟซบุ๊กมีกลุ่มเกี่ยวกับการไหว้เจ้า วัฒนธรรมแต่จิวหลายกลุ่มเลย ถ้าให้ผมแนะนำ ผมขอแนะนำกลุ่ม “แก๊งค์ไหว้เจ้าเผากระดาษ” เพราะเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญของชาวจีน คนในกลุ่มก็จะโพสต์รูปที่เกี่ยวกับกระดาษไหว้ในพิธีการไหว้เจ้า การไหว้บรรพบุรุษ เป็นกลุ่มที่ดีมาก เมื่อใครมีข้อสงสัยในด้านไหนก็จะโพสต์มาถาม และมักจะได้รับคำตอบที่พึงพอใจเลย”

(เมธพันธ์ เมธีวัชรโสภณ. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สื่อโซเชียลมีเดียมีประโยชน์ต่อการเผยแพร่กระดาษไหว้เป็นอย่างมาก กล่าวคือ สื่อโซเชียลมีเดียไม่ได้มีหน้าที่แค่จำหน่ายสินค้ากระดาษไหว้ แต่ผู้ที่มีความรู้และความสนใจในเรื่องกระดาษไหว้ยังสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของตนผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ดังเช่น กลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook group) เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มเฟซบุ๊กมีความสงสัยในเรื่องการเผากระดาษไหว้หรือการปฏิบัติตามประเพณีแบบดั้งเดิมของจีน มักจะโพสต์คำถามของตนเองเพื่อสอบถามสมาชิกภายในกลุ่ม และสมาชิกภายในกลุ่มจะให้คำปรึกษาแก่ผู้โพสต์เพื่อแก้ปัญหาและไขข้อสงสัย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกระดาษไหว้

ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนไม่เพียงแต่มีการสร้างกลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook group) เพื่อเป็นเครื่องมือของการส่งเสริมกระดาษไหว้เท่านั้น แต่ยังสามารถใช้แอปพลิเคชันอื่นมาเป็นเครื่องมือของ

การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกระดาดขี้หนูให้แก่ผู้ที่มีความสนใจกระดาดขี้หนู ดังที่ผู้ที่มาซื้อกระดาดขี้หนูได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ต้องบอกว่าสมัยนี้อะไรก็เผยแพร่ได้เร็วมาก กระดาดขี้หนูเจ้าก็เช่นกัน เดียวนี้ลองไปค้นหาในกูเกิลคำว่าพบกระดาดขี้หนู จะมีหลายวิดีโอเลย โดยเฉพาะในยูทูป มีหลายตอนสามารถดูได้”

(ณัชชนม์ อรรถคุณากรณ์. 30 กรกฎาคม 2564 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่มาซื้อกระดาดขี้หนูได้กล่าวเพิ่มเติมว่า มีผู้ใช้ตึกตอกหลายคนได้โพสต์วิดีโอเกี่ยวกับการสอนพบกระดาดขี้หนูเช่นกัน

“ไม่ใช่แค่ในยูทูป ตึกตอกก็มีคนสอนพบกระดาดด้วยละเอียดชัดเจนมาก แล้วผมก็ได้แอปตึกตอกของประเทศจีนด้วยคนจีนก็ได้ลงวิดีโอเหมือนกัน แต่ไม่เท่าที่ไทยเยอะ คนไทยชอบลงเยอะกว่า ถือว่าเป็นการโชว์ฝีมือของตน”

(กนต์ธร ธนศิริบุญกิจ. 2 สิงหาคม 2564 : สัมภาษณ์)

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระดาดขี้หนูมีการเผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดีย กล่าวคือ ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนและผู้มีความรู้เกี่ยวกับการพบกระดาดขี้หนูจะทำการโพสต์วิดีโอที่เกี่ยวกับการสอนพบกระดาดขี้หนูในแอปพลิเคชันต่าง ๆ ดังเช่น ยูทูป (Youtube) (ดังภาพที่ 91) และตึกตอก (Tiktok) (ดังภาพที่ 92) ใช้แอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ความรู้ ซึ่งการชมวิดีโอที่เกี่ยวกับการสอนพบกระดาดขี้หนูบนแอปพลิเคชันสามารถทำให้ผู้ใช้แอปพลิเคชันได้รู้เห็นวัฒนธรรมเครื่องเซ่นไหว้ของจีนและทักษะของการพบกระดาดขี้หนู ตลอดจนทำให้ผู้ชมวิดีโอเกิดความสนใจเกี่ยวกับกระดาดขี้หนูมากขึ้น

ภาพที่ 91 การสอนพบกระดาดขี้หนูโดยผ่านยูทูป (Youtube)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

ภาพที่ 92 การสอนพับกระดาษไหว้โดยผ่านติกต็อก (Tiktok)

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ค้นหาเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่ออนไลน์

จึงสรุปได้ว่า ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีการใช้โซเชียลมีเดียมาเป็นเครื่องมือของการเผยแพร่กระดาษไหว้ ซึ่งสื่อโซเชียลมีเดียที่ใช้ในการเผยแพร่กระดาษไหว้มีความหลากหลาย อาทิ ยูทูบ (Youtube) เฟซบุ๊ก (Facebook) และติกต็อก (Tiktok) ซึ่งแอปพลิเคชันดังกล่าวต่างมีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมกระดาษไหว้อย่างมาก และลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะใช้เครื่องมือดังกล่าวมาแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับกระดาษไหว้ และการสอนพับกระดาษไหว้ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจในการประดิษฐ์กระดาษไหว้ด้วยตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ ตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนและผู้คนในสังคมไทยได้เห็นถึงความสำคัญและความเป็นอัตลักษณ์ของจีน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษากระดาดไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มี 2 จุดประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบกระดาดไหว้ ความเชื่อและการสืบทอดที่มีอยู่ในกระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 13 คน และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 27 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เจ้าของร้านจำหน่ายสินค้ากระดาดไหว้จำนวน 9 คน ผู้ซื้อกระดาดไหว้เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรม (เฉพาะผู้ซื้อในวันธรรมดา ไม่ใช่ช่วงเทศกาล) ผู้ประกอบพิธีกรรมในวัดมิ่งกรมลาวาส ศาลเจ้าไต้ฮงกง ศาลเจ้าหลี่ตีเมี้ยว และผู้นำชุมชนเจริญไชย จากพื้นที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร ตลอดจนศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 รูปแบบและความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร

กระดาดไหว้ถือเป็นเครื่องสักการบูชาที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ถึงแม้เวลาจะผ่านไปหลายพันปีก็ตามแต่กระดาดไหว้ยังคงถูกสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้และยังเป็นเครื่องเซ่นไหว้สำคัญที่ขาดไม่ได้ในโต๊ะหมู่บูชาของชาวจีน กระดาดไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะรูปลักษณ์ภายนอกและรูปแบบของกระดาดไหว้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณ์ภายนอกและรูปแบบของกระดาดไหว้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อและความคิดของคนไทยเชื้อสายจีนในแต่ละยุคสมัย ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับการนำกระดาดไหว้ไปใช้ในการประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วยพิธีกรรมทางสังคมและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต โดยลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะเลือกใช้กระดาดไหว้ต่างชนิดกันมาเช่นไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณในแต่ละพิธีกรรม นับเป็นการเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณให้เกิดความพึงพอใจ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณคุ้มครองผู้สักการบูชาและประทานความสุขแก่ผู้เซ่นไหว้ ดังนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ รูปแบบ

กระดาษไหว้ตามความเชื่อของชาวจีน ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางสังคมและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต รวมทั้งการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ในสังคมไทย โดยสรุปได้ดังนี้

1) รูปแบบกระดาษไหว้ตามความเชื่อของชาวจีน

กระดาษไหว้เป็นวัตถุสิ่งของที่เกิดจากวัฒนธรรมการเซ่นไหว้และความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน ดังนั้น รูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษไหว้จึงสอดคล้องกับคติความเชื่อของลูกหลานชาวจีนจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า ขนาด การใช้สี การใช้ภาพลักษณ์ของวัตถุมงคลและรูปทรงการประดิษฐ์ รวมทั้งการใช้ตัวอักษรในกระดาษไหว้ย่อมมีเอกลักษณ์อย่างยิ่ง และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อและวัฒนธรรมจีนของจีน ในด้านขนาดของกระดาษไหว้ ผู้วิจัยพบว่าขนาดของกระดาษไหว้เจ้าและกระดาษไหว้ดวงวิญญาณมีความแตกต่างกัน ซึ่งขนาดของกระดาษไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ กระดาษไหว้เจ้าส่วนใหญ่นิยมประดิษฐ์เป็นขนาดปานกลาง ซึ่งขนาดของกระดาษไหว้เจ้าในปัจจุบันก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนักเมื่อเทียบกับอดีตส่วนขนาดของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณ ในอดีตลูกหลานชาวจีนนิยมประดิษฐ์กระดาษไหว้ดวงวิญญาณที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความอาลัยต่อผู้เสียชีวิต เพื่อให้ผู้เสียชีวิตรับรู้ถึงความเอาใจใส่และความเศร้าโศกของญาติผู้ล่วงลับ ตลอดจนเป็นการแสดงให้เห็นถึงฐานะความร่ำรวยของครอบครัวและการมีฐานะทางสังคมของเครือญาติด้วย

ส่วนด้านการใช้สี ผู้วิจัยพบว่า กระดาษไหว้เจ้าส่วนใหญ่จะใช้สีแดง สีทองและสีเงินเป็นโทนสีหลัก โดยใช้สีอื่นเป็นสีประกอบการตกแต่ง นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การใช้สีของกระดาษไหว้ดวงวิญญาณก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงใช้สีเหล่านี้เหมือนเดิม ส่วนกระดาษไหว้ดวงวิญญาณในอดีตลูกหลานชาวจีนนิยมใช้สีเหลือง สีทองและสีเงินในการประดิษฐ์กระดาษไหว้ดวงวิญญาณ แต่ในปัจจุบันนี้เนื่องจากรูปแบบของกระดาษไหว้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ส่งผลให้กระดาษไหว้ดวงวิญญาณในปัจจุบันไม่ได้เน้นว่าต้องใช้สีใดเป็นโทนสีหลัก แต่จะใช้สีที่มีความหลากหลายแทน ส่วนการใช้ภาพลักษณ์ของเทพเจ้าเซียนและสัตว์ ผู้วิจัยพบว่าลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนำภาพลักษณ์ของพระพุทธเจ้า 5 องค์ เจ้าเซียนฮ่องเต้ และสัตว์ที่มีความเป็นสิริมงคลมาใช้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจของคนไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้ยังได้ประดิษฐ์กระดาษไหว้เป็นรูปทรงดอกบัว ซึ่งมีคติความเชื่อว่าการนำกระดาษไหว้ที่มีรูปทรงดอกบัวไปประกอบพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้าเป็นการแสดงความบริสุทธิ์และความจริงใจของผู้เซ่นไหว้ ส่วนการใช้ตัวอักษรนั้นแม้กระดาษไหว้ได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลานาน แต่การจัดทำรูปลักษณ์ภายนอกของกระดาษไหว้ยังคงใช้ตัวอักษรจีนมาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายอันดีงาม นอกจากนี้ ลูกหลานชาวจีนยังมีความเชื่อว่าทุกข้อความย่อมมีความหมายของมันและจะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองในเรื่องที่แตกต่างกัน ดังนั้นเราจึงพบตัวอักษรจีนหลากหลายประกอบบนกระดาษไหว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น

คำอวยพรเกี่ยวกับความร่ำรวยมีเงินทองและชีวิตที่มีแต่ความสุข ซึ่งรูปลักษณะภายนอกของกระดาษไหว้สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของคติความเชื่อและวัฒนธรรมจีน

ส่วนรูปแบบของกระดาษไหว้ ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบของกระดาษไหว้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอดีต กระดาษไหว้ถูกสร้างขึ้นตามความเชื่อของชาวจีน ประกอบด้วย 4 รูปแบบหลัก ๆ คือ รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง รูปแบบทรัพย์สินเงินทองถือว่าเป็นรูปแบบแรกและสำคัญที่สุดของกระดาษไหว้ กล่าวคือ ในแต่ละพิธีกรรมต่างได้ใช้กระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทอง เนื่องจากชาวจีนมีทัศนคติว่า หากอุทิศรูปแบบอื่น อาจจะไม่ตรงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ ดังนั้น ไม่ว่าพิธีกรรมใด ชาวจีนต่างก็ได้อุทิศรูปแบบทรัพย์สินเงินทอง เพื่อเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ ทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณเกิดความพึงพอใจ สามารถนำเงินไปจับจ่ายตามความชอบของตน นอกจากนี้ยังมีรูปแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบที่อยู่อาศัยและรูปแบบบุคคล รูปแบบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเรียบง่ายทางความเชื่อและวิถีชีวิตชาวจีนในสมัยโบราณ ส่วนรูปแบบกระดาษไหว้ในปัจจุบันส่วนใหญ่ถูกประดิษฐ์ขึ้นตามความนิยมในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ 6 รูปแบบ ประกอบด้วยรูปแบบของใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบยานพาหนะที่ทันสมัย รูปแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ รูปแบบอุปกรณ์สื่อสาร รูปแบบเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลผิว และรูปแบบอาหารและเครื่องดื่ม จากรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนและจินตนาการของมนุษย์ต่อโลกหลังความตายที่มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อให้โลกหลังความตายมีความสมจริงยิ่งขึ้น ส่วนสถานที่ผลิตกระดาษไหว้ ผู้วิจัยพบว่า กระดาษไหว้ที่จำหน่ายในแหล่งการค้ากระดาษไหว้-ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช มีทั้งกระดาษไหว้ที่ผลิตจากโรงงานในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งกระดาษไหว้ที่ผลิตจากทั้งสองประเทศมีความแตกต่างในด้านความหนาและความแข็งของวัตถุดิบ รวมทั้งความทันสมัยและความสวยงามของรูปแบบกระดาษไหว้ แต่กระดาษไหว้ที่ผลิตจากทั้งสองประเทศต่างมีจุดเด่นและจุดด้อยของตน

2) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางสังคม

พิธีกรรมทางสังคม เป็นพิธีกรรมที่คนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ปฏิบัติร่วมกันจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า ชาวจีนได้นำคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมทางสังคม ประกอบด้วย 4 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลเซ็งเม้ง พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลสารทจีน และพิธีกรรมที่จัดขึ้นในวันไหว้พระจันทร์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้สำหรับพิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลตรุษจีน เทศกาลตรุษจีนเป็นเทศกาลปีใหม่ของชาวจีน ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะประกอบพิธีกรรมสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณ ช่วงเวลาในการจัดพิธีเช่นไหว้และกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และดวงวิญญาณจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลาหลัก ๆ ได้แก่

ตอนเช้าตรู่ ตอนสายและตอนบ่ายของวันสุดท้ายตามปฏิทินจันทรคติจีน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมไหว้เทพเจ้าในตอนเช้าตรู่ของวันสุดท้ายของปี ซึ่งกระดาศไหว้ที่ใช้ในสักการบูชาเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูง และฐานะชั้นต่ำมีความแตกต่างกัน เทียงเถ่าจี้ ซึ่งเทียงเถ่าจี้เปรียบเสมือนเป็นบันไดสวรรค์และเงินทอง กิมเต้าหิ้งเต้า ซึ่งกิมเต้าหิ้งเต้าเปรียบเสมือนเป็นถังเงินถังทอง และหิ้งเตี้ย ซึ่งหิ้งเตี้ยจะใช้แทนธนบัตรในสวรรค์ ซึ่งกระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมค่อนข้างเรียบง่าย ส่วนการสักการบูชาเทพเจ้าที่มีฐานะชั้นสูง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะใช้กระดาศไหว้ที่มีความหลากหลาย อาทิ หิ้งเตี้ย กระทงอ่วงป้อและกิมเต้าหิ้งเต้า ซึ่งกระดาศไหว้ดังกล่าวล้วนเป็นการแทนทรัพย์สินเงินทองทรัพย์สินสมบัติ และผู้ศรัทธาบางคนยังได้นำ “แพ้า” ซึ่งเป็นการแทนเครื่องการแต่งกายของเทพเจ้า เพื่อขอบพระคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยช่วยเหลือตลอดปีที่ผ่านมาและขอให้เทพเจ้าคุ้มครองผู้เช่นไหว้ เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ประสบศุภสิริ สวัสดิ์พิพัฒนามงคลทุกประการ นอกจากนี้ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมกราบไหว้ไฉ่ซิงเอี้ย ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความร่ำรวยเงินทอง ดังนั้นรูปลักษณะภายนอกของกระดาศไหว้ไฉ่ซิงเอี้ยจะมีความแตกต่างจากกระดาศไหว้เจ้าทั่วไป

กล่าวคือ ผู้ประกอบธุรกิจกระดาศไหว้มีการพิมพ์สัญลักษณ์ของทรัพย์สินเงินทองเพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจของผู้ที่มาซื้อกระดาศไหว้ ส่วนการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษและดวงวิญญาณไร้ญาติ การเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษนิยมจัดขึ้นในช่วงเวลาตอนสาย คนไทยเชื้อสายจีนนิยมนำรูปแบบทรัพย์สินเงินทองและรูปแบบเสื้อผ้าไปถวายให้กับบรรพบุรุษ เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย รวมทั้งความสวยงามให้กับบรรพบุรุษ เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนยังเชื่อกันว่าการนำกระดาศไหว้ไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษจะทำให้บรรพบุรุษคุ้มครองให้ลูกหลานมีชีวิตที่แสนสุข ส่วนการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติจะจัดขึ้นในช่วงเวลาตอนบ่าย ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะเลือกรูปแบบทรัพย์สินเงินทองเป็นหลัก และปริมาณของกระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมก็ไม่มากนัก ซึ่งเป็นสินน้ำใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ของลูกหลานชาวจีน เพื่อไม่ให้วิญญาณเร่ร่อนมาก่อความวุ่นวายชีวิตตน

ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่ใช้สำหรับพิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลเซ็งเม้ง ผู้วิจัยพบว่า เทศกาลเซ็งเม้งตรงกับวันที่ 4-5 ของเดือนเมษายน ซึ่งมีธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาคือ จะประกอบพิธีบูชาตู่จู่เอี้ยที่บ้านและประกอบพิธีเซ่นไหว้เจ้าที่และดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่สุสาน ส่วนกระดาศไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ตู่จู่เอี้ย ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมจัดพิธีในตอนเช้า และไม่ได้ใช้กระดาศไหว้จำนวนมากนัก ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยังคงปฏิบัติตามประเพณีจากรุ่นต่อรุ่น เพื่อขอบพระคุณตู่จู่เอี้ยที่คอยดูแลปกป้องความปลอดภัยของสมาชิกภายในครอบครัว

ส่วนการเซ่นไหว้เจ้าที่ในสุสานก็มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะใช้หิ้งเตี้ยมาสักการบูชาเซ่นไหว้เหมือนกัน แต่วัตถุประสงค์ของการเซ่นไหว้เจ้าที่ในสุสานต่างจากการเซ่นไหว้ตู่จู่เอี้ยในบ้าน

การใช้หิ้งเตี้ยไปบูชาเจ้าที่ในสุสานมีความเชื่อกันว่าเป็นการขออนุญาตประกอบพิธีเช่นไหว้ที่สุสานและขอความคุ้มครองจากเจ้าที่ ๆ ดูแลดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ส่วนการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษถือเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของเทศกาลเซ็งเม้ง เมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้ง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะเดินทางกลับบ้านเพื่อเยี่ยมเยียนและทำความสะอาดสุสานของบรรพบุรุษและจัดพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสานร่วมกัน เพื่อแสดงถึงความกตัญญูตเวทีของตน รำลึกถึงพระคุณและคุณงามความดีของบรรพบุรุษ ดังนั้น คนไทยเชื้อสายจีนจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับข้อปฏิบัติและข้อห้ามอย่างละเอียดซับซ้อน ในด้านข้อปฏิบัติ ชาวจีนนิยมติดใบส่งของจากผู้รับและผู้ส่งบนกระดาษไหว้ และประดิษฐ์ไม้วงกลมที่ใช้เผากระดาษไหว้ เพื่อไม่ให้ดวงวิญญาณอื่นมาแย่งกระดาษไหว้ที่ตั้งใจอุทิศให้กับบรรพบุรุษของตน ส่วนข้อห้ามที่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีหลายประการ เช่น การห้ามเหยียบกระดาษ การห้ามใช้น้ำดับไฟและห้ามออกจากสุสานหากยังเผากระดาษไหว้ไม่เสร็จ ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าการกระทำเหล่านี้จะทำให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษไม่สามารถรับเครื่องเซ่นไหว้ได้

ความเชื่อกระดาษไหว้ที่ใช้สำหรับพิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลสารทจีน เทศกาลสารทจีนตรงกับวันที่ 15 เดือน 7 ตามปฏิทินจีน เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่า ดวงวิญญาณสามารถออกจากรกภูมิในเทศกาลสารทจีน เพื่อมารับส่วนบุญส่วนกุศลในโลกมนุษย์ ดังนั้น เทศกาลสารทจีนจึงเป็นเทศกาลที่เหมาะสมสำหรับประกอบพิธีเซ่นไหว้บูชาอย่างมาก คนไทยเชื้อสายจีนจึงประกอบพิธีสักการะบูชาได้สื่อเอี้ยและพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ ซึ่งกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีบูชาได้สื่อเอี้ยและดวงวิญญาณจะมีความแตกต่างกัน กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีสักการะบูชาได้สื่อเอี้ยจะเป็น “แพ้า” เนื่องจาก “แพ้า” เป็นการใช้แทนเครื่องแต่งกายของเทพเจ้าและเป็นกระดาษไหว้เจ้าสำหรับเทพเจ้าชั้นสูง ส่วนวิธีการถวายกระดาษไหว้จะยกกระดาษไหว้เหนือศีรษะ เพื่ออธิษฐานขอพรจากได้สื่อเอี้ย เนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าได้สื่อเอี้ยเป็นเทพเจ้าชั้นสูงในทางพระพุทธศาสนา เป็นเทพเจ้าควบคุมดวงวิญญาณในช่วงเทศกาลสารทจีน โดยทำหน้าที่ไม่ให้ดวงวิญญาณออกมาทำร้ายมนุษย์ สร้างความรำคาญแก่มนุษย์และมาแย่งชิงเครื่องเซ่นไหว้ ดังนั้น ได้สื่อเอี้ยจะมีอิทธิฤทธิ์และปาฏิหาริย์มาก

ส่วนพิธีกรรมเซ่นไหว้ดวงวิญญาณในช่วงเทศกาลสารทจีน คนไทยเชื้อสายจีนจะจัดพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษและดวงวิญญาณไร้ญาติ กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ผู้ศรัทธานิยมเผากระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์สินเงินทองและรูปแบบเสื้อผ้าเป็นหลักหรือถวายภูเขาเงินภูเขาทองโดยติดใบเขียนชื่อของบรรพบุรุษและลูกหลาน เพื่อให้บรรพบุรุษของตนมีชีวิตที่ดีขึ้นส่วนพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติถือเป็นจุดเด่นของเทศกาลสารทจีน เนื่องจากชาวจีนมีจิตใจเมตตาเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น ดังนั้น ลูกหลานชาวจีนจึงประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติในเทศกาลสารทจีนแต่ก็มีข้อปฏิบัติและข้อห้ามเช่นกัน ดังเช่น ชาวจีนจะจัดพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาตินอกบ้านและเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจำเป็นต้องทำกันทุกปี เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อกันว่า

หากเผากระดาษไหว้ภายในบ้านถือเป็นการอันเชิญดวงวิญญาณเข้าบ้าน และหากไม่เผากระดาษไหว้ให้กับดวงวิญญาณไร้ญาติต่อเนื่องกันทุกปีจะทำให้ดวงวิญญาณไร้ญาติเกิดความโกรธและสร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัว

ความเชื่อกระดาษไหว้ที่ใช้สำหรับพิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นเทศกาลสำคัญของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติจีน เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับพระจันทร์มาอย่างยาวนาน ซึ่งในเทศกาลไหว้พระจันทร์ ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะจัดพิธีกรรมเช่นไหว้ตี่จูเอี้ยะและบรรพบุรุษตลอดจนพิธีไหว้พระจันทร์ โดยชาวจีนจะเช่นไหว้ตี่จูเอี้ยะและดวงวิญญาณของบรรพบุรุษในตอนเช้าและกลางวันของเทศกาลไหว้พระจันทร์ ซึ่งกระดาษไหว้ที่ใช้ในสองพิธีนี้คล้ายกับกระดาษไหว้ที่ใช้พิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลอื่น นอกจากนี้ ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะจัดเตรียมเครื่องสักการะบูชาหลากหลายประเภทมาประกอบพิธีไหว้พระจันทร์ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพจันทราททั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่ เทพเจ้าแห่งพระจันทร์ซึ่งเป็นเทพธิดาฉางเอ๋อ ไท้อิมซึ่งเป็นเทพเจ้าทางศาสนาเต๋าและพระจันทร์ประภาโพลีส์ตว์ เนื่องจากชาวจีนมีหลากหลายความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งพระจันทร์ ดังนั้นจึงใช้กระดาษไหว้ที่ไม่เหมือนกัน ผู้ศรัทธาเชื่อกันว่าเทพธิดาฉางเอ๋อกับเทพเจ้าแห่งพระจันทร์เป็นองค์เดียวกัน และด้วยความที่ว่าเทพเจ้าสององค์นี้เป็นเทพธิดาที่มีความฉลาดเฉลียว ดังนั้น ผู้หญิงจึงนำกระดาษไหว้ที่มีรูปลักษณ์ภายนอกสวยงามและประณีตไปประกอบพิธีกรรม ซึ่งเชื่อกันว่าจะทำให้พบรักแท้ มีรูปลักษณ์หน้าตาความสวยงามและมีความเจริญก้าวหน้าด้านการเรียน ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้จึงพยายามประดิษฐ์กระดาษไหว้ที่สวยงาม ตามความต้องการทางจิตใจของผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้ ส่วนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นวันเกิดของเจ้าแม่กวนอิม ผู้ศรัทธาบางส่วนนิยมถวายชุดฟ้าเจ้าแม่กวนอิมให้แก่เจ้าแม่กวนอิมเพื่อขอความคุ้มครองประทานความโชคดีให้แก่ชีวิตของตน และสมความปรารถนาทุกประการ

3) ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต หมายถึง พิธีกรรมที่จัดขึ้นในชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมาก จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่ากระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทั้งหมด 4 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีงานศพ (กงเต็ก) พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต พิธีแก้บน และพิธีแก้ปีชง โดยมีรายละเอียดดังนี้

พิธีงานศพเป็นหนึ่งในพิธีกรรมสำคัญสำหรับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าความตายคือการจากกันของบุคคลที่ล่วงลับไปแล้วกับญาติสนิทมิตรสหาย ดังนั้น ชาวจีนจึงให้ความสำคัญกับพิธีงานศพเป็นอย่างมากและพยายามทำให้ผู้เสียชีวิตมีเกียรติ พร้อมทั้งแสดงความอาลัยอาวรณ์ต่อผู้เสียชีวิต ส่วนพิธีงเด็กถือเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นระหว่างพิธีงานศพ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ลูกหลานทำบุญให้แก่บรรพบุรุษและส่งบรรพบุรุษไปสู่สุชาติ ทุกขั้นตอนของพิธีกรรม

ย่อมมีความหมายของตน ดังนั้น พิธีงเด็กจึงเป็นพิธีกรรมที่เอกลักษณ์อย่างมาก ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในทุกชั้นตอนของพิธีงเด็ก ก่อนเริ่มพิธีงเด็ก ญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตจะไปสั่งซื้อกระดาษไหว้รูปแบบคนรับใช้ชาย-หญิงและตั้งชื่อให้กับคนรับใช้ชาย-หญิง พร้อมติดชื่อหลังคนรับใช้ชาย-หญิง ซึ่งมีความเชื่อว่าจะทำให้คนรับใช้ชาย-หญิงคู่นี้ปรนนิบัติต่อผู้เสียชีวิตเป็นอย่างดีและคอยเป็นเพื่อนของผู้ตาย

ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้พิธีเชิญพระพุทธรูปเจ้าพบว่า ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้กระดาษไหว้รูปแบบนกและม้าซึ่งถือเป็นการอันเชิญพระพุทธรูปเจ้าให้เสด็จมายังโลกมนุษย์และส่งข่าวมรณกรรมให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มารับดวงวิญญาณของผู้ล่วงลับไปสู่สวรรค์ ส่วนขั้นตอนต่อมาคือพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษของผู้ตาย ซึ่งขั้นตอนนี้ต้องใช้กระดาษไหว้เช่นกันโดยลูกหลานของผู้เสียชีวิตจะยกกระดาษไหว้รูปแบบทรัพย์เงินทองและเสื้อผ้าเนื้อสัตว์ เพื่อแสดงความเคารพของตนและขอให้บรรพบุรุษมารับดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่ดินแดนสุขาวดี คຸ້ມครองให้ผู้เสียชีวิตสามารถใช้ชีวิตในโลกอย่างสงบสุข

ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมข้ามสะพานพบว่า ก่อนข้ามสะพาน ลูกหลานและญาติของผู้เสียชีวิตจะถวายหิ้งเตี้ยให้กับสะพาน ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการขอพรให้คຸ້ມครองดวงวิญญาณของผู้ที่ยังมีชีวิตขณะข้ามสะพาน ให้สามารถกลับมาয়ังโลกมนุษย์โดยสวัสดิภาพ อีกทั้งยังเป็นการปกป้องดวงวิญญาณของผู้ตายให้สามารถไปสู่สุขคติอย่างราบรื่น ส่วนระหว่างข้ามสะพาน ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะนำกระดาษไหว้ที่อุทิศให้กับผู้เสียชีวิตติดตัวข้ามสะพานด้วยกัน ซึ่งไม่เพียงเป็นการส่งผู้เสียชีวิตครั้งสุดท้าย แต่ยังมีจุดประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าดวงวิญญาณของผู้ตายจะได้รับกระดาษไหว้ที่ลูกหลานอุทิศไปให้ ส่วนขั้นตอนสุดท้ายของพิธีงเด็กคือพิธีถวายเครื่องกระดาษไหว้ ซึ่งมีความพิถีพิถันอย่างมากเช่นกัน ตั้งแต่การขนย้ายเครื่องกระดาษ บุคคลที่จะมาช่วยกันขนย้ายกระดาษไหว้ต้องเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้เสียชีวิต การเผากระดาษไหว้ต้องติดใบเขียนชื่อของผู้รับและผู้ส่งบนกระดาษไหว้ทุกชิ้น การประดิษฐ์วงกลมและใส่กระดาษไหว้เข้าไปเผาในวงกลม ตลอดจนพระสงฆ์เงินหรือผู้ประกอบพิธีของโรงเจจะสั่นกระดิ่ง และให้ลูกหลานบอกกล่าวกับผู้เสียชีวิตว่า ขอให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับกระดาษไหว้เหล่านี้ไปใช้ในยมโลก พร้อมกับกราบไหว้บรรพบุรุษในพิธีงเด็กเป็นครั้งสุดท้าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ดวงวิญญาณอื่นมาแย่งของเช่นไหว้ที่ตั้งใจอุทิศให้กับผู้ตาย และคอยเตือนบรรพบุรุษให้มารับกระดาษไหว้ที่อุทิศไปให้

ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต พิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นในวันครบรอบหนึ่งปีที่ผู้ตายล่วงลับไปแล้ว ซึ่งชาวจีนแต่จิวเรียกว่า “จ้อซี้” มีความหมายว่า การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลในวันครบรอบวันตาย ส่วนสถานที่ประกอบพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตจะเป็นบ้านของผู้ตาย ส่วนกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีทำบุญสามารถจำแนกเป็น 2 ช่วงเวลา ในอดีต ผู้ศรัทธามีความเชื่อว่ามีผู้ตายเสียชีวิตครบสามปีแล้วจะต้องประกอบพิธีกรรมยิ่งใหญ่ ซึ่งต้องใช้กระดาษไหว้จำนวนมาก แต่ในภายหลัง เนื่องจากการพัฒนาของเมือง

และผู้คนให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงได้ปรับเปลี่ยนเป็นพิธีกรรมขนาดเล็ก
 ดังนั้น กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตในปัจจุบันส่วนมากจะเป็นรูปแบบทรัพย์สิน
 เงินทองและรูปแบบเสื้อผ้า เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีแก้บน พิธีแก้บนเป็นพิธีกรรม
 ที่จัดขึ้นเพื่อตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้การช่วยเหลือและทำให้ผู้เช่นไหว้สมความปรารถนาในด้านใดด้าน
 หนึ่ง เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อกันว่า หากผู้บนบานสมความปรารถนาในด้านใดด้านหนึ่งแล้ว ผู้บน
 บานจำเป็นต้องกลับไปแก้บนที่ศาสนสถาน หากไม่ไปแก้บนจะถือว่าเป็นการผิดสัญญาระหว่างสิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์กับผู้บนบาน ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงให้ความสำคัญกับพิธีแก้บนอย่างมาก ใน
 พิธีแก้บนผู้บนบานนิยมถวายเครื่องเช่นไหว้ที่เคยสัญญากับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในบรรดาเครื่องเช่นไหว้ต่าง ๆ
 กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเช่นไหว้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยปกติแล้ว ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจะ
 ถวาย “ पै ” ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจาก “ पै ” เป็นการใช้แทนเครื่องแต่งกายของเทพเจ้าและเป็น
 กระดาษไหว้เจ้าสำหรับเทพเจ้าชั้นสูง ดังนั้นลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึงนิยมนำ “ पै ” มาเป็น
 ของตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์พร้อมกับยก “ पै ” เหนือศีรษะและกล่าวคำขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มี
 จุดประสงค์เพื่อขอบพระคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บันดาลให้ชีวิตของตนมีแต่ความสุข สมหวังสมความ
 ปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ สิ่งที่ต้องระมัดระวังคือ เทพเจ้าและเซียนของจีนแต่ละองค์จะมีชุด
 “ पै ” ที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นผู้บนบานจึงต้องเลือกถวายเครื่องการแต่งกายให้ตรงกับเทพเจ้าองค์นั้น ๆ
 ถึงจะสามารถบอกได้ว่าเป็นการสำเร็จพิธีแก้บน

ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีแก้ปีชง พบว่าเนื่องจากลูกหลานคน
 ไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเรื่อง “ ชง ” โดยเชื่อกันว่าหากปีใดชงกับปีนักษัตรของตน ปีนั้นจะเป็นปี
 ที่ไม่มีความมั่นคงและอาจเกิดอุบัติเหตุที่เป็นอันตรายต่อชีวิตได้ ดังนั้น ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนจึง
 พยายามหาแนวทางเพื่อแก้ปีชง ซึ่งกระดาษไหว้เป็นส่วนหนึ่งในพิธีแก้ปีชง โดยปกติแล้ว ลูกหลาน
 คนไทยเชื้อสายจีนจะใช้กระดาษไหว้หลากหลายประเภท อาทิ เทียงเถ่าจี้ ซึ่งเทียงเถ่าจี้
 เปรียบเสมือนเป็นบันไดสวรรค์และเงินทอง กิมเต้าหิ้งเต้า ซึ่งกิมเต้าหิ้งเต้าเปรียบเสมือนเป็นถังเงิน
 ถังทองและหิ้งเตี้ย ซึ่งหิ้งเตี้ยจะใช้แทนธนบัตรในสวรรค์ เป็นต้น ส่วนวิธีถวายเครื่องกระดาษไหว้มี
 ความต่างกัน การใช้เทียงเถ่าจี้และกิมเต้าหิ้งเต้าต้องยกกระดาษเหนือศีรษะเท่านั้น ส่วนการใช้หิ้งเตี้ย
 นิยมนำหิ้งเตี้ยและใบฝักดวงชะตามาปิดตัว 12 หรือ 13 ครั้ง ตามจำนวนเดือนของปีนั้น ๆ ซึ่งถือเป็น
 การขับไล่ความชั่วร้ายออกจากชีวิตของตน ขอให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง เสริมดวงเพิ่ม
 สิริมงคล

4) การสืบทอดวัฒนธรรมกระดาษไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน

กระดาษไหว้ถือเป็นเครื่องเช่นไหว้ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แม้เวลาผ่านมา
 นานนับพันปีแล้วก็ตาม กระดาษไหว้ยังคงเป็นเครื่องสักการบูชาที่ขาดไม่ได้บนโต๊ะหมู่บูชาของคนจีน
 และกลายเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมจีนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนาม
 พบว่า ในสังคมไทยยังมีประชากร 4 กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม

กระดาษไหว้ให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้และศาสนสถานจีน

การสืบทอดกระดาษไหว้โดยผ่านสมาชิกภายในครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัว เป็นสถาบันสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมกระดาษไหว้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ผ่านการสอนให้ลูกหลานใช้ กระดาษไหว้ในพิธีกรรมทางความเชื่อ การสอนวิธีพับกระดาษไหว้ และการให้ลูกหลานรู้จักประเภท ของกระดาษไหว้และวิธีการใช้กระดาษไหว้ ตลอดจนทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีโอกาสเรียนรู้ วัฒนธรรมกระดาษไหว้ เกิดการยอมรับวัฒนธรรมกระดาษไหว้ และเต็มใจที่จะอนุรักษ์และสืบทอด กระดาษไหว้ให้กับลูกหลานต่อไป

การสืบทอดกระดาษไหว้โดยผ่านกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน เจริญไชย” ซึ่งกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมแห่งนี้มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะรักษาวัฒนธรรมกระดาษไหว้ ให้กับรุ่นหลังต่อไป ผ่านการประกอบกิจกรรมสอนพับกระดาษไหว้ อีกทั้งยังได้จัดทำหนังสือและสร้าง พิพิธภัณฑสถานขึ้นมา ทั้งนี้ ต่างมีอิทธิพลต่อการสืบทอดกระดาษไหว้ ทำให้ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับ กระดาษไหว้สามารถสัมผัสวัฒนธรรมกระดาษไหว้ในหลากหลายวิธีการ

การสืบทอดกระดาษไหว้โดยผ่านร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ เนื่องจากชุมชนเจริญไชย เป็นชุมชนกระดาษไหว้ที่ใหญ่ที่สุดของเมืองไทย ดังนั้น ในชุมชนแห่งนี้จึงมีร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ จำนวนมาก แต่ความขัดแย้งจากการแย่งลูกค้าไม่เคยเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจกระดาษไหว้ ทุกคนต่างพยายามปรับรูปแบบกระดาษไหว้ตามความนิยมในแต่ละยุคสมัยและประดิษฐ์กระดาษไหว้ ให้มีความสวยงามมากขึ้น ดังนั้น จึงได้รับความชื่นชอบจากลูกค้า และเนื่องจากที่ชุมชนแห่งนี้มีร้าน จำหน่ายกระดาษไหว้จำนวนมาก ดังนั้น เมื่อถึงเทศกาลสำคัญจึงกลายเป็นช่องทางในการแสดงให้ บุคคลภายนอกเห็นถึงวัฒนธรรมกระดาษไหว้อันสวยงาม นอกจากนี้ ร้านจำหน่ายกระดาษไหว้ยังให้ คำปรึกษาขณะที่ลูกค้าเดินซื้อกระดาษไหว้ พร้อมทั้งแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้กระดาษไหว้ภายใน ร้าน ทำให้ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้กระดาษไหว้อย่างถูกต้อง

การสืบทอดกระดาษไหว้โดยผ่านศาสนสถานจีน ศาสนสถานจีนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวจีน กระดาษไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่ขาดหายไม่ได้ใน การประกอบพิธีกรรม ดังนั้น ศาสนสถานจีนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสืบทอดกระดาษไหว้อย่างมาก ผ่านการใช้กระดาษไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้และการจัดเตรียมกระดาษไหว้ให้กับผู้ศรัทธา นอกจากนี้ ยังมอบความรู้เกี่ยวกับการพับกระดาษไหว้ให้แก่บุคคลที่สนใจเรียนรู้วิธีพับกระดาษไหว้

5.1.2 การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร

ถึงแม้ว่ากระดาษไหว้ยังเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีความสำคัญสำหรับลูกหลานคนจีน และ ถูกสืบทอดและเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง แต่ต้องยอมรับว่าในปัจจุบันผู้ที่มีความเชื่อและความเลื่อมใส

เกี่ยวกับกระดาศไหว้และปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมลดน้อยลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายใน ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก และการเผยแพร่กระดาศไหว้ในสังคมไทยปัจจุบัน

1) การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายใน

การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายในมีทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ สมาชิกภายในครอบครัว การสมรสกับชาวต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่น และทัศนคติคนรุ่นใหม่

ปัจจัยสมาชิกภายในครอบครัวถือว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เนื่องจากผู้อาวุโสของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนบางครอบครัวเสียชีวิตก่อนที่ลูกหลานจะเติบโตขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารถปลูกฝังคติความเชื่อและความรู้เกี่ยวกับกระดาศไหว้ให้กับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน ดังนั้น จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่อาจรักษาวัฒนธรรมกระดาศไหว้อันเก่าแก่และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมได้เป็นอย่างดี และยังมีสาเหตุที่มาจากกรณีที่ครอบครัวใหญ่กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว จึงทำให้ขนาดของพิธีกรรมและปริมาณกระดาศไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมลดลง

ปัจจัยการสมรสกับชาวต่างชาติเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ทำให้ลูกหลานชาวจีนจำนวนมากสมรสกับชาวต่างชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เช่นกัน กล่าวคือ ผู้ศรัทธาจะใช้เครื่องสักการะบูชาไทยและกระดาศไหว้แบบผสมผสานกันในการบูชาเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์

ปัจจัยการนับถือศาสนาอื่นถือเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการเผากระดาศไหว้เป็นความเชื่อของศาสนาเต๋า ซึ่งเป็นศาสนาดั้งเดิมของจีน ดังนั้น เมื่อลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีการนับถือศาสนาอื่น อาทิ ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม ทำให้ไม่สามารถเผากระดาศไหว้ตามความเชื่อทางศาสนาเต๋า

ปัจจัยทัศนคติคนรุ่นใหม่หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนยุคใหม่จินตนาการต่อโลกหลังความตายมีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังนั้น จึงทำให้รูปแบบของกระดาศไหว้ทันสมัยและหลากหลายมากขึ้น และอีกด้านหนึ่ง คือ คนยุคใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเพณีและคติความเชื่อแบบดั้งเดิม ดังนั้น จึงทำให้จำนวนผู้ที่ปฏิบัติตามประเพณีอย่างเคร่งครัดลดน้อยลง

2) การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

การที่ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา

ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศาหั่วเกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยดำเนินไปอย่างเชื่องช้า ทำให้ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีรายได้ไม่เพียงพอส่งผลให้ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนิยมสักการะบูชาเทพเจ้าแห่งความร่ำรวยมากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจึงประดิษฐ์กระดาศาหั่วที่รูปลักษณะภายนอกมีทรัพย์สินเงินทอง เพื่อเอาใจลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ในขณะเดียวกันการที่เศรษฐกิจของประเทศไทยมีความล่าช้าส่งผลกระทบต่อการใช้กระดาศาหั่วตามประเพณีดั้งเดิมเช่นกัน กล่าวคือเนื่องจากประชากรของประเทศไทยมีรายได้ไม่เพียงพอ ทำให้ผู้ศรัทธาในเรื่องกระดาศาหั่วต้องพยายามประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อกระดาศาหั่ว เพราะฉะนั้นจึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจกระดาศาหั่วเช่นเดียวกัน ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจกระดาศาหั่วมีการปรับตัวและมีความตั้งใจมากขึ้นในการประดิษฐ์กระดาศาหั่วให้มีความสวยงาม

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศาหั่วเกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เนื่องจากในปัจจุบัน ผู้คนคิดว่าการเผากระดาศาหั่วเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดฝุ่น PM.2.5 และภาวะโลกร้อน ดังนั้น จึงทำให้ผู้ศรัทธาไม่สามารถเผากระดาศาหั่วในศาสนสถานเงินโดยตรง ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนต้องลดปริมาณการใช้กระดาศาหั่วและผู้ประกอบธุรกิจกระดาศาหั่วต้องย่อขนาดกระดาศาหั่วให้เล็กลง จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้ที่มาซื้อกระดาศาหั่วลดลง

ปัจจัยด้านการศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศาหั่วเกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เนื่องจากในปัจจุบัน คนไทยมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีทัศนคติว่าการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยตนเอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยได้เพียงแค่สร้างความสบายใจและความมั่นใจ ดังนั้น จึงทำให้จำนวนผู้ที่นำกระดาศาหั่วไปสักการะบูชาเทพเจ้าลดลง

ปัจจัยด้านการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา เป็นปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศาหั่วเกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนมีการติดตามกระแสวัฒนธรรมอื่น ทำให้รูปลักษณะภายนอกของกระดาศาหั่วมีวัฒนธรรมฝรั่งสอดแทรกอยู่ด้วย ส่งผลให้รูปแบบของกระดาศาหั่วมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น แต่การรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้กระดาศาหั่วเช่นกัน กล่าวคือเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมต่างประเทศทำให้จำนวนผู้ที่มีความสนใจและความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระดาศาหั่วลดลง

3) การเผยแพร่กระดาศาหั่วในสังคมไทยในปัจจุบัน

ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนมีการเผยแพร่กระดาศาหั่วโดยผ่านหลากหลายวิธี ซึ่งพบว่ามีทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ และสื่อโซเชียลมีเดีย

สื่อสิ่งพิมพ์มีวิธีการเผยแพร่กระดาศาหั่วแบบดั้งเดิม ส่วนการเผยแพร่กระดาศาหั่วมีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมด 3 ชนิด ได้แก่ นามบัตร หนังสือและงานวิจัย ซึ่งแต่ละสื่อต่างมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่ต่างก็ได้ทำให้ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับกระดาศาหั่วมีความรู้มากขึ้น

สื่อโทรทัศน์เป็นวิธีการเผยแพร่กระดาดไหว้แบบทันสมัย ซึ่งการเผยแพร่กระดาดไหว้ โดยผ่านสื่อโทรทัศน์จะมีทั้งรายการโทรทัศน์และสารคดี เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีทั้งเสียงและภาพ ดังนั้นจึงมีส่วนช่วยให้ผู้ชมได้รับความรู้เกี่ยวกับกระดาดไหว้ยิ่งขึ้น

สื่อโซเชียลมีเดียที่เป็นวิธีการเผยแพร่กระดาดไหว้อย่างดี และได้รับความนิยมอย่างมาก ซึ่งในการเผยแพร่กระดาดไหว้มีความหลากหลาย อาทิ ยูทูบ (Youtube) เฟซบุ๊ก (Facebook) และติ๊กต็อก (Tiktok)

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษากระดาดไหว้: คติความเชื่อและความเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีนใน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร มีประเด็นอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเพื่อศึกษารูปแบบกระดาดไหว้ ความเชื่อและการสืบทอดที่มีอยู่ในกระดาด ไหว้ของคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า กระดาดไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แต่ไม่ว่าเป็นชาวจีนที่ใช้ชีวิตอยู่ใน แผ่นดินจีนหรืออพยพไปประเทศอื่น ลูกหลานชาวจีนต่างได้มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่อยากจะอนุรักษ์ และสืบทอดกระดาดไหว้ให้กับอย่างรุ่งอรุณ จนกลายเป็นวิถีชีวิตหนึ่งของลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิวัดน์ สุธรรมดี (2558, น. 142) กล่าวว่า ความเชื่อส่วนใหญ่ได้ยอมรับนับ ถือและปฏิบัติสืบทอดกันมา จนกลายเป็นประเพณีของกลุ่มชนนั้น ๆ ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ ที่ใช้ในพิธีกรรมทั้งสังคมและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ในด้านความเชื่อที่ใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ประกอบด้วยพิธีงานศพ(พิธีงเด็ก) พิธีไหว้ครอบครัววันเสียชีวิต พิธีแก้บนและพิธีแก้ปี่ขง ในส่วนของ กระดาดไหว้ที่ใช้ในพิธีงานศพ(พิธีงเด็ก) ได้พบว่ากระดาดไหว้ที่ใช้ในพิธีงเด็กมีความหลากหลาย ซึ่ง การใช้แต่ละรูปแบบล้วนมีคติความเชื่อของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพร ศาสตร์รัตนมณี (2554) ที่ศึกษาเรื่องการปรับตัวของธุรกิจบ้านและเครื่องใช้กระดาดในพิธีงเด็กของคนไทยเชื้อสายจีน พบว่าเครื่องกระดาดเป็นอุปกรณ์สำคัญในขั้นตอนการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของพิธีงเด็ก เครื่อง กระดาดที่ใช้งานมีหลากหลายประเภทชาวจีนเชื่อว่าการเผาเครื่องกระดาดงเด็กเป็นการอุทิศสิ่งของ เหล่านี้ให้ดวงวิญญาณเพื่อนำไปใช้ในภพหน้า

2. การศึกษาเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่ปรากฏอยู่ในสังคม ปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยังคงได้รักษาประเพณีการเผากระดาดไหว้ได้อย่างดี แต่ก็ใน กระบวนการสืบทอดของความเชื่อกระดาดไหว้ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคม ของประเทศไทยได้อย่างดี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาดไหว้ที่มีเกิดจากปัจจัย

ภายในและปัจจัยภายนอก ในปัจจัยภายในประกอบด้วย ปัจจัยสมาชิกภายในครอบครัวการสมรสกับชาวต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่น ทักษะคิดค้นรุ่นใหม่ ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมการศึกษา การรับวัฒนธรรมอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยศ สันตสมบัติ (2548, น. 260) กล่าวคือ สังคมและวัฒนธรรมมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรภร สุวรรณจินดา และหลี่ เหมิงเหลียง (2559) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน โดยกรณีศึกษาเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชนมเช่นไหว้ในงานบุญเดือนสิบสองของจังหวัดนครศรีธรรมราช ถึงแม้คนไทยเชื้อสายจีนยังคงยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม แต่ยังคงปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของไทย ทั้งนี้คนไทยเชื้อสายจีนสามารถปรับตัวตามสภาพสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจและการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนต้องเปลี่ยนรูปแบบการไหว้และต้องประหยัดค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมตามเทศกาลจีน แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าวัฒนธรรม คติความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมมีความกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเรื่องกระดาศไหว้และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมลดน้อยลง แต่มีผู้คนจำนวนมากยังมีความเลื่อมใสและความศรัทธาในเรื่องคติความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ส่งผลให้กระดาศไหว้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันและยังคงเป็นเครื่องเซ่นไหว้บนโต๊ะหมู่บูชาเทพเจ้าและดวงวิญญาณที่ไม่สามารถขาดหายไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น การเปรียบเทียบกระดาศไหว้ของเขตแต้จิ๋ว มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีนกับกระดาศไหว้ของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกระดาศไหว้ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นกระดาศไหว้แบบแต้จิ๋ว
2. ควรศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องเซ่นไหว้อื่นๆของจีนในประเทศไทย เช่น อาหาร ขนมและเครื่องดื่มที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อของจีน
3. ควรศึกษาว่าการเผากระดาศไหว้จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจริงหรือไม่ เนื่องจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกระดาศไหว้ลดลง ดังนั้น เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมกระดาศไหว้ให้กับรุ่นหลังต่อไป จึงจำเป็นต้องศึกษาการเผากระดาศไหว้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร

บรรณานุกรม

- กนกพร เจริญแสนสวย. (2557). การศึกษามิติสัมพันธ์ความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอู สำหรับการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- กนกวลี ชูชัยยะ. (2544). พจนานุกรมวิสามานยนามไทย : วัด วัง ถนน สะพาน ป้อม. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- กลุ่มอนุรักษ์และการฟื้นฟูย่านเจริญไชย. (2556). บันทึกเจริญไชย คนจีนสยาม. กรุงเทพมหานคร : พรินเทอรี่.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2560). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารการศึกษา. มหาสารคาม : อินทนิล.
- กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553). ศาลเจ้า ศาลจีน ในกรุงเทพฯ. กรุงเทพมหานคร : มิวเซียมเพรส.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ขรรค์ชัย อภิสุภาพ. (2547). ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมือง (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วัดไตรมิตรวิทยาราม. (2552). พระมหามณฑปพระพุทธรมหาสุวรรณปฏิมากรสถิตศรีธาตุสภาพร. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ.
- งานพิศ สัตย์สงวน. (2545). พฤติกรรมจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรา ก่อันทเกียรติ. (2546). อลังการจีนศิลป์. กรุงเทพมหานคร จิตรา.
- จิตรา ก่อันทเกียรติ. (2550). ธรรมเนียมจีน มีเหมือน มีต่าง มีแปลก. กรุงเทพมหานคร จิตรา.
- จารุภา ศิริฐานนท์. (2553). การลดระยะเวลาการผลิตตัวขยายสัญญาณแสงด้วยการประยุกต์ใช้ ระบบลิ้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- จีหยวน เรน. (2551). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณ บรรพบุรุษของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณสงขลา, สงขลา.
- เจริญ ต้นมหาพราน. (2547). ประเพณีท้องถิ่น : สมุดภาพและข้อมูล เสริมการเรียนรู้การสอน. กรุงเทพมหานคร : แสงแดดเพื่อนเด็ก.
- ชนาภา เมธีเกรียงไกร. (2559). กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชลิต ศรีสมาน. (2555). *ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวมุสลิมในเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- ฐาปนี (นามแฝง). (2549). *พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.
- จิตยา สุวรรณชฎ. (2543). *แนวคิดทฤษฎีสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดงอมร เหมรัตน์รักษ์. (2559). *พลังความเชื่อ : เครื่องมือขึ้นสำคัญเพื่อชีวิตที่ไม่ธรรมดา*. กรุงเทพมหานคร : ต้นไม้.
- ดอจดรี เรย์. (2552). *พลังความเชื่อ : เครื่องมือขึ้นสำคัญเพื่อชีวิตที่ไม่ธรรมดา*. กรุงเทพมหานคร : ต้นไม้.
- ดารารวรรณ เกตวัลท์. (2559). *วิเคราะห์ความเชื่อเหนือธรรมชาติในสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, กรุงเทพมหานคร.
- ถ้วน ลี เจริญและบุญยิ่ง ไร่สุขสิริ. (2543). *ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- ถาวร ลิกขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- ธัญญา ขำมีศักดิ์. (2556). *พิธีกรรมเด็กของชาวจีนในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ธรรมญาภรณ์ วงศ์บุญชัยนันท์. (2547). *พิธีกรรมเด็ก:ระบบสัญลักษณ์และรูปแบบเครือญาติของชาวจีนแต่จิวในเยาวราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ธาวัน อิมอุไร, ปารเมศ อุปวาณิช, อนุชา หอมชะเอม, อภิพล ลิ้มตระกูล. (2562). *เส้นทางการอพยพและวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชและย่านปากน้ำโพ*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ. (2547). *คัพทานุกรมอาหารริมทางย่านเยาวราช*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี. (2562). *ประเพณีการไหว้ในเทศกาลตรุษจีน : ที่มา ความหมาย และการเปลี่ยนแปลง*. *วารสาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(1), 383-394.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์. (2558). *ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช: พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย* (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร
- บรมพิลดี พริน่า, หยกแดง. (2533). *ความเชื่อชาวจีน*. กรุงเทพมหานคร : ยินหยาง.
- ประชิด สุกฤษพัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- ปัญญา นันทะภิกขุ. (2561). *ปฏิรูปพิธีกรรม ประโยชน์ชนสูง ประหยัดสุด ประยุกต์กรรม*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- ปิยนถ บุนนาค. (2559). *ลำเพ็ญ : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรนภา ห่อสุวรรณชัย. (2540). *การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนผลิตกระดาษไหว้เจ้า* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพมหานคร.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). *วิถีจีน*. กรุงเทพมหานคร : ประพันธ์สาส์น.
- พรรณี ชูจิรวงศ์. (2552). *พลังความเชื่อ : เครื่องมือชิ้นสำคัญเพื่อชีวิตที่ไม่ธรรมดา*. กรุงเทพมหานคร : ต้นไม้
- พระครูปริยัติสารการ. (2551). *รูปแบบการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมความเชื่อพื้นฐานระหว่างพุทธพราหมณ์และผีต่อความมั่นคงต่อสังคมอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ. (2550). *เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมณฑล ชูโตศรี. (2550). *ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พระเอกชัย พัฒนะสิงห์. (2550). *ความเชื่อ ค่านิยม ความคาดหวังและเจตคติของชาวพุทธที่มีต่อการบรรพชาอุปสมบทตามประเพณีไทยในพระพุทธศาสนาในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พัชรา กิจปฐมมงคล. (2547). *พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, กรุงเทพมหานคร.
- ภัทรภร สุวรรณจินดา และหลี่ เหมินเหลียง. (2559). *การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน: กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ภารดี มหาจันทร์. (2554). *ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง*. ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยศ สันตสมบัติ. (2548). *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของชาติในสังคมไทย*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน* มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- เรน จีหยวน. (2551). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัตติ. (2554). *การศึกษาสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. (2556). *ความเชื่อและประเพณี: เกิด แต่งงาน ตาย*. กรุงเทพมหานคร: พรวาเพรส.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2542). *ประเทศจีน*. กรุงเทพมหานคร : โครงการ Global Competence Project.
- วิเชียร รัชการ. (2552). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร : ธนัชชการพิมพ์.
- วิภาดา ทองธนมสิริ และธนากร ทองธนมสิริ. (2563). *ประเพณีทิ้งกระจาด : ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดบุรีรัมย์ ในวารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี*.
- วิราภา จิรชัยยิ่งเจริญ. (2562). *ตัวกิม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วีรชญา เปล่งปรัชญา. (2560). *ความเชื่อโบราณ กุศโลบายเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีสติ*. กรุงเทพมหานคร : บ.ยูโรปา เพรส.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2549). *แฉอารยธรรมอีสาน : แฉหลักฐานโบราณคดี พลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- ศุภลักษณ์ ใจวัง. (2558). *การศึกษาโครงสร้างบทบาทหน้าที่และคุณค่าในพิธีกรรมของชาวไทยเขมรสันป่าตอง เชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศุภลักษณ์ ใจวัง. (2558). *การศึกษาโครงสร้างบทบาทหน้าที่และคุณค่าในพิธีกรรมของชาวไทยเขมรสันป่าตองเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สถาพร เจริญกมลเกียรติ. (2544). *ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีน :กรณีศึกษา วัดมังกรกมลาวาส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สนิท สมัครการ. (2542). *การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สนิท สมัครการ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2538). *การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น : ขอนแก่น
- สุทธิพันธ์ ชูทรานนท์. (2555). งานพระเมรุจากเอกสารสมัยอยุธยา. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 16(1) , 72-83.
- สุพร ศาสตร์รัตนมณี. (2554). *การปรับตัวของธุรกิจบ้านและเครื่องใช้กระดาดในพิธีงเด็กของคนไทยเชื้อสายจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, กรุงเทพมหานคร.
- สุรเดช ภาพันธ์. (2561) *ความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเทพเจ้าประจำบ้านของคนไทยเชื้อสายจีน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- เสาวรัตน์ โพรพันธ์. (2550) *ศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ และ สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์. (2560) *ระบบความเชื่อและและศาสนาพื้นบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2554) *กตัญญูในกงเต๊กและกงเต๊กในกตัญญู : พิธีกงเต๊กในสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิวัฒน์ สุธรรมดี. (2558) *คติชนวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อรศิริ ปาณิน. (2548). *เรื่องพื้นถิ่นไทยพุทธภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อุดม เขยกีวงศ์. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : รุ่งชนพัฒนา.
- LAN YANDAN. (2560). *เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- LEI SHI. (2560). *วัฒนธรรมหลังความตายของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี: ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- LIN SHIYA. (2563). *ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋ว : กรณีศึกษาย่านเยาวราช ประเทศไทย และจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- QIN HUA. (2558). *การศึกษาประเพณีสารทจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- RONG XIN. (2557). *การศึกษากระดาษไหว้ของเขตลู่ซี้หนาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยชานตง, ชานตง.
- ZHONG YULU. (2562). *ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับขงกั๊กศาลเจ้าแม่ทับทิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- ZHOU HAIQING. (2552). *การศึกษากระดาษไหว้ของมณฑลฮกเกี้ยน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยการฝึกฝนครูฮกเกี้ยน, ฝูโจว.

ฐานข้อมูลออนไลน์

พิมพ์ลัย หงษาคำ. (2548) งานพิธี คุณค่า และประโยชน์. ค้นคืนจาก
<https://sites.google.com/site/fon5481136057/hnwy-thi-6/6-3>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 9 สิงหาคม 2564

ชื่อเรื่อง กระจาดไหว้ : คติความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนเจริญไชย
ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ MS. LU XIAOHUI

คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับ
ประกาศเขตเชิงก จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(อาจารย์ ดร.วิรัตน์ ทองรอด)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 9 สิงหาคม 2564

เลขที่รับรอง

อ.1109/2564

วันที่ให้การรับรอง: 9 สิงหาคม 2564

วันหมดอายุใบรับรอง: 8 สิงหาคม 2566

ภาคผนวก ข
คำถามสัมภาษณ์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบกระดาศไห้ว ความเชื่อและการสืบทอด ที่มีอยู่ในกระดาศไห้วของคนไทยเชื้อสายจีน ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร

สำหรับเจ้าของร้านที่จำหน่ายกระดาศไห้ว

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____

ชื่อร้าน _____ เบอร์โทร. _____

ที่อยู่ _____

1. บรรพบุรุษของท่านเป็นชาวจีนกลุ่มไหน (เช่น ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนฮกเกี้ยน)
2. บรรพบุรุษของท่านอพยพเข้ามาประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด ตอนนี้เป็นรุ่นที่เท่าใด
3. เพราะเหตุใดที่ท่านจึงเลือกทำธุรกิจกระดาศไห้ว ร้านของท่านเปิดมานานกี่ปีแล้ว
4. กระดาศไห้วมีกี่ประเภท (เช่น กระดาศไห้วเจ้า กระดาศไห้ววิญญาณ)
5. กระดาศไห้วมีรูปลักษณ์ภายนอกอะไรบ้าง (เช่น ขนาด การใช้สี การใช้ภาพลักษณะของเทพเจ้าจีน การจัดทำเป็นรูปทรงใด)
6. ท่านคิดว่ารูปลักษณ์ภายนอกกระดาศไห้วมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ (เช่น ขนาด การใช้สี การใช้ภาพลักษณะของเทพเจ้าจีนและการจัดทำเป็นรูปทรงใด)
7. กระดาศไห้วมีกี่รูปแบบ (เช่น รูปแบบเงินทอง รูปแบบยานพาหนะ รูปแบบที่อยู่อาศัย เป็นต้น)
8. ท่านคิดว่ารูปแบบกระดาศไห้วมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ รูปแบบกระดาศไห้วในอดีตมีอะไรบ้าง จะเน้นรูปแบบใดเป็นหลัก มีความเชื่ออะไรบ้าง รูปแบบกระดาศไห้วในปัจจุบันมีอะไรบ้าง จะเน้นรูปแบบใดเป็นหลัก มีความเชื่ออะไรบ้าง
9. เพราะเหตุใดจึงทำให้รูปแบบกระดาศไห้วมีการเปลี่ยนแปลง หรือความเชื่อของผู้คนเปลี่ยนแปลง
10. กระดาศไห้วที่สั่งซื้อมาจากโรงงานเป็นโรงงานในประเทศไทยหรือสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความแตกต่างอย่างไร
11. กระดาศไห้วนิยมใช้ในพิธีกรรมอะไรบ้าง (เช่น พิธีกรรมตามเทศกาล และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต)
12. ในหนึ่งปีมีเทศกาลอะไรบ้างที่ใช้กระดาศไห้วไปประกอบพิธีกรรม
13. ในพิธีกรรมที่จัดขึ้นในเทศกาลจีน เช่นตรุษจีน แข็งเม้ง สารทจีน ไหว้พระจันทร์ ในแต่ละพิธีกรรมจะใช้กระดาศไห้วอะไรบ้าง เป็นการบูชาเทพเจ้าหรือการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ มีความเชื่ออะไรบ้าง
14. ในอดีต พิธีกรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาลจีนจะใช้กระดาศไห้วอะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง ในปัจจุบันพิธีกรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาลจีนจะใช้กระดาศไห้วอะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง

15. นอกจากนี้ ยังมีพิธีกรรมใดที่จะเผากระดาษไหว้ (เช่น พิธีกรรมงานศพ พิธีงเด็ก พิธีไหว้ครอบครัวรอบวันเสียชีวิต พิธีแก้บน พิธีแก้ปีชง)
16. ในพิธีงานศพ (พิธีงเด็ก) พิธีแก้บนและพิธีแก้ปีชง แต่ละพิธีกรรมจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง เป็นการบูชาเทพเจ้าหรือการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ มีความเชื่ออะไรบ้าง
17. ในอดีต พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง ในปัจจุบัน พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง
18. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดจึงทำให้กระดาษไหว้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้
19. ท่านคิดว่าร้านจำหน่ายกระดาษไหว้มีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้หรือไม่ กรุณาอธิบาย
20. ท่านคิดว่ายังมีกลุ่มคนใดมีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้ (เช่น สมาชิกภายในครอบครัว กลุ่มเพื่อนผู้วัฒนธรรม ร้านขายกระดาษไหว้ ศาสนสถานอื่น) กรุณาอธิบาย
21. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการสืบทอดกระดาษไหว้

สำหรับผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้เพื่อไปประกอบพิธีกรรม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____
 อาชีพ _____ เบอร์โทร. _____
 ที่อยู่ _____

1. บรรพบุรุษของท่านเป็นชาวจีนกลุ่มไหน (เช่น ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนฮกเกี้ยน)
2. บรรพบุรุษของท่านอพยพเข้ามาประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด ตอนนี้เป็นรุ่นที่เท่าใด
3. เพราะเหตุใดที่ท่านจึงมาอ่านชุมชนเจริญไชยซื้อกระดาษไหว้
4. ท่านซื้อกระดาษไหว้จากร้านใด ซื้อเยอะหรือไม่ ซื้อแบบใดบ้าง
5. ท่านมีความเชื่อเรื่องกระดาษไหว้อย่างไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงมีความเชื่อเรื่องนี้
6. ท่านมาซื้อกระดาษไหว้เพื่อประกอบพิธีกรรมที่ใด
7. ท่านคิดว่ากระดาษไหว้มีรูปลักษณะภายนอกอะไรบ้าง (เช่น ขนาด การใช้สี การใช้ภาพลักษณะของเทพเจ้าเงินและการจัดทำเป็นรูปทรงใด)
8. ท่านคิดว่ารูปลักษณะภายนอกกระดาษไหว้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ (เช่น ขนาด การใช้สี การใช้ภาพลักษณะของเทพเจ้าเงินและการจัดทำเป็นรูปทรงใด)
9. ท่านคิดว่ารูปแบบกระดาษไหว้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ รูปแบบกระดาษไหว้ในอดีตมีอะไรบ้าง จะเน้นรูปแบบใดเป็นหลัก รูปแบบกระดาษไหว้ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง จะเน้นรูปแบบใดเป็นหลัก เพราะเหตุใดจึงมีการเปลี่ยนแปลง
10. ท่านจะใช้กระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมอะไรบ้าง (เช่น พิธีกรรมตามเทศกาลและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต)

11. ในหนึ่งปีมีเทศกาลอะไรบ้างที่ใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีกรรม
12. ในพิธีกรรมจัดขึ้นตามเทศกาลจีน เช่นเทศกาลตรุษจีน แข็งเม้ง สารทจีน ไหว้พระจันทร์อื่น ๆ ในแต่ละพิธีกรรมท่านจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง
13. ในอดีต พิธีกรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาลจีนจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง ในปัจจุบันพิธีกรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาลจีนจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง
14. นอกจากเทศกาลจีน ท่านยังได้เผากระดาษไหว้อะไรบ้างในพิธีกรรมใด (เช่นพิธีกรรมงานศพ พิธี (กงเต็ก) พิธีแก้บน พิธีแก้ปิง)
15. ในพิธีงานศพ (พิธีกงเต็ก) พิธีแก้บนและพิธีแก้ปิงจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง เป็นการบูชาเทพเจ้าหรือการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ
16. ในอดีต พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง ในปัจจุบันพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง
17. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดจึงทำให้กระดาษไหว้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้
18. ท่านคิดว่าสมาชิกภายในครอบครัวมีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้หรือไม่
19. ท่านคิดว่ายังกลุ่มคนใดมีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้ (เช่นสมาชิกภายในครอบครัว กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรม ร้านขายกระดาษไหว้ ศาลนาสถานจีน) กรุณาอธิบาย
20. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการสืบทอดกระดาษไหว้

สำหรับผู้ประกอบพิธีในวัดจีนและศาลเจ้าจีน บริเวณชุมชนเจริญไชย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____

อาชีพ _____ เบอร์โทร. _____

ที่อยู่ _____

สถานที่ทำงาน _____

1. บรรพบุรุษของท่านเป็นชาวจีนกลุ่มไหน (เช่น ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนฮกเกี้ยน)
2. บรรพบุรุษของท่านอพยพเข้ามาประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด ตอนนี้เป็นรุ่นที่เท่าใด
3. เหตุผลที่มาทำงานที่นี่
4. ในรอบปี ทางวัดหรือศาลเจ้าจะมีการจัดพิธีกรรมกี่ครั้ง
5. ในพิธีกรรมตามเทศกาลจีนมีผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมมากหรือน้อยเพียงใด
6. การเข้าร่วมงานพิธีกรรมต้องเตรียมของไหว้อะไรบ้าง
7. พิธีกรรมใดจะใช้กระดาษไหว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ เป็นการบูชาเทพเจ้าท่านใด
8. การเผากระดาษไหว้ไปประกอบพิธีกรรมมีความเชื่ออะไรบ้าง

9. กระดาษไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่วัดจีนและศาลเจ้ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ในอดีตจะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง ในปัจจุบัน จะใช้กระดาษไหว้อะไรบ้าง มีความเชื่ออะไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าวัดจีนและศาลเจ้าจีนจะมีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้หรือไม่
11. ท่านคิดว่ายังมีกลุ่มคนแบบใดที่มีส่วนช่วยการสืบทอดกระดาษไหว้ (เช่นสมาชิกในครอบครัว ร้านขายกระดาษไหว้ ศาลนาสถานจีน)
12. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการสืบทอดความเชื่อกระดาษไหว้

สำหรับผู้นำชุมชน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____

อาชีพ _____ เบอร์โทร. _____

ที่อยู่ _____

ทำงานที่สมาคมหรือมูลนิธิ _____

1. บรรพบุรุษของท่านเป็นชาวจีนกลุ่มไหน (เช่น ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนฮกเกี้ยน)
2. บรรพบุรุษของท่านอพยพเข้ามาประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด ตอนนี้เป็นรุ่นที่เท่าใด
3. เหตุผลที่สร้าง “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย”
4. ในรอบปีทาง “กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย” มีการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้กี่ครั้ง
5. การจัดงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้เป็นการนำเสนอวัฒนธรรมกระดาษไหว้หรือการสอนพับกระดาษไหว้ การจัดงานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับกระดาษไหว้มีวัตถุประสงค์ใด
6. ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับกระดาษไหว้มีผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมากหรือน้อยอย่างไร
7. ท่านคิดว่ากลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชยมีส่วนช่วยในการสืบทอดกระดาษไหว้หรือไม่
8. ท่านคิดว่ายังมีกลุ่มคนใดที่มีส่วนช่วยการสืบทอดกระดาษไหว้ (เช่นสมาชิกในครอบครัว ร้านขายกระดาษไหว้ ศาลนาสถานจีน)
9. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการสืบทอดกระดาษไหว้

แบบสัมภาษณ์ 2

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับ กระดาษไหว้ที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันของคนไทยเชื้อสายจีนชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช จังหวัด กรุงเทพมหานคร

สำหรับเจ้าของร้านกระดาษไหว้

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____

ชื่อร้าน _____ เบอร์โทร. _____

ที่อยู่ _____

1. ท่านคิดว่าความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
2. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดทำให้บุคคลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระดาษไหว้และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมลดน้อยลง (การขาดอบรมสั่งสอนของครอบครัว การแต่งงานกับคนต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่น ทศนคติคนรุ่นใหม่ สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การรับวัฒนธรรมอื่น)
3. ร้านของท่านมีจำหน่ายกระดาษไหว้ในอินเทอร์เน็ตไหม (เช่น เว็บไซต์ Facebook Lazada และ Shopee)
4. ท่านได้ทำเว็บไซต์เพื่อจำหน่ายกระดาษไหว้หรือนำเสนอวัฒนธรรมกระดาษไหว้หรือไม่
5. ท่านมีช่องทางใดมาดเผยแพร่กระดาษไหว้ของร้าน (เช่น การทำโบชัวร์และนามบัตร)
6. ท่านเคยได้รับการสัมภาษณ์ของนักข่าวและนักวิชาการหรือไม่ การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องใด นักข่าวจากสำนักงานหนังสือพิมพ์ใดหรือนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยใด
7. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการเผยแพร่กระดาษไหว้ เช่น การใช้ Facebook Line มาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่กระดาษไหว้

สำหรับผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้เพื่อไปประกอบพิธีกรรม และผู้ประกอบพิธีกรรมในวัดจีนและศาลเจ้าจีน บริเวณชุมชนเจริญไชย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____

อาชีพ _____ เบอร์โทร. _____

ที่อยู่ _____

1. ท่านคิดว่าความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
2. ในช่วงกี่ปีที่ผ่านมา ท่านหรือทางวัดจีนและศาลเจ้าได้เผากระดาษไหว้เยอะหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดทำให้บุคคลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระดาษไหว้ลดน้อยลง (การขาดอบรมสั่งสอนของครอบครัว การแต่งงานกับคนต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่น ทศนคติคนรุ่นใหม่ สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การรับวัฒนธรรมอื่น)
4. ท่านได้รับรู้หรือได้เห็นกระดาษไหว้จะช่องทางใด เช่น Facebook หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์โบชัวร์
5. ท่านเคยได้ซื้อกระดาษไหว้จากออนไลน์หรือไม่ ซื้อจากเว็บไซต์หรือ Lazada และ Shopee
6. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการเผยแพร่กระดาษไหว้ เช่นการใช้ Facebook Line มาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่กระดาษไหว้

สำหรับผู้นำชุมชน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ อายุ _____

อาชีพ _____ เบอร์โทร. _____

ที่อยู่ _____

ทำงานที่ _____

1. ท่านคิดว่าความเชื่อเกี่ยวกับกระดาษไหว้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
2. ท่านคิดว่าเพราะเหตุใดทำให้บุคคลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเผากระดาษไหว้และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมลดน้อยลง (การขาดอบรมสั่งสอนของครอบครัว การแต่งงานกับคนต่างชาติ การนับถือศาสนาอื่น ทศนคติคนรุ่นใหม่ สภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การรับวัฒนธรรมอื่น)
3. ท่านเคยได้รับการสัมภาษณ์ของนักข่าวและนักวิชาการหรือไม่ การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องใด นักข่าวจากสำนักงานหนังสือพิมพ์ใดหรือนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยใด
4. ท่านมีการนำ Facebook เพื่อนำเสนอวัฒนธรรมกระดาษไหว้หรือไม่
5. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการเผยแพร่กระดาษไหว้ เช่นการใช้ Facebook Line มาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่กระดาษไหว้

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

กนต์ธร ธนหิรัญกิจ. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
กุหลาบทิพย์ เปงคอนสาร. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2564
คุณหลิน. ผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าหลิสีไฉ่เมี้ยว.	สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2564
จาตุรณ วงษ์วัฒนามงคล. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
เจตริน กาบแก้ว. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564
แชมป์. . ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2564
ฐณะวัฒน์ ห้วยหงษ์ทอง. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2564
ณัชชนม์ อรรถคุณากรณ. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564
ณัฐธันัน เหลืองอ่อน. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2564
แดน ครุฑน้อย. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2564
ธัญดา สารพันธ์. เจ้าของร้านกระดาดขাইหัวกั้งซังฮอง.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2564
นุรตม์ ศิลปะพิบูลย์. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564
บุญ อัสวขจรสกุล. เจ้าของร้านกระดาดขাইหัวอัดลั๊กฮั้ง.	สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2564
บุญเลิศ ประทุมวัน. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2564
พงศกร ระวิเพียรทรัพย์. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2564
พงศธร แจ่มจันทร์. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2564
พงษ์ศักดิ์ วัฒนรัชานกุล. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564
พระกฤตตานน จุฑาเกียรติ ผู้ประกอบพิธีของวัดมิ่งกรมกลาวาส.	สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2564
ภูมิสิษฐ์ ภูริทองรัตน์. เจ้าของร้านกระดาดขাইหัวบู๊ซัง.	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
ภูษิตา ขวัญกมลธร. เจ้าของร้านกระดาดขাইหัวเจ๊หงษ์	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2564
เมธพนธ์ เมธีวัชรโสภณ. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
ลักษณะสิญา แก้วพัฒน์สิญา. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2564
ลำดวน ไชยาคำ. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2564
วันดี ตีรโสภี. เจ้าของร้านกระดาดขাইหัวตั้งเคี้ยวมัน.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2564
วิรัตน์ แซ่เจี๋ย. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
วิศิษฐ์ อภิสิทธิ์อมรกุล. เจ้าของร้านกระดาดขাইหัวเตี้ยเลี้ยงฮวด.	สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2564
วิเศษ เกียรติยศ. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
วีรช เกษมสุข. ผู้ที่มาซื้อกระดาดขাইหัว	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564

เวทิต์ คุณณการ. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 31 กรกฎาคม 2564
ศิริณี อรุณานนท์. ผู้นำชุมชนเจริญไชย	สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2564
สิริณัฐ์ สิมปิยพาณิชย์. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2564
สุขวัน ทองคำ. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2564
สุดาพร ทองโรจน์. เจ้าของร้านกระดาษไหว้เจียมฮะซุ่นเส็ง	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
หทัยฉัฐ กุลเลิศประเสริฐ. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
หน้าผู้ แซ่หว่าง. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2564
อดิگانต์ เมธาอัครโยธิน. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
อลงกต ภรนาทิตย์. ผู้ประกอบพิธีของศาลเจ้าไต้ฮงกง	สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2564
อารยา ศรีวีระวานิชกุล. เจ้าของร้านกระดาษไหว้ฮะซุ่นเส็ง.	สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2564
อุบลรัตน์ จิวรวีวัฒน์. เจ้าของร้านกระดาษไหว้จิวฮั่วฮะ.	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564
เอนก ศิลารักษ์. ผู้ที่มาซื้อกระดาษไหว้	สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2564

ภาคผนวก ง

รูปภาพ

ภาพที่ 1 การเซ่นไหว้ตุ๋นไฉ่เอี้ย (บน) และกระดาศไหว้ที่ไซในพิธีเซ่นไหว้ (ล่าง) ในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 ที่ร้านอาหารของย่านเยาวราช

ภาพที่ 2 การใช้กระดาศไหว้ กิมเตี้ยว กิมเต้าหิ้งเต้า กระทงอ่วงป้อ เทียงเถ่าจีและหิ้งเตี้ยวในการประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิมในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ที่มา: ภูวาศิษฐ์ ชี้อสกุล ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564 ที่บ้านของภูวาศิษฐ์ ชี้อสกุล

ภาพที่ 3 การใช้หิ้งเตี้ย เทียงเถ่าจี้ กระทบอ่วงป้อและกู่หยั่งฮู้ในพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564 ที่บ้านของชาวชุมชนเจริญไชย

ภาพที่ 4 การวางไว้กระเป่าเงินบนเทียงเถ่าจี้

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564 ที่บ้านของชาวชุมชนเจริญไชย

ภาพที่ 5 กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ที่มา: วารันยู ตาจันทร์สว่าง ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564

ภาพที่ 6 การใช้กระดาษไหว้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ดวงวิญญาณไร้ญาติช่วงเทศกาลตรุษจีน

ที่มา: วารันยู ตาจันทร์สว่าง ถ่ายเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564

ภาพที่ 7 การใช้หิ้งเตี้ยและกระทงอ่องป้อในพิธีเซ่นไหว้ตั้งอุ๊ยช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: กิตติทัต สมุทรพัฒนานนท์ ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564

ภาพที่ 8 หิ้งเตี้ยที่ใช้ในการเซ่นไหว้เจ้าที่ในพิธีกรรมจัดขึ้นช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่สุสานแต่จิว

ภาพที่ 9 การอุทิศรูปแบบอันหลากหลายแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วในพิธีกรรมจัดขึ้นช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2564 ที่สุสานแต่จิว

ภาพที่ 10 กระจาดข้าวที่ใช้ในพิธีบูชาโต๊ะสื่อเอี้ยในพิธีกรรมจัดขึ้นช่วงเทศกาลสารทจีน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ศาลเจ้าไต้ฮงกง

ภาพที่ 11 การใช้กระจาดข้าวในการประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษในช่วงเทศกาลสารทจีน

ที่มา: พงศกร ระวีเพียรทรัพย์ ถ่ายวันที่ 22 สิงหาคม 2564

ภาพที่ 12 การอุทิศกุศูเขาเงินภูเขาทองและหีบห่อเสื้อผ้าแก่บรรพบุรุษในช่วงเทศกาลสารทจีน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ศาลเจ้าใต้ฮ่องกง

ภาพที่ 13 การถวายและเผากระดาษไหว้ให้แก่ดวงวิญญาณไร้ญาติในช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 14 การอุทิศชุดกระดาษไหว้ดวงวิญญาณแก่ผีไร้ญาติ

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 15 การจัดโต๊ะเซ่นไหว้เทพเจ้าเจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลไหว้พระจันทร์

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564

ภาพที่ 16 กระดาษไหว้เจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลพระจันทร์“เนี้ยเก็ง”

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 17 กระดาษไหว้เจ้าแม่กวนอิมในเทศกาลพระจันทร์ อ่วงมิ่ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) 21 กันยายน 2564 ที่ชุมชนเจริญไชย ย่านเยาวราช

ภาพที่ 18 การวางคนรับใช้ชาย-หญิงไว้ที่หน้าโลศพ

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 20 การถวายกิมจิวหิ้งจิวแก่บรรพชนในพิธีงเด็ก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 21 การใช้หิ้งเตี้ยเช่นไหว้สะพานโอมะสงสาร

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 22 ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนนำรูปแบบเสื้อผ้าข้ามสะพาน

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 23 การใช้กระดาษม้าและนกในพิธีเซียวพระพุทธรเจ้า

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 24 ลูกหลานของผู้ตายยกกระดาษไหว้เพื่อนำไปเผา

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 25 การทำวงกลมล้อมรอบกระดาศไห้ว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 26 ผู้ประกอบพิธีของโรงเจจะสั่นกระดิ่ง

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 27 ลูกหลานกราบไหว้บรรพบุรุษในพิธีเผากระดาศไห้ว

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) 11 สิงหาคม 2564 ที่วัดบางพลีใหญ่ใน

ภาพที่ 28 กระดาษไหว้ที่ใช้ในพิธีทำบุญครบรอบวันเสียชีวิต

ที่มา: เฉลิมชัย ชัดดีโยทัยวงศ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2564

ภาพที่ 29 สมาชิกในครอบครัวถวายเครื่องกระดาษด้วยกัน

ที่มา: Nanthinee Homemade ถ่ายเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2563

ภาพที่ 30 เพ้าไหว้ท้าววิรุฬหก

ที่มา: LU XIAOHUI (ดวงกมล) ถ่ายเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2564 ที่วัดมังกรกมลาวาส

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล LU XIAOHUI (ดวงกมล)
วัน เดือน ปี 31 ธันวาคม 2539
ที่อยู่ปัจจุบัน หอพักนักศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
18/18 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2558 - 2562 คณะภาษาและวัฒนธรรมตะวันออกเฉียงใต้
มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศกวางสี (สาขาวิชาภาษาไทย)